

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΤΟ 2003

ΑΘΗΝΑ 2004

ΣΕΒ

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΤΟ 2003

ΣΕΒ

Μέρος Α: Το Οικονομικό Περιβάλλον	9-66
I. Οι Τάσεις στη Διεθνή Οικονομία	11-20
1.1 Η Παγκόσμια Οικονομία	11
1.2 Η Οικονομία των ΗΠΑ	13
1.3 Η Οικονομία της Ιαπωνίας	13
1.4 Η Οικονομία στην Ευρωπαϊκή Ένωση και στην Ευρωζώνη	15
Διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης	18
II. Το Οικονομικό Περιβάλλον στην Ελλάδα και η Οικονομική Πολιτική	21-26
2.1 Οικονομικό Κλίμα	21
Εξελίξεις το 2003	21
Εξελίξεις το 2004	21
2.2 Η Οικονομική Πολιτική το 2003	23
Δημοσιονομικές Εξελίξεις	24
2.3 Προκλήσεις για την Οικονομική Πολιτική	25
Δημοσιονομική Προσαρμογή	25
Προτάσεις Μεταρρυθμίσεων	26
III. Οι Επιδόσεις και οι Προοπτικές της Ελληνικής Οικονομίας	27-67
3.1 Μακροοικονομικές Εξελίξεις	27
Οι εξελίξεις το 2003	27
Προβλέψεις για το 2004	30
Οι μεσοπρόθεσμες προοπτικές-Προβλέψεις για το 2005	32
Πηγές ανάπτυξης μετά το 2005	33
3.2 Εξελίξεις στους Βασικούς Τομείς Δραστηριότητας	34
Γενικές Διαπιστώσεις	34
Αγροτικός Τομέας	35
Ορυχεία και Λατομεία	38
Ηλεκτρισμός, Φυσικό Αέριο και Νερό	38
Μεταποίηση	39
Κατασκευές	40
Εμπόριο	42
Λοιπές Υπηρεσίες	43
3.3 Απασχόληση και Ανεργία	44
Απασχόληση	48
Ανεργία	48
Διαρθρωτικά προβλήματα της απασχόλησης και της ανεργίας	49
3.4 Πληθωρισμός	50
Εξελίξεις το 2003	50
Εξελίξεις και Προβλέψεις για το 2004	55
3.5 Αμοιβές, Κόστος Εργασίας και Παραγωγικότητα	56
3.6 Επιχειρηματικά Κέρδη	57
3.7 Ισοζύγιο Εξωτερικών Συναλλαγών	59
Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών	59
Ισοζύγιο Χρηματοοικονομικών Συναλλαγών	59
3.8 Ανταγωνιστικότητα	60
3.9 Επιχειρηματικότητα	62

ΜΕΡΟΣ Β: Η Ελληνική Βιομηχανία	69-154
IV. Εξελίξεις και Προοπτικές του Τομέα της Βιομηχανίας	71-86
4.1 Μακροχρόνιες Τάσεις	71
4.2 Οι Εξελίξεις το 2003	72
4.3 Προοπτικές για το 2004	78
4.4 Επενδύσεις στη Βιομηχανία	79
Εκτιμήσεις για το 2003	79
Προβλέψεις για το 2004	80
Κατανομή των Επενδύσεων	81
Μακροχρόνιες τάσεις της επενδυτικής δαπάνης	81
Παράγοντες που επηρεάζουν τις επενδύσεις	83
4.5 Βιομηχανικές Τιμές	84
V. Εξελίξεις και Προοπτικές στους Κλάδους της Μεταποίησης	87-111
5.1 Μακροχρόνιες Κλαδικές Τάσεις (1995-2003)	87
5.2 Οι Κλαδικές Εξελίξεις το 2003	88
5.3 Ανάλυση των Εξελίξεων σε Βασικούς Κλάδους της Μεταποίησης	90
Ο Κλάδος Τροφίμων και Ποτών	91
α. Εξελίξεις και Προοπτικές	91
β. Χρηματοοικονομική Ανάλυση	92
Ο Κλάδος Χημικών Προϊόντων	94
α. Εξελίξεις και Προοπτικές	94
β. Χρηματοοικονομική Ανάλυση	95
Ο Κλάδος Κλωστοϋφαντουργίας	98
α. Εξελίξεις και Προοπτικές	98
β. Χρηματοοικονομική Ανάλυση	99
Ο Κλάδος της Βασικής Μεταλλουργίας	101
α. Εξελίξεις και Προοπτικές	101
β. Χρηματοοικονομική Ανάλυση	102
Ο Κλάδος Μη Μεταλλικών Ορυκτών	104
α. Εξελίξεις και Προοπτικές	104
β. Χρηματοοικονομική Ανάλυση	105
Ο Κλάδος Ειδών Ένδυσης	108
α. Εξελίξεις και Προοπτικές	108
β. Χρηματοοικονομική Ανάλυση	109
VI. Κεφαλαιουχική και Χρηματοδοτική Διάρθρωση της Ελληνικής Βιομηχανίας	113-154
6.1 Μεταποίηση	113
Εισαγωγή	113
Βασικές Διαπιστώσεις	114
α. Αριθμός Επιχειρήσεων/ Διάρθρωση μεταποίησης	114
β. Ροές Κεφαλαίων κατά το 2002	117
γ. Γενικές Διαπιστώσεις Αποτελεσμάτων Χρήσης το 2002	119
Κεφαλαιουχική Διάρθρωση των Μεταποιητικών Επιχειρήσεων	121
α. Βαθμός Παγιοποίησης	121

β. Κυκλοφορούν Ενεργητικό	123
γ. Παθητικό	123
δ. Γενική και Ειδική Ρευστότητα	127
ε. Μέση Διάρκεια Παραμονής Απαιτήσεων και Υποχρεώσεων	129
Αποτελέσματα Χρήσεως Μεταποιοτικών Επιχειρήσεων	131
α. Πωλήσεις	131
β. Ταχύτητα Κυκλοφορίας Ενεργητικού, Συνοδικών & Ιδίων Κεφαλαίων	133
γ. Δαπάνες	134
δ. Κέρδη Εκμεταλλεύσεως & Χρήσεως Καθαρό & Μικτό Περιθώριο Κέρδους	134
ε. Αποδοτικότητα	138
6.2 Ορυχεία και Λατομεία	140
Εισαγωγή	140
α. Αριθμός Επιχειρήσεων/ Διάρθρωση Τομέα	140
Χρηματοοικονομική Διάρθρωση του Τομέα	142
α. Διάρθρωση Ενεργητικού	142
β. Διάρθρωση Παθητικού	144
γ. Σχέσεις Ενεργητικού - Παθητικού	144
δ. Στοιχεία Αποτελεσμάτων Χρήσης	145
6.3 Ηλεκτρισμός, Φυσικό Αέριο και Ύδρευση	146
Εισαγωγή	119
α. Αριθμός Επιχειρήσεων/ Διάρθρωση Τομέα	146
Χρηματοοικονομική Διάρθρωση του Τομέα	147
α. Διάρθρωση Ενεργητικού	147
β. Διάρθρωση Παθητικού	148
γ. Σχέσεις Ενεργητικού - Παθητικού	149
δ. Στοιχεία Αποτελεσμάτων Χρήσης	149
6.4 Κατασκευές	150
Εισαγωγή	150
α. Αριθμός Επιχειρήσεων/ Διάρθρωση Τομέα	151
Χρηματοοικονομική Διάρθρωση του Κλάδου	151
α. Διάρθρωση Ενεργητικού	151
β. Διάρθρωση Παθητικού	151
γ. Σχέσεις Ενεργητικού - Παθητικού	152
δ. Στοιχεία Αποτελεσμάτων Χρήσης	152

**Στατιστικοί Πίνακες Κεφαλαιουχικής Διάρθρωσης
της Ελληνικής Βιομηχανίας** **155-176**

Στατιστικό Παράρτημα **177-195**

Πηγές **197**

Η έκθεση αυτή αποτελεί τη φετινή έκδοση των ετήσιων αναλύσεων της ελληνικής βιομηχανίας που δημοσιεύει ο ΣΕΒ από το 1947.

Η έκδοση χωρίζεται σε δυο μέρη. Στο πρώτο μέρος (Κεφάλαια 1-3) η ανάλυση επικεντρώνεται στις γενικότερες διεθνείς και εγχώριες συνθήκες που διαμόρφωσαν το περιβάλλον στο οποίο δραστηριοποιήθηκε η ελληνική βιομηχανία το 2003. Στο δεύτερο μέρος (Κεφάλαια 4-6) παρουσιάζονται τα βασικά δεδομένα, οι εξελίξεις και οι προοπτικές της ελληνικής βιομηχανίας, τόσο στο σύνολο της, όσο και σε επιμέρους κλάδους της. Αναλυτικότερα:

Στο πρώτο κεφάλαιο παρουσιάζονται συνοπτικά οι εξελίξεις στη διεθνή οικονομία και ειδικότερα στις ΗΠΑ και την Ιαπωνία, καθώς και στην Ευρωπαϊκή Ένωση (μετά και τη διεύρυνση της 1^{ης} Μαΐου 2004) και την Ευρωζώνη.

Στο δεύτερο κεφάλαιο περιγράφεται το οικονομικό περιβάλλον στην Ελλάδα, η οικονομική πολιτική που ασκήθηκε στη διάρκεια του χρόνου και οι νέες προκλήσεις που αντιμετωπίζει σήμερα .

Στο τρίτο κεφάλαιο παρουσιάζονται οι επιδόσεις της ελληνικής οικονομίας στο σύνολό της, καθώς και οι μακροπρόθεσμες προοπτικές. Ιδιαίτερη αναφορά γίνεται στην φετινή έκθεση στα ζητήματα της επιχειρηματικότητας και της ανταγωνιστικότητας.

Στο τέταρτο κεφάλαιο εκτίθενται αναλυτικά οι εξελίξεις και οι προοπτικές στο σύνολο της ελληνικής βιομηχανίας και στις μεγάλες ομάδες προϊόντων.

Στο πέμπτο κεφάλαιο γίνεται λεπτομερέστερη αναφορά στην κλαδική διάσταση των βιομηχανιών εξελίξεων και παρουσιάζεται αναλυτικότερα η πορεία των έξι μεγαλύτερων κλάδων της μεταποίησης, οι άμεσες προοπτικές τους και η πορεία των χρηματοοικονομικών μεγεθών τους.

Το έκτο κεφάλαιο είναι αφιερωμένο στην ανάλυση της κεφαλαιουχικής και χρηματοδοτικής διάρθρωσης του δευτερογενούς τομέα στο σύνολο του. Εκτός όμως από την ανάλυση της μεταποίησης περιλαμβάνεται επίσης για δεύτερη συνεχή χρονιά και μία ανάλυση των χρηματοοικονομικών στοιχείων των ορυχείων-λατομείων, του ηλεκτρισμού-φυσικού αερίου και των κατασκευών. Στη μεταποίηση η ανάλυση αποτυπώνει τόσο την εξέλιξη των βασικών μεγεθών της, όσο και την αντίστοιχη πορεία επιλεγμένων αριθμοδεικτών και στηρίζεται στην ταξινόμηση και επεξεργασία των ισολογισμών όλων των βιομηχανικών επιχειρήσεων ΑΕ και ΕΠΕ με μηχανολογικό εξοπλισμό (κατά το 2002) πάνω από 3.000 ευρώ.

Τα πλέον πρόσφατα στοιχεία ισολογισμών αναφέρονται μεν στο 2002, αλλά στις περισσότερες περιπτώσεις η ανάλυση αποδίδει την εικόνα της τριετίας 2000-2002. Τα κλαδικά στοιχεία αναλύονται σύμφωνα με το σύστημα ταξινόμησης της NACE (αναθεώρηση 1) που αντιστοιχίζεται στην εθνική ταξινόμηση ΣΤΑΚΟΔ 2003. Οι αναλυτικοί πίνακες με τα στοιχεία των Ισολογισμών και των Λογαριασμών "Αποτελέσματα Χρήσης" περιλαμβάνονται στο στατιστικό παράρτημα, στο τέλος της έκδοσης αυτής.

Η έκδοση αυτή πραγματοποιήθηκε, όπως κάθε χρόνο, με τη συνεργασία του Ιδρύματος Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών (ΙΟΒΕ).

ΜΕΡΟΣ Α

Το Οικονομικό Περιβάλλον

I. Οι Τάσεις στη Διεθνή Οικονομία

1.1. Η Παγκόσμια Οικονομία

Μετά από περίοδο αβεβαιότητας τους πρώτους μήνες του 2003, το δεύτερο εξάμηνο υπήρξε σημαντικά ταχύτερη άνοδος της παγκόσμιας οικονομικής δραστηριότητας, με αποτέλεσμα να βελτιωθούν οι εκτιμήσεις για το χρόνο και να τροφοδοτηθούν πιο αισιόδοξες προβλέψεις για το 2004. Το παγκόσμιο ΑΕΠ το 2003 εκτιμάται ότι αυξήθηκε κατά 3,7% και διατυπώνονται προσδοκίες περαιτέρω άνοδου τα επόμενα χρόνια με ρυθμό ανώτερο του 4%.

Ιδιαίτερα ευνοϊκό μπορεί να χαρακτηριστεί το οικονομικό περιβάλλον στις ΗΠΑ και την Ιαπωνία ενώ ταυτόχρονα η οικονομία των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης παρουσιάζει βελτιωμένες προοπτικές. Στην Ευρωζώνη υπήρξε οριακή βελτίωση των εκτιμήσεων με αύξηση

του ΑΕΠ κατά 0,4% το 2003, ενώ προβλέπεται επιτάχυνση της άνοδου κατά το τρέχον έτος.

Η ανάκαμψη της παγκόσμιας οικονομίας τροφοδοτήθηκε και από την δυναμική πορεία των αναδυόμενων οικονομιών. Η ταχεία επέκταση των αναπτυσσόμενων ασιατικών οικονομιών, κατευθύνεται κυρίως από την αναπτυξιακή πορεία των οικονομιών της Κίνας και της Ινδίας, οι οποίες κινήθηκαν με ρυθμούς ανάπτυξης 9,1% και 7% αντίστοιχα. Παράλληλα, μετά από μια περίοδο φθίνουσας οικονομικής ανάπτυξης στην Λατινική Αμερική παρατηρείται βελτίωση του κλίματος το 2003, όταν σημειώνεται ρυθμός μεταβολής 1,7%, με πρόβλεψη να ενισχυθεί περαιτέρω το 2004 και 2005, επηρεαζόμενη από την ενίσχυση της οικονομίας των ΗΠΑ. Τέλος, οι χώρες που προσχωρούν στην ΕΕ διαγράφουν το 2003 θετική πορεία ανάπτυξης με ρυθμό μεταβολής

ΠΙΝΑΚΑΣ 1.1

Διεθνές Περιβάλλον

	2003	2004	2005
ΑΕΠ	Ετήσια % μεταβολή		
ΗΠΑ	3,1	4,2	3,2
Ασία	6,2	6,5	5,9
Εκ της οποίας			
Ιαπωνία	2,7	3,4	2,3
Κίνα	9,1	8,7	8,1
ASEAN4+Κορέα	3,8	5,2	5,3
Υπό ένταξη στην ΕΕ	3,6	4,0	4,2
CIS	7,5	6,4	5,1
Εκ των οποίων			
Ρωσία	7,3	6,5	5,4
OPEC-Ινδονησία	2,6	5,0	4,7
Λατινική Αμερική	1,7	3,5	4,3
Αφρική	2,8	3,6	4,1
Παγκόσμια οικονομία	3,7	4,5	4,3
Παγκόσμια οικονομία (μη συμπερ. ΕΕ-12)	4,3	5,0	4,6
Παγκόσμιο Εμπόριο	Ετήσια % μεταβολή		
Παγκόσμιες εισαγωγές	5,6	8,3	7,8
Παγκόσμιες εισαγωγές (μη συμπερ. ΕΕ-12)	6,7	9,3	8,2
Εξαγωγές εκτός αγορών ΕΕ-12	5,5	8,5	7,9

ASEAN4: Ινδονησία, Μαλαισία, Φιλιππίνες, Ταϊλάνδη

Πηγή : European Commission, Economic Forecasts, Spring 2004.

της τάξεως του 3,6% έναντι 2,5% το 2002. Η εξέλιξη αυτή οφείλεται αφενός στις διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις που έχουν αρχίσει να προωθούνται και αφετέρου στην ισχυρή εγχώρια ζήτηση.

Η βελτίωση των όρων εμπορίου και των χρηματιστηριακών αγορών καθώς και η υιοθέτηση μέτρων χαλαρής νομισματικής πολιτικής στις ΗΠΑ, την Ιαπωνία και την Ευρωζώνη στήριξαν την παγκόσμια οικονομία και είχαν θετικά αποτελέσματα στην ενίσχυση του οικονομικού κλίματος και τη σταδιακή βελτίωση της επιχειρηματικής και καταναλωτικής εμπιστοσύνης. Άλλοι παράγοντες που συνέβαλαν στη βελτίωση των οικονομικών συνθηκών στην παγκόσμια οικονομία ήταν:

- Η ενδυνάμωση του παγκόσμιου εμπορίου, που προήλθε από τη δυναμική ενίσχυση της ζήτησης, κυρίως από την Κίνα, στην οποία εκτιμάται ότι οφείλεται περίπου το 30% της παγκόσμιας αύξησης. Θετική επίσης υπήρξε και η συμβολή άλλων συγκυριακών παραγόντων, όπως η αλλαγή του φορολογικού συστήματος στην Κίνα το 2004. Το παγκόσμιο εμπόριο αναμένεται να διατηρηθεί και να εντείνει τη δυναμική του το 2004 και 2005 κινούμενο με ρυθμό γύρω στο 8%.
- Η εξασθένιση του πληθωρισμού που επέτρεψε στις νομισματικές αρχές και στις κυβερνήσεις των περισσότερων χωρών να προχωρήσουν σταδιακά στην χαλάρωση της οικονομικής πολιτικής, με θετικά αποτελέσματα.
- Με εξαίρεση τη Μ. Βρετανία όπου η κεντρική τράπεζα αύξησε τα επιτόκια, στις υπόλοιπες χώρες καταγράφεται διατήρηση χαμηλών βραχυπρόθεσμων επιτοκίων, ενώ ο πληθωρισμός παρέμεινε αποκλιμακούμενος από το 2002.
- Η βελτίωση των χρηματιστηριακών αγορών το 2003 καθώς σε μεγάλα διεθνή χρηματιστήρια καταγράφεται άνοδος του δείκτη συναλλαγών σε επίπεδα υψηλότερα συγκριτικά με τις αρχές του έτους. Το γεγονός αυτό αποτελεί αφενός ένδειξη βελτίωσης των χρηματοοικονομικών συνθηκών των επιχειρήσεων ενώ παράλληλα συμβάλλει θετικά στην εξέλιξη της ιδιωτικής κατανάλωσης και στην αύξηση της αξίας των περιουσιακών στοιχείων των νοικοκυριών.

Πέραν των θετικών εξελίξεων στην παγκόσμια οικονομία στο μέτωπο των τιμών φαίνεται ότι ελλοχεύουν κίνδυνοι που προέρχονται από τις πιέσεις στις τιμές των καυσίμων: Η τιμή του πετρελαίου σε δολάρια ήταν ανώτερη των προβλέψεων του φθινοπώρου, ενώ οι προβλέψεις για το 2004 και 2005 αναθεωρήθηκαν προς τα άνω με την τιμή του μπρεντ να φτάνει τα 31,1 \$/βαρέλι και 28,9 \$/βαρέλι αντίστοιχα. Στην Ευρωζώνη πά-

ντως η τιμή του πετρελαίου παραμένει στάσιμη στα 25 €/βαρέλι από το καλοκαίρι του 2003, καθώς η ανατίμηση του ευρώ αντιστάθμισε της αύξηση της τιμής. Η άνοδος της τιμής του πετρελαίου είναι αποτέλεσμα εξελίξεων τόσο στην προσφορά όσο και στη ζήτηση. Από την πλευρά της προσφοράς η απόφαση των χωρών του ΟΠΕΚ να μειωθεί η ποσότητα παραγωγής και οι ανησυχίες για το επίπεδο των αποθεμάτων οδήγησαν σε μείωση. Από την πλευρά της ζήτησης παρατηρείται αύξηση αφενός λόγω των δυσμενών κλιματολογικών συνθηκών στις ΗΠΑ και αφετέρου λόγω της αυξανόμενης ζήτησης από τις αναδυόμενες οικονομίες της Ασίας και κυρίως από την Κίνα, η οποία αποτελεί μαζί με την Ινδία καθαρό εισαγωγέα αγαθών ενέργειας.

Ένα άλλο σοβαρό πρόβλημα που εμμένει στο παγκόσμιο οικονομικό περιβάλλον είναι η διατήρηση υψηλών ελλειμμάτων στα ισοζύγια τρεχουσών συναλλαγών. Ειδικότερα, ο υψηλός ρυθμός ανόδου των εισαγωγών στις ΗΠΑ αναμένεται να προκαλέσει διεύρυνση του ελλείμματος από 4,7% του ΑΕΠ το 2003 σε 5,2% το 2004, ενώ εκτιμάται ότι θα περιοριστεί οριακά το 2005 στο 5%. Αντίθετα, στην Ιαπωνία η αρνητική συμβολή από την ανοδική πορεία των εισαγωγών θα αντισταθμιστεί από την αύξηση των εξαγωγών, κυρίως προς άλλες ασιατικές χώρες, με αποτέλεσμα το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών να παραμείνει θετικό.

Πέρα από τις εκτιμήσεις των διεθνών οργανισμών συμπληρωματικά και πιο πρόσφατα στοιχεία για την πορεία της διεθνούς οικονομίας παρέχονται από την έρευνα World Economic Survey του Ινστιτούτου IFO της Γερμανίας, η οποία διεξάγεται σε τριμηνιαία βάση σε 92 χώρες του κόσμου. Σύμφωνα με τα στοιχεία της τελευταίας έρευνας, η οποία διεξήχθη τους πρώτους μήνες του 2004, το κλίμα στην παγκόσμια οικονομία παρουσιάζεται στις αρχές του τρέχοντος έτους σημαντικά βελτιωμένο. Ο σχετικός δείκτης του Διεθνούς Οικονομικού Κλίματος (WES) εμφανίζεται αισθητά αυξημένος έναντι του τελευταίου τριμήνου του 2003 (από 100,2 μονάδες σε 111 μονάδες), και η τιμή του την περίοδο αυτή είναι η υψηλότερη των τελευταίων ετών. Εξίσου αισιόδοξες είναι και οι προοπτικές για το επόμενο εξάμηνο με το σχετικό δείκτη προσδοκίων να κερδίζει πάνω από 5 ποσοστιαίες μονάδες έναντι του επιπέδου του τελευταίου τριμήνου του 2003. Η αισιοδοξία είναι ιδιαίτερα προφανής στη Βόρεια Αμερική (ΗΠΑ, Καναδάς) όπου ο δείκτης οικονομικού κλίματος από 106,6 μονάδες το τέταρτο τρίμηνο του 2003 υπερβαίνει τώρα τις 122 μονάδες. Βελτίωση, αλλά πολύ πιο συγκρατημένα, παρουσιάζει ο δείκτης τόσο στη Δ.Ευρώπη όσο και στην Ασία.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1.2**IFO - Διεθνής Οικονομία (1995=100)**

Τρίμηνο/Έτος	II/02	III/02	IV/02	I/03	II/03	III/03	IV/03	I/04
Κλίμα	101,1	96,6	83,2	85,9	83,2	91,3	100,2	111,0
Κατάσταση	78,5	78,5	69,4	69,4	67,6	67,6	76,7	93,2
Προσδοκίες	122,8	114,0	96,5	101,8	98,2	114,0	122,8	128,1

Πηγή: IFO, World Economic Survey, WES 1/2004.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1.3**IFO – Οικονομικό κλίμα (1995=100)**

Τρίμηνο/Έτος	II/02	III/02	IV/02	I/03	II/03	III/03	IV/03	I/04
Βόρεια Αμερική	106,8	101,5	85,7	92,7	89,2	97,1	106,6	122,7
Δυτική Ευρώπη	99,8	93,0	76,8	76,8	75,1	80,2	89,6	98,9
Ασία	98,1	100,9	85,2	88,9	79,6	96,3	110,2	118,5

Πηγή: IFO, World Economic Survey, WES 1/2004

1.2. Η Οικονομία των ΗΠΑ

Στις ΗΠΑ, μετά τις περιορισμένες επιδόσεις των πρώτων μηνών του 2003, η κατάσταση βελτιώθηκε σημαντικά με αποτέλεσμα να αναθεωρηθούν πάλη προς τα πάνω όλες οι προηγούμενες εκτιμήσεις για την πορεία της αμερικανικής οικονομίας το 2003. Τώρα η Ευρωπαϊκή Ένωση εκτιμά ότι η άνοδος του ΑΕΠ στις ΗΠΑ έχει υπερβεί το 3% τον προηγούμενο χρόνο και προβλέπεται ότι θα αυξηθεί κατά 4% το 2004.

Η σχετικώς ισχυρή άνοδος του πραγματικού προϊόντος στις Ηνωμένες Πολιτείες οφείλεται στην άνοδο τόσο της κατανάλωσης όσο και των επενδύσεων: Η ιδιωτική κατανάλωση αυξήθηκε κατά 3,1%, η δημόσια κατά 3,7% και οι ακαθάριστες επενδύσεις παγίου κεφαλαίου κατά 3,9%. Θετικό ρόλο εξάλλου διαδραμάτισε και η ανάκαμψη των εξαγωγών, οι οποίες αυξήθηκαν κατά 2% (έναντι μειώσεως το 2002) κυρίως λόγω της υποτίμησης του αμερικανικού δολαρίου έναντι του ευρώ. Η μακροοικονομική πολιτική που ασκήθηκε στηρίχθηκε στις φορολογικές ελαφρύνσεις και στην χαλαρή νομισματική πολιτική και φαίνεται ότι συνέβαλε θετικά στην ανάκαμψη της αμερικανικής οικονομίας. Ανεξάρτητα ωστόσο από την θετική επίπτωση στα μακροοικονομικά μεγέθη, η οικονομική και ιδιαίτερα η δημοσιονομική πολιτική δεν φαίνεται ότι είναι μακροχρονίως διατηρήσιμη, καθώς επιτείνει τα προβλήματα της δημοσιονομικής διαχείρισης διευρύνοντας τα ελλείμματα.

Τα επόμενα χρόνια αναμένεται να διατηρηθεί η ανοδική πορεία της οικονομίας των ΗΠΑ. Το 2004, το ΑΕΠ προ-

βλέπεται να αυξηθεί με ρυθμό 4,2% ενώ το 2005 θα περιοριστεί στο 3,2% εν μέρει εξαιτίας της φθίνουσας πορείας που θα ακολουθήσει η ιδιωτική κατανάλωση και οι επενδύσεις. Στην αγορά εργασίας δεν προβλέπονται ουσιαστικές μεταβολές: ο ρυθμός αύξησης της απασχόλησης θα παραμείνει σταθερός το 2004 στα επίπεδα του 2003 (0,9%) ενώ το 2005 θα μειωθεί στο 0,6%. Εξάλλου το ποσοστό ανεργίας θα μειωθεί οριακά το 2004 στο 5,6% του εργατικού δυναμικού και θα παραμείνει στα επίπεδα αυτά και το 2005.

1.3. Η Οικονομία της Ιαπωνίας

Μετά από μια μακρά περίοδο στασιμότητας η οικονομία της Ιαπωνίας εμφάνισε το 2003 σαφή ανάκαμψη. Σύμφωνα με όλες τις προβλέψεις των διεθνών οργανισμών η άνοδος του ΑΕΠ το 2003 υπερέβη το 2,5% και προβλέπεται ότι θα επιταχυνθεί περαιτέρω το τρέχον έτος.

Η άνοδος του πραγματικού προϊόντος στην Ιαπωνία οφείλεται στην άνοδο της τελικής ζήτησης και των επενδύσεων καθώς και στη βελτίωση του εξωτερικού ισοζυγίου πληρωμών: Η τελική ζήτηση αυξήθηκε κατά 2,8% έναντι αρνητικού ρυθμού μεταβολής το 2002 (-0,2) και οι ακαθάριστες επενδύσεις παγίου κεφαλαίου κατά 3,2% έναντι ρυθμού -6,1% το 2002. Οι καθαρές εξαγωγές τέλος, συνέβαλαν κατά 0,5% στη διαμόρφωση του ΑΕΠ.

Η εντυπωσιακή αυτή αντιστροφή της τάσης που παρατηρείται το 2003 αποδίδεται στις μεγάλες προόδους που έχει σημειώσει, η Ιαπωνία στην προώθηση διαρθρωτικών

ΠΙΝΑΚΑΣ 1.4

Βασικά Μακροοικονομικά Μεγέθη: ΗΠΑ

Σε πραγματικές ετήσιες ποσοστιαίες μεταβολές

	1981-1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
ΑΕΠ	3,2	3,7	0,5	2,2	3,1	4,2	3,2
Ιδιωτική Κατανάλωση	3,5	4,7	2,5	3,4	3,1	3,7	2,4
Δημόσια Κατανάλωση	1,9	1,9	3,0	4,0	3,7	2,1	2,9
Ακαθάριστες Επενδ. Παγίου Κεφαλαίου	4,3	6,2	-2,4	-2,6	3,9	7,4	4,3
• σε Εξοπλισμό	7,0	9,0	-4,6	-2,3	5,5	11,6	8,4
Μεταβολή Αποθεμάτων (% του ΑΕΠ)	0,4	0,6	-0,4	0,1	0,0	0,3	0,3
Εξαγωγές Αγαθών και Υπηρεσιών	6,2	8,7	-5,2	-2,4	2,0	9,2	9,6
Τελική Ζήτηση	3,6	4,8	0,1	2,3	3,2	4,8	3,5
Εισαγωγές Αγαθών και Υπηρεσιών	7,8	13,1	-2,6	3,3	4,0	9,0	5,4
Απασχόληση	1,7	1,9	-0,3	-0,3	0,9	0,9	0,6
Ανεργία (% του εργατικού δυναμικού)	6,5	4,0	4,8	5,8	6,0	5,6	5,6
Αποζημίωση κατά Εργαζόμενο	4,5	5,6	3,0	1,5	2,1	3,3	4,2
Μοναδιαίο Κόστος Εργασίας	3,0	3,7	2,2	-1,0	-0,1	0,0	1,6
Πραγματικό Μοναδιαίο Κόστος Εργασίας	-0,3	1,5	-0,2	-2,5	-1,7	-1,0	0,7
Αποταμίευση νοικοκυριών (ακαθάριστη αποταμίευση προς ακαθάριστο διαθέσιμο εισόδημα)			1,8	2,4	2,1	1,8	2,6
Αποπληθωριστής ΑΕΠ	3,2	2,2	2,4	1,5	1,6	1,1	0,9
Αποπληθωριστής Ιδιωτικής Κατανάλωσης	3,4	2,5	2,0	1,4	1,8	1,2	0,9
Εμπορικό Ισοζύγιο (% του ΑΕΠ)	-2,3	-4,7	-4,3	-4,7	-5,1	-5,6	-5,4
Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών (% του ΑΕΠ)	-1,5	-4,1	-3,8	-4,5	-4,7	-5,2	-5,0
Ισοζύγιο Γενικής Κυβέρνησης (% του ΑΕΠ)	-3,9	1,3	-0,5	-3,7	-4,8	-4,5	-4,2

Πηγή: European Commission, Economic Forecasts, Spring 2004.

μεταρρυθμίσεων, τόσο στον τραπεζικό τομέα όσο και στην αναδιάρθρωση των επιχειρήσεων. Θετικός ήταν εξάλλου και ο ρόλος της μακροοικονομικής πολιτικής ενώ η νομισματική πολιτική έθεσε ως στόχο τη διατήρηση των μακροπρόθεσμων επιτοκίων σε χαμηλά επίπεδα. Τέλος, η αυξανόμενη αισιοδοξία για τις οικονομικές προοπτικές της Ιαπωνίας έχει προσελκύσει ξένες άμεσες επενδύσεις, οι οποίες έχουν συμβάλει στην άνοδο του χρηματιστηρίου από τον Απρίλιο του 2003.

Το 2004 προβλέπεται διατήρηση της ανοδικής πορείας με ρυθμό ανάπτυξης αισθητά ταχύτερο. Η αισιοδοξία τροφοδοτείται από τις πιο πρόσφατες εξελίξεις που δείχνουν ότι έχει βελτιωθεί η επιχειρηματική και καταναλωτική εμπιστοσύνη ενώ παράλληλα υπάρχουν ενδείξεις ότι η άνοδος στις πωλήσεις, τα κέρδη και τις επενδύσεις θα διευρυνθούν περαιτέρω στις μεγάλες επιχειρήσεις του μεταποιητικού τομέα. Η ανοδική πορεία των

εισορών κεφαλαίων στις επιχειρήσεις, σε συνδυασμό με την εντατική χρησιμοποίηση του εργοστασιακού δυναμικού και την αναμενόμενη ζήτηση αποτελούν παράγοντες αύξησης των ιδιωτικών επενδύσεων ενώ η ιδιωτική και δημόσια κατανάλωση αναμένεται το 2004 να διατηρήσουν την θετική τους τάση. Η προοπτική ανόδου της ιδιωτικής κατανάλωσης ισχυροποιείται περαιτέρω από τη αύξηση των αμοιβών, ύστερα από πτωτική πορεία τα προηγούμενα έτη. Τέλος, η ισχυρή επιτάχυνση της εξαγωγικής δραστηριότητας αναμένεται να συνεχιστεί βραχυπρόθεσμα, αν και με βραδύτερο ρυθμό. Σημαντικό ρόλο στην προοπτική των ιαπωνικών εξαγωγών διαδραματίζει αφενός η εξέλιξη της συναλλαγματικής ισοτιμίας και αφετέρου η διατήρηση των θετικών ρυθμών ανάπτυξης των χωρών της Ασίας και κυρίως της Κίνας (συμπεριλαμβανομένου του Χονγκ Κονγκ), οι οποίες απορροφούν ένα σημαντικό μερίδιο του συνόλου των εξαγωγών.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1.5

Βασικά Μακροοικονομικά Μεγέθη: Ιαπωνία

Σε πραγματικές ετήσιες ποσοστιαίες μεταβολές

	1981-1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
ΑΕΠ	2,7	2,8	0,4	-0,4	2,7	3,4	2,3
Ιδιωτική Κατανάλωση	2,7	1,0	1,7	0,9	1,1	2,4	2,0
Δημόσια Κατανάλωση	3,3	4,9	3,0	2,4	1,2	1,5	1,4
Ακαθάριστες Επενδ. Παγίου Κεφαλαίου	2,5	2,7	-1,1	-6,1	3,2	4,3	2,4
• σε Εξοπλισμό	4,9	7,4	1,0	:	:	:	:
Μεταβολή Αποθεμάτων (% του ΑΕΠ)	0,3	0,0	0,0	-0,2	0,1	0,1	0,1
Εξαγωγές Αγαθών και Υπηρεσιών	4,1	12,4	-6,1	8,0	10,0	12,1	7,7
Τελική Ζήτηση	2,9	3,3	0,4	-0,2	2,8	3,8	2,7
Εισαγωγές Αγαθών και Υπηρεσιών	4,9	9,2	0,1	2,0	4,8	8,4	7,3
Απασχόληση	0,7	-0,1	-0,6	-1,4	-0,2	0,4	0,3
Ανεργία (% του εργατικού δυναμικού)	2,8	4,7	5,0	5,4	5,1	4,8	4,7
Αποζημίωση κατά Εργαζόμενο	2,7	0,2	-0,5	-2,1	-0,7	1,1	0,8
Μοναδιαίο Κόστος Εργασίας	0,6	-2,7	-1,5	-3,1	-3,4	-1,8	-1,1
Πραγματικό Μοναδιαίο Κόστος Εργασίας	-0,6	-0,7	0,0	-2,0	-1,0	-0,8	-0,7
Αποταμίευση νοικοκυριών (ακαθάριστη αποταμίευση προς ακαθάριστο διαθέσιμο εισόδημα)	:	:	13,1	12,9	13,6	13,7	13,8
Αποπληθωριστής ΑΕΠ	1,3	-2,0	-1,5	-1,2	-2,5	-1,0	-0,4
Αποπληθωριστής Ιδιωτικής Κατανάλωσης	1,4	-1,3	-1,6	-1,3	-1,4	-0,4	-0,2
Εμπορικό Ισοζύγιο (% του ΑΕΠ)	2,8	2,5	1,7	2,4	2,5	2,9	3,2
Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών (% του ΑΕΠ)	2,4	2,5	2,1	2,8	3,1	3,6	3,8
Ισοζύγιο Γενικής Κυβέρνησης (% του ΑΕΠ)	-2,0	-7,5	-6,1	-7,9	-7,7	-7,4	-7,2
Ακαθάριστο Χρέος Γενικής Κυβέρνησης (% του ΑΕΠ)	79,5	133,6	142,3	149,4	157,3	161,5	166,1

Πηγή : European Commission, Economic Forecasts, Spring 2004.

1.4. Η Οικονομία στην Ευρωπαϊκή Ένωση και στην Ευρωζώνη

Στο δεύτερο εξάμηνο του 2003 δημιουργήθηκαν στην Ευρωζώνη συνθήκες ανάκαμψης μετά τη στασιμότητα των πρώτων μηνών του έτους. Φαίνεται ότι ο σημαντικότερος παράγων που οδήγησε στην ελαφρά ανάκαμψη ήταν η ταχεία άνοδος των εξαγωγών, το τελευταίο τρίμηνο του έτους η οποία οφείλεται στην άνοδο της παγκόσμιας οικονομίας. Έτσι, αντισταθμίστηκαν ουσιαστικά και οι αρνητικές συνέπειες της ανατίμησης του ευρώ έναντι του δολαρίου.

Οι εξελίξεις του τελευταίου τριμήνου του έτους επέδρασαν θετικά στην ετήσια πορεία του ΑΕΠ στην Ευρωζώνη, οδηγώντας σε μέση ετήσια αύξηση της τάξης του

0,4%. Σημειώνεται βεβαίως ότι έναντι του 2002 υπάρχει σημαντική επιβράδυνση του ρυθμού ανόδου, η τελική θετική εξέλιξη όμως του 2003 δείχνει ότι η οικονομία της Ευρωζώνης απέφυγε τελικά τη διολίσθηση σε αρνητικούς ρυθμούς μεταβολής του ΑΕΠ όπως φαινόταν πιθανόν ότι θα συμβεί μερικούς μήνες πριν.

Στην άνοδο του ΑΕΠ κατά το 2003 συνέβαλαν καθοριστικά: *Πρώτον*, η αύξηση της ιδιωτικής κατανάλωσης με ρυθμό υπερδιπλάσιο σε σχέση με το 2002. Αν ωστόσο εξετασθεί η εξέλιξη της ιδιωτικής κατανάλωσης στη διάρκεια του χρόνου, φαίνεται ότι η άνοδος είναι συγκυριακή και οφείλεται σε μεταβολές του διαθέσιμου εισοδήματος που προέκυψαν από φορολογικές απαλλαγές, οι οποίες εισήχθησαν σε ορισμένες χώρες της Ευρωζώνης.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1.6

Παράμετροι Μεγέθυνσης της Ευρωζώνης

	2000	2001	2002	2003	2004	2005
	% μεταβολή					
ΑΕΠ	3,5	1,6	0,9	0,4	1,7	2,3
Ιδιωτική Κατανάλωση	2,7	1,8	0,5	1,1	1,6	2,3
Δημόσια Κατανάλωση	2,1	2,6	2,9	2,0	1,2	1,3
Ακαθάριστες Επενδύσεις Παγίου Κεφαλαίου	5,0	-0,1	-2,5	-1,0	2,4	3,6
• σε εξοπλισμό	8,0	-1,1	-4,9	-2,3	3,4	6,0
• σε κατασκευές	2,7	0,1	-1,3	-0,4	1,5	1,5
Μεταβολή Αποθεμάτων (% ΑΕΠ)	0,2	-0,3	-0,2	0,1	0,1	0,2
Εξαγωγές Αγαθών και Υπηρεσιών	12,3	3,3	1,3	-0,1	4,9	5,9
Τελική Ζήτηση	5,4	1,6	0,5	0,8	2,6	3,4
Εισαγωγές Αγαθών και Υπηρεσιών	11,0	1,7	-0,1	1,8	5,0	6,6
	Συμβολή στη μεταβολή του ΑΕΠ					
Κατανάλωση	2,0	1,5	0,9	1,0	1,1	1,6
Επενδύσεις	1,1	0,0	-0,5	-0,2	0,5	0,7
Αποθέματα	-0,1	-0,5	0,0	0,3	0,0	0,1
Εξαγωγές	4,3	1,3	0,5	0,0	1,9	2,4
Τελική ζήτηση	7,2	2,2	0,7	1,0	3,5	4,8
Εισαγωγές	-3,7	-0,6	0,0	-0,6	-1,8	-2,5
Καθαρές εξαγωγές	0,6	0,6	0,5	-0,7	0,0	-0,1

Πηγή : European Commission, Economic Forecasts, Spring 2004.

Δεύτερον, η βελτίωση του επενδυτικού κλίματος κατά το τελευταίο τρίμηνο του 2003, όταν σημειώθηκε ρυθμός ανάπτυξης έναντι της αντίστοιχης περιόδου του 2002 της τάξεως του 0,6%. Έτσι, σε ετήσια βάση ο ρυθμός μείωσης των επενδύσεων από 2,5% το 2002 περιορίστηκε σε 1% το 2003. Η βαθμιαία βελτίωση των επενδύσεων προήλθε από τις επενδύσεις τόσο σε εξοπλισμό όσο σε κατασκευές. Η μεταβολή του κλίματος αποτέλεσε απόρροια της ισχυρής ζήτησης εξωτερικού για προϊόντα βιομηχανικής παραγωγής και της αύξησης των νέων παραγγελιών για κεφαλαιουχικά αγαθά.

Τρίτον, η βελτίωση των εξαγωγών, που εμφανίσθηκε στο δεύτερο εξάμηνο. Έτσι οι απώλειες του πρώτου εξάμηνου αντισταθμίστηκαν εν μέρει από τη σημαντική βελτίωση του δεύτερου και τρίτου τριμήνου με αποτέλεσμα να αναθεωρηθούν προς τα πάνω οι αρχικές προβλέψεις για το έτος. Η βελτίωση του διεθνούς οικονο-

μικού περιβάλλοντος και η αύξηση της διεθνούς ζήτησης συνέβαλλαν ουσιαστικά στην ενίσχυση των ευρωπαϊκών εξαγωγών και στην αποκλιμάκωση των επιπτώσεων της ανατίμησης του ευρώ.

Εξετάζοντας την πορεία των τομέων παραγωγής προκύπτει ότι η διαφαινόμενη ανάκαμψη της ευρωπαϊκής οικονομίας οφείλεται κατά κύριο λόγο στην βιομηχανία. Το τελευταίο εξάμηνο του 2003 παρουσιάζεται αύξουσα πορεία της βιομηχανικής παραγωγής. Παράλληλα στον αγροτικό τομέα μετά από μία περίοδο τριών τριμήνων με αρνητικούς ρυθμούς μεταβολής καταγράφεται βελτίωση του κλίματος το τελευταίο τρίμηνο του έτους, όταν η γεωργία της Ευρωζώνης, αυξήθηκε σημαντικά με ρυθμό 1,1%. Αντίθετα, η διστακτικότητα των καταναλωτών επιδρά αρνητικά στην εξέλιξη του λιανικού εμπορίου.

Με βάση την τελευταία έκθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (Απρίλιος 2004) προβλέπεται άνοδος του ΑΕΠ

ΠΙΝΑΚΑΣ 1.7

Ανάπτυξη κατά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας, 2003

% Μεταβολή τριμήνου

Εποχικά εξομαλυμένα στοιχεία	2003			
	α' τρίμηνο	β' τρίμηνο	γ' τρίμηνο	δ' τρίμηνο
ΑΕΠ	0,0	-0,1	0,4	0,3
Αγροτικός τομέας	-1,2	-1,0	-0,7	1,1
Βιομηχανία	0,3	-0,8	0,5	0,7
Κατασκευές	-0,6	0,1	0,0	0,1
Χονδρικό και Λιανικό Εμπόριο	-0,3	0,1	0,8	-0,3
Χρηματοπιστωτικοί Οργανισμοί	0,1	0,1	0,6	0,1
Δημόσια Διοίκηση και Άμυνα	0,2	0,2	0,3	0,5

Πηγή : European Commission, Economic Forecasts, Spring 2004.

το 2004 με ρυθμό 1,7% ουσιαστικά ταχύτερο έναντι του 2003. Κύριοι παράγοντες που θα συμβάλουν στην άνοδο αυτή είναι: η επιτάχυνση της ανόδου της ιδιωτικής κατανάλωσης, η ενίσχυση των εξαγωγών, η αντιστροφή του επενδυτικού κλίματος.

Η θετική πορεία της ιδιωτικής κατανάλωσης αναμένεται να ενισχυθεί περαιτέρω το 2004 με ρυθμό αύξησης 1,6%. Η πρόβλεψη στηρίζεται στην αναμενόμενη αύξηση του διαθέσιμου εισοδήματος, η οποία θα προέλθει αφενός από την άνοδο του ποσοστού απασχόλησης και αφετέρου από την αύξηση της πραγματικής κατά κεφαλήν αμοιβής εργασίας. Εξάλλου, και οι σχετικές έρευνες καταγράφουν βελτίωση της εμπιστοσύνης των καταναλωτών. Από την άλλη πλευρά εκτιμάται ότι μπορεί να ανακύψουν προβλήματα με αρνητικές επιπτώσεις στην καταναλωτική εμπιστοσύνη. Προβλήματα που συνδέονται με τα ασφαλιστικά συστήματα, τα συστήματα υγείας και τις εξελίξεις στην αγορά ακινήτων.

Η τόνωση της επενδυτικής δραστηριότητας αναμένεται να ενταθεί περαιτέρω το 2004, όπου και θα σημειωθεί θετικός ρυθμός της τάξεως του 2,4% ύστερα από τρία χρόνια μειώσεων. Παράγοντες που στηρίζουν αυτή την πρόβλεψη είναι: Η ευνοϊκότερη χρηματοοικονομική θέση των επιχειρήσεων, ο αύξων ρυθμός ανόδου των τραπεζικών δανείων και η βελτίωση της κερδοφορίας των επιχειρήσεων κατά το δεύτερο εξάμηνο του 2003. Εξάλλου, οι επενδύσεις για εξοπλισμό είναι βάσιμο να θεωρηθεί ότι θα ωφεληθούν από την αυξημένη ανάγκη χρήσης νέας τεχνολογίας. Ο ρόλος των νέων τεχνολογιών στην αύξηση της παραγωγικότητας και η συνεχής αναβάθμιση προς πιο νέες τεχνολογίες έχουν οδηγήσει σε μείωση του μέσου κύκλου ζωής του παραγωγικού

εξοπλισμού, κάνοντας απαραίτητη την ανάγκη αντικατάστασης ή αναβάθμισης του.

Το 2004 το εμπορικό ισοζύγιο αναμένεται να διαμορφωθεί στο 2,1% του ΑΕΠ. Οι εξαγωγές αναμένεται να αυξηθούν σημαντικά το 2004 και περαιτέρω το 2005 με ρυθμό μεταβολής 4,9% και 5,9% αντίστοιχα. Καθοριστικός παράγοντας στην αύξηση των εξαγωγών και στην άνοδο του παγκοσμίου εμπορίου θα είναι η διατήρηση του ευνοϊκού διεθνούς οικονομικού κλίματος, μέσα στο οποίο δημιουργούνται συνθήκες ενίσχυσης της ζήτησης για τα ευρωπαϊκά προϊόντα.

Η ενίσχυση της οικονομική δραστηριότητα στην Ευρώπη από τα μέσα του 2003 αναμένεται να έχει θετικό αντίκτυπο στην αγορά εργασίας, με αποτέλεσμα να αναθεωρούνται προς τα πάνω οι προβλέψεις για το ρυθμό αύξησης της απασχόλησης την επόμενη διετία: Το 2004 η απασχόληση αναμένεται να ανέλθει με ρυθμό 0,3%, μεταβολή η οποία σε απόλυτα μεγέθη μεταφράζεται σε 0,4 εκατ. νέες θέσεις εργασίας. Η οικονομική ανάπτυξη συνδέεται επίσης άμεσα με την ενίσχυση της παραγωγικότητας η οποία εκτιμάται ότι το 2004 θα μεταβληθεί με ρυθμό 1,4%, τιμή σημαντικά υψηλότερη του 2003 (0,4%). Παρ' όλα αυτά το ποσοστό ανεργίας το 2004 εκτιμάται ότι θα παραμείνει στα επίπεδα του 2003 (8,8%).

Το κλίμα στην αγορά εργασίας αναμένεται να βελτιωθεί περαιτέρω το 2005, παρέχοντας ώθηση για δυναμικότερη ανάπτυξη της εγχώριας ζήτησης. Η απασχόληση αναμένεται να αυξηθεί με ρυθμό 0,9% με τη δημιουργία 1,2 εκατ. νέων θέσεων εργασίας. Παράλληλα το ποσοστό ανεργίας μειώνεται στο 8,6%.

Παρά το γεγονός ότι οι προοπτικές για το 2004 παραμένουν ευνοϊκές με διατήρηση θετικών ρυθμών ανάπτυξης και σταθερότητα των τιμών, επισημαίνονται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή προβλήματα, τα οποία εμμένουν μέσα σε ένα κλίμα διεθνούς αβεβαιότητας, η οποία ενισχύθηκε περισσότερο μετά το τρομοκρατικό χτύπημα στη Μαδρίτη. Γι' αυτό η κύρια πρόκληση της παρούσας περιόδου είναι να καταστεί η ευρωπαϊκή οικονομία ανθεκτική στις διαταραχές και να ενισχύσει τις μακροπρόθεσμες προοπτικές ανάπτυξης. Παράλληλα, θα πρέπει να αντιμετωπίσει τον κίνδυνο μίας ακόμη υπερτίμησης του Ευρώ, η οποία θα οδηγήσει την συναλλαγματική ισοτιμία του νομίσματος σημαντικά υψηλότερα από την τιμή ισορροπίας, επηρεάζοντας αρνητικά την ανταγωνιστικότητα και την εξέλιξη του εμπορίου. Τέλος, παρά την βελτίωση της αποδοτικότητας των επιχειρήσεων απαραίτητη κρίνεται η περαιτέρω προσπάθεια αναδιάρθρωσης τους, η οποία θα συμβάλει θετικά στην επενδυτική δραστηριότητα.

Στον τομέα της οικονομικής πολιτικής κρίσιμη θεωρείται η συνέχιση των διαρθρωτικών μεταβολών με στόχο την επίτευξη των στόχων της Λισσαβόνας: Στην αγορά εργασίας απαραίτητη θεωρείται η εισαγωγή μέτρων που θα συμβάλουν στη διαμόρφωση των μισθών σε επίπεδα που θα αντανάκλουν την παραγωγικότητα. Παρεμβάσεις απαιτούνται εξάλλου στο εκπαιδευτικό σύστημα και στην προώθηση προγραμμάτων κατάρτισης, με στόχο οι εργαζόμενοι να έχουν τα απαραίτητα προσόντα για να ανταποκριθούν στις ανάγκες μιας οικονομίας της γνώσης. Επίσης ουσιώδης κρίνεται η άρση των εμποδίων στην αγορά προϊόντων και υπηρεσιών με στόχο τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας.

Η προώθηση των αλλαγών αυτών και η ενδυνάμωση των αγορών θα οδηγήσουν, με βάση εκτιμήσεις της ΕΚΤ, σε μείωση των δημοσιονομικών ελλειμμάτων και σε περιορισμό των δημοσίων δαπανών, στη βελτίωση της παραγωγικότητας και στη συσσώρευση ανθρώπινου και φυσικού κεφαλαίου. Η συνδυασμένη δράση διαρθρωτικών αλλαγών και δημοσιονομικής πολιτικής είναι

ακρογωνιαίος λίθος για τη βελτίωση της εμπιστοσύνης και την εμπέδωση μιας πορείας βιώσιμης οικονομικής ανάπτυξης.

Διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Το 2004 αποτελεί έτος σταθμό για την πορεία της ΕΕ καθώς από 1η Μαΐου θα ενταχθούν σε αυτή 10 χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης και της Μεσογείου. Η διεύρυνση αυτή με βάση εκτιμήσεις της ΕΚΤ, θα έχει θετικό αντίκτυπο στην οικονομία της ΕΕ καθώς αναμένεται να δημιουργήσει νέες ευκαιρίες για εμπορικές συναλλαγές και επενδύσεις. Ειδικότερα: (α) Η κατάρτιση του δασμολογίου εξαγωγών και η μείωση των εμπορικών περιορισμών μεταξύ της ΕΕ και των εντασσόμενων χωρών θα ενισχύσουν ιδιαίτερα το εμπόριο. Αυτή η διαδικασία σε μεγάλο βαθμό έχει ήδη πραγματοποιηθεί με αποτέλεσμα οι εντασσόμενες χώρες να έχουν γίνει βασικός εμπορικός εταίρος της ΕΕ. (β) Η διεύρυνση ενδέχεται να έχει επιπτώσεις στην ευρωπαϊκή οικονομία μέσω της απελευθέρωσης ροών κεφαλαίου στις εντασσόμενες χώρες. Οι ξένες άμεσες επενδύσεις αποτελούν το μεγαλύτερο μερίδιο των συνοδικών καθαρών ιδιωτικών εισροών στις εντασσόμενες χώρες ως πηγή χρηματοδότησης στη διαδικασία ιδιωτικοποίησης. (γ) Επιτυγχάνεται το άνοιγμα της αγοράς εργασίας της ΕΕ, το οποίο συνεπάγεται πιθανώς αυξημένη ροή εργατικού δυναμικού από τις εντασσόμενες χώρες στην ΕΕ. (δ) Πραγματοποιείται διεύρυνση της ενιαίας αγοράς και πιθανότατα αύξηση του ανταγωνισμού στις εντασσόμενες χώρες και στα παρόντα κράτη μέλη. Η ενίσχυση της ενιαίας αγοράς θα μπορέσει να μειώσει τις πληθωριστικές πιέσεις και να ενισχύσει την παραγωγικότητα μέσω της εκμετάλλευσης των οικονομιών κλίμακας, συμβάλλοντας σε βιώσιμο ρυθμό ανάπτυξης στις εντασσόμενες χώρες και στην ΕΕ. Το μέγεθος αυτής της επίδρασης ωστόσο, με βάση την ΕΚΤ, εξαρτάται από την εφαρμογή των αναγκαίων διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων στα υπάρχοντα και τα νέα κράτη μέλη.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1.8

Ρυθμός Ανάπτυξης, ΕΕ των 25

Σε ετήσια % μεταβολή

	1961-90	1991-95	1996-00	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Αυστρία	3,6	2,0	2,7	2,7	3,4	0,8	1,4	0,7	1,8	2,5
Βέλγιο	3,4	1,6	2,7	3,2	3,8	0,6	0,7	1,1	2,0	2,5
Φιλανδία	3,9	-0,9	4,7	3,4	5,1	1,1	2,3	1,9	2,6	2,7
Γαλλία	3,8	1,1	2,7	3,2	3,8	2,1	1,2	0,2	1,7	2,4
Γερμανία	3,2	2,0	1,8	2,0	2,9	0,8	0,2	-0,1	1,5	1,8
Ελλάδα	4,5	1,2	3,4	3,4	4,4	4,0	3,9	4,2	4,0	3,3
Ιρλανδία	4,2	4,7	9,8	11,3	10,1	6,2	6,9	1,2	3,7	4,6
Ιταλία	3,9	1,3	1,9	1,7	3,0	1,8	0,4	0,3	1,2	2,1
Λουξεμβούργο	3,7	4,0	7,1	7,8	9,1	1,2	1,3	1,8	2,4	3,1
Ολλανδία	3,4	2,1	3,7	4,0	3,5	1,2	0,2	-0,8	1,0	1,6
Πορτογαλία	4,8	1,7	3,9	3,8	3,4	1,7	0,4	-1,3	0,8	2,2
Ισπανία	4,6	1,5	3,8	4,2	4,2	2,8	2,0	2,4	2,8	3,3
Ευρωζώνη	3,6	1,5	2,6	2,8	3,5	1,6	0,9	0,4	1,7	2,3
Δανία	2,7	2,0	2,7	2,6	2,8	1,6	1,0	0,0	2,1	2,2
Μ.Βρετανία	2,5	1,7	3,1	2,8	3,8	2,1	1,6	2,2	3,0	2,8
Σουηδία	2,9	0,7	3,2	4,6	4,3	0,9	2,1	1,6	2,3	2,6
ΕΕ-15	3,4	1,5	2,7	2,9	3,6	1,7	1,1	0,8	2,0	2,4
Εσθονία	:	:	4,9	-0,6	7,3	6,5	6,0	4,8	5,4	5,9
Κύπρος	:	4,7	3,7	4,7	5,0	4,0	2,0	2,0	3,4	4,1
Λετονία	:	-13,2	5,3	2,8	6,8	7,9	6,1	7,5	6,2	6,2
Λιθουανία	:	-9,8	4,2	-1,8	4,0	6,5	6,8	8,9	6,9	6,6
Μάλτα	:	:	4,5	4,1	6,4	-1,2	1,7	0,4	1,4	2,0
Ουγγαρία	:	-2,2	4,0	4,2	5,2	3,8	3,5	2,9	3,2	3,4
Πολωνία	:	2,2	5,1	4,1	4,0	1,0	1,4	3,7	4,6	4,8
Σλοβακία	:	:	3,7	1,5	2,0	3,8	4,4	4,2	4,0	4,1
Σλοβενία	:	-0,6	4,4	5,9	4,1	2,9	2,9	2,3	3,2	3,6
Τσεχία	:	-1,0	1,2	0,5	3,3	3,1	2,0	2,9	2,9	3,4
Χώρες διεύρυνσης	:	:	4,1	3,2	4,1	2,5	2,4	3,6	4,0	4,2
ΕΕ-25	:	:	2,7	2,9	3,6	1,7	1,1	0,9	2,1	2,5

Πηγή : European Commission, Economic Forecasts, Spring 2004.

II. Το Οικονομικό Περιβάλλον στην Ελλάδα και η Οικονομική Πολιτική

2.1. Οικονομικό Κλίμα

Εξελίξεις το 2003

Τους πρώτους μήνες του 2003 το οικονομικό κλίμα στην Ελλάδα, όπως μετράται από τον Δείκτη Οικονομικού Κλίματος, είχε παρουσιάσει υποχώρηση, ακολουθώντας ανάλογες τάσεις που επικρατούσαν στις υπόλοιπες χώρες της Ε.Ε. Έτσι, τον Απρίλιο του 2003 ο σχετικός δείκτης προσέγγισε τις 110,7 μονάδες, η οποία ήταν και η χαμηλότερη τιμή του των τελευταίων ετών.

Η πτώση του δείκτη ανακόπηκε τον Μάιο τόσο στην Ελλάδα όσο και στην Ευρωζώνη. Η ανάκαμψη συνεχίστηκε σταθερά μέχρι το τέλος του έτους, όταν ο δείκτης επιχειρηματικού κλίματος στην Ελλάδα προσέγγισε την ανώτατη τιμή των τελευταίων δυο ετών.

Έτσι, κατά μέσο όρο το 2003 ο δείκτης επιχειρηματικού κλίματος στην Ελλάδα διαμορφώθηκε στις 98 μονάδες, μισή μονάδα χαμηλότερος από το 2002. Ανάλογη εξέλιξη σημειώθηκε και στην Ε.Ε., όπου ο αντίστοιχος δείκτης οικονομικού κλίματος περιορίστηκε στις 95,5 μονάδες έναντι 95,9 του 2002.

Στους επιμέρους τομείς της οικονομίας το κλίμα παρουσίασε διακυμάνσεις, με σχετική απαισιοδοξία στις αρχές του χρόνου, η οποία περιοριζόταν σταδιακά. Συγκεκριμένα:

Στη βιομηχανία ο δείκτης επιχειρηματικών προσδοκιών παρουσίασε έντονη υποχώρηση μέχρι και τον Μάιο. Έκτοτε βελτιώνεται αισθητά και προσεγγίζει τον Οκτώβριο την υψηλότερη τιμή του έτους. Σε ετήσια βάση ωστόσο ο δείκτης επιχειρηματικών προσδοκιών στη βιομηχανία παρουσιάζει μείωση έναντι του 2002.

Στις κατασκευές ο δείκτης επιχειρηματικών προσδοκιών, μετά από υποχώρηση στην αρχή του έτους και διστακτικότητα στη διάρκεια των θερινών μηνών, παρουσιάζει ταχεία άνοδο μέχρι το τέλος του χρόνου αντανakλώντας την αναπτυξιακή ευφορία που επικρατεί την περίοδο αυτή στον τομέα. Κατά μέσο όρο του έτους, ο δείκτης επιχειρηματικών προσδοκιών στις κατασκευές παρουσιάζει άνοδο κατά μια περίπου μονάδα, έναντι των επίσης υψηλών επιπέδων του 2002.

Στο λιανικό εμπόριο οι επιχειρηματικές προσδοκίες, όπως αποτυπώνονται στο σχετικό δείκτη εμφανίζουν

ανάλογη πορεία: διστακτικότητα το α' εξάμηνο του χρόνου, αυξημένη αισιοδοξία το δεύτερο. Κατά μέσο έτησιο όρο ο δείκτης αυξήθηκε στις 110,5 μονάδες έναντι 101,6 μονάδων το 2002.

Στις υπηρεσίες το κλίμα παρέμεινε συγκρατημένο και ο σχετικός δείκτης σε χαμηλά επίπεδα. Στα τέλη όμως του χρόνου παρατηρείται και εδώ κάποια ανασυμπύρωση, με αποτέλεσμα τη βελτίωση του δείκτη κατά 6 μονάδες έναντι του 2002.

Συμπερασματικά, φαίνεται ότι οι επιχειρηματικές προσδοκίες στην Ελλάδα ήταν στα τέλη του 2003 πιο αισιόδοξες, απ' ό,τι στις αρχές του χρόνου. Στη σταδιακή αυτή μεταβολή συνέβαλε και η απομάκρυνση του κινδύνου της ύφεσης στην ευρωπαϊκή οικονομία, η οποία, όπως αναλύθηκε στο προηγούμενο κεφάλαιο παρουσίασε διστακτική ανάκαμψη. Αυτό ενισχύει την άποψη ότι στην παρούσα φάση η ελληνική οικονομία συντονίζεται πιο στενά με τις εξελίξεις στη διεθνή οικονομία και επηρεάζεται εντονότερα από τις εξελίξεις σ' αυτήν.

Στο εγχώριο περιβάλλον θετικό ρόλο στη διαμόρφωση πιο ευοίωνων προοπτικών είναι και οι Ολυμπιακοί Αγώνες, οι οποίοι πέραν των άμεσων επιπτώσεων σε ορισμένους τομείς της οικονομίας τροφοδοτεί πιο αισιόδοξες προοπτικές για όλους.

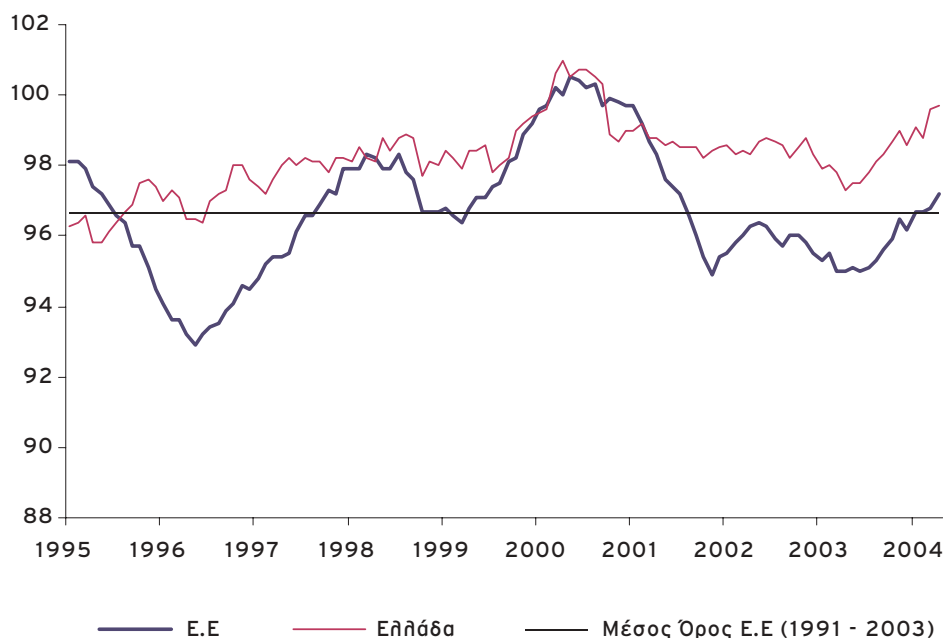
Εξελίξεις το 2004

Τους πρώτους μήνες του 2004 το οικονομικό κλίμα στην Ελλάδα επηρεάζεται τόσο από τις διεθνείς εξελίξεις όσο και από τις αβεβαιότητες που συνδέονται με τις εκλογές της 7ης Μαρτίου. Μετά τις εκλογές οι προσδοκίες βελτιώνονται αισθητά και οι δείκτες παρουσιάζονται αυξημένοι. Έτσι, μετά από ελαφρά ανάκαμψη τον Ιανουάριο, ο Δείκτης Οικονομικού Κλίματος υποχωρεί τον Φεβρουάριο, τον Μάρτιο όμως ανακάμπτει το χαμένο έδαφος και τον Απρίλιο διαμορφώνεται σε ακόμη υψηλότερο επίπεδο.

Η βελτίωση του Δείκτη, ιδιαίτερα στην περίοδο Μαρτίου-Απριλίου οφείλεται κατά κύριο λόγο στη σαφή μεταστροφή των προσδοκιών των νοικοκυριών, οι οποίες για μια μακρά περίοδο ήταν ιδιαίτερα απαισιόδοξες.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 2.1

Δείκτης Οικονομικού Κλίματος (Ελλάδα-Ε.Ε-15), 2000=100

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή και IOBE

Ο Δείκτης Εμπιστοσύνης Καταναλωτών, αυξήθηκε από -32 το Φεβρουάριο σε -19 τον Μάρτιο και -18 τον Απρίλιο, προσεγγίζοντας τον μέσο όρο της Ευρωζώνης που τον μήνα αυτό διαμορφώθηκε στο -11. Ιδιαίτερα σαφής ήταν η βελτίωση των προσδοκιών των νοικοκυριών για την οικονομική τους κατάσταση τους επόμενους 12 μήνες, ενώ περισσότεροι πιστεύουν τώρα ότι θα βελτιωθεί και η γενική οικονομική κατάσταση. Εξάλλου, μειώνεται το ποσοστό εκείνων που θεωρούν ότι τον επόμενο χρόνο θα αυξηθεί η ανεργία, ενώ υποχωρούν και οι πληθωριστικές προσδοκίες. Η γενική εικόνα που διαμορφώνεται από τις έρευνες του Μαρτίου και του Απριλίου στους Καταναλωτές είναι σημαντικά διαφοροποιημένη έναντι αυτής των προηγούμενων μηνών και παραπέμπει σε πιθανή αντιστροφή της παρατεταμένης απαισιοδοξίας. Από την άλλη πλευρά ωστόσο είναι εξίσου πιθανόν η αλλαγή να οφείλεται σε προσδοκίες που δημιουργήθηκαν στην διάρκεια της προεκλογικής περιόδου, η διατήρηση των οποίων θα εξαρτηθεί αφενός από την πορεία των πραγματικών μεγεθών και αφετέρου από τα μηνύματα που θα εκπέμψει η οικονομική πολιτική της νέας κυβέρνησης.

Στους τομείς της παραγωγής το κλίμα τον Απρίλιο εμφανίζεται πιο συγκρατημένο. Συγκεκριμένα:

Στη βιομηχανία υπήρξαν πιο ισχυρές προοπτικές ανόδου της παραγωγής, με αποτέλεσμα ο Δείκτης Επιχειρηματικών Προσδοκιών να προσεγγίσει ιδιαίτερα υψηλό επίπεδο.

Στις κατασκευές αντίθετα ο αντίστοιχος δείκτης παρουσιάζει υποχώρηση τόσο τον Μάρτιο όσο και τον Απρίλιο. Η πτώση του δείκτη οφείλεται κατά κύριο λόγο στις λιγότερο αισιόδοξες προσδοκίες των επιχειρήσεων για το επίπεδο εργασιών τους προσεχείς μήνες.

Στο λιανικό εμπόριο υπάρχει αισθητή βελτίωση των προοπτικών τον Μάρτιο καθώς οι επιχειρήσεις προβλέπουν ότι οι πωλήσεις τους θα αυξηθούν με ταχύτερους ρυθμούς τους προσεχείς μήνες. Τον Απρίλιο ωστόσο αποδυναμώνονται ελαφρά οι προβλέψεις ανόδου των πωλήσεων, παραμένοντας ωστόσο σαφώς θετικές.

Στις υπηρεσίες τέλος, η βελτίωση ήταν εμφανέστερη τον Απρίλιο κυρίως λόγω ενδυνάμωσης των προοπτικών ανόδου της ζήτησης. Το κλίμα όμως παραμένει συγκριτικά δυσμενές καθώς οι επιχειρήσεις προβλέπουν

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.1

Βραχυχρόνιοι Δείκτες

	Δείκτες Οικονομικού Κλίματος ¹		Δείκτες Επιχειρηματικών Προσδοκιών ²			
	Ε.Ε-15	Ελλάδα	Βιομηχανία	Κατασκευές	Λιανικό Εμπόριο	Υπηρεσίες
2000	100,0	100,0	109,8	139,8	108,8	124,0
2001	97,2	98,6	105,1	132,0	100,1	100,9
2002	95,9	98,5	104,5	131,6	101,6	78,0
2003	95,5	98,0	100,9	132,7	110,5	84,0
Ιαν-04	96,7	99,1	105,6	122,9	116,4	103,3
Φεβ-04	96,7	98,8	106,0	122,9	113,1	98,9
Μαρ-04	96,8	99,6	108,7	118,0	122,3	96,2
Απρίλ-04	97,2	99,7	110,3	116,8	118,3	100,5

Τον Σεπτέμβριο του 2003 η Ευρωπαϊκή Ένωση έθεσε ως έτος βάσης του Δείκτη Οικονομικού Κλίματος το 2000
 Πηγή: ¹ Ευρωπαϊκή Επιτροπή και IOBE, ² IOBE

μεν ελαφρά βελτίωση της ζήτησης, με ρυθμούς όμως βραδύτερους από τους επιθυμητούς.

Σε σύγκριση με τις εξελίξεις στην Ευρωζώνη, το κλίμα στην Ελλάδα εμφανίζεται σαφώς ευνοϊκότερο και τους πρώτους μήνες του 2004: Ο Δείκτης Οικονομικού Κλίματος στην Ελλάδα ο οποίος διατηρείται από το 2001 υψηλότερος από τον αντίστοιχο της Ευρωζώνης διευρύνει τώρα τη διαφορά του. Κατά μέσο όρο το α' τρίμηνο του 2004 ο Δ.Ο.Κ. στην Ευρωζώνη προσέγγισε τις 96,7 μονάδες, ενώ στην Ελλάδα υπερέβη τις 99 μονάδες και υπολείπεται μόνο δυο μονάδες από την μέγιστη τιμή του της τελευταίας δεκαετίας (101 μονάδες τον Απρίλιο του 2000).

Συνοδικά το κλίμα στην ελληνική οικονομία στην τρέχουσα περίοδο θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως κλίμα αναμονής με προσδοκίες βελτίωσης τους επόμενους μήνες. Οι προσδοκίες αυτές ασφαλώς συνδέονται και με την πραγματοποίηση των Ολυμπιακών Αγώνων. Αξίζει πάντως να σημειωθεί ότι όσο πλησιάζουμε στους Αγώνες οι προβλέψεις σε κάποιους τομείς, όπως π.χ. στον κατασκευαστικό, αποδυναμώνονται καθώς προσεγγίζεται το ανώτατο σημείο της δραστηριότητας των τελευταίων ετών, με ενδεχόμενη σταδιακή υποχώρηση μετά απ' αυτό. Εξάλλου, και στον τομέα των υπηρεσιών, ο οποίος αναμένεται να επηρεασθεί κατ' εξοχήν από τους Αγώνες, οι προσδοκίες παρουσιάζουν μικρή μόνο βελτίωση και το κλίμα παραμένει συγκρατημένο. Από την άλλη πλευρά θετικό στοιχείο αποτελεί ο σοβαρός πε-

ριορισμός της απαισιοδοξίας των καταναλωτών, που αναφέρθηκε στις προηγούμενες παραγράφους.

Η αλλαγή του κλίματος τους πρώτους μήνες του 2004 αντανακλά σε μεγάλο βαθμό και τις αυξημένες προσδοκίες που δημιουργεί η εκλογή νέας κυβέρνησης. Παράλληλα βέβαια το κλίμα εξακολουθεί να επηρεάζεται από παράγοντες όπως οι διεθνείς εξελίξεις και η πραγματοποίηση των Ολυμπιακών Αγώνων. Παραμένουν ωστόσο οι αβεβαιότητες για τις μακροχρόνιες προοπτικές της ελληνικής οικονομίας και για την ικανότητά της να συντηρήσει ταχείς ρυθμούς ανόδου τα επόμενα χρόνια.

Έτσι, η οικονομική πολιτική έχει τώρα διπλό ρόλο: Πρώτον, να ανταποκριθεί βραχυχρόνια στις αυξημένες προσδοκίες και δεύτερον, να πείσει ότι με τις κατάλληλες παρεμβάσεις μπορεί να εξασφαλίσει πορεία ανάπτυξης σε μεσοπρόθεσμο ορίζοντα, για τα 3-4 προσεχή χρόνια.

2.2. Η Οικονομική Πολιτική το 2003

Κύριο χαρακτηριστικό της οικονομικής πολιτικής που ασκήθηκε το 2003 ήταν η διολίσθηση σε πιο επεκτατικές επιλογές, οι οποίες επεβάρυναν τη δημοσιονομική διαχείριση και κατέστησαν δυσχερέστερη την επίτευξη των στόχων που η ίδια η οικονομική πολιτική είχε θέσει. Σύμφωνα, με το Πρόγραμμα Σταθερότητας και Ανάπτυξης οι στόχοι της οικονομικής πολιτικής ήταν:

- Η πραγματοποίηση υψηλότερων πρωτογενών πλεονασμάτων για την ταχύτερη μείωση του χρέους.

- Η συνέχιση της δημοσιονομικής προσαρμογής για την αντιμετώπιση των πληθωριστικών πιέσεων.
- Η μεταρρύθμιση της δημόσιας διοίκησης σε όλα τα επίπεδα (κυβέρνηση, τοπική αυτοδιοίκηση, δημόσιοι οργανισμοί) για τον αποτελεσματικό έλεγχο των δημοσίων δαπανών.
- Η εφαρμογή της στρατηγικής της Λισσαβόνας για αποτελεσματικότερες διαρθρωτικές αλλαγές στις αγορές προϊόντων, εργασίας και κεφαλαίων.
- Η επιτάχυνση των αποκρατικοποιήσεων.

Το 2003 η προσπάθεια για την προώθηση των παραπάνω στόχων ήταν χαλαρότερη από το 2002. Τα σημαντικότερα προβλήματα εντοπίζονται στον δημοσιονομικό τομέα, όπου σύμφωνα με όλες τις ενδείξεις, υπήρξαν σημαντικές υπερβάσεις, παρά το γεγονός ότι η αναθεώρηση των στοιχείων που πραγματοποιήθηκε το 2002 μετά από παρέμβαση της EUROSTAT επέβαλε ταχύτερους ρυθμούς δημοσιονομικής προσαρμογής.

Δημοσιονομικές εξελίξεις *

Ο Προϋπολογισμός του 2004, που κατετέθη τον Οκτώβριο, περιελάμβανε εκτιμήσεις για την πορεία των δημοσιονομικών μεγεθών. Οι εκτιμήσεις αυτές ήταν ιδιαίτερα αισιόδοξες και είχε προβλεφθεί τότε ότι η τελική διαμόρφωση των μεγεθών θα είναι δυσμενέστερη.

Με βάση πάντως και αυτές τις αισιόδοξες εκτιμήσεις γίνεται φανερό ότι το 2003 η αύξηση των δημοσίων δαπανών ήταν πολύ ταχύτερη από τους στόχους που είχαν τεθεί και ότι η δημοσιονομική πολιτική αυτού του χρόνου ήταν επεκτατική.

Ταχύτερα απ' ότι είχε προβλεφθεί φαίνεται ότι κινήθηκαν όλες οι κατηγορίες δαπανών και ιδιαίτερα οι δαπάνες για αποδοχές προσωπικού και οι λειτουργικές δαπάνες. Έτσι, ο Προϋπολογισμός του 2004 εκτιμούσε ότι το 2003:

- Το έλλειμμα της Κεντρικής Κυβέρνησης, ως ποσοστό του ΑΕΠ, θα έφτανε το 4,1% έναντι 3,4% το 2002. Η πρόβλεψη του Προϋπολογισμού του 2003 ήταν ότι το έλλειμμα της Κεντρικής Κυβέρνησης δε θα αυξηθεί ως ποσοστό του ΑΕΠ.
- Το πρωτογενές πλεόνασμα υποχώρησε κατά 1182 εκ. ευρώ έναντι του 2002 και ως ποσοστό του ΑΕΠ διαμορφώθηκε στο πολύ χαμηλό ποσοστό του 2,1%.
- Το Ισοζύγιο Γενικής Κυβέρνησης, το έλλειμμα δηλαδή κατά Μάαστριχτ αυξήθηκε στο 1,4% του ΑΕΠ από 1,2%

που ήταν το 2002 και έναντι αρχικής προβλέψεως για έλλειμμα μικρότερο της μιας ποσοστιαίας μονάδας.

Μεταγενέστερα στοιχεία για την εκτέλεση του Προϋπολογισμού του 2003 επιβεβαιώνουν την αρχική πρόβλεψη ότι η τελική διαμόρφωση των μεγεθών ήταν πολύ δυσμενέστερη απ' αυτή που εκτιμούσε ο Προϋπολογισμός του 2004.

Σύμφωνα με τις Εαρινές Προβλέψεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής *«η υλοποίηση του Προϋπολογισμού του 2003 ξέφυγε τελείως από τους στόχους που είχαν τεθεί. Οι υπερβάσεις των δαπανών οφείλονται μεν εν μέρει σε έκτακτα γεγονότα, το μέγεθος τους όμως υποδηλώνει την αδυναμία ελέγχου των πρωτογενών δαπανών, ενώ υπήρξαν και υστερήσεις στον τομέα των εσόδων»*.

Χαρακτηριστικές για τα παραπάνω είναι οι αναθεωρήσεις των εκτιμήσεων για το ύψος του ελλείμματος της Κεντρικής Κυβέρνησης ως ποσοστού του ΑΕΠ. Αρχικά (Προϋπολογισμός του 2003) είχε προβλεφθεί ότι το έλλειμμα αυτό ως ποσοστό του ΑΕΠ δεν θα υπερβαίνο την μια ποσοστιαία μονάδα. Σύμφωνα με τον Προϋπολογισμό του 2004 το έλλειμμα αυτό θα έφτανε το 1,4%. Η επόμενη εκτίμηση ανεβάζει το ποσοστό στο 1,7% και η τελευταία (30 Μαρτίου 2004) το υπολογίζει στο 3% του ΑΕΠ. Σύμφωνα δε με την ίδια Έκθεση, η Επιτροπή χρησιμοποιεί μεν την εκτίμηση αυτή, *«σε καμία περίπτωση όμως αυτό δεν συνιστά αποδοχή της ορθότητας της εν λόγω εκτίμησης»*.

Οι παραπάνω εκτιμήσεις επιβεβαιώνονται και από τις προθέσεις της δημοσιονομικής πολιτικής, όπως εκφράσθηκαν στον Προϋπολογισμό του 2004 που κατετέθη τον Οκτώβριο 2003 και ενσωμάτωσε μια σειρά αυξήσεων και φορολογικών απαλλαγών που είχαν εξαγγελθεί την 4η Σεπτεμβρίου. Οι προθέσεις αυτές ήταν σαφώς πιο επεκτατικές και από το 2003 και επιβεβαίωσαν την στροφή της δημοσιονομικής πολιτικής που είχε γίνει ήδη εμφανής. Με δεδομένες αυτές τις εξελίξεις είναι βάσιμο να υποστηριχθεί ότι η οικονομική πολιτική το 2003, ιδιαίτερα δε στο δεύτερο εξάμηνο του χρόνου επηρεάστηκε από το γεγονός ότι το 2004 ήταν έτος εκλογών. Έτσι, εμφανίζονται εντονότερα χαρακτηριστικά που επισημαίνονται σε ανάλογες περιόδους όταν τα πολιτικά διακυβεύματα λαμβάνονται σοβαρά υπόψη στη διαμόρφωση της οικονομικής πολιτικής. Πρόκειται για το φαινόμενο του «πολιτικού κύκλου», κύριο στοιχείο του οποίου είναι η αύξηση των δημοσίων δαπανών ταχύτερα απ' ότι σε άλλες περιόδους.

* Η ανάλυση βασίζεται στα στοιχεία που είναι διαθέσιμα μέχρι την 7η Μαΐου 2003 και δεν περιλαμβάνει τις αναθεωρήσεις που θα υπάρξουν μετά την ολοκλήρωση της δημοσιονομικής απογραφής που διενεργείται την περίοδο αυτή.

2.3. Προκλήσεις για την Οικονομική Πολιτική

Όπως αναφέρθηκε στις προηγούμενες παραγράφους η εκλογή νέας Κυβέρνησης τον Μάρτιο δημιούργησε ένα κλίμα αναμονής και αυξημένων προσδοκιών. Για να διατηρηθούν οι προσδοκίες αυτές και να μετατραπούν σε ισχυρότερη κινητοποίηση των παραγωγικών δυνάμεων, η νέα οικονομική πολιτική που θα αρχίσει να εφαρμόζεται πρέπει να πείσει ότι αντιμετωπίζει αποτελεσματικά τόσο τις βραχυχρόνιες ανάγκες όσο και τις μακροχρόνιες προκλήσεις.

Όπως προκύπτει από τις προγραμματικές δηλώσεις της Κυβέρνησης, η οικονομική πολιτική που θα ασκηθεί στοχεύει στα προβλήματα που επισημαίνονται παραπάνω και προδιαγράφει μέτρα για την επίτευξή τους. Οι κεντρικοί άξονες του οικονομικού προγράμματος της κυβέρνησης για τα επόμενα χρόνια συνοψίζονται στα ακόλουθα σημεία:

- Επίτευξη υψηλού ρυθμού ανάπτυξης που να υπερβαίνει το 5%.
- Μείωση της ανεργίας κατά 2,5-3 ποσοστιαίες μονάδες και αύξηση της απασχόλησης από το 56,7% του συνολικού πληθυσμού σε ποσοστό άνω του 60% μέχρι το τέλος της επόμενης τετραετίας.
- Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας βελτίωση της παραγωγικότητας, βελτίωση της ποιότητας των ελληνικών προϊόντων και υπηρεσιών, με παράλληλη αποτελεσματική αξιοποίηση των πόρων του Γ'ΚΠΣ, ιδιωτική χρηματοδότηση έργων και υπηρεσιών υποδομής.
- Σύγκλιση των μισθών και συντάξεων προς το μέσο όρο της Ε.Ε. στα επόμενα 8-10 χρόνια.
- Παροχή σε όλους τους πολίτες υψηλής ποιότητας κοινωνικών υπηρεσιών δημόσιας ωφέλειας, προστασία του περιβάλλοντος, των φυσικών πόρων και της εθνικής μας κληρονομιάς.

Οι παραπάνω στόχοι σχεδιάζεται να υλοποιηθούν με μια σειρά μέτρων που θα αποβλέπουν μεταξύ άλλων και στα ακόλουθα:

- Στην ενίσχυση του δυναμισμού των παραγωγικών τομέων.
- Στην αύξηση της μικροοικονομικής ανταγωνιστικότητας.
- Στη συναινετική βελτίωση της λειτουργίας της αγοράς εργασίας.
- Στην ενίσχυση του ανταγωνισμού στο τραπεζικό σύστημα και την αποκατάσταση της λειτουργίας του χρηματιστηρίου.

- Στην εφαρμογή μιας ολοκληρωμένης πολιτικής για την βελτίωση της ποιότητας των ελληνικών προϊόντων.
- Στην περιφερειακή διάχυση της οικονομικής ανάπτυξης, στην ενίσχυση της επιχειρηματικότητας.

Η οικονομική πολιτική των επομένων ετών, όπως περιγράφεται συνοπτικά στα παραπάνω στοχεύει στην επιτάχυνση της πραγματικής σύγκλισης, μέσω παρεμβάσεων σε όλους τους κρίσιμους τομείς. Προϋπόθεση βέβαια για την επιτυχία της, όπως άλλωστε η ίδια η Κυβέρνηση έχει τονίσει είναι η άμεση αντιμετώπιση των προβλημάτων που υπάρχουν στον δημοσιονομικό τομέα.

Δημοσιονομική προσαρμογή

Τα προβλήματα αυτά φαίνεται ότι επιδεινώνονται το τρέχον έτος. Και υπό το φως των νέων στοιχείων για τις δημοσιονομικές εξελίξεις του 2003 ενισχύονται οι ανησυχίες που είχαν διατυπωθεί για τον επεκτατικό χαρακτήρα του Προϋπολογισμού του 2004 και την πιθανότητα ακόμη μεγαλύτερων υπερβάσεων.

Για να περιορισθούν οι επιπτώσεις περαιτέρω χειροτέρευσης της δημοσιονομικής κατάστασης απαιτείται μια δημοσιονομική πολιτική, η οποία θα επιδιώξει σταθερά τον έλεγχο και την περικοπή των δημοσίων δαπανών. Η νέα δημοσιονομική πολιτική θα διατυπωθεί ολοκληρωμένα με τον Προϋπολογισμό του 2005. Προς το παρόν δίνεται προτεραιότητα στον περιορισμό της κρατικής σπατάλης, από τον οποίο εκτιμάται ότι μπορεί να εξοικονομηθούν πόροι που θα φθάνουν ετησίως το 0,8%-1,0% του ΑΕΠ.

Με βάση τις σημερινές εκτιμήσεις για το ύψος του ΑΕΠ το 2004, ποσοστό 0,8%-1,0% αντιστοιχεί σε 1,3 έως 1,6 δισ. ευρώ. Αν παράλληλα ληφθεί υπόψη ότι οι πρωτογενείς δαπάνες εφέτος, κατά πάσα πιθανότητα, θα υπερβούν τα 33 δισ. η προσπάθεια περιορισμού της κρατικής σπατάλης ακόμα και αν είναι επιτυχής τα επόμενα χρόνια μπορεί να έχει οριακά μόνο αποτελέσματα στην μείωση των πρωτογενών δαπανών, τουλάχιστον κατά το τρέχον έτος. Το πιθανότερο ενδεχόμενο παραμένει η σοβαρή υπέρβαση του στόχου για την αύξηση των δαπανών. Και το ενδεχόμενο αυτό ενισχύεται από τις αυξημένες, μη προϋπολογισθείσες, δαπάνες, που συνδέονται με τους Ολυμπιακούς Αγώνες.

Είναι συνεπώς προφανές ότι βιώσιμη και αποτελεσματική λύση στο πρόβλημα των δαπανών απαιτεί ένα μακροχρονιότερο πρόγραμμα δημοσιονομικής προσαρμογής, το οποίο θα συνδυάζει : α) τις πολιτικές επιλογές της Κυβέρνησης για τις κοινωνικές δαπάνες, β) την

ανάγκη σταδιακού περιορισμού του συνολικού ύψους των πρωτογενών δαπανών και γ) την επιδίωξη για μείωση της φορολογίας. Ο συγκερασμός και των τριών επιδιώξεων αποτελεί ασφαλώς δύσκολο εγχείρημα και συνιστά μείζονα πρόκληση για την οικονομική πολιτική.

Προτάσεις μεταρρυθμίσεων

Γενικότερα, για να έχει άμεσα και θετικά αποτελέσματα η οικονομική πολιτική πρέπει να στοχεύσει στην ταχεία διεύρυνση των παραγωγικών δυνατοτήτων της ελληνικής οικονομίας με μια συνολική μεταρρύθμιση που θα επιδιώξει ριζικές αλλαγές. Ένα τέτοιο μεταρρυθμιστικό πρόγραμμα περιγράφεται σε μελέτη του ΣΕΒ που πραγματοποιήθηκε σε συνεργασία με την εταιρεία Boston Consulting Group και η οποία παρουσιάστηκε στην Ετήσια Συνέλευση του ΣΕΒ. Σύμφωνα με την εν λόγω μελέτη, το πρόγραμμα στηρίζεται σε τέσσερις πυλώνες:

α) Βελτίωση της λειτουργικότητας της επιχειρηματικής υποδομής. Εδώ περιλαμβάνονται όλες οι αλλαγές στους παράγοντες που συνιστούν προσκόμματα για την επιχειρηματική δραστηριότητα και συνδέονται κυρίως με τη λειτουργία του Κράτους και της Δημόσιας Διοίκησης. Για την αντιμετώπιση των προβλημάτων αυτών το πρόγραμμα προτείνει:

- Αξιολόγηση κάθε νέας νομοθεσίας ως προς τις επιπτώσεις στην ανταγωνιστικότητα.
- Σταδιακή κωδικοποίηση της νομοθεσίας.
- Συστηματική απλοποίηση επενδυτικών διαδικασιών και νομοθετικού πλαισίου.
- Στήριξη επενδυτών και επιχειρήσεων και δημιουργία κέντρων Εξυπηρέτησης Επιχειρήσεων (ΚΕΕ).
- Λιγότερο, μικρότερο και πιο αποτελεσματικό κράτος.
- Ισχυροποίηση και ανεξαρτητοποίηση ρυθμιστικού και ανταγωνιστικού πλαισίου.

β) Αναμόρφωση του φορολογικού πλαισίου, το οποίο όπως είναι σήμερα, είναι ασαφές, περίπλοκο και δημιουργεί πρόσθετα οικονομικά βάρη όχι μόνο για τις επιχειρήσεις, αλλά και για το κράτος. Το πρόγραμμα περιλαμβάνει προτάσεις που αφορούν:

- Ουσιαστική μείωση φορολογικού βάρους επιχειρήσεων
- Αντικειμενικότητα, σταθερότητα και διαφάνεια στο φορολογικό πλαίσιο.
- Αναδιάρθρωση επιμέρους φόρων (Ν.128, ακίνητα)
- Φορολογικά κίνητρα για ενθάρρυνση της περιφερειακής ανάπτυξης.

γ) Αγορά εργασίας. Τα προβλήματα που εντοπίζονται εδώ αφορούν το υψηλό κόστος των υπερωριών, τη δυσκαμψία στην κατανομή του χρόνου εργασίας, τη χαμηλή αποτελεσματικότητα του ΟΑΕΔ. Οι προτάσεις που διατυπώνονται είναι:

- Μεγαλύτερη ευελιξία στη χρήση χρόνου εργασίας.
- Ριζική αναδιοργάνωση του ΟΑΕΔ.
- Καθιέρωση ενεργών πολιτικών απασχόλησης για συγκεκριμένες ομάδες εργατικού δυναμικού.
- Ενίσχυση θεσμού τοπικών και περιφερειακών συμφώνων απασχόλησης.
- Συνεχής πληροφόρηση και εκπαίδευση εργοδοτών.

δ) Επένδυση στο ανθρώπινο δυναμικό. Οι διαπιστώσεις ότι υπάρχει έλλειψη κατάρτισης για σημαντικές οικονομικές δραστηριότητες και ότι η εκπαίδευση απέχει από τις ανάγκες της οικονομίας οδηγούν στις ακόλουθες προτάσεις:

- Προσαρμογή της εκπαίδευσης και κατάρτισης στις δεξιότητες που έχει ανάγκη η αγορά.
- Επιχειρηματικότητα σε όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης.

III. Οι Επιδόσεις και οι Προοπτικές της Ελληνικής Οικονομίας

3.1. Μακροοικονομικές Εξελίξεις

Οι εξελίξεις το 2003

Η Ελληνική οικονομία, παρά την στασιμότητα η οποία χαρακτήρισε τις περισσότερες ευρωπαϊκές οικονομίες την τελευταία τριετία, συνέχισε να αναπτύσσεται με ταχείς ρυθμούς και το 2003. Συγκεκριμένα, τη στιγμή που γράφεται η συγκεκριμένη έκθεση (Απρίλιος 2004), εκτιμάται ότι το χρόνο αυτό η άνοδος του πραγματικού ΑΕΠ ήταν της τάξης του 4% περίπου. Σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή (Economic Forecasts, Spring 2004) η άνοδος ήταν 4,2%, ενώ η Τράπεζα της Ελλάδος την εκτιμά σε 4% (Έκθεση του Διοικητή για το έτος 2003). Από τις υπόλοιπες διαθέσιμες πηγές δεδομένων για το μακροοικονομικό περιβάλλον προκύπτουν ελαφρές διαφοροποιήσεις σε σχέση με τα στοιχεία που παρουσιάζονται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Το κοινό συμπέρασμα που προκύπτει από όλες τις πηγές είναι ότι και το 2003 η Ελληνική οικονομία συνέχισε την πορεία μεγέθυνσης των τελευταίων εννέα ετών, ξεπερνώντας τόσο τον μέσο όρο ανάπτυξης της Ευρωπαϊκής Ένωσης όσο και των χωρών-μελών του ΟΟΣΑ. Η πορεία αυτή οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στη συνδυασμένη δράση μιας σειράς παραγόντων. Σημαντικό ρόλο είχε κατ' αρχάς η είσοδος στην ευρωζώνη, η οποία οδήγησε, μεταξύ άλλων, στη μείωση των ονομαστικών και των πραγματικών επιτοκίων, γεγονός που σε συνδυασμό με τη μείωση των εμποδίων πρόσβασης των νοικοκυριών και των επιχειρήσεων σε χρηματοδότηση, συνέβαλε στην ισχυρή άνοδο της ιδιωτικής κατανάλωσης και των επενδύσεων. Εξάλλου, στη μεγέθυνση των τελευταίων ετών συνέβαλαν επίσης και οι σημαντικές εισροές πόρων από τα διαρθρωτικά ταμεία της Ευρωπαϊκής Ένωσης στα πλαίσια του 3ου Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης καθώς και τα έργα που συνδέονται άμεσα ή έμμεσα με τη διεξαγωγή των Ολυμπιακών Αγώνων.

Η συνύπαρξη αυτών των παραγόντων επέτρεψε στην Ελληνική οικονομία να αναπτυχθεί με ταχύτητα και το 2003. Αναλυτικά:

Το πραγματικό **Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν** (σταθερές τιμές του 1995) στην Ελλάδα το 2003 αυξήθηκε με ρυθμό ελαφρώς βραδύτερο από το 2002, ο οποίος

ωστόσο είναι ο υψηλότερος από όλες τις χώρες της Ε.Ε και σημαντικά υψηλότερος του μέσου όρου της Ε.Ε (0,8% έναντι 1,1% το 2002). Ταυτόχρονα, από τα διαθέσιμα στοιχεία προκύπτει άνοδος του πραγματικού κατά κεφαλήν προϊόντος της τάξης του 3,5% (3,7% το 2002, 3,9% το 2001) την ίδια στιγμή που ο μέσος ρυθμός για το σύνολο της ΕΕ το 2003 ήταν 0,4%.

Η άνοδος του ΑΕΠ το 2003 οφείλεται αποκλειστικά στην εγχώρια ζήτηση, στην ταχεία δηλαδή άνοδο τόσο της κατανάλωσης όσο και των επενδύσεων.

Ειδικότερα, τα χαμηλά επιτόκια οδήγησαν σε σημαντική ενίσχυση της **ιδιωτικής κατανάλωσης** και το 2003, όταν καταγράφεται άνοδος της τάξης του 4% έναντι 2,8% το 2002 (1,4% και 1,1% αντιστοίχως στην Ευρωπαϊκή Ένωση).

Η άνοδος της ιδιωτικής καταναλωτικής δαπάνης αποδίδεται, πέραν της μείωσης των επιτοκίων δανεισμού και στην εξάλειψη αρκετών περιορισμών δανεισμού ιδιωτών από το τραπεζικό σύστημα. Έτσι, η καταναλωτική και στεγαστική πίστη το 2003 εκτιμάται ότι αυξήθηκε περίπου κατά 25% σε σχέση με το 2002, αν και ο ρυθμός αυτός ήταν χαμηλότερος των προηγούμενων ετών, γεγονός που αποδιδόταν στη σημαντική και απότομη πτώση των επιτοκίων. Συγκεκριμένα, το 1998 το μέσο βραχυχρόνιο επιτόκιο δανεισμού ήταν στο 14% και το 2003 έφτασε στο 2,3%, ενώ και στα μακροπρόθεσμα επιτόκια καταγράφεται μείωση από 8,5% το 1998 στο 4,2% το 2003.

Σημαντική άνοδο εμφανίζει η δανειακή επιβάρυνση των ελληνικών νοικοκυριών, από χαμηλά όμως επίπεδα. Σύμφωνα με εκτιμήσεις της ΤτΕ, το χρέος των νοικοκυριών παρουσιάζεται κάτω του 40% του διαθέσιμου εισοδήματος σε αντίθεση με άλλες χώρες του ΟΟΣΑ, όπου το ίδιο μέγεθος είναι άνω του 100%. Το κόστος εξυπηρέτησης του χρέους των νοικοκυριών, ωστόσο αυξήθηκε με βραδύτερο ρυθμό, καθώς η πτώση των επιτοκίων λειτούργησε ευεργετικά: το συγκεκριμένο μέγεθος, ως ποσοστό του διαθέσιμου εισοδήματος ανήλθε στο 8% από 6% το 1998 (το αντίστοιχο μέγεθος στην ευρωζώνη είναι στο 13%).

Η **δημόσια καταναλωτική δαπάνη** το 2003 εκτιμάται ότι αυξήθηκε με ρυθμό 6% (5,8% το 2002). Η άνοδος αυτή είναι σημαντικά υψηλότερη του μέσου όρου της ΕΕ

και της Ευρωζώνης (1,4% και 1,1% αντιστοίχως) και συνέβαλε μεν στην άνοδο του ΑΕΠ, αντανakλά όμως και την χαλάρωση της δημοσιονομικής πολιτικής.

Ο άλλος σημαντικός παράγων που συνέβαλε στην άνοδο του ΑΕΠ και το 2003 ήταν οι **επενδύσεις**. Οι ακαθάριστες επενδύσεις παγίου κεφαλαίου στο σύνολο της οικονομίας αυξήθηκαν κατά 12,6%, με ρυθμό δηλαδή

υπερδιπλάσιο του 2002 (5,7) και τριπλάσιο της ανόδου του ΑΕΠ. Αντίθετα, στην πλειοψηφία των υπολοίπων χωρών της ΕΕ καταγράφονται, το ίδιο έτος, αρνητικοί ρυθμοί μεταβολής των ακαθάριστων επενδύσεων παγίου κεφαλαίου. Η διαφορά αυτή υπογραμμίζει με σαφήνεια τη διαφορά φάσης του οικονομικού κύκλου στο οποίο βρίσκεται η Ελλάδα σε σχέση με την ΕΕ.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.1Α

Εγχώρια Δαπάνη και Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν - Εκτιμήσεις Ευρωπαϊκής Επιτροπής

	Σε σταθερές αγοραίες τιμές έτους 1995		
	2001	2002	2003
Ετήσιες Ποσοστιαίες Μεταβολές			
Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν	4,0	3,9	4,2
• Ιδιωτική Κατανάλωση	2,9	2,8	4,0
• Δημόσια Κατανάλωση	-1,0	5,8	6,0
Ακαθάριστες Επενδύσεις Παγίου Κεφαλαίου	6,5	5,7	12,6
• Εξοπλισμός	4,9	6,9	17,0
Μεταβολές Αποθεμάτων και Στατιστικές Διαφορές (% του ΑΕΠ)	0,1	0,2	0,3
Τελική Εγχώρια Ζήτηση	2,2	1,8	5,5
Εξαγωγές Αγαθών και Υπηρεσιών	-1,1	-7,7	1,6
Εισαγωγές Αγαθών και Υπηρεσιών	-3,4	-4,7	10,2
Ακαθάριστο Εθνικό Εισόδημα	3,2	3,9	3,7
Απασχόληση	-0,3	0,1	2,2
Αποδοχές Εργαζομένων κατά Κεφαλή	5,3	8,7	7,6
Μοναδιαίο Κόστος Εργασίας	0,9	4,7	5,6
Πραγματικό Μοναδιαίο Κόστος Εργασίας	-2,5	0,8	1,9
Αποπληθωριστής ΑΕΠ	3,5	3,9	3,6
Αποπληθωριστής Ιδιωτικής Κατανάλωσης	3,3	3,4	3,5
Εναρμονισμένος Δείκτης Τιμών Καταναλωτή	3,7	3,9	3,4
Συμβολή στη μεταβολή του πραγματικού ΑΕΠ			
Εγχώρια Ζήτηση	3,5	4,1	6,8
Αποθέματα	-0,3	0,1	0,1
Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών	0,9	-0,4	-2,7
Σε ποσοστό του ΑΕΠ			
Εμπορικό Ισοζύγιο	-15,1	-14,8	-16,2
Ισοζύγιο Γενικής Κυβέρνησης	-1,4	-1,4	-3,0
Ακαθάριστο Χρέος Γενικής Κυβέρνησης	106,9	104,7	103,0
Σε ποσοστό			
Ανεργία (% του εργατικού δυναμικού)	10,4	10,0	9,3
Αποταμίευση Νοικοκυριών (ακαθάριστη αποταμίευση προς ακαθάριστο διαθέσιμο εισόδημα)	16,6	14,8	13,9

Πηγή: European Commission, Economic Forecasts, Spring 2004

Όσον αφορά στις επιμέρους κατηγορίες επένδυσης παρατηρείται άνοδος των επενδύσεων σε κατασκευές με ρυθμό 10% (3,7% το 2002), άνοδος των επενδύσεων σε εξοπλισμό με ρυθμό 17% (6,9% το 2002) και άνοδος των δημοσίων επενδύσεων ως ποσοστό του ΑΕΠ στο 4,2% από 3,8% το 2002, γεγονός που σημαίνει ότι αυξήθηκαν με επιταχυνόμενο ρυθμό σε σχέση με το 2002.

Οι παραπάνω παράγοντες οδήγησαν σε άνοδο της συμβολής της **εγχώριας ζήτησης** στη μεταβολή του πραγματικού ΑΕΠ στις 6,8 ποσοστιαίες μονάδες από 4,1 το 2002.

Οι **εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών** εκτιμάται ότι αυξήθηκαν κατά 1,6%, η σημαντική όμως άνοδος των πραγματικών **εισαγωγών αγαθών και υπηρεσιών** κατά 10,2% οδήγησε στη χειροτέρευση του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών σε απόλυτα μεγέθη.

Η άνοδος του ελλείμματος του ισοζυγίου εξωτερικών συναλλαγών στην Ελλάδα εκτιμάται ότι οφείλεται κατά κύριο λόγο σε απώλειες ανταγωνιστικότητας και δευτερευόντως στη συμμετοχή της Ελλάδας στην Οικονομική και Νομισματική Ένωση, που είχε ως αποτέλεσμα την ενί-

σχυση της διαδικασίας ολοκλήρωσης των εγχωρίων αγορών κεφαλαίων και προϊόντων στις διεθνείς. Επιπλέον, θα πρέπει να σημειωθεί ότι οι σημαντικές επενδύσεις της Ελληνικής οικονομίας που κατευθύνθηκαν τα τελευταία χρόνια κυρίως στις κατοικίες και στις υποδομές, δεν φαίνεται ότι είχαν ισχυρή θετική επίπτωση στην ανταγωνιστικότητα των κλάδων της Ελληνικής οικονομίας με εξαγωγικό προσανατολισμό. Έτσι, σύμφωνα με εκτιμήσεις του ΟΟΣΑ, την περίοδο 2001-2003 υπολογίζεται ότι υπήρξε σωρευτική απώλεια της ανταγωνιστικότητας τιμών της ελληνικής οικονομίας 15% περίπου. Ανάλογα συμπεράσματα προκύπτουν και από άλλες πηγές, όπως οι εκθέσεις διεθνών οργανισμών.

Από την **πλευρά της προσφοράς** τόσο τα διαθέσιμα εθνικολογιστικά δεδομένα όσο και οι βραχυχρόνιοι δείκτες, οδηγούν στο συμπέρασμα ότι η άνοδος του προϊόντος προήλθε από τη βελτίωση της δραστηριότητας στον δευτερογενή τομέα, κυρίως στις κατασκευές, και στις υπηρεσίες, όπου εντοπίζεται ισχυρή άνοδος στους κλάδους λιανικού εμπορίου και τηλεπικοινωνιών.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.1B

Εγχώρια Δαπάνη και Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν - Εκτιμήσεις ΤτΕ

Σε σταθερές αγοραίες τιμές έτους 1995, ετήσιες ποσοστιαίες μεταβολές

	2001	2002	2003
Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν	4,0	3,8	4,0
Τελική Κατανάλωση	2,3	3,2	2,7
• Ιδιωτική Κατανάλωση	2,9	2,8	3,1
• Δημόσια Κατανάλωση	-1,0	5,1	0,5
Ακαθάριστες Επενδύσεις Παγίου Κεφαλαίου	6,5	5,7	9,7
• Κατοικίες	4,8	8,8	6,0
• Λοιπές Κατασκευές	8,2	0,7	16,6
• Εξοπλισμός	4,9	6,9	7,0
• Λοιπές	20,1	20,8	3,0
Μεταβολές Αποθεμάτων και Στατιστικές Διαφορές (% του ΑΕΠ)	0,0	0,1	0,0
Τελική Εγχώρια Ζήτηση	2,9	3,8	4,2
Εξαγωγές Αγαθών και Υπηρεσιών	-1,1	-7,7	1,9
• Εξαγωγές Αγαθών	-1,6	-7,1	4,6
• Εξαγωγές Υπηρεσιών	-0,7	-8,1	0,0
Εισαγωγές Αγαθών και Υπηρεσιών	-3,4	-4,7	3,0
• Εισαγωγές Αγαθών	-4,2	1,1	4,0
• Εισαγωγές Υπηρεσιών	-0,3	-26,6	-2,0

Πηγή: ΕΣΥΕ/Εθνικοί Λογαριασμοί, Σεπτέμβριος 2003 (εκτιμήσεις για τα έτη 2001 και 2002), ΥΠΕΘΟ/Επικαιροποιημένο Πρόγραμμα Σταθερότητας και Ανάπτυξης, Δεκέμβριος 2003 (εκτιμήσεις για το 2003).

Προβλέψεις για το 2004

Η πρόβλεψη της πορείας της οικονομικής δραστηριότητας στην Ελλάδα το 2004 ενέχει πολλές αβεβαιότητες. Αβεβαιότητες που πηγάζουν τόσο από το εσωτερικό περιβάλλον όσο και από την παγκόσμια οικονομική δραστηριότητα.

Την συγκεκριμένη χρονική στιγμή (Απρίλιος 2004) σύμφωνα με όλες τις προβλέψεις που έχουν διατυπωθεί ως τώρα (ΟΟΣΑ, Ε.Ε, Δ.Ν.Τ.) το 2004 η Ελληνική οικονομία αναμένεται να συνεχίσει να αναπτύσσεται με ταχύ ρυθμό (περίπου στο 4%), αισθητά ταχύτερο απ' αυτόν της ευρωζώνης και των χωρών του ΟΟΣΑ και

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.2

Προβλέψεις Βασικών Μεγεθών της Ελληνικής Οικονομίας-Ε.Ε.

	Σε σταθερές αγοραίες τιμές έτους 1995		
	2003	2004	2005
Ετήσιες ποσοστιαίες μεταβολές			
Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν	4,2	4,0	3,3
• Ιδιωτική Κατανάλωση	4,0	3,6	3,4
• Δημόσια Κατανάλωση	6,0	2,0	1,1
Ακαθάριστες Επενδύσεις Παγίου Κεφαλαίου	12,6	6,0	5,0
• Εξοπλισμός	17,0	5,5	5,0
Μεταβολές Αποθεμάτων και Στατιστικές Διαφορές (% του ΑΕΠ)	0,3	0,1	0,1
Τελική Εγχώρια Ζήτηση	5,5	4,4	3,7
Εξαγωγές Αγαθών και Υπηρεσιών	1,6	7,3	4,5
Εισαγωγές Αγαθών και Υπηρεσιών	10,2	5,6	5,2
Ακαθάριστο Εθνικό Εισόδημα	3,7	4,0	3,3
Απασχόληση	2,2	1,7	1,0
Αποδοχές Εργαζομένων κατά Κεφαλή	7,6	7,0	6,2
Μοναδιαίο Κόστος Εργασίας	5,6	4,6	3,9
Πραγματικό Μοναδιαίο Κόστος Εργασίας	1,9	0,7	0,7
Αποπληθωριστής ΑΕΠ	3,6	3,9	3,1
Αποπληθωριστής Ιδιωτικής Κατανάλωσης	3,5	3,4	3,3
Εναρμονισμένος Δείκτης Τιμών Καταναλωτή	3,4	3,4	3,5
Συμβολή στη μεταβολή του πραγματικού ΑΕΠ			
Εγχώρια Ζήτηση	6,8	4,4	3,8
Αποθέματα	0,1	-0,2	0,0
Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών	-2,7	-0,2	-0,7
Σε ποσοστό του ΑΕΠ			
Εμπορικό Ισοζύγιο	-16,2	-15,8	-15,6
Ισοζύγιο Γενικής Κυβέρνησης	-3,0	-3,2	-2,8
Ακαθάριστο Χρέος Γενικής Κυβέρνησης	103,0	102,8	101,7
Σε ποσοστό			
Ανεργία (% του εργατικού δυναμικού)	9,3	8,4	8,0
Αποταμίευση Νοικοκυριών (ακαθάριστη αποταμίευση προς ακαθάριστο διαθέσιμο εισόδημα)	13,9	13,4	12,2

Πηγή: European Commission, Economic Forecasts, Spring 2004

ίσως οριακά χαμηλότερο σε σχέση με το 2003. Η άνοδος του ΑΕΠ θα στηριχθεί, όπως και τα προηγούμενα χρόνια, στη μεγέθυνση της τελικής ζήτησης, η οποία τροφοδοτείται από την εγχώρια ιδιωτική κατανάλωση, τις αυξημένες ροές πόρων από τα διαρθρωτικά ταμεία της ΕΕ και τις επενδυτικές δαπάνες που σχετίζονται με τους Ολυμπιακούς Αγώνες.

Όσον αφορά στους εξωτερικούς παράγοντες που αναμένεται να επηρεάσουν την εγχώρια οικονομία, επισμαίνονται τα ακόλουθα:

- Η σταδιακή επιτάχυνση της ανόδου της παγκόσμιας οικονομικής δραστηριότητας και η άνοδος του όγκου του παγκοσμίου εμπορίου.
- Η προβλεπόμενη σχετική στασιμότητα της μέσης ονομαστικής ισοτιμίας του ευρώ στα επίπεδα του 2003.
- Η έντονη αβεβαιότητα όσον αφορά στην πορεία των διεθνών τιμών του αργού πετρελαίου. Οι πρώτες ενδείξεις οδηγούν στο συμπέρασμα ανόδου σε επίπεδα σαφώς υψηλότερα του 2003.

Στους εγχώριους παράγοντες σημαντικό ρόλο αναμένεται να έχουν:

- Η οικονομική πολιτική, που διαμορφώνεται την περίοδο αυτή.
- Η ολοκλήρωση των Ολυμπιακών έργων, η οποία αναπόφευκτα συνεπάγεται την επιβράδυνση του ρυθμού ανόδου των επενδύσεων, κυρίως στις κατασκευές.
- Η πορεία απορρόφησης και αξιοποίησης των πόρων των διαρθρωτικών ταμείων της ΕΕ.
- Η εξέλιξη της αμοιβής και του κόστους της εργασίας στην Ελληνική οικονομία, η οποία εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από την έκβαση των διαπραγματεύσεων στα πλαίσια της Εθνικής Γενικής Συλλογικής Σύμβασης Εργασίας.
- Η ροή τουριστικού συναλλάγματος λόγω της διεξαγωγής των Ολυμπιακών αγώνων, η οποία δεν μπορεί να εκτιμηθεί a priori.
- Οι ενδεχόμενες πληθωριστικές πιέσεις λόγω αυξημένης ζήτησης αγαθών και υπηρεσιών, ο εισαγόμενος πληθωρισμός (κυρίως καύσιμα).
- Η πιθανή επιβράδυνση της ανόδου της καταναλωτικής και στεγαστικής πίστης.
- Η εξέλιξη των επιχειρηματικών επενδύσεων. Μια πρώτη ένδειξη από τις Έρευνες Επενδύσεων στη βιομηχανία που διεξάγει το IOBE, προβλέπει άνοδο της τάξης του 5% σε σχέση με το 2003.
- Η εξέλιξη της συνολικής παραγωγικότητας της Ελληνικής οικονομίας, η οποία ενδέχεται να ακολουθήσει την πορεία των τελευταίων ετών.

Οι παραπάνω παράγοντες θα πρέπει να συυπολογισθούν στη διατύπωση εκτιμήσεων για την πορεία της Ελληνικής οικονομίας το 2004. Έτσι, στην παρούσα περίοδο αναθεωρούνται ελαφρώς προς τα κάτω οι προβλέψεις που είχαν διατυπωθεί για την Ελληνική οικονομία στα τέλη του 2003, κυρίως λόγω της αναμενόμενης επιβράδυνσης του ρυθμού ανόδου των επενδύσεων.

Η πραγματική **ιδιωτική κατανάλωση** αναμένεται να αυξηθεί το 2004 με ρυθμό ελαφρά χαμηλότερο έναντι του 2003 (3,6%). Η πρόβλεψη αυτή βασίζεται σε εκτιμήσεις για ελαφρά επιτάχυνση του ρυθμού ανόδου του κατά κεφαλήν ονομαστικού εισοδήματος, επιτάχυνση του ρυθμού ανόδου των τιμών και διατήρηση του ρυθμού ανόδου των καταναλωτικών δανείων σε υψηλά επίπεδα, τα οποία όμως ενδέχεται να είναι χαμηλότερα του 2003.

Η **δημόσια κατανάλωση** αναμένεται να κινηθεί με ρυθμό 2%, σαφώς βραδύτερα σε σχέση με το 2003, γεγονός που επιδρά με αρνητικά στο ρυθμό ανόδου του ΑΕΠ, ανταποκρίνεται ωστόσο στις ανάγκες της δημοσιονομικής προσαρμογής και ελέγχου των κρατικών δαπανών, με στόχο τη διατήρηση του ελλείμματος του ισοζυγίου της γενικής κυβέρνησης σε επίπεδα κάτω του 3%.

Σημαντική προβλέπεται ότι θα είναι η επιβράδυνση της ανόδου των πραγματικών **ακαθαρίστων επενδύσεων παγίου κεφαλαίου** της Ελληνικής οικονομίας. Ειδικότερα, οι συνολικές επενδύσεις προβλέπεται ότι θα αυξηθούν με ρυθμό 6% (12,6% το 2003). Η επιβράδυνση εντοπίζεται σχεδόν σε όλες τις κατηγορίες επενδυτικών δαπανών. Στις κατασκευές αναμένεται αύξηση 6,5% (από 10% το 2003). Σημαντικότερη όμως είναι η προβλεπόμενη επιβράδυνση στις επενδύσεις εξοπλισμού (5,5% από 17% το 2003). Οι δημόσιες επενδύσεις εξάλλου αναμένεται ως ποσοστό του ΑΕΠ να παραμείνουν στο 4,2%.

Η επιβράδυνση που αναμένεται στις συνολικές επενδύσεις αποδίδεται μεταξύ άλλων και στα ακόλουθα: Στην υποχώρηση των επενδύσεων που σχετίζονται με τα Ολυμπιακά έργα, τα οποία ολοκληρώνονται μέσα στο χρόνο. Στην ενδεχόμενη επιβράδυνση του ρυθμού ανόδου των ιδιωτικών επιχειρηματικών επενδύσεων, γεγονός που αντανakλά κλίμα αβεβαιότητας για τις μεσοπρόθεσμες εξελίξεις και σχετίζεται με την κατάσταση που θα διαμορφωθεί τη μεταολυμπιακή περίοδο.

Με βάση τα παραπάνω η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προβλέπει ότι η συμβολή της εγχώριας ζήτησης στη διαμόρφωση του ρυθμού μεγέθυνσης της οικονομίας θα προσεγγίσει τις 4,4 ποσοστιαίες μονάδες (από 6,8 ποσοστιαίες μονάδες το 2003).

Από την άλλη πλευρά ωστόσο εκτιμάται ότι θα περιορισθεί η αρνητική επίπτωση του εξωτερικού ισοζυγίου.

Από αρνητική συμβολή των 2,7 ποσοστιαίων μονάδων στο ΑΕΠ το 2003 το εξωτερικό ισοζύγιο προβλέπεται να έχει περίπου ουδέτερη συμβολή το 2004 (-0,2 της ποσοστιαίας μονάδας).

Αναλυτικότερα, οι **εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών**, προβλέπεται να παρουσιάσουν άνοδο της τάξης του 7,3% (έναντι ανόδου μόλις κατά 1,6% το 2003). Η εξέλιξη αυτή εκτιμάται ότι θα προέλθει από την αύξηση των εξαγωγών υπηρεσιών εξαιτίας των Ολυμπιακών αγώνων (άνοδος των εισπράξεων από τουριστικές υπηρεσίες), από την αύξηση των εισπράξεων από μεταφορικές υπηρεσίες (ανάκαμψη του όγκου του παγκοσμίου εμπορίου) και από την αύξηση των εξαγωγών αγαθών. Ωστόσο, δε θα πρέπει να παραγνωρίζεται η αρνητική επίπτωση που συνεχίζει να υφίσταται εξαιτίας των απωλειών σε ανταγωνιστικότητα τιμών, που οφείλεται στην άνοδο της ισοτιμίας του ευρώ, καθώς και τη διαφορά πληθωρισμού μεταξύ της Ελλάδας και των βασικών εμπορικών της εταίρων.

Από την άλλη πλευρά ωστόσο άνοδος αναμένεται και από την πλευρά των **εισαγωγών αγαθών και υπηρεσιών**, η οποία εκτιμάται χαμηλότερη σε σχέση με το 2003 (5,6% έναντι 10,2% το 2003). Η συνεχής άνοδος των εισαγωγών αποδίδεται αφενός μεν στην ταχεία άνοδο του ΑΕΠ, αλλά και στη φύση και στη σύνθεση της εγχώριας ιδιωτικής καταναλωτικής δαπάνης, η οποία σε μεγάλο βαθμό στρέφεται σε κατηγορίες προϊόντων με υψηλή συμμετοχή εισαγωγών.

Τέλος, σημαντικό ρόλο στην αναπτυξιακή πορεία αναμένεται να έχουν και το 2004 οι εισροές πόρων από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Η ενίσχυση της απορροφητικότητας των πόρων του 3ου ΚΠΣ τη δεδομένη χρονική στιγμή λαμβάνει ιδιαίτερη σημασία για την αναπτυξιακή πορεία της οικονομίας το 2004.

Οι μεσοπρόθεσμες προοπτικές - Προβλέψεις για το 2005

Η προετοιμασία των Ολυμπιακών Αγώνων αποτέλεσε τα τελευταία χρόνια παράγοντα ενίσχυσης της τελικής ζήτησης της Ελληνικής οικονομίας και στήριξε τους υψηλούς ρυθμούς ανόδου του ΑΕΠ. Σημαντικό ρόλο διαδραμάτισαν οι επενδύσεις σε κατασκευές, οι οποίες παρουσίασαν ιδιαίτερα ταχείς ρυθμούς ανόδου. Με την ολοκλήρωση όμως των Ολυμπιακών Αγώνων και την περάτωση πολλών μεγάλων έργων ενδέχεται να υπάρξει επιβράδυνση της επενδυτικής ζήτησης και να τεθεί εκ νέου το βασικό ερώτημα για τις μεσοπρόθεσμες αναπτυξιακές προοπτικές της Ελληνικής οικονομίας. Το ερώτημα γίνεται οξύτερο αν ληφθεί υπόψη ότι υπάρχουν και άλλοι παράγοντες που έχουν προς το παρόν

θετική επίδραση στην Ελληνική οικονομία, ενδέχεται όμως να εξασθενίσουν στο μέλλον. Σ' αυτούς θα πρέπει να συμπεριληφθούν οι κοινοτικές εισροές, η διαφορά φάσης της Ελληνικής οικονομίας, σε σύγκριση με τις ευρωπαϊκές και η σχετική «αδιαπερατότητα» της από τις διεθνείς κρίσεις.

Οι παραπάνω παράγοντες συνέβαλαν στη διατήρηση υψηλών ρυθμών ανόδου, παρά το γεγονός ότι κρίσιμα διαρθρωτικά προβλήματα όπως π.χ. η ανταγωνιστικότητα παρουσίασαν επιδείνωση, ενώ η ανεργία διατηρήθηκε σε υψηλά επίπεδα. Όταν συνεπώς κάποιος, ή όλοι, από τους παραπάνω παράγοντες εξασθενίσουν, είναι βάσιμο να υποτεθεί ότι αν δεν υπάρξουν βελτιώσεις στις περιοχές όπου η ελληνική οικονομία παρουσιάζει διαρθρωτικές αδυναμίες, θα σημειωθεί επιβράδυνση των ταχέων ρυθμών ανόδου του ΑΕΠ που σημειώθηκαν τα τελευταία χρόνια.

Προβλέψεις επιβράδυνσης διατυπώνονται ήδη από την Ε.Ε. για το 2005, η οποία εκτιμά ότι τον επόμενο χρόνο ο ρυθμός μεγέθυνσης της οικονομίας από 4% το 2004 θα περιορισθεί στο 3,3%. Η επιβράδυνση αποδίδεται σε υποχώρηση των ρυθμών μεταβολής όλων των στοιχείων της εγχώριας ζήτησης. Συγκεκριμένα, η πραγματική ιδιωτική κατανάλωση εκτιμάται ότι θα διατηρήσει το δυναμισμό της, επιβραδυνόμενη όμως. Αντίστοιχη επιβράδυνση αναμένεται και στη δημόσια κατανάλωση με ρυθμό ανόδου 1,1% έναντι 2% το 2004. Στις επενδύσεις αναμένεται να συνεχισθεί η πτωτική τάση των πραγματικών ρυθμών μεγέθυνσης. Οι ακαθάριστες επενδύσεις παγίου κεφαλαίου προβλέπεται να κινηθούν το 2005 με ρυθμό της τάξης του 5%. Αυτό προκύπτει από αναμενόμενη επιβράδυνση των επενδύσεων σε κατασκευές στο 5% από 6,5% το 2004, ενώ οριακή μείωση αναμένεται και στο ρυθμό ανόδου των επενδύσεων σε εξοπλισμό.

Από την πλευρά του εξωτερικού εμπορίου αναμένεται πτώση του ρυθμού ανόδου τόσο στον όγκο των εξαγωγών αγαθών και υπηρεσιών όσο και στον όγκο των εισαγωγών με μεγαλύτερη αυτή των εξαγωγών (4,5% από 7,3% το 2004 έναντι μείωσης από 5,6% στο 5,2% στις εισαγωγές αγαθών και υπηρεσιών) με αποτέλεσμα την περαιτέρω διεύρυνση του ελλείμματος του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών.

Οι εξελίξεις στην εγχώρια ζήτηση αναμένεται να οδηγήσουν σε μείωση της συμβολής της στη διαμόρφωση της πορείας του τελικού προϊόντος στις 3,8 ποσοστιαίες μονάδες (από 4,4 το 2004), ενώ από την πλευρά του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών αναμένεται οριακή αύξηση της αρνητικής συμβολής στην πορεία του ΑΕΠ κατά 0,7 της ποσοστιαίας μονάδας.

Πηγές ανάπτυξης μετά το 2005

Οι παραπάνω προβλέψεις για το 2005 είναι βέβαια προσωρινές, υπόκεινται σε υψηλό βαθμό αβεβαιότητας και είναι ενδεχόμενο να αναθεωρηθούν, είτε προς τα πάνω είτε προς τα κάτω. Η αβεβαιότητα αφορά κυρίως τις επενδύσεις, οι οποίες θα επηρεασθούν με αρνητικά από την ολοκλήρωση των έργων, που συνδέονται με τους Ολυμπιακούς Αγώνες, από την άλλη πλευρά όμως ενδέχεται να δράσουν θετικά αλλαγές στην οικονομική πολιτική, κυρίως στη φορολογική πολιτική, στις διαρθρωτικές παρεμβάσεις και στη λειτουργία των αγορών. Γενικότερα, όλοι οι αναλυτές συγκλίνουν στο συμπέρασμα ότι **οι μακροχρόνιες προοπτικές της ελληνικής οικονομίας εξαρτώνται από παράγοντες, πολλοί από τους οποίους θα μπορούσαν να επηρεασθούν θετικά ή αρνητικά από την οικονομική πολιτική.** Ζητήματα που εκτιμάται ότι θα έχουν αυξημένη βαρύτητα είναι:

- Η εξέλιξη της ανταγωνιστικότητας, όπου σημειώνονται μεγάλες καθυστερήσεις.
- Οι επενδύσεις, οι οποίες συνδέονται με την ελκυστικότητα της ελληνικής οικονομίας.
- Η πορεία της επιχειρηματικότητας, η δημιουργία νέων επιχειρήσεων, οι κλάδοι και οι νέες δραστηριότητες στις οποίες θα μπορούσαν να στραφούν.
- Η εξέλιξη της παραγωγικότητας και του κόστους.
- Η ανταγωνιστική λειτουργία των αγορών.

Ανάλογες είναι και οι εκτιμήσεις της Τράπεζας της Ελλάδος. Όπως αναφέρεται στην Έκθεση του Διοικητή για το έτος 2003 για να επιτευχθεί ο στόχος της ταχείας ανάπτυξης και να συντομευθεί ο χρόνος της πραγματικής σύγκλισης απαιτείται μια μεσοπρόθεσμη στρατηγική της οικονομικής πολιτικής, η οποία πρέπει να περιλαμβάνει: (α) ένα ευρύ φάσμα περαιτέρω οικονομικών και θεσμικών μεταρρυθμίσεων με σκοπό την αύξηση του αναπτυξιακού δυναμικού της ελληνικής οικονομίας μα-

κροχρόνια, (β) μακροοικονομική πολιτική προσανατολισμένη στην ανάπτυξη και τη σταθερότητα και (γ) συγκεκριμένες πολιτικές για την εξασφάλιση διατηρήσιμης δημοσιονομικής ισορροπίας μακροχρόνια.

Συμπεράσματα που συγκλίνουν με τις εκτιμήσεις αυτές προκύπτουν εξάλλου και από την προαναφερθείσα μελέτη του ΣΕΒ που διεξήχθη σε συνεργασία με την εταιρεία Boston Consulting Group. Σύμφωνα με τη μελέτη αυτή, οι μακροχρόνιες προοπτικές της ελληνικής οικονομίας θα μπορούσαν να ενισχυθούν σημαντικά με την εφαρμογή του μεταρρυθμιστικού προγράμματος που περιγράφεται αναλυτικότερα στο κεφάλαιο II της παρούσας έκθεσης και περιλαμβάνει μέτρα για τη λειτουργικότητα της επιχειρηματικής υποδομής, φορολογικές αλλαγές, εκσυγχρονισμό της αγοράς εργασίας και επενδύσεις στο ανθρώπινο δυναμικό. Οι αλλαγές αυτές, εκτιμάται στη μελέτη θα έχουν σημαντικές αυξητικές επιπτώσεις και στους τρεις παράγοντες που καθορίζουν την ανάπτυξη: στην καθαρή αύξηση κεφαλαίου, στην απασχόληση και στη συνολική παραγωγικότητα της οικονομίας. Αντίθετα, αν δεν υπάρξει πρόοδος στους τομείς αυτούς, οι ρυθμοί ανόδου του ΑΕΠ θα επιβραδυνθούν και δεν θα υπάρξει ουσιαστική προσέγγιση του κατά κεφαλή ΑΕΠ της Ελλάδας, με εκείνο της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Από τη συγκεκριμένη μελέτη προκύπτει ότι μια δυναμική μεταρρύθμιση με μεγάλες αλλαγές κυρίως στη φορολογία και στον ρυθμό μείωσης των δημοσίων δαπανών μπορεί να οδηγήσει σε ταχείς ρυθμούς ανάπτυξης του ΑΕΠ, αύξηση της απασχόλησης και μείωση της ανεργίας, αύξηση του πλεονάσματος της Γενικής Κυβέρνησης και περιορισμό του Δημοσίου Χρέους. Αντίθετα, χωρίς τις αλλαγές και με προέκταση των τάσεων που διαμορφώνονται σήμερα, τα μεγέθη αυτά θα αποκλίνουν σημαντικά από τους μακροχρόνιους στόχους που έχουν τεθεί.

3.2. Εξελίξεις στους Βασικούς Τομείς Δραστηριότητας

Γενικές Διαπιστώσεις

Η Ελληνική οικονομία εκτιμάται ότι και το 2003 συνέχισε την πορεία μεγέθυνσης των τελευταίων ετών. Από την πλευρά της παραγωγής βασικός μοχλός ενίσχυσης της οικονομικής δραστηριότητας ήταν ο τομέας των κατασκευών και δευτερευόντως οι υπηρεσίες. Τη στιγμή που γράφεται το παρόν δεν υπάρχουν διαθέσιμα εθνικολογιστικά στοιχεία για τις εξελίξεις στους τομείς παραγωγής. Τα όσα αναφέρονται στις επόμενες παραγράφους προκύπτουν από προσωρινές εκτιμήσεις της ΤτΕ και της ΕΕ. Με βάση αυτές τις εκτιμήσεις το 2003 η συνολική Ακα-

θάριστη Προστιθέμενη Αξία στην Ελληνική οικονομία σε πραγματικά μεγέθη ανήλθε με ρυθμό 4,9% έναντι ρυθμού 3,7% που είχε καταγράψει το 2002.

Ειδικότερα, το προϊόν του πρωτογενούς τομέα ακολούθησε και το 2003 την μακροχρόνια τάση μείωσης των τελευταίων ετών, ενώ και στον δευτερογενή τομέα (εκτός κατασκευών) καταγράφεται στασιμότητα με εξαίρεση τον κλάδο παραγωγής και διάθεσης ηλεκτρισμού, φυσικού αερίου και νερού.

Στο δευτερογενή τομέα σημαντική εξαίρεση αποτελεί ο τομέας των κατασκευών το προϊόν του οποίου εκτιμάται ότι αυξήθηκε με ρυθμό 9,1%, σημαντικά δηλαδή επιταχυνόμενος σε σχέση με το 2002 όταν και είχε καταγρα-

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.3

Διάρθρωση της Ελληνικής Οικονομίας - Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία κατά Τομέα Δραστηριότητας

Σε βασικές τιμές (000 ευρώ)

	Ποσοστά Συμμετοχής στο Σύνολο								
	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003*
Σύνολο (Σε εκατ. €)	73858	80672	88700	96750	101822	109830	118937	128024	139568
Πρωτογενής Τομέας	9,9	9,1	8,5	8,2	7,9	7,3	7,0	7,0	:
Γεωργία - Κτηνοτροφία - Θήρα - Δάση	9,5	8,7	8,2	7,9	7,4	6,8	6,4	6,4	:
Αλιεία	0,3	0,4	0,3	0,3	0,5	0,5	0,6	0,6	:
Δευτερογενής Τομέας	22,4	22,3	21,0	21,6	21,5	22,0	22,6	22,4	:
Ορυχεία - Λατομεία	0,6	0,7	0,6	0,6	0,5	0,6	0,6	0,7	:
Μεταποίηση	13,0	13,1	11,7	11,8	11,7	12,0	11,9	11,8	:
Ηλεκτρισμός - Φυσικό Αέριο - Ύδρευση	2,4	2,1	2,0	2,1	2,0	1,8	1,8	1,8	:
Κατασκευές	6,4	6,5	6,6	7,1	7,3	7,5	8,3	8,1	9,1
Τριτογενής Τομέας	67,7	68,6	70,5	70,2	70,5	70,7	70,4	71,1	:
Εμπόριο	13,6	14,5	14,4	13,6	13,2	12,8	13,3	12,6	:
Ξενοδοχεία - Εστιατόρια	6,5	7,0	7,8	7,7	7,1	7,4	7,4	7,7	:
Μεταφορές - Επικοινωνίες	6,7	6,2	6,4	6,7	8,5	8,8	8,4	8,5	:
Ενδιάμεσοι Χρηματοπιστωτικοί Οργανισμοί	4,2	4,6	4,5	5,0	5,4	5,7	5,7	5,4	:
Διαχείριση Ακίνητης Περιουσίας και Λοιπές Δραστηριότητες	17,0	17,3	17,4	17,3	16,0	15,9	15,5	15,9	:
Δημόσια Διοίκηση και Άμυνα	7,2	6,7	7,0	6,9	7,1	7,0	7,1	7,2	:
Εκπαίδευση	4,5	4,3	4,8	4,8	4,7	4,7	4,5	4,8	:
Υγεία και Κοινωνική Μέριμνα	5,2	5,1	5,3	5,4	5,4	5,3	5,2	5,4	:
Λοιπές Δραστηριότητες	2,8	2,9	2,8	2,9	3,2	3,1	3,5	3,5	:

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Eurostat

* Προσωρινά διαθέσιμα στοιχεία

φεί άνοδος της τάξης του 2% περίπου.

Στον τριτογενή τομέα καταγράφεται άνοδος του πραγματικού προϊόντος της τάξης του 4,4%, η οποία αποδίδεται στην ενίσχυση του εμπορίου (χονδρικού και λιανικού), ενώ σημαντική συμβολή στην άνοδο είχαν επίσης και οι εξελίξεις στους τομείς των μεταφορών - επικοινωνιών, των ενδιάμεσων χρηματοπιστωτικών οργανισμών, καθώς και της διαχείρισης ακίνητης περιουσίας και λοιπών δραστηριοτήτων. Αντίθετα, για τον τουρισμό, όλες οι εκτιμήσεις συγκλίνουν στο συμπέρασμα ότι το 2003 δεν ήταν ένα ιδιαίτερα θετικό έτος.

Στις ενότητες που ακολουθούν παρουσιάζονται οι εξελίξεις στους βασικούς τομείς δραστηριότητας το 2003, όπως προκύπτουν από την ανάλυση των προσωρινών εθνικολογιστικών στοιχείων που είναι διαθέσιμα, σε συνδυασμό με άλλες πηγές.

Αγροτικός Τομέας

Η μακροχρόνια πορεία σταδιακής υποχώρησης του αγροτικού τομέα στην Ελλάδα συνεχίσθηκε και το 2003 όταν το πραγματικό προϊόν παρουσίασε νέα πτώση, η οποία ήταν ισχυρότερη σε σχέση με το 2002 (μείωση κατά περίπου 5% έναντι μείωσης της τάξης του 1,3% το 2002). Η εκτίμηση αυτή προκύπτει από τη μείωση που, σύμφωνα με τα στοιχεία του Υπουργείου Γεωργίας, παρατηρήθηκε στον όγκο παραγωγής των κυριότερων αγροτικών προϊόντων (φυτικά και ζωικά). Ωστόσο, θα πρέπει να επισημανθεί ότι η μείωση της παραγωγής σε σχέση με το 2002 ήταν ιδιαίτερα έντονη σε προϊόντα φυτικής προέλευσης και κυρίως στα σιτηρά, το βαμβάκι, το ελαιόλαδο και ορισμένα εσπεριδοειδή. Αντίθετα, η πτώση της ζωϊκής παραγωγής εκτιμάται οριακή. Η πτώση του 2003 οδήγησε σε περαιτέρω συρ-

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.4

Εξελίξεις στην Ελληνική Οικονομία - Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία κατά Τομέα Δραστηριότητας

Σε βασικές τιμές 1995

	Σε εκατ. €	Ετήσιες ποσοστιαίες μεταβολές							
		1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Σύνολο	73858	1,8	3,3	3,9	2,1	4,4	4,6	3,7	4,9
Πρωτογενής Τομέας	7277	-3,3	0,4	2,3	3,5	-4,2	-4,1	-1,3	:
Γεωργία - Κτηνοτροφία - Θήρα - Δάση	7034	-4,0	0,6	2,7	4,1	-4,6	-4,4	-1,5	:
Αλιεία	243	16,9	-4,6	-8,1	-11,1	10,9	5,3	2,5	:
Δευτερογενής Τομέας	16550	2,2	-1,3	7,2	2,4	5,4	5,8	2,8	:
Ορυχεία - Λατομεία	476	-2,9	-3,5	13,0	-18,0	23,3	2,2	8,6	:
Μεταποίηση	9572	3,9	-3,7	5,3	1,3	4,6	3,3	3,0	:
Ηλεκτρισμός - Φυσικό Αέριο - Ύδρευση	1751	-2,4	2,8	6,8	13,4	4,8	0,3	2,9	:
Κατασκευές	4751	1,0	2,5	10,6	2,3	5,7	13,0	2,0	18,0
Τριτογενής Τομέας	50031	2,4	5,1	3,1	2,0	5,1	5,2	4,1	:
Εμπόριο	10018	5,9	5,0	3,6	-0,8	3,1	11,7	1,2	:
Ξενοδοχεία - Εστιατόρια	4821	4,0	14,5	3,7	-5,7	5,4	6,2	4,0	:
Μεταφορές - Επικοινωνίες	4978	-5,6	8,4	4,1	33,5	16,2	1,3	5,9	:
Ενδιάμεσοι Χρηματοπιστωτικοί Οργανισμοί	3112	8,2	4,3	11,5	11,0	10,0	5,9	-0,3	:
Διαχείριση Ακίνητης Περιουσίας και Λοιπές Δραστηριότητες	12577	1,7	3,0	2,5	-5,9	3,3	3,0	4,0	:
Δημόσια Διοίκηση και Άμυνα	5308	7,0	-0,9	-0,6	0,9	-2,8	2,3	5,2	:
Εκπαίδευση	3298	-1,9	3,7	-0,7	-2,2	1,6	-1,2	9,6	:
Υγεία και Κοινωνική Μέριμνα	3855	-3,8	7,8	1,2	-2,0	3,0	0,9	7,9	:
Λοιπές Δραστηριότητες	2064	3,1	2,5	6,5	9,6	7,6	15,2	6,8	:

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Eurostat

ρίκνωση του μεριδίου της πρωτογενούς παραγωγής στο σύνολο της Ακαθάριστης Αξίας Παραγωγής, το οποίο περιορίζεται στο 7%, έναντι 9,9% το 1995.

Η διαδικασία συρρίκνωσης του πρωτογενούς τομέα επιβεβαιώνεται και από τις εξελίξεις στην απασχόληση. Το 2003 καταγράφεται βεβαίως άνοδος της συνολικής απασχόλησης στον τομέα (αύξηση 1,3% σε σχέση με το 2002), η άνοδος όμως αυτή είναι, σύμφωνα με όλες τις ενδείξεις συγκυριακή και αποδίδεται στην καταγραφή αριθμού εργατών-μεταναστών που έχουν ασφαλισθεί πλέον στον ΟΓΑ, ενώ η μακροχρόνια τάση παραμένει σαφώς πτωτική. Το ποσοστό της απασχόλησης στον πρωτογενή τομέα, σε σχέση με το σύνολο της οικονομίας, εκτιμάται στο 16,6% (19,1% το 1995). Η πλειοψηφία των εργαζομένων στον τομέα είναι αυτοαπασχολούμενοι, χωρίς προσωπικό, με οριακή τάση αύξησης την τελευταία διετία (η συγκεκριμένη κατηγορία

αντιπροσωπεύει το 40,1% της συνολικής αυτοαπασχόλησης χωρίς προσωπικό στην οικονομία). Η μείωση της απασχόλησης στον πρωτογενή τομέα εκτιμάται ότι πηγάζει από τη μακροχρόνια τάση μείωσης του αριθμού των βοηθών σε οικογενειακή επιχείρηση.

Η πορεία των τιμών που απολαμβάνουν οι παραγωγοί (τιμές εκρών) δείχνει επιτάχυνση του ρυθμού ανόδου, η οποία ήταν ιδιαίτερα ισχυρή στο τμήμα της φυτικής παραγωγής, όπου παρατηρήθηκε άνοδος της τάξης του 11,8% (9% το 2002), ενώ στη ζωική παραγωγή καταγράφεται οριακή ενίσχυση της τάξης του 1,3% (-1,8% το 2002). Αυτά είχαν ως αποτέλεσμα την άνοδο των τιμών των εκρών του αγροτικού τομέα με ρυθμό 8,6% από 5,7% το 2002.

Από την πλευρά των εισροών, καταγράφεται άνοδος τόσο στις τιμές των ενδιάμεσων εισροών όσο και του παγίου κεφαλαίου (4,1% και 3,1% αντιστοίχως), με απο-

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.5

Διάρθρωση της Ελληνικής Οικονομίας - Απασχόληση κατά Τομέα Δραστηριότητας

	Ποσοστά Συμμετοχής στο Σύνολο					
	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Σύνολο (σε χιλιάδες)	3978,4	3968,2	3979,5	3941,4	4005,6	4083,7
Πρωτογενής Τομέας	19,1	19,1	18,5	17,3	16,7	16,6
Γεωργία - Κτηνοτροφία - Θήρα - Δάση	18,8	18,7	18,2	16,9	16,3	16,3
Αλιεία	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
Δευτερογενής Τομέας	22,9	22,6	22,5	22,7	22,7	22,4
Ορυχεία - Λατομεία	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,3
Μεταποίηση	14,3	14,1	13,8	14,0	13,8	13,2
Ηλεκτρισμός - Φυσικό Αέριο - Ύδρευση	0,9	1,0	0,9	0,9	0,9	0,9
Κατασκευές	7,3	7,0	7,2	7,4	7,5	8,0
Τριτογενής Τομέας	57,9	58,4	59,1	60,0	60,7	61,0
Εμπόριο	16,7	16,7	16,9	17,0	17,0	17,2
Ξενοδοχεία - Εστιατόρια	6,2	6,3	6,4	6,5	6,7	6,7
Μεταφορές - Επικοινωνίες	6,1	6,2	6,1	6,2	6,0	6,0
Ενδιάμεσοι Χρηματοπιστωτικοί Οργανισμοί	2,3	2,3	2,6	2,6	2,4	2,5
Διαχείριση Ακίνητης Περιουσίας και Λοιπές Δραστηριότητες	4,7	4,7	4,8	5,2	5,6	5,6
Δημόσια Διοίκηση και Άμυνα	6,9	7,1	7,4	7,4	7,4	7,4
Εκπαίδευση	5,9	5,9	6,0	6,3	6,3	6,5
Υγεία και Κοινωνική Μέριμνα	4,5	4,6	4,5	4,4	4,4	4,3
Λοιπές Δραστηριότητες	4,8	4,6	4,4	4,4	4,9	4,9

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ΕΣΥΕ / Έρευνα Εργατικού Δυναμικού

τέλεσμα οι καταβαλλόμενες τιμές (τιμές εισροών) να παρουσιάσουν άνοδο της τάξης του 3,9% το 2003 από 2,8% το 2002.

Οι μακροχρονιότερες εξελίξεις της παραγωγής στον Ελληνικό αγροτικό τομέα καθώς και των εισοδημάτων των αγροτών εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από τις μεταβολές στην Κοινή Αγροτική Πολιτική (ΚΑΠ) της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Είναι δεδομένο ότι η διεύρυνση της ΕΕ αλλιάζει πλέον το περιβάλλον στο οποίο δραστηριοποιείται η Ελληνική γεωργία στα πλαίσια της ΕΕ, καθώς οι νέες χώρες παρουσιάζουν υψηλή συμμετοχή του αγροτικού τους τομέα τόσο στο ΑΕΠ όσο και στην απασχόληση. Ειδικότερα, όσον αφορά στην ΚΑΠ, η κατεύθυνση της αναθεώρησης προς την πολιτική της σταδιακής μερικής αποσύνδεσης (partial decoupling) των

ενισχύσεων στον αγροτικό τομέα από το ύψος της παραγωγής, αναμένεται να μεταβάλλει -μειώσει το ύψος της παραγωγής στα προϊόντα που επηρεάζονται από την ΚΑΠ και ειδικότερα στην περίπτωση της Ελλάδας στα λεγόμενα Μεσογειακά προϊόντα (βαμβάκι, ελαιόλαδο και καπνός). Ωστόσο, η εκ των προτέρων εκτίμηση των επιπτώσεων δεν είναι εύκολο να προσδιορισθεί επακριβώς.

Συμπερασματικά, μέσα σε αυτό το πλαίσιο των εξελίξεων, ο ελληνικός αγροτικός τομέας έχει να αντιμετωπίσει μια σειρά από προκλήσεις, με βασικότερη αυτή της ενίσχυσης της ανταγωνιστικότητας των προϊόντων στις διεθνείς αγορές καθώς σημαντικό τμήμα του συνολικού εξαγωγικού εμπορίου συνδέεται με τις εκροές του αγροτικού τομέα.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.6

Εξελίξεις στην Ελληνική Οικονομία - Απασχόληση κατά Τομέα Δραστηριότητας

	Σε χιλιάδες		Ετήσιες ποσοστιαίες μεταβολές				
	1998	1999	2000	2001	2002	2003	
Σύνολο	3978,4	-0,3	0,3	-1,0	1,6	1,9	
Πρωτογενής Τομέας	760,3	-0,5	-2,8	-7,4	-1,9	1,3	
Γεωργία - Κτηνοτροφία - Θήρα - Δάση	748,2	-0,7	-2,8	-7,6	-1,9	1,4	
Αλιεία	12,1	9,4	-3,1	4,3	-0,3	-4,8	
Δευτερογενής Τομέας	913,0	-1,9	-0,2	0,2	1,3	1,0	
Ορυχεία - Λατομεία	20,2	-5,1	0,7	-4,6	-1,2	-31,6	
Μεταποίηση	567,2	-1,4	-1,7	0,2	0,3	-2,5	
Ηλεκτρισμός - Φυσικό Αέριο - Ύδρευση	36,3	8,4	-5,8	-5,1	-0,1	7,6	
Κατασκευές	289,3	-4,1	3,6	1,3	3,6	8,6	
Τριτογενής Τομέας	2305,1	0,5	1,5	0,6	2,7	2,5	
Εμπόριο	663,0	0,1	1,2	-0,3	1,7	3,2	
Ξενοδοχεία - Εστιατόρια	245,4	1,2	3,3	0,3	4,1	1,5	
Μεταφορές - Επικοινωνίες	242,8	1,2	-1,1	0,8	-2,6	3,4	
Ενδιάμεσοι Χρηματοπιστωτικοί Οργανισμοί	90,7	1,0	11,4	-1,2	-5,0	6,5	
Διαχείριση Ακίνητης Περιουσίας και Λοιπές Δραστηριότητες	185,7	0,9	1,1	8,8	9,5	1,1	
Δημόσια Διοίκηση και Άμυνα	276,3	1,3	4,7	-1,0	1,9	2,0	
Εκπαίδευση	233,6	0,6	1,7	4,5	0,7	4,7	
Υγεία και Κοινωνική Μέριμνα	178,4	2,2	-1,5	-3,3	2,3	-2,1	
Λοιπές Δραστηριότητες	189,3	-3,5	-3,2	-2,0	13,4	1,9	

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ΕΣΥΕ / Έρευνα Εργατικού Δυναμικού

Ορυχεία και Λατομεία

Δεδομένου ότι δεν υπάρχουν διαθέσιμα οριστικά απολογιστικά δεδομένα για την πορεία της ακαθάριστης αξίας παραγωγής στον τομέα των Ορυχείων, Μεταλλείων και Λατομείων, οι ενδείξεις που προκύπτουν από την εξέταση των στοιχείων του δείκτη παραγωγής αναφέρονται σε πώση της τάξης του 4,8% (έναντι ανόδου της τάξης του 9,1% το 2002 που είχε ως αποτέλεσμα την αύξηση της πραγματικής ΑΠΑ με ρυθμό 8,6%). Επιπλέον, από τα δεδομένα της Έρευνας Εργατικού Δυναμικού της ΕΣΥΕ προκύπτει μείωση της συνολικής απασχόλησης στον τομέα της τάξης του 31,6%.

Ειδικότερα, από την ανάλυση των στοιχείων για την εξέλιξη της παραγωγής στους επιμέρους κλάδους προκύπτουν τα παρακάτω:

- Μείωση της παραγωγής του κλάδου εξόρυξης άνθρακα και λιγνίτη της τάξης του 3,5% μετά τη σημαντική επέκταση της παραγωγής κατά την τελευταία πενταετία. Η εξέλιξη που είχε καταγραφεί τα προηγούμενα χρόνια συνδέεται με την αυξημένη ζήτηση λιγνίτη για ηλεκτροπαραγωγή και η όποια μείωση καταγράφεται το 2003 δεν αναιρεί το γεγονός ότι η παραγωγή του συγκεκριμένου τομέα βρίσκεται σε ιδιαίτερα υψηλά επίπεδα.
- Μείωση της τάξης του 24,2% παρουσιάσθηκε το 2003 στην άντληση πετρελαίου και φυσικού αερίου, συνεχίζοντας την τάση που καταγράφεται τα τελευταία χρόνια.
- Σημαντική μείωση καταγράφεται επίσης και στην παραγωγή μεταλλευμάτων. Η εξέλιξη αυτή συνδέεται άμεσα με τη λήξη των εργασιών στα μεταλλεία Χαλκιδικής μολλονότι το 2003, σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΣΥΕ, παρατηρήθηκε αυξημένη ζήτηση για ορισμένες

κατηγορίες μεταλλευμάτων από το εξωτερικό, που είχε ως αποτέλεσμα την άνοδο του όγκου του εξαγωγικού εμπορίου.

- Ο μοναδικός κλάδος που παρουσίασε άνοδο της παραγωγής ήταν αυτός των λοιπών εξορυκτικών και λατομικών δραστηριοτήτων με ρυθμό της τάξης του 3,4%, που είναι όμως σημαντικά χαμηλότερος σε σχέση με το 2002, όταν και είχε καταγραφεί άνοδος της τάξης του 9,8%.

Όσον αφορά στις πιθανές εξελίξεις το τρέχον έτος αυτές αναμένεται να καθορισθούν τόσο από την πορεία της εγχώριας ζήτησης (κατασκευή υποδομών, Ολυμπιακά κατασκευαστικά έργα, ιδιωτική κατασκευαστική δραστηριότητα), όσο και από την πορεία της ζήτησης εξωτερικού, η οποία την τελευταία περίοδο χαρακτηρίσθηκε ως ευνοϊκή.

Στο έκτο κεφάλαιο της παρούσας έκθεσης, πραγματοποιείται, για δεύτερο έτος, σύντομη χρηματοοικονομική ανάλυση των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στον τομέα με βάση τις λογιστικές καταστάσεις που αναφέρονται στο 2002.

Ηλεκτρισμός, Φυσικό Αέριο και Νερό

Όπως και στην περίπτωση του τομέα ορυχείων - μεταλλείων - λατομείων, έτσι και στην περίπτωση του τομέα ηλεκτρισμού - φυσικού αερίου - νερού δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία για το ύψος της ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας το 2003. Οι ενδείξεις για την πορεία της οικονομικής δραστηριότητας παρέχεται από την μέλητη των εξελίξεων των δεικτών όγκου παραγωγής (τομεακού και επιμέρους).

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.7

Δείκτες Παραγωγής Ορυχείων, Μεταλλείων και Λατομείων

	Σε ετήσιες ποσοστιαίες μεταβολές					
	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Βιομηχανία	9,0	1,9	7,2	1,0	1,8	1,3
Ορυχεία - Μεταλλεία - Λατομεία	-1,3	-6,0	13,4	-1,4	9,1	-4,8
Εξόρυξη άνθρακα και λιγνίτη	3,6	1,6	5,3	4,4	6,2	-3,5
Άντληση πετρελαίου και φυσικού αερίου	-31,6	-94,3	1470,4	-24,2	-5,8	-24,2
Εξόρυξη μεταλλευμάτων	-3,3	-4,0	6,0	15,4	19,4	-27,5
Άλλες εξορυκτικές και λατομικές δραστηριότητες	-0,9	-5,4	15,4	-9,6	9,8	3,4

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ΕΣΥΕ

Το 2003 καταγράφεται σημαντική ενίσχυση της δραστηριότητας που αποτυπώνεται σε άνοδο του δείκτη της τάξης του 6,9% έναντι ανόδου μόλις κατά 2% το 2002. Η εξέλιξη αυτή αποδίδεται αποκλειστικά στην άνοδο της παραγωγής ηλεκτρικού ρεύματος και φυσικού αερίου της τάξης του 7,8% (1,9% το 2002). Αντίθετα, ο δείκτης του κλάδου καθαρισμού, συλλογής και διανομής νερού παρουσίασε μείωση της τάξης του 2,8%.

Οι εξελίξεις στον τομέα που παρουσιάζονται στη συγκεκριμένη ενότητα, οδήγησαν σε άνοδο του γενικού δείκτη παραγωγής του δευτερογενούς τομέα (εκτός των κατασκευών) με ρυθμό 1,3%, με δεδομένο ότι στη μεταποίηση καταγράφεται στασιμότητα, ενώ στα ορυχεία - μεταλλεία - λατομεία σημαντική μείωση. Ταυτόχρονα, στο συγκεκριμένο τομέα το 2003 παρατηρείται άνοδος της απασχόλησης με ρυθμό 7,6% που αποτελεί το δεύτερο υψηλότερο μετά τις κατασκευές.

Τα στοιχεία που καθόρισαν τη θετική πορεία του τομέα κατά το 2003 ήταν τα ακόλουθα:

- Η σημαντική αύξηση της ζήτησης φυσικού αερίου για ηλεκτροπαραγωγή και για βιομηχανική χρήση ιδιαίτερα στη χημική βιομηχανία. Σύμφωνα με τα στοιχεία της ΔΕΠΑ, η βιομηχανία κάλυψε το 19,5% της συνολικής κατανάλωσης φυσικού αερίου, ενώ το υπόλοιπο η ηλεκτροπαραγωγή.
- Η διαρκής επέκταση του δικτύου που οδήγησε σε άνοδο της κατανάλωσης από μικρές βιομηχανικές και εμπορικές επιχειρήσεις όπως και νοικοκυριά.
- Η αύξηση της συνολικής κατανάλωσης ηλεκτρικής ενέργειας κατά 4% περίπου το 2003.

Οι συγκεκριμένες εξελίξεις οδήγησαν στην αύξηση της παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας και φυσικού αερίου,

η οποία αναμένεται να συνεχισθεί και στο μέλλον, καθώς αυξάνουν διαρκώς οι ανάγκες τόσο για οικιακή όσο και για άλλες χρήσεις (γεωργική, βιομηχανική, κ.λ.π). Επιπλέον, οι αλλαγές στο θεσμικό πλαίσιο, ιδιαίτερα στο τμήμα της ηλεκτρικής ενέργειας, που σχετίζονται με την β' φάση της απελευθέρωσης της αγοράς και την κοινοτική οδηγία για την εσωτερική αγορά ηλεκτρικής ενέργειας και φυσικού αερίου, αναμένεται να ενισχύσουν την λειτουργικότητα της αγοράς και του ανταγωνισμού. Το νέο θεσμικό πλαίσιο αναμένεται ότι θα οδηγήσει στην ενίσχυση της παραγωγικής δυναμικότητας της χώρας και στην περαιτέρω βελτίωση του ενεργειακού ισοζυγίου.

Μεταποίηση

Η εικόνα που προκύπτει από την εξέλιξη του δείκτη βιομηχανικής παραγωγής το 2003 παραπέμπει σε στασιμότητα μετά από μια περίοδο ανόδου. Συγκεκριμένα, το 2003 ο δείκτης εμφανίζει μείωση της τάξης του -0,4% έναντι ανόδου 1,2% το 2002. Εξάλλου από τα δεδομένα των Ερευνών Οικονομικής Συγκυρίας του ΙΟΒΕ προκύπτει μείωση του δείκτη επιχειρηματικών προσδοκιών το 2003. Από τις ίδιες επίσης έρευνες καταγράφεται μείωση του ποσοστού χρησιμοποίησης του εργοστασιακού δυναμικού στο 76,5% από 77,1% το 2002.

Τα δεδομένα αυτά οδηγούν στο συμπέρασμα ότι η δραστηριότητα της μεταποίησης το 2003 ήταν στάσιμη. Ανάλογη εξέλιξη παρουσιάζει η μεταποίηση και στην Ε.Ε. Με δεδομένη συνεπώς τη στασιμότητα στην οικονομία της ΕΕ, που αποτελεί και τον βασικότερο εμπορικό εταίρο της Ελλάδας, αλλά και της μεταποίησης, ήταν αναπόφευκτο να μεταφερθεί η στασιμότητα αυτή και στο εσωτερικό. Με

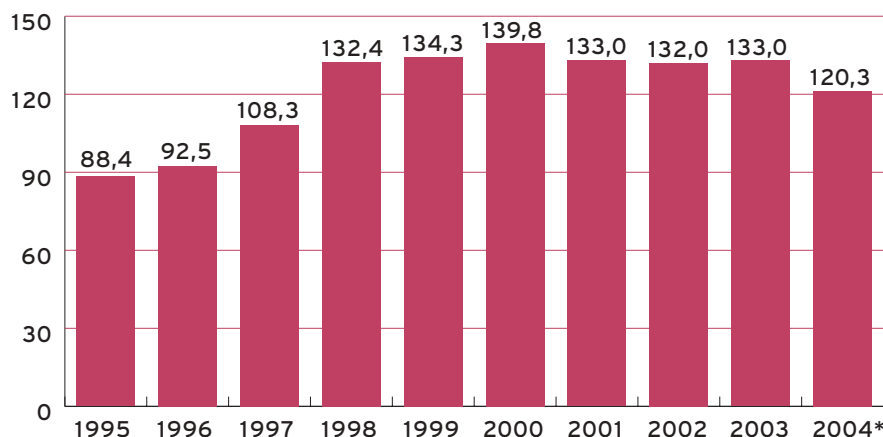
ΠΙΝΑΚΑΣ 3.8

Δείκτες Παραγωγής Ηλεκτρισμού, Φυσικού Αερίου και Νερού

	Σε ετήσιες ποσοστιαίες μεταβολές					
	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Βιομηχανία	9,0	1,9	7,2	1,0	1,8	1,3
Ηλεκτρισμός - Φυσικό Αέριο - Νερό	14,2	11,9	11,5	-0,3	2,0	6,9
Παραγωγή Ηλεκτρικού Ρεύματος - Φυσικού Αερίου	14,8	12,6	11,8	-0,7	1,9	7,8
• Παραγωγή και διανομή Ηλεκτρικού Ρεύματος	6,7	7,1	8,7	-0,9	1,5	6,8
• Παραγωγή και διανομή Φυσικού Αερίου	1587,1	79,8	34,3	0,4	4,7	13,2
Συλλογή, καθαρισμός και διανομή Νερού	8,4	4,6	8,0	4,4	2,8	-2,8

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ΕΣΥΕ

Επιχειρηματικές Προσδοκίες στις Κατασκευές

* Προσωρινά στοιχεία (Ιανουάριος - Απρίλιος)

Πηγή: IOBE

την ίδια λογική αισιοδοξία για τη μελλοντική πορεία του τομέα θα πρέπει να προκαλεί η πρόβλεψη για ενίσχυση της παγκόσμιας, αλλά και της Ευρωπαϊκής οικονομικής δραστηριότητας κατά το τρέχον έτος.

Μια τελευταία παρατήρηση αφορά στις εξελίξεις στην απασχόληση του τομέα το 2003. Με βάση τα στοιχεία της Έρευνας Εργατικού Δυναμικού της ΕΣΥΕ, το 2003 καταγράφεται μείωση του συνολικού αριθμού των απασχολούμενων σε σχέση με το 2002 της τάξης του 2,5%. Αντίστοιχα, καταγράφεται και μείωση του ποσοστού συμμετοχής του τομέα στη συνολική απασχόληση στο 13,2% (13,8% το 2002). Η εξέλιξη αυτή προέρχεται από τη μείωση του αριθμού των μισθωτών (-3,9%), οι οποίοι αποτελούν και την πλειοψηφία των εργαζομένων στη μεταποίηση.

Αναλυτικότερη παρουσίαση των εξελίξεων στην Ελληνική μεταποίηση εμφανίζεται στο τέταρτο και πέμπτο κεφάλαιο της έκθεσης, αλλά και στο έκτο κεφάλαιο με τη χρηματοοικονομική ανάλυση των μεταποιητικών επιχειρήσεων το 2002.

Κατασκευές

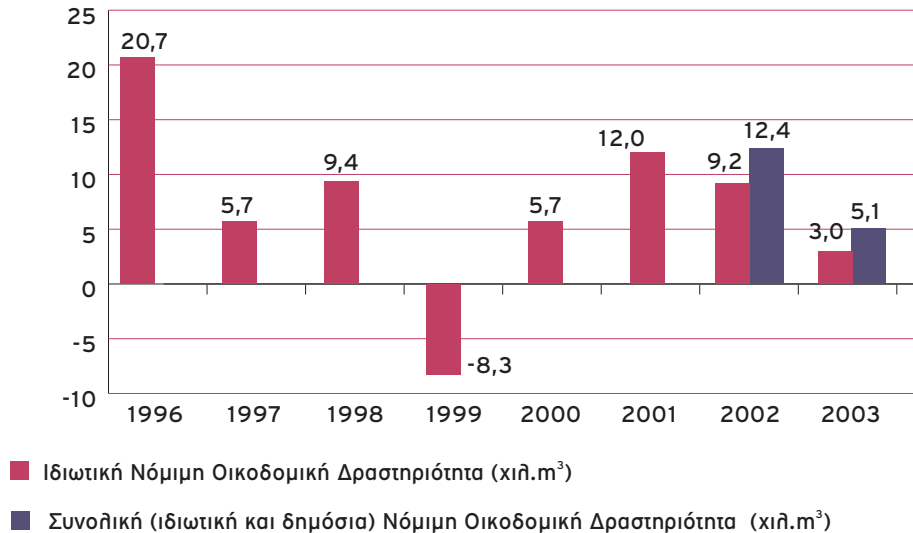
Ο τομέας των κατασκευών εκτιμάται ότι και το 2003 συνέβαλε σημαντικά στην άνοδο του Ακαθαρίστου Εγχωρίου Προϊόντος της οικονομίας. Προσωρινές εκτιμήσεις αναφέρονται σε άνοδο της πραγματικής ΑΠΑ στις κατασκευές με ρυθμό 18% (2% το 2002). Είναι δεδομένο ότι η πορεία του τομέα το 2003 συνδέεται άμεσα με την άνοδο της γενικότερης επενδυτικής ζήτησης και ειδικότερα με την πορεία των Ολυμπιακών έργων και των υποδομών.

Το 2003 εκτιμάται ότι η συμμετοχή του προϊόντος του τομέα στην οικονομία ανήλθε στο 9,1% (6,4% το 1995 και 8,1% το 2002). Από την πλευρά της απασχόλησης ο τομέας συνέχισε να δημιουργεί θέσεις εργασίας γεγονός που αναμένεται να συνεχισθεί και το 2004 σύμφωνα με τις προβλέψεις που διατυπώνονται από την πλευρά των κατασκευαστικών επιχειρήσεων όπως αυτές καταγράφονται στις Έρευνες Οικονομικής Συγκυρίας που διεξάγει το IOBE. Ο τομέας των κατασκευών εκτιμάται επίσης ότι καταλαμβάνει το 8% της συνολικής απασχόλησης στην οικονομία, ενώ κατά το 2003 ση-

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3.2

Σε ετήσιες ποσοστιαίες μεταβολές

Νόμιμη Οικοδομική Δραστηριότητα

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ΕΣΥΕ

μειώθηκε άνοδος στην συνολική απασχόληση της τάξης του 8,6%, συνεχίζοντας έτσι την ανοδική πορεία που καταγράφεται τα τελευταία χρόνια. Η πλειοψηφία των απασχολημένων είναι μισθωτοί και αποτελούν την κατηγορία εργαζομένων που οδηγεί στην άνοδο της συνολικής απασχόλησης του τομέα.

Οι κυριότεροι παράγοντες που συνέβαλαν στην ανοδική πορεία κατά το 2003, αλλά και τα προηγούμενα έτη, και των οποίων η εξέλιξη ενδέχεται να επηρεάσει τη μακροπρόθεσμη πορεία του τομέα ήταν οι εξής:

- Η σημαντική άνοδος των ακαθαρίστων επενδύσεων παγίου κεφαλαίου και ειδικότερα αυτών της γενικής κυβέρνησης, η οποία συνδέεται άμεσα με την πρόοδο των έργων για τους Ολυμπιακούς Αγώνες.
- Η σημαντική άνοδος των επιχειρηματικών επενδύσεων, καθώς και των ιδιωτικών επενδύσεων σε κατοικίες αν και αυτές παρουσίασαν επιβράδυνση του ρυθμού άνοδου σε σχέση με το 2002.
- Η επιτάχυνση της άνοδου της συνολικής (ιδιωτικής και δημόσιας) νόμιμης οικοδομικής δραστηριότητας.

Οι παράγοντες που αναφέρονται παραπάνω αναδεικνύουν ένα σημαντικό ζήτημα που αναφέρεται στις μακροπρόθεσμες προοπτικές του τομέα και στο κατά πόσον θα μπορέσει τα προσεχή χρόνια να αυξήσει ή να συντηρήσει τόσο την απασχόληση όσο και τα οικονομικά αποτελέσματα. Με δεδομένο ότι όλες οι προβλέψεις (μέσο-μακροχρόνιες), που διατυπώνονται τη συγκεκριμένη χρονική στιγμή αναφέρονται σε σαφή επιβράδυνση της άνοδου των επενδύσεων, η δημιουργία ενός περιβάλλοντος που θα ενισχύσει τις επενδύσεις (δημόσιες και ιδιωτικές) στον κατασκευαστικό τομέα τα προσεχή χρόνια είναι αναγκαία συνθήκη για την ανοδική πορεία της δραστηριότητας του τομέα. Προς την ίδια κατεύθυνση θα μπορούσε συμπληρωματικά να οδηγήσει η ενίσχυση της εξωστρέφειας του τομέα.

Στο έκτο κεφάλαιο της παρούσας έκθεσης πραγματοποιείται για δεύτερο συνεχές έτος χρηματοοικονομική ανάλυση των λογιστικών καταστάσεων κατασκευαστικών επιχειρήσεων του έτους 2002 για το οποίο υπάρχουν διαθέσιμα οριστικά δεδομένα.

Εμπόριο

Το εμπόριο (χονδρικό και λιανικό) εκτιμάται ότι και κατά το 2003 συνέβαλε στη συνέχιση της ανόδου του προϊόντος του τριτογενούς τομέα με περίπου τον ίδιο ρυθμό όπως και το 2002 (4,4%). Ειδικότερα, οι διαθέσιμες ενδείξεις που οδηγούν στο συμπέρασμα της ανόδου της δραστηριότητας στο εμπόριο συνοψίζονται στα ακόλουθα:

- Άνοδος του δείκτη όγκου λιανικών πωλήσεων κατά 4,6% (5,1% το 2002).
- Βελτίωση του δείκτη επιχειρηματικών προσδοκιών στο λιανικό εμπόριο.
- Άνοδος της πραγματικής ιδιωτικής κατανάλωσης των νοικοκυριών κατά 4%.
- Αύξηση του πραγματικού διαθέσιμου εισοδήματος των νοικοκυριών λόγω αύξησης των μέσων πραγματικών αποδοχών προ φόρων κατά 2,6%.
- Αύξηση του μέσου πραγματικού καθαρού εισοδήματος των μισθωτών κατά 3,2% εξαιτίας φορολογικών ελαφρύνσεων.

- Άνοδος της μισθωτής απασχόλησης με ρυθμό 2,1% σε σχέση με το 2002 και της συνολικής απασχόλησης με ρυθμό 1,9% (1,6% το 2002).
- Διατήρηση του ρυθμού ανόδου του υπολοίπου των καταναλωτικών δανείων σε υψηλά επίπεδα (27,2%)
- Αύξηση της συνολικής αγοραίας αξίας των περιουσιακών στοιχείων των νοικοκυριών. Συγκεκριμένα καταγράφεται άνοδος των τιμών των κατοικιών κατά 5,7% σε μέση ετήσια βάση (από 13% το 2002)
- Επιβράδυνση της μείωσης των τιμών των μετοχών το 2003 σε σχέση με το 2002

Με βάση τα πλέον πρόσφατα οριστικά δεδομένα για την Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία (ΑΠΑ) του τομέα (2002) εκτιμάται ότι ανέρχεται στο 12,6% της συνολικής ΑΠΑ της οικονομίας, ενώ ιστορικά παρουσιάζει τάση σταθερότητας. Όσον αφορά στη διάρθρωση και τις εξελίξεις στην απασχόληση, το 2003 καταγράφεται ενίσχυση της τάξης του 3,2% δηλαδή σημαντικά υψηλότερη της ανόδου της απασχόλησης στο σύνολο της οικονομίας (1,9%), αλλά και του συνόλου του τριτογενούς τομέα (2,5%). Ταυτό-

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.9

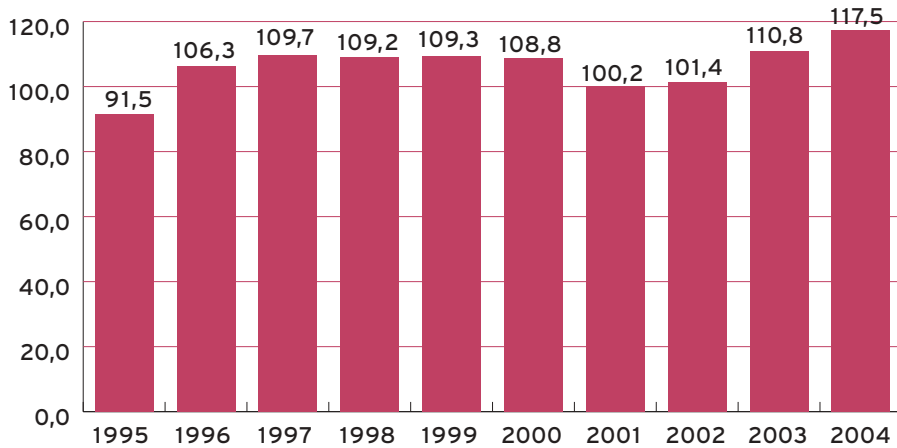
Αξία και Όγκος Λιανικών Πωλήσεων

	Σε ετήσιες ποσοστιαίες μεταβολές							
	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Αξία Λιανικών Πωλήσεων	9,9	8,5	8,2	4,9	10,9	8,0	9,3	7,9
Καταστήματα Ειδών Ενδύσεως και Υποδήσεως	15,4	10,4	6,7	9,4	16,2	6,5	7,3	3,7
Οικιακός Εξοπλισμός και Έπιπλα	9,0	9,8	11,5	9,0	11,8	4,7	5,5	4,4
Βιβλία - Χαρτικά - Λοιπά Είδη	5,9	10,0	10,7	4,5	10,4	5,5	9,2	10,5
Μεγάλα Καταστήματα Τροφίμων (επικρατέστερα)	10,4	7,8	9,8	1,0	11,8	9,6	12,0	12,4
Πολυκαταστήματα (όχι τρόφιμα επικρατέστερα)	25,6	15,1	11,2	6,7	8,3	8,0	11,1	8,5
Τρόφιμα, Ποτά, Καπνός, Εξειδικευμένα Καταστήματα	-16,2	5,7	8,0	3,4	4,3	8,1	6,4	5,5
Φαρμακευτικά και Καλλυντικά	18,5	9,7	-4,2	9,9	12,4	6,8	8,7	10,3
Πωλήσεις εκτός Καταστημάτων	46,2	-1,4	6,1	8,9	0,2	1,2	4,1	3,6
Όγκος Λιανικών Πωλήσεων	2,4	3,3	3,2	1,9	8,9	4,0	5,1	4,6
Καταστήματα Ειδών Ενδύσεως και Υποδήσεως	5,7	3,3	1,1	5,3	14,0	3,2	3,6	1,8
Οικιακός Εξοπλισμός και Έπιπλα	4,3	5,8	6,1	6,9	11,4	2,4	4,1	3,2
Βιβλία - Χαρτικά - Λοιπά Είδη	-1,6	4,8	5,0	0,0	8,5	1,8	5,5	7,6
Μεγάλα Καταστήματα Τροφίμων (επικρατέστερα)	2,7	2,8	4,6	-1,8	9,6	4,2	6,7	7,8
Πολυκαταστήματα (όχι τρόφιμα επικρατέστερα)	18,7	10,2	6,1	3,6	7,1	5,1	8,6	6,6
Τρόφιμα, Ποτά, Καπνός, Εξειδικευμένα Καταστήματα	-21,9	1,2	2,9	0,6	2,1	2,5	3,1	-0,2
Φαρμακευτικά και Καλλυντικά	13,4	6,4	-4,4	8,1	10,7	4,3	6,7	8,2
Πωλήσεις εκτός Καταστημάτων	34,5	-10,6	-0,3	7,4	-1,3	-6,2	-6,8	-5,8

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ΕΣΥΕ

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3.3

Επιχειρηματικές Προσδοκίες στο Λιανικό Εμπόριο

* Προσωρινά στοιχεία (Ιανουάριος-Απρίλιος)

Πηγή: IOBE

χρονα, η απασχόληση στο εμπόριο καταλαμβάνει το 17,2% της συνολικής απασχόλησης στην οικονομία με τάσεις άνοδου. Διαπιστώνεται εξάλλου ενίσχυση της μισθωτής απασχόλησης, καθώς και των βοηθών σε οικογενειακή επιχείρηση, ενώ υπάρχει σαφής τάση μείωσης της αυτοαπασχόλησης (με ή χωρίς προσωπικό) στον τομέα. Η εξέλιξη αυτή πιθανώς να αντανακλά τάσεις συγκέντρωσης των επιχειρήσεων στον τομέα.

Τέλος, οι πρώτες ενδείξεις για την πορεία του τομέα το 2004 είναι αισιόδοξες και αναμένεται να ενισχυθούν, καθώς θα πλησιάζει η τέλεση των Ολυμπιακών Αγώνων. Σύμφωνα με τις Έρευνες Οικονομικής Συγκυρίας που διεξάγει το IOBE, τους πρώτους μήνες του 2004 καταγράφεται ενίσχυση του δείκτη επιχειρηματικών προσδοκιών στο λιανικό εμπόριο. Η ενίσχυση των επιχειρηματικών προσδοκιών επηρεάζεται σαφώς από τις προσδοκίες άνοδου της ζήτησης τους προσεχείς μήνες.

Λοιπές Υπηρεσίες

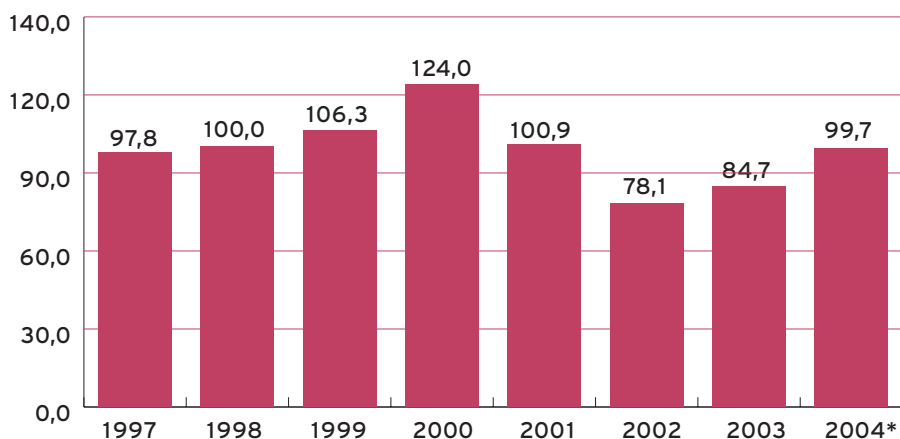
Όπως προαναφέρθηκε, το 2003 εκτιμάται ότι η προστιθέμενη αξία του τριτογενούς τομέα αυξήθηκε με ρυθμό 4,4% σε σχέση με το 2002. Εκτός όμως από εμπόριο,

σημαντική συμβολή στην άνοδο είχαν οι εξελίξεις στους τομείς των μεταφορών - επικοινωνιών, των ενδιάμεσων χρηματοπιστωτικών οργανισμών, καθώς και της διαχείρισης ακίνητης περιουσίας και λοιπών δραστηριοτήτων. Εξάλλου, από τα στοιχεία των Ερευνών Οικονομικής Συγκυρίας του IOBE στις Υπηρεσίες (εκτός εμπόριου και τραπεζών) διαπιστώνεται ενίσχυση του σχετικού δείκτη επιχειρηματικών προσδοκιών το 2003 σε σχέση με τα ιδιαίτερα χαμηλά επίπεδα του 2002, ενώ και από τα πρώτα αποτελέσματα για το 2004 προκύπτει περαιτέρω ενίσχυση των επιχειρηματικών προσδοκιών για τον τομέα που συνδέονται άμεσα με προσδοκίες άνοδου της ζήτησης τους προσεχείς μήνες.

Οι εξελίξεις που κατά το 2003 σηματοδότησαν την ανοδική πορεία των λοιπών υπηρεσιών συνοψίζονται στα εξής:

- Αύξηση του όγκου των οδικών και θαλασσίων μεταφορών και σε μικρότερο βαθμό των αεροπορικών.
- Αυξανόμενη ζήτηση υπηρεσιών τηλεπικοινωνιών (σταθερή, κινητή τηλεφωνία, διαδίκτυο, κ.λπ.). Θα πρέπει να σημειωθεί ότι στο συγκεκριμένο τομέα σημαντικό ρόλο λαμβάνει η διαδικασία ολοκλήρωσης της εσωτε-

Επιχειρηματικές Προσδοκίες στις Υπηρεσίες (εκτός Εμπορίου και Τραπεζών)

* Προσωρινά στοιχεία (Ιανουάριος-Απρίλιος)

Πηγή: IOBE

ρικής αγοράς με τις επιμέρους ρυθμίσεις της ανά κλάδο, καθώς εντείνει τον ανταγωνισμό, ενώ ταυτόχρονα οδηγεί στη βελτίωση των παρεχόμενων υπηρεσιών με άμεσο ωφελημένο τον τελικό καταναλωτή.

- Η αυξανόμενη διείδυση των τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνιών στην οικονομία.

Αντίθετα, η τουριστική δραστηριότητα εκτιμάται ότι το 2003 παρουσίασε κάμψη. Η κάμψη αυτή τεκμαίρεται από την εξέταση της πορείας των τουριστικών εισπράξεων. Ειδικότερα, το 2003 οι εισπράξεις εκτιμώνται μειωμένες γεγονός που μεταφράζεται σε μείωση της μέσης διάρκειας παραμονής των τουριστών. Η εξέλιξη αυτή αναμένεται να αντιστραφεί παροδικά εξαιτίας της θετικής επίπτωσης της τέλεσης των Ολυμπιακών Αγώνων, αλλά το πρόβλημα ανταγωνιστικότητας της Ελληνικής τουριστικής βιομηχανίας θα παραμείνει αν δεν ληφθούν κάποια σοβαρά μέτρα ενίσχυσης.

Τέλος, θα πρέπει να σημειωθεί ότι η απασχόληση του τομέα των υπηρεσιών συνέχισε και το 2003 να μεγα-

θύνεται με ρυθμό της τάξης του 2,5% (2,7% το 2002), ενώ η συμμετοχή του στη συνολική απασχόληση ανήλθε στο 61%. Εκτός του εμπορίου για το οποίο έγινε αναφορά στην προηγούμενη ενότητα, στους επιμέρους τομείς που συνθέτουν τις λοιπές υπηρεσίες καταγράφεται άνοδος της απασχόλησης με εξαίρεση αυτόν της υγείας και κοινωνικής μέριμνας, ενώ ισχυρή άνοδος της μισθωτής απασχόλησης καταγράφεται στους τομείς των μεταφορών και επικοινωνιών (4,4%), ενδιάμεσων χρηματοπιστωτικών οργανισμών (5,6%) και εκπαίδευσης (4,3%).

3.3. Απασχόληση και Ανεργία

Η συνολική εικόνα που διαμορφώθηκε στην αγορά εργασίας το 2003, με βάση τα τελευταία διαθέσιμα στοιχεία της τριμηνιαίας έρευνας εργατικού δυναμικού που διεξάγει η ΕΣΥΕ, χαρακτηρίζεται βελτιωμένη σε σχέση με το προηγούμενο έτος, με άνοδο της απασχόλησης και μείωση της ανεργίας*.

* Τα στοιχεία της Έρευνας Εργατικού Δυναμικού είναι αναθεωρημένα και έχουν επαναυπολογισθεί με βάση την Απογραφή Πληθυσμού του 2001. Κατόπιν τούτου υπάρχουν σημαντικές διαφορές με προηγούμενες Έρευνες.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.10

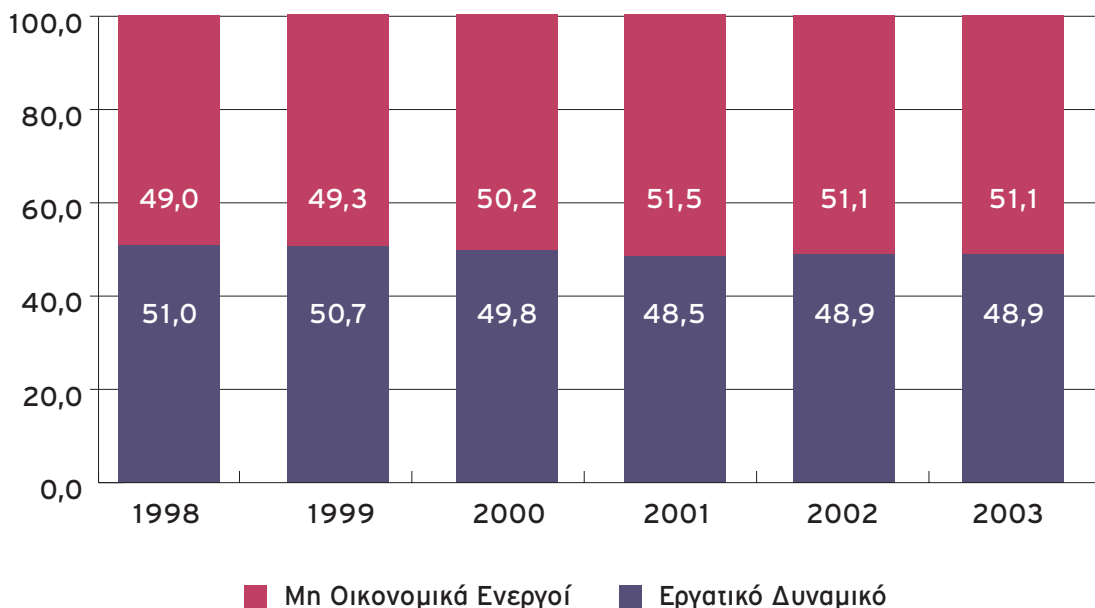
Διάρθρωση της Αγοράς Εργασίας

Σε χιλιάδες

	Πληθυσμός	Εργατικό Δυναμικό						Μη ενεργός οικονομικά πληθυσμός
		Σύνολο	ως % του πληθυσμού	Απασχολούμενοι	ως % του εργατικού δυναμικού	Άνεργοι	ως % του εργατικού δυναμικού	
Α' τρίμηνο 1998	8.743,3	4.452,5	50,9	3.935,5	88,4	517,0	11,6	4.290,7
Β' τρίμηνο 1998	8.764,0	4.466,9	51,0	3.992,1	89,4	474,9	10,6	4.297,1
Γ' τρίμηνο 1998	8.782,2	4.488,5	51,1	4.013,0	89,4	475,5	10,6	4.293,8
Δ' τρίμηνο 1998	8.796,8	4.472,4	50,8	3.973,0	88,8	499,5	11,2	4.324,4
1998	8.771,6	4.470,1	51,0	3.978,4	89,0	491,7	11,0	4.301,5
Α' τρίμηνο 1999	8.851,9	4.524,1	51,1	3.987,6	88,1	536,5	11,9	4.327,8
Β' τρίμηνο 1999	8.869,6	4.496,4	50,7	3.974,0	88,4	522,5	11,6	4.373,2
Γ' τρίμηνο 1999	8.884,1	4.493,9	50,6	3.978,6	88,5	515,3	11,5	4.390,2
Δ' τρίμηνο 1999	8.902,8	4.485,0	50,4	3.932,8	87,7	552,3	12,3	4.417,7
1999	8.877,1	4.499,9	50,7	3.968,2	88,2	531,7	11,8	4.377,2
Α' τρίμηνο 2000	8.944,6	4.469,9	50,0	3.933,7	88,0	536,2	12,0	4.474,7
Β' τρίμηνο 2000	8.968,9	4.483,1	50,0	3.992,3	89,1	490,8	10,9	4.485,8
Γ' τρίμηνο 2000	8.984,4	4.490,2	50,0	4.013,4	89,4	476,8	10,6	4.494,2
Δ' τρίμηνο 2000	9.008,5	4.455,0	49,5	3.978,5	89,3	476,5	10,7	4.553,5
2000	8.976,6	4.474,6	49,8	3.979,5	88,9	495,1	11,1	4.502,0
Α' τρίμηνο 2001	9.077,5	4.418,4	48,7	3.936,6	89,1	481,8	10,9	4.659,2
Β' τρίμηνο 2001	9.055,9	4.407,9	48,7	3.959,8	89,8	448,2	10,2	4.647,9
Γ' τρίμηνο 2001	9.065,8	4.406,1	48,6	3.968,9	90,1	437,2	9,9	4.659,7
Δ' τρίμηνο 2001	9.076,8	4.379,5	48,2	3.900,5	89,1	479,0	10,9	4.697,3
2001	9.069,0	4.403,0	48,5	3.941,4	89,5	461,6	10,5	4.666,0
Α' τρίμηνο 2002	9.080,1	4.403,0	48,5	3.915,3	88,9	487,7	11,1	4.677,2
Β' τρίμηνο 2002	9.093,8	4.444,0	48,9	4.016,0	90,4	428,0	9,6	4.649,9
Γ' τρίμηνο 2002	9.114,9	4.481,2	49,2	4.056,2	90,5	425,0	9,5	4.633,6
Δ' τρίμηνο 2002	9.143,1	4.472,8	48,9	4.035,1	90,2	437,7	9,8	4.670,3
2002	9.108,0	4.450,2	48,9	4.005,6	90,0	444,6	10,0	4.657,7
Α' τρίμηνο 2003	9.175,3	4.490,4	48,9	4.040,8	90,0	449,5	10,0	4.684,9
Β' τρίμηνο 2003	9.206,4	4.506,9	49,0	4.103,9	91,1	403,0	8,9	4.699,5
Γ' τρίμηνο 2003	9.229,3	4.512,4	48,9	4.113,6	91,2	398,8	8,8	4.716,9
Δ' τρίμηνο 2003	9.258,1	4.503,5	48,6	4.076,5	90,5	427,0	9,5	4.754,6
2003	9.217,3	4.503,3	48,9	4.083,7	90,7	419,6	9,3	4.714,0

Πηγή: Έρευνα Εργατικού Δυναμικού ΕΣΥΕ

Διάρθρωση Πληθυσμού

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Έρευνας Εργατικού Δυναμικού ΕΣΥΕ

Η πορεία της απασχόλησης και της ανεργίας ήταν ομοιόμορφη στη διάρκεια του χρόνου: Έτσι, ενώ κατά το α' τρίμηνο του 2003 καταγράφεται άνοδος της απασχόλησης σε σχέση με το τελευταίο τρίμηνο του 2002, αυτή δεν ήταν ικανή στο να καλύψει την υψηλότερη άνοδο του εργατικού δυναμικού, με αποτέλεσμα να αυξηθεί το ποσοστό ανεργίας στο 10%. Οι εξελίξεις όμως που ακολούθησαν τα επόμενα δύο τρίμηνα ήταν σαφώς θετικότερες, καθώς η άνοδος της απασχόλησης υπερέβη την άνοδο του εργατικού δυναμικού, με αποτέλεσμα τη μείωση της ανεργίας το γ' τρίμηνο του 2003 στο 8,8%, ποσοστό που αποτελεί το χαμηλότερο που έχει καταγραφεί σε τριμηνιαία βάση από το 1998. Όμως, το τελευταίο τρίμηνο η τάση ανακόπτεται και καταγράφεται εκ νέου άνοδος της ανεργίας στο 9,5%, η οποία αποδίδεται στη σημαντική μείωση του συνολικού αριθμού απασχολούμενων μοιζόντι ταυτόχρονα καταγράφεται οριακή μείωση και του εργατικού δυναμικού.

Η μέση αύξηση του πληθυσμού ηλικίας 15 ετών και άνω εκτιμάται για το 2003 σε 109,3 χιλιάδες άτομα. Η αύξηση ωστόσο στο εργατικό δυναμικό (απασχολούμενοι

και άνεργοι ηλικίας 15 ετών και άνω) ήταν μόνο 53,1 χιλιάδες άτομα, με αποτέλεσμα το ποσοστό συμμετοχής του εργατικού δυναμικού στον πληθυσμό* να παραμείνει σε χαμηλά επίπεδα (48,9%), συγκρινόμενο με το μέσο όρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ο οποίος υπερβαίνει το 56%. Η χαμηλή συμμετοχή αποδίδεται στις γυναίκες (40,4%), ενώ στους άνδρες το ποσοστό συμμετοχής προσεγγίζει το 60%.

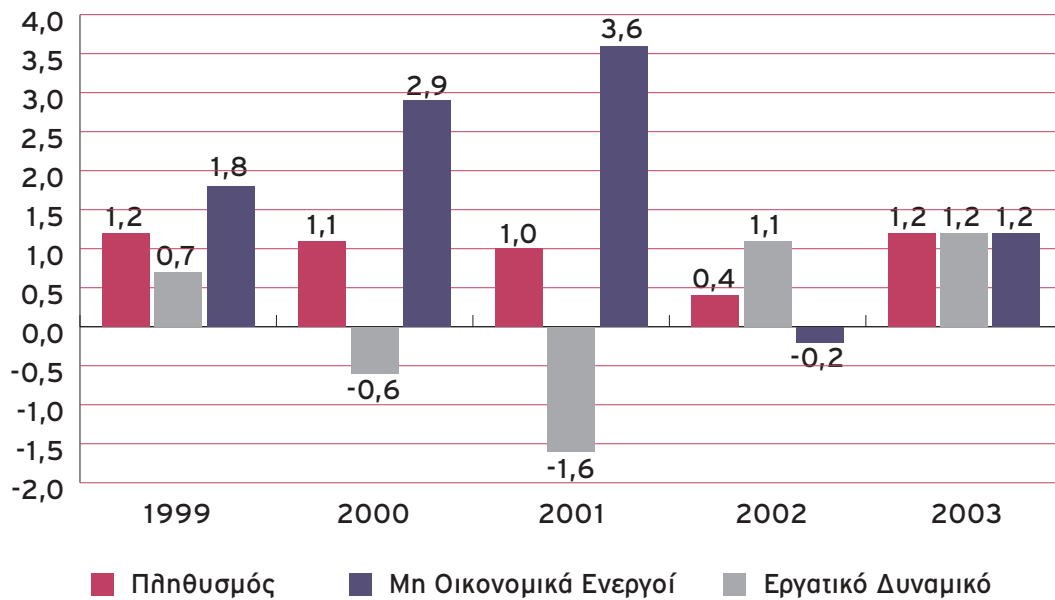
Η αύξηση του εργατικού δυναμικού το 2003 - κατά πολύ μικρότερη από την αύξηση του πληθυσμού - οδήγησε σε αύξηση του μη ενεργού πληθυσμού κατά 56,3 χιλιάδες άτομα. Τα υψηλότερα ποσοστά μη ενεργού οικονομικά πληθυσμού εντοπίζονται το 2003 στις γυναίκες (63,1%), καθώς και στις ηλικίες 45-65 ετών (24,3%) και 65 και άνω με ποσοστό 47,5%. Θετικό στοιχείο αποτελεί η μείωση του ποσοστού κατά μια ποσοστιαία μονάδα (39,4 χιλιάδες άτομα εκ των οποίων τα 15,5 χιλιάδες άτομα ήταν γυναίκες) σε σχέση με το 2002 στις ηλικίες 45-65. Αρνητικό στοιχείο αποτελεί η αύξηση των μη ενεργών οικονομικά στις ηλικίες 20-25 ετών κατά 17,5 χιλιάδες άτομα.

* Το ποσοστό συμμετοχή ορίζεται ως ποσοστό του εργατικού δυναμικού (εργαζόμενοι και άνεργοι) στο σύνολο του πληθυσμού ηλικίας άνω των 15 ετών.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3.6

Σε ετήσιες ποσοστιαίες μεταβολές

Εξελίξεις στην Αγορά Εργασίας

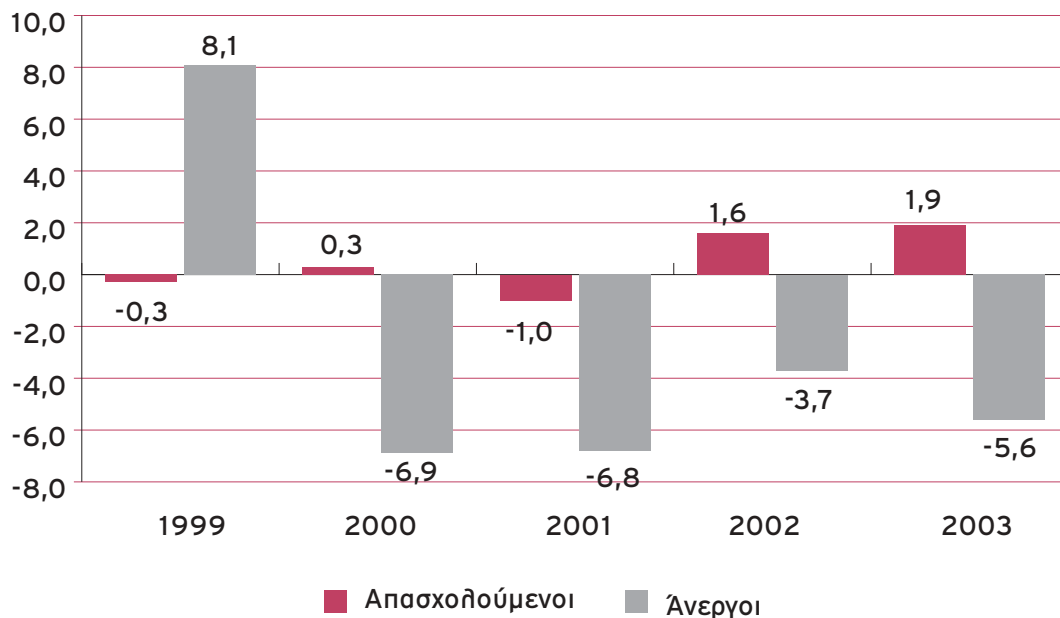

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Έρευνας Εργατικού Δυναμικού ΕΣΣΥΕ

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3.7

Σε ετήσιες ποσοστιαίες μεταβολές

Εξελίξεις στην Απασχόληση και την Ανεργία

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Έρευνας Εργατικού Δυναμικού ΕΣΣΥΕ

Οι εξελίξεις το 2003 στον πληθυσμό, στον μη οικονομικά ενεργό πληθυσμό, στο εργατικό δυναμικό και στην απασχόληση, καθόρισαν και την πορεία της ανεργίας, η οποία ως ποσοστό του εργατικού δυναμικού μειώθηκε στο 9,3% από 10% το 2002. Η μείωση αυτή μεταφράζεται σε 25 χιλιάδες άτομα με αποτέλεσμα η μέση ετήσια ανεργία το 2003 να εκτιμάται, με βάση την έρευνα εργατικού δυναμικού, στα 419,6 χιλιάδες άτομα.

Αναλυτικότερα οι εξελίξεις στην απασχόληση και την ανεργία ήταν οι ακόλουθες:

Απασχόληση

Ο αριθμός των απασχολούμενων το 2003 παρουσίασε αύξηση της τάξης του 1,9% σε σχέση με το 2002 δημιουργώντας έτσι 78,1 χιλιάδες νέες θέσεις απασχόλησης. Οι νέες θέσεις αυτές εντοπίζονται:

- 60,5 χιλιάδες στον τριτογενή τομέα και κυρίως στο χονδρικό εμπόριο (21,7 χιλιάδες) και στην εκπαίδευση (11,9 χιλιάδες).
- 26 χιλιάδες στον κατασκευαστικό τομέα, αύξηση που αντανακλά την έντονη κατασκευαστική δραστηριότητα.
- 8,4 χιλιάδες στη γεωργία, μετά από μακρά περίοδο συνεχών μειώσεων. Εκτιμάται ότι ένα μεγάλο μέρος της ανόδου οφείλεται στην καταγραφή μεταναστών.

Αντίθετα, μείωση της απασχόλησης παρατηρείται στη μεταποίηση (κατά 13,9 χιλιάδες άτομα), στα ορυχεία (5,7 χιλιάδες) και στην υγεία (3,8 χιλιάδες).

Η μισθωτή απασχόληση εξακολουθεί να καταλαμβάνει το σημαντικότερο τμήμα της συνολικής απασχόλησης στην οικονομία (59,5% το 2003), ενώ το 2003 παρουσίασε εντυπωσιακή άνοδο κατά 50,7 χιλιάδες άτομα.

Αντίθετα, το 2003 παρατηρείται μείωση της αυτοαπασχόλησης με προσωπικό με ταυτόχρονη επιβράδυνση της ανόδου της αυτοαπασχόλησης χωρίς προσωπικό. Ωστόσο, η αυτοαπασχόληση εξακολουθεί να αποτελεί σημαντική μορφή απασχόλησης στην Ελληνική αγορά εργασίας.

Τέλος, η μερική απασχόληση συνέχισε και το 2003 την διαδικασία συρρίκνωσης που καταγράφεται τα τελευταία χρόνια με αποτέλεσμα πλέον να κινείται σε πολύ χαμηλά επίπεδα σε σχέση με τα ευρωπαϊκά δεδομένα. Ειδικότερα τα άτομα σε καθεστώς μερικής απασχόλησης το 2003 μειώθηκαν κατά 1,3% (2,3 χιλιάδες) φτάνοντας στις 178,1 χιλιάδες άτομα.

Ανεργία

Μολονότι το 2003 υπήρξε μείωση του ποσοστού ανεργίας στο 9,3% από 10% το 2003, η ανεργία διατηρείται σε σαφώς υψηλότερα επίπεδα του μέσου όρου της Ευρωπαϊκής Ένωσης (8%). Η εμμονή του ποσοστού για πολλά χρόνια σε υψηλά επίπεδα σχετίζεται άμεσα με διαρθρωτικές αδυναμίες της αγορά εργασίας και το χαμηλό περιεχόμενο απασχόλησης της οικονομικής ανάπτυξης. Η ανεργία ως διαρθρωτικό πρόβλημα εντοπίζεται σε συγκεκριμένες κατηγορίες του εργατικού δυναμικού

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.11

Διάρθρωση και Εξελίξεις στην Απασχόληση κατά θέση στο επάγγελμα

	1998	1999	2000	2001	2002	2003
ΣΥΝΟΛΟ (Σε χιλιάδες)	3.978,4	3.968,2	3.979,5	3.941,4	4.005,6	4.083,7
Αυτοαπασχολούμενος με προσωπικό (%)	7,4	7,6	8,2	8,3	7,6	7,3
Αυτοαπασχολούμενος χωρίς προσωπικό (%)	26,0	25,7	25,2	24,2	24,7	24,7
Μισθωτός (με μισθό ή ημερομίσθιο) (%)	55,2	56,1	56,9	58,9	59,4	59,5
Βοηθός στην οικογενειακή επιχείρηση (%)	11,4	10,6	9,7	8,6	8,3	8,5
	Σε χιλιάδες	Σε ετήσιες ποσοστιαίες μεταβολές				
ΣΥΝΟΛΟ	3.978,4	-0,3	0,3	-1,0	1,6	1,9
Αυτοαπασχολούμενος με προσωπικό	293,9	3,0	7,4	0,1	-7,1	-1,2
Αυτοαπασχολούμενος χωρίς προσωπικό	1.034,7	-1,6	-1,7	-4,5	3,7	1,6
Μισθωτός (με μισθό ή ημερομίσθιο)	2.194,7	1,5	1,7	2,5	2,5	2,1
Βοηθός στην οικογενειακή επιχείρηση	455,1	-7,8	-7,5	-12,5	-1,8	4,5

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Έρευνας Εργατικού Δυναμικού ΕΣΥΕ

με συγκεκριμένα χαρακτηριστικά. Από την εξέταση των εξελίξεων στην ανεργία το 2003 διαπιστώνονται τα εξής:

- Ο αριθμός των ανέργων μειώθηκε κατά 5,6% το 2003 (25 χιλιάδες άτομα). Τόσο στους άνδρες όσο και στις γυναίκες καταγράφονται αρνητικοί ρυθμοί σε σχέση με το 2002 (-8% και -4,1% αντιστοίχως). Μείωση καταγράφεται σε όλες τις ηλικιακές ομάδες. Ωστόσο, το 61,7% των ανέργων είναι γυναίκες ποσοστό αυξημένο σε σχέση με το 2002 (60,7%), το 22,9% αφορά νέους ηλικίας 20-25 ετών και το 34% αφορά άτομα ηλικίας 30-34 ετών. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι τα ποσοστά αυτά παρουσιάζουν ιδιαίτερη εμμονή σε υψηλά επίπεδα για πολλά έτη.
- Από άποψη βαθμού αστικοποίησης το 2003 παρατηρείται μείωση της ανεργίας σε απόλυτα μεγέθη σε όλες τις περιοχές με εξαίρεση τις αγροτικές, ενώ από τη συνολική ανεργία ποσοστό που υπερβαίνει το 70% εντοπίζεται σε αστικές περιοχές, ποσοστό υψηλότερο του αντίστοιχου της συμμετοχής των συγκεκριμένων περιοχών στο εργατικό δυναμικό.
- Τα υψηλότερα ποσοστά ανεργίας εντοπίζονται στους κατόχους απολυτηρίων μέσης εκπαίδευσης (39% της συνολικής ανεργίας) και στους κατόχους πτυχίων ανώτερης τεχνικής και επαγγελματικής εκπαίδευσης (17,8% της συνολικής ανεργίας). Τα ποσοστά αυτά είναι υψηλότερα από τα ποσοστά συμμετοχής των συγκεκριμένων κατηγοριών στο συνολικό εργατικό δυναμικό.
- Τέλος, από την εξέταση των εξελίξεων στην ανεργία σε σχέση με τη διάρκεια παραμονής, προκύπτει ότι το σημαντικότερο τμήμα της ανεργίας (56,5%) είναι οι μακροχρόνιως άνεργοι (> των 12 μηνών). Το συγκεκριμένο ποσοστό παρουσιάζει μακροχρόνια ανοδική τάση (55,3% το 1998). Το 2003 το 40,6% της συνολικής ανεργίας είναι νέοι άνεργοι έναντι ποσοστού 47,9% το 1998.

Διαρθρωτικά προβλήματα της Απασχόλησης και της Ανεργίας

Η Ελληνική οικονομία παρόλο που για μια μακρά περίοδο έχει επιτύχει ισχυρή οικονομική μεγέθυνση, παρουσιάζει ασθενείς επιδόσεις στην απασχόληση και την ανεργία. Έτσι, η ελληνική αγορά εργασίας χαρακτηρίζεται από χαμηλούς ρυθμούς ανόδου της απασχόλησης, εμμονή της ανεργίας σε υψηλά επίπεδα, υψηλή ανεργία στους νέους και στις γυναίκες και υψηλά ποσοστά μακροχρόνιας ανεργίας.

Οι πολιτικές του 2001 που στόχευαν στη μερική ελαστικοποίηση των ρυθμίσεων που διέπουν την νομοθεσία για την απασχόληση και ρύθμιζε κάποια ζητήματα

υπερωριακής και μερικής απασχόλησης δεν φαίνεται να είχαν ουσιαστικά αποτελέσματα στην αντιμετώπιση των προβλημάτων και των ακαμψιών της συγκεκριμένης αγοράς. Γίνεται έτσι φανερό ότι η απασχόληση και η ανεργία δεν αντιμετωπίζονται αποσπασματικά και απαιτείται μια ολοκληρωμένη πολιτική απασχόλησης, η οποία θα λαμβάνει σοβαρά υπόψη μια σειρά από διαρθρωτικούς παράγοντες, που καθορίζουν τις εξελίξεις. Συγκεκριμένα:

Η ανεργία στην Ελλάδα είναι δομικό και όχι συγκυριακό φαινόμενο, που σημαίνει ότι επηρεάζεται πολύ λιγότερο από τις φάσεις του κύκλου - ιδιαίτερα την ανοδική - και περισσότερο από μακροχρόνιους οικονομικούς και κοινωνικούς παράγοντες που αλληλίζουν με πολύ βραδείς ρυθμούς.

Οι παράγοντες αυτοί ευνοούν τη διατήρηση του ποσοστού συμμετοχής του εργατικού δυναμικού στον πληθυσμό σε χαμηλά επίπεδα, το οποίο μάλιστα μειώνεται τα τελευταία χρόνια. Αυτό αμβλύνει τις πιέσεις στην ανεργία και επιτρέπει την οριακή της μείωση. Αν όμως αυξηθεί το ποσοστό συμμετοχής, προσεγγίζοντας τον μέσο ευρωπαϊκό όρο τότε το πρόβλημα της ανεργίας θα εμφανισθεί πολύ οξύτερο.

Το σημαντικότερο πάντως διαρθρωτικό πρόβλημα είναι το χαμηλό «περιεχόμενο απασχόλησης» της ελληνικής ανάπτυξης, η αδυναμία της δηλαδή να μετατρέπει την ανάπτυξη σε νέες θέσεις εργασίας. Η ανάπτυξη στην Ελλάδα ούτε καν τα υφιστάμενα επίπεδα της απασχόλησης δεν μπορεί να συντηρήσει, πόσο μάλλον δε, να συμβάλει και στην απορρόφηση ανέργων. Η αδυναμία αυτή, που οφείλεται κατά κύριο λόγο στις μεταβολές της διάρθρωσης της ελληνικής οικονομίας, καθορίζει και την πορεία της ανεργίας.

Οι θέσεις εργασίας στον αγροτικό τομέα θα συνεχίσουν να μειώνονται και θα συνεχίζεται η διαδικασία μετάβασης εργαζομένων από τη γεωργία σε άλλους τομείς. Αυτό δεν σημαίνει αναγκαστικά γεωγραφική μετατόπιση εργαζομένων και δεν αντιστρατεύεται τον στόχο της συγκράτησης του πληθυσμού στις αγροτικές περιοχές. Η μετάβαση σε άλλο τομέα δραστηριότητας, χωρίς γεωγραφική μετακίνηση, είναι εφικτή με την επέκταση αγροτικών δραστηριοτήτων τόσο στη μεταποίηση όσο και στο εμπόριο και τις υπηρεσίες. Απαιτεί όμως παράλληλα και ενίσχυση των πολιτικών κατάρτισης, καθώς ένα μεγάλο μέρος των εργαζομένων στον αγροτικό τομέα δεν διαθέτει τις απαραίτητες δεξιότητες.

Η διαδικασία εκσυγχρονισμού και αναδιάρθρωσης της μεταποίησης θα συνεχίζεται και οι δυνατότητες δημιουργίας νέων θέσεων εργασίας στον μεταποιητικό τομέα θα παραμείνουν περιορισμένες. Εμμέσως όμως οι βιομηχανικές

αναδιαρθρώσεις, που συνεπάγονται μεγάλες επενδύσεις οδηγούν σε αύξηση της ανταγωνιστικότητας και της παραγωγής και συμβάλλουν στην αύξηση της απασχόλησης στους άλλους τομείς (κατασκευές, υπηρεσίες). Άμεση αύξηση των θέσεων εργασίας στη μεταποίηση μπορεί να υπάρξει μόνο αν πραγματοποιηθούν νέες μεγάλες επενδύσεις στον τομέα που θα διευρύνουν την παραγωγική του ικανότητα. Συνεπώς, τόσο η ενθάρρυνση των επενδύσεων εκσυγχρονισμού στην υφιστάμενη μεταποίηση, όσο και η προσέλκυση νέων μπορούν να διευρύνουν τις δυνατότητες δημιουργίας νέων θέσεων εργασίας.

Η δυναμική που παρουσιάζουν σήμερα οι κατασκευές στο ζήτημα της απασχόλησης είναι ενδεχόμενο να εξαντληθεί μετά από λίγα χρόνια, γεγονός που θα αυξήσει τις πιέσεις στην ανεργία.

Η αυτοαπασχόληση στην παρούσα μορφή της, που αποτελούσε στο παρελθόν καταφύγιο απασχόλησης μεγάλου αριθμού ατόμων, θα συνεχίσει να μειώνεται όσο αυξάνει η συγκέντρωση των οικονομικών δραστηριοτήτων. Για να διατηρηθεί και να αυξηθεί απαιτείται η βαθμιαία μετατροπή της σε επιχειρηματική δραστηριότητα. Η ενίσχυση των «μικρών» επιχειρήσεων και της επιχειρηματικότητας αποτελεί την ενδεδειγμένη πολιτική για την αύξηση της απασχόλησης των αυτοαπασχολουμένων.

Ο μέσος μισθός εισόδου στην αγορά εργασίας προσεγγίζει τον μέσο μισθό που επικρατεί στην οικονομία, γεγονός που αποθαρρύνει την πρόσληψη νέων.

Η κινητικότητα των εργαζομένων τόσο μεταξύ διαφορετικών τομέων και κλάδων οικονομικής δραστηριότητας όσο και μεταξύ γεωγραφικών περιοχών παραμένει χαμηλή, γεγονός που επιβάλλει πρώτον, την αναβάθμιση της πληροφόρησης στην αγορά εργασίας και δεύτερον, τη δραστική βελτίωση της διαδικασίας σύνδεσης της προσφοράς και της ζήτησης εργασίας, καθώς και των δεξιοτήτων των εργαζομένων με τις ανάγκες της παραγωγικής διαδικασίας.

3.4. Πληθωρισμός

Εξελίξεις το 2003

Ο μέσος ετήσιος ρυθμός πληθωρισμού με βάση την εξέλιξη του Γενικού Δείκτη Τιμών Καταναλωτή το 2003 ήταν της τάξης του 3,5% έναντι ανόδου της τάξης του 3,6% το 2002. Η πορεία του πληθωρισμού στη διάρκεια του έτους (σε τριμηνιαία βάση) δεν εμφανίζει σημαντικές διαφοροποιήσεις σε σχέση με το 2002. Συγκεκριμένα, παρατηρείται ότι το πρώτο τρίμηνο ο πληθωρισμός κινήθηκε με ρυθμό 3,9% ίδιο δηλαδή με το αντίστοιχο τρίμηνο του 2002. Στη συνέχεια καταγράφεται επιβράδυνση τόσο στο δεύτερο όσο και στο τρίτο τρί-

μηνο με ρυθμούς 3,7% και 3,4% (έναντι 3,5% στα αντίστοιχα τρίμηνα του 2002). Τέλος, στο τελευταίο τρίμηνο του 2003 εκτιμάται ρυθμός 3,2% έναντι 3,6% το αντίστοιχο τρίμηνο του 2002.

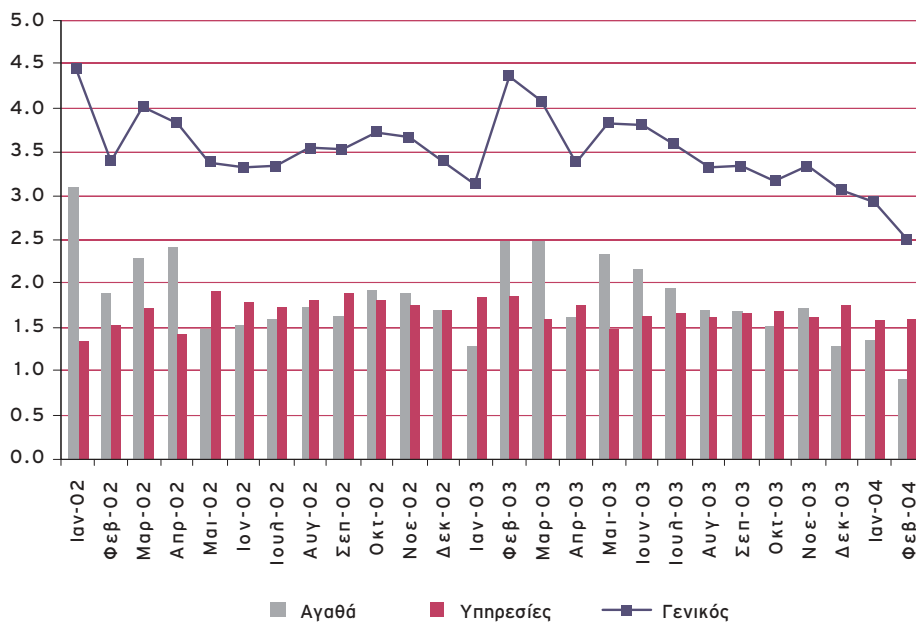
Οι παράγοντες που επηρέασαν την πορεία του πληθωρισμού το 2003 συνοψίζονται στα ακόλουθα:

- Ο δείκτης τιμών αγαθών του καταναλωτή αυξήθηκε με ρυθμό 3,1% (3,2% το 2002) συμβάλλοντας κατά μέσο όρο 1,9 ποσοστιαίες μονάδες στη διαμόρφωση του πληθωρισμού (επίσης 1,9 ποσοστιαίες μονάδες το 2002)
- Ο δείκτης τιμών υπηρεσιών του καταναλωτή παρουσίασε ρυθμό αύξησης της τάξης του 4,2% (4,3% το 2002) συμβάλλοντας το ίδιο με το 2002 (1,7 ποσοστιαίες μονάδες) στη διαμόρφωση του πληθωρισμού.
- Ο δείκτης τιμών υπηρεσιών παρουσίασε εμμονή σε υψηλά επίπεδα καθ' όλη την διάρκεια του έτους καθώς στα τέσσερα τρίμηνα οι τιμές του κυμαίνονταν μεταξύ 4,1% και 4,5%, σε αντίθεση με το δείκτη τιμών αγαθών που παρουσίασε σταδιακή αποκλιμάκωση (από 3,4% στο α' τρίμηνο στο 2,5% το δ' τρίμηνο).
- Ο δομικός πληθωρισμός (ο οποίος δεν περιλαμβάνει τις μεταβολές των τιμών στα καύσιμα και τα νωπά οπωροκηπευτικά) παρουσιάζεται επιβραδυνόμενος σε σχέση με το 2002 (3,2% έναντι 3,6%). Η επιβράδυνση είναι ιδιαίτερα αισθητή από το β' τρίμηνο και έπειτα. Η επιβράδυνση του δομικού πληθωρισμού αποδίδεται σε δύο λόγους σύμφωνα με την ΤτΕ: Πρώτον, στην ανατίμηση του ευρώ που συγκράτησε τον εισαγόμενο πληθωρισμό και δεύτερον, στην μείωση του ρυθμού ανόδου του κόστους εργασίας.
- Οι τιμές των νωπών οπωροκηπευτικών παρουσίασαν άνοδο της τάξης του 11,9% έναντι 14,8% το 2002.
- Οι προηγούμενες θετικές εξελίξεις σε μεγάλο βαθμό αντισταθμίστηκαν από την άνοδο των τιμών των καυσίμων. Ειδικότερα, η μέση ετήσια αύξηση της τιμής του αργού πετρελαίου Brent στις διεθνείς αγορές αυξήθηκε σε σχέση με το 2002 κατά 15,3%. Ωστόσο, ο εγχώριος πληθωρισμός καυσίμων παρουσίασε επιτάχυνση της τάξης του 4,1% έναντι μείωσης κατά 1,5% το 2002. Η χαμηλότερη αύξηση του ρυθμού ανόδου των τιμών των καυσίμων στην εγχώρια αγορά αποδίδεται κατά κύριο λόγο στην ανατίμηση του ευρώ αν και θα πρέπει να τονισθεί ότι η πορεία των τιμών της πρώτης ύλης δεν προσδιορίζει χρονικά άμεσα και πλήρως την τελική τιμή των προϊόντων διύλισης που διατίθενται στον τελικό καταναλωτή και λαμβάνονται υπόψη στον υπολογισμό του δείκτη τιμών καταναλωτή.
- Η μέση συμβολή της τιμής των καυσίμων στη διαμόρφωση του πληθωρισμού ήταν θετική της τάξης των

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3.8

Σε ετήσιες ποσοστιαίες μεταβολές

Εξέλιξη Πληθωρισμού

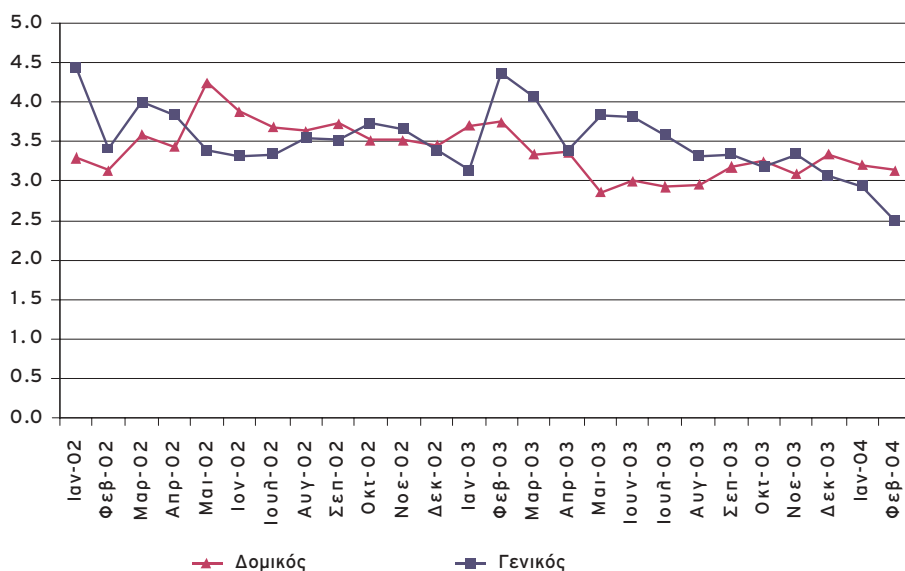

Πηγή: Επεξεργασία Στοιχείων ΕΣΥΕ

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3.9

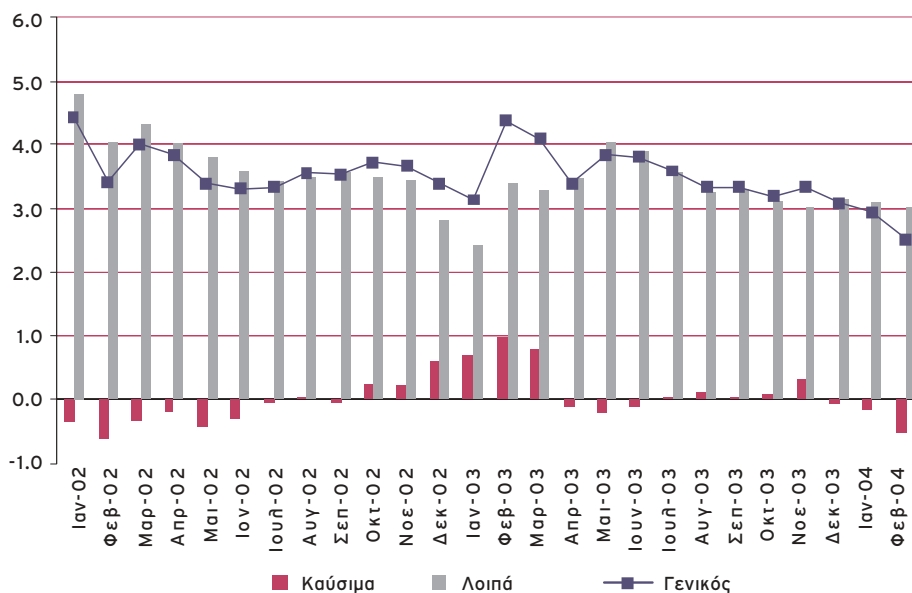
Σε ετήσιες ποσοστιαίες μεταβολές

Εξέλιξη Δομικού Πληθωρισμού

Πηγή: Επεξεργασία Στοιχείων ΕΣΥΕ

Συμβολή των Τιμών των Καυσίμων στη Διαμόρφωση του Πληθωρισμού

Πηγή: Επεξεργασία Στοιχείων ΕΣΥΕ

0,2 της ποσοστιαίας μονάδας (-0,1 το 2002). Θα πρέπει να σημειωθεί ότι η συμβολή θα ήταν σαφώς υψηλότερη αν δεν συνέπιπτε με την ανατίμηση του ευρώ (η μέση ανατίμηση του ευρώ το 2003 σε σχέση με το 2002 εκτιμάται της τάξης του 19,6%).

Οι προαναφερθέντες παράγοντες σε γενικές γραμμές συνέβαλαν στη διατήρηση του πληθωρισμού στα επίπεδα του 2002. Θα πρέπει να σημειωθεί επίσης ότι και από την πλευρά της ζήτησης ασκήθηκαν πληθωριστικές πιέσεις οι οποίες εντοπίζονται: (α) στην επιτάχυνση του ρυθμού ανόδου της πραγματικής ιδιωτικής καταναλωτικής δαπάνης, (β) στη δημιουργία συνθηκών υπερβάλλουσας ζήτησης κατά την τελευταία τριετία που δικαιολογείται από το θετικό παραγωγικό κενό (output gap) της Ελληνικής οικονομίας (τρέχουσα παραγωγή > δυναμική παραγωγή) που τονίζεται από τους διεθνείς οργανισμούς, (γ) στην εκτίμηση για άνοδο του πραγματικού διαθέσιμου εισοδήματος των νοικοκυριών και (δ) στη συνεχή επέκταση της καταναλωτικής και στεγαστικής πίστης.

Το 2003 συνέχισε να καταγράφεται στην Ελλάδα η διαφορά μεταξύ προσλαμβανόμενου και καταγραφόμενου πληθωρισμού. Με τον όρο προσλαμβανόμενος πληθωρισμός περιγράφεται ο τρόπος με τον οποίο οι καταναλωτές αντιλαμβάνονται τις εξελίξεις στις τιμές. Η εισαγωγή

του ευρώ εκτιμάται ότι επηρέασε καθοριστικά αυτόν τον τρόπο και μάλιστα μονιμότερα στην Ελλάδα απ' ό,τι σε όλες τις άλλες χώρες της ευρωζώνης.

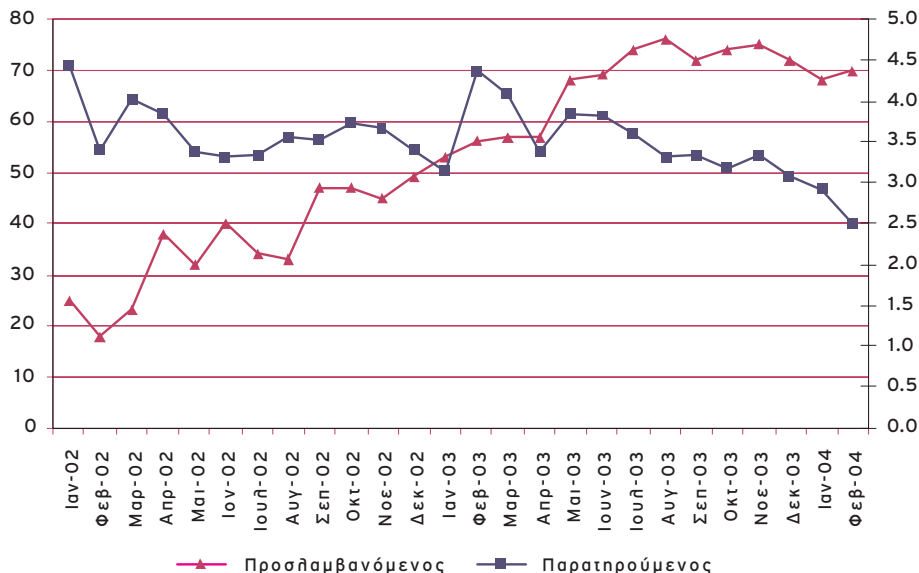
Εξετάζοντας την πορεία του προσλαμβανόμενου πληθωρισμού, όπως αυτός προκύπτει από τις Έρευνες Οικονομικής Συγκυρίας στους καταναλωτές που διεξάγονται στην Ελλάδα και την Ευρωπαϊκή Ένωση με βάση εναρμονισμένα ερωτηματολόγια, προκύπτει σημαντική απόκλιση, η οποία ήταν ιδιαίτερα εμφανής από το πρώτο εξάμηνο του 2002. Από τότε καταγράφεται διαρκής αύξηση του ποσοστού των καταναλωτών που εκτιμούν ότι οι τιμές αυξάνουν με πολύ υψηλούς ρυθμούς, υψηλότερους του επισήμως προσδιοριζόμενου πληθωρισμού.

Κατά το 2003 καταγράφονται ιστορικά υψηλά ποσοστά. Μάλιστα, από τα στοιχεία της δεκαετίας του '90, δεν υπάρχει αντίστοιχη χρονική περίοδος κατά την οποία υπήρχε, για ένα τόσο παρατεταμένο διάστημα, απόκλιση ανάμεσα στην αντίληψη που έχουν οι καταναλωτές για την πορεία του επιπέδου τιμών και της πραγματικής εξέλιξης του πληθωρισμού.

Αντίθετα, από τα αντίστοιχα δεδομένα για το σύνολο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, προκύπτει ότι παρόμοια απόκλιση καταγράφεται μόνο στις αρχές του 2002 και συγκεκριμένα το πρώτο τρίμηνο του έτους αμέσως δηλαδή μετά την

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3.11

**Εξέλιξη Προσλαμβανόμενου
(Σε ισοζύγια θετικών- αρνητικών απαντήσεων, αριστερή κλίμακα)
και Παρατηρούμενου Πληθωρισμού
(Σε ετήσιες ποσοστιαίες μεταβολές, δεξιά κλίμακα)**

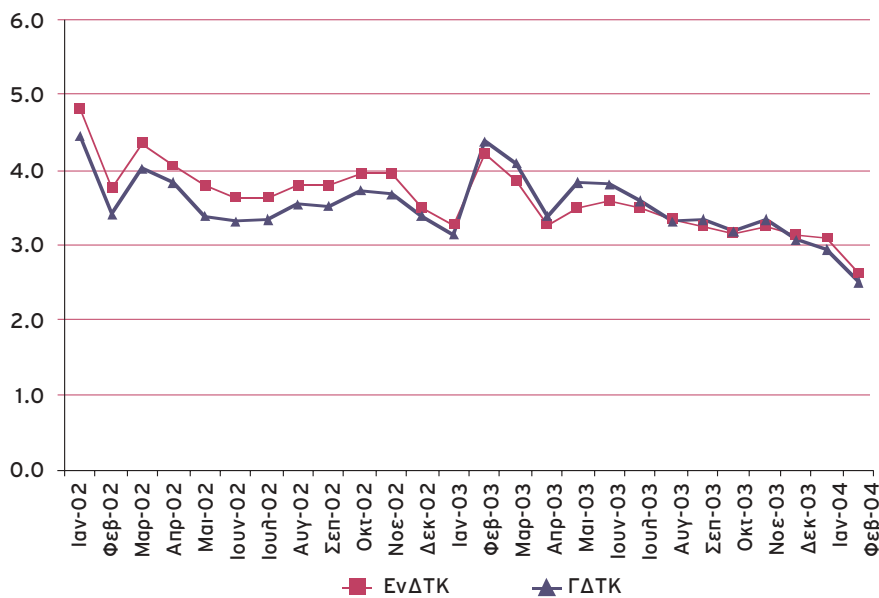

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή (προσλαμβανόμενος) και ΕΣΥΕ (παρατηρούμενος)

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3.12

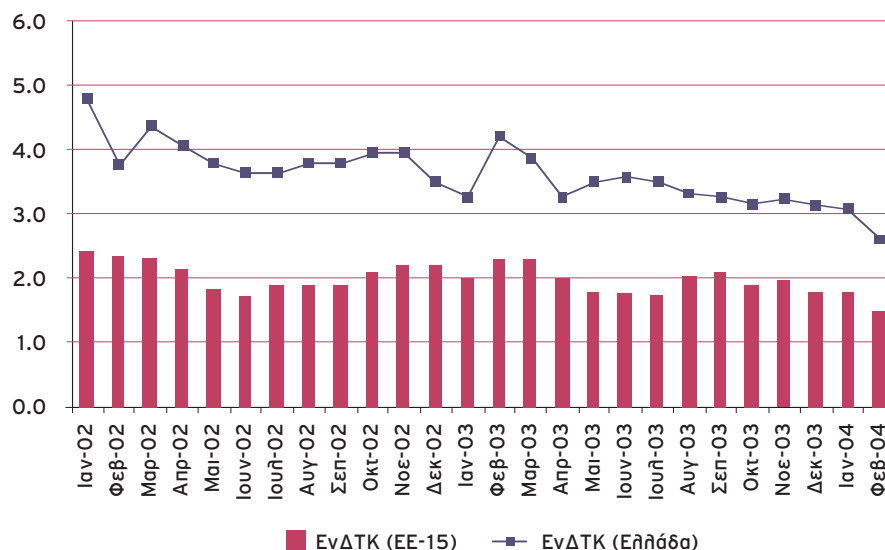
Σε ποσοστιαίες μεταβολές

**Σύγκριση Μεταβολών Εναρμονισμένου και
Γενικού Δείκτη Τιμών Καταναλωτή**

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή και ΕΣΥΕ

Εξέλιξη Εναρμονισμένων Δεικτών Τιμών Καταναλωτή, Ελλάδα και Ε.Ε-15

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή

υιοθέτηση του ευρώ. Έκτοτε ακολουθεί μια περίοδος σύγκλισης των εκτιμήσεων των καταναλωτών για τον πληθωρισμό και του επισήμως μετρούμενου επιπέδου τιμών, η οποία συνεχίζεται μέχρι και σήμερα.

Η επιμονή της διαφοράς μεταξύ προσλαμβανόμενου και παρατηρούμενου πληθωρισμού υποδηλώνει ότι οι πληθωριστικές προσδοκίες στην Ελλάδα είναι ακόμη ισχυρές -αν και ίσως «εν υπνώσει»- παρά το γεγονός ότι ο πληθωρισμός απέχει πλέον πολύ από τα ιστορικά υψηλά προηγούμενων ετών.

Η ανάλυση των εξελίξεων στις τιμές το 2003 με βάση τον Εναρμονισμένο Δείκτη Τιμών Καταναλωτή (ΕνΔΤΚ) επιτρέπει την άμεση σύγκριση με τις αντίστοιχες εξελίξεις στην Ε.Ε. Ο μέσος ετήσιος ρυθμός του ΕνΔΤΚ στην Ελλάδα επιβραδύνθηκε στο 3,4% από 3,9% το 2002. Αντίθετα, τόσο στην Ευρωπαϊκή Ένωση όσο και στην Ευρωζώνη οι επιβραδύνσεις ήταν σαφώς χαμηλότερες. Συγκεκριμένα, στην ΕΕ παρουσιάστηκε ανεπαίσθητη μείωση του ρυθμού ανόδου από 2,1% στο 2% το 2003, ενώ στην Ευρωζώνη από 2,3% το 2002 στο 2,1% το 2001.

Η εξέλιξη αυτή είχε ως αποτέλεσμα τον περιορισμό των αποκλίσεων των ρυθμών πληθωρισμού μεταξύ Ελλάδας, ΕΕ και Ευρωζώνης. Ειδικότερα, η απόκλιση σε σχέση με την ΕΕ παρέμεινε θετική, αλλά περιορίστηκε στη 1,5 πο-

σοστιαία μονάδα (από 1,8), ενώ στην Ευρωζώνη στη 1,4 ποσοστιαία μονάδα (από 1,7). Θα πρέπει να σημειωθεί ότι οι αποκλίσεις περιορίστηκαν σημαντικά κατά το τελευταίο τρίμηνο του 2003.

Σύμφωνα με την ΤτΕ οι αποκλίσεις που παρατηρούνται αποδίδονται στα εξής:

- στη διαδικασία πραγματικής σύγκλισης της Ελληνικής οικονομίας (φαινόμενο Balassa-Samuelson),
- στο θετικό παραγωγικό κενό της Ελληνικής Οικονομίας,
- στη διαφορετική φάση του οικονομικού κύκλου που βρίσκεται η Ελλάδα σε σχέση με τις υπόλοιπες χώρες της Ευρωζώνης,
- στην αναποτελεσματική λειτουργία ορισμένων αγορών αγαθών και υπηρεσιών και τέλος,
- στον υψηλότερο ρυθμό ανόδου του ονομαστικού κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος στην Ελλάδα σε σχέση με την Ευρωζώνη.

Οι σημαντικότερες αποκλίσεις των ρυθμών πληθωρισμού Ελλάδας - ΕΕ κατά το 2003 εντοπίζονται στις κατηγορίες των τροφίμων και μη αλκοολούχων ποτών, αναψυχής και πολιτισμού και υγείας. Αντίθετα, οι αποκλίσεις είναι αρνητικές (προς όφελος της Ελλάδας) στις κατηγορίες των επικοινωνιών, αλκοολούχων ποτών και καπνού, εκπαί-

δευσης και διαφόρων αγαθών και υπηρεσιών. Εξετάζοντας επιμέρους ομαδοποιήσεις των αγαθών σημαντικότερη απόκλιση καταγράφεται στην ομάδα των μη επεξεργασμένων τροφίμων (4,6 ποσοστιαίες μονάδες).

Θα πρέπει τέλος να σημειωθεί ότι οι συστηματικές αποκλίσεις που παρατηρούνται τα τελευταία χρόνια, μοιhonότι περιορίζονται, συνδέονται άμεσα με απώλειες σε ανταγωνιστικότητα τιμών της Ελληνικής οικονομίας. Δεν είναι άπληστε τυχαία η μείωση του ποσοστού των εξαγωγών, σε σχέση με το σύνολο, που κατευθύνεται σε αγορές της ΕΕ κατά την τελευταία δεκαετία.

Εξελίξεις και προβλέψεις για το 2004

Η σχετικά ασφαλή πρόβλεψη για την πορεία του πληθωρισμού το τρέχον έτος ενδέχεται να επηρεασθεί από ένα σύνολο παραγόντων που η πορεία τους είναι αβέβαια. Ωστόσο, μια πρώτη ένδειξη υπάρχει από την πορεία των τιμών το πρώτο δίμηνο του 2004, όταν καταγράφονται τα ακόλουθα:

- Τον Ιανουάριο ο πληθωρισμός κινήθηκε με ρυθμό 2,9% και τον Φεβρουάριο παρουσίασε αποκλιμάκωση στο 2,5% (τους αντίστοιχους μήνες του 2003 οι ρυθμοί ήταν 3,1% και 4,4%).

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.12

Αποκλίσεις Πληθωρισμών (ΕνΔΤΚ) Ελλάδας και Ευρωπαϊκής Ένωσης κατά κατηγορία καταναλωτικής δαπάνης

	Σε ποσοστιαίες μονάδες									
	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	Ιαν-04	Φεβ-04
ΕνΔΤΚ	5,46	3,82	3,21	0,98	0,98	1,46	1,84	1,49	1,29	1,10
Τρόφιμα και μη αλκοολούχα ποτά	4,88	3,80	2,73	2,18	1,16	0,61	3,26	2,98	1,23	2,13
Αλκοολούχα ποτά και Καπνός	6,19	4,75	4,55	1,30	0,05	4,44	3,54	-0,66	1,99	2,27
Ένδυση και υπόδηση	7,96	6,15	5,10	3,63	2,43	3,83	2,75	1,76	4,86	2,57
Οικιακή χρήση, νερό, ηλεκτρισμός, αέριο και άλλα καύσιμα	5,77	-0,50	1,92	-0,66	2,76	-0,12	2,25	1,97	0,50	-0,98
Επίπλωση, οικιακός εξοπλισμός και συντήρηση	4,29	5,03	4,48	1,87	0,88	0,96	0,09	0,83	0,42	0,77
Υγεία	-2,21	-5,53	-17,36	-0,09	-0,26	1,15	2,47	2,24	-2,63	-1,50
Μεταφορές	2,17	3,09	2,20	-3,58	1,60	0,65	-1,00	0,63	-0,30	-1,12
Επικοινωνίες	9,40	6,13	2,35	-1,72	-7,14	2,52	-4,36	-4,12	-4,99	-4,63
Αναψυχή και πολιτισμός	5,05	5,41	4,16	1,11	0,63	2,05	1,40	2,46	3,83	4,01
Εκπαίδευση	5,79	4,36	2,45	0,46	-0,07	0,08	-0,22	-0,27	0,49	0,58
Ξενοδοχεία και Εστιατόρια	6,92	5,05	4,64	3,84	1,66	1,67	2,39	1,62	2,18	1,96
Διάφορα αγαθά και υπηρεσίες	9,65	6,88	4,36	0,34	0,25	0,28	0,12	-0,21	-1,29	-0,89
ΕνΔΤΚ (εκτός ενέργειας, τροφίμων, ποτών και καπνού)	5,70	5,11	3,99	1,34	0,77	1,78	1,34	1,33	1,45	1,09
ΕνΔΤΚ (εκτός καπνού)	5,38	3,74	3,27	0,92	1,02	1,32	1,76	1,61	1,17	1,05
Ενέργεια	5,09	-5,71	-0,71	-4,97	5,21	-3,16	0,33	0,62	-1,35	-3,60
Τρόφιμα	5,12	3,75	2,90	1,93	0,91	1,43	3,37	2,21	1,43	2,16
Μη επεξεργασμένα τρόφιμα	4,07	5,96	3,45	2,04	0,26	0,01	4,29	4,58	1,24	2,70
Αγαθά	4,84	2,76	3,12	0,67	1,13	1,69	2,34	1,64	1,46	1,17
Βιομηχανικά αγαθά	4,75	2,08	3,19	-0,26	1,40	1,40	1,31	1,12	1,12	0,01
Υπηρεσίες	7,13	6,29	3,95	1,81	0,73	1,16	1,14	1,43	1,30	1,15
Μη ενεργειακά βιομηχανικά αγαθά	4,60	4,26	4,15	1,07	0,87	2,60	1,69	1,31	1,69	0,93

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Ευρωπαϊκής Επιτροπής

- Ο δομικός πληθωρισμός παρουσίασε επιβράδυνση σε σχέση με τους αντίστοιχους μήνες του 2003, καταγράφοντας τον Ιανουάριο ρυθμό 3,2% (3,7% το 2003) και το Φεβρουάριο 3,1% (3,8% το 2003).
- Ο ειδικός δείκτης αγαθών παρουσίασε σημαντική αποκλιμάκωση του ρυθμού ανόδου τον Φεβρουάριο (1,5% έναντι 4,1% τον αντίστοιχο μήνα του 2003). Η συμβολή του στη διαμόρφωση της πορείας του πληθωρισμού περιορίστηκε στο 0,9 της ποσοστιαίας μονάδας από 2,5 ποσοστιαίες μονάδες τον Φεβρουάριο του 2003.
- Ο ειδικός δείκτης υπηρεσιών συνέχισε τους πρώτους μήνες του 2004 να κινείται με υψηλούς ρυθμούς, αλλά σαφώς χαμηλότερους σε σχέση με το 2003 (3,9% έναντι 4,7% τον Ιανουάριο και 4% έναντι 4,7% τον Φεβρουάριο) με αποτέλεσμα να περιορισθεί η συμβολή του στη διαμόρφωση του πληθωρισμού το δίμηνο.
- Οι τιμές στα νωπά οπωροκηπευτικά παρουσιάζονται ενισχυμένες κατά μέσο όρο 4,7% την στιγμή που το αντίστοιχο δίμηνο του 2003 είχαν παρουσιάσει σημαντική μείωση (αρνητικό ρυθμό).
- Μείωση καταγράφεται και στις τιμές των καυσίμων με αποτέλεσμα να συμβάλουν αρνητικά στη διαμόρφωση του πληθωρισμού.
- Σημαντική επιβράδυνση καταγράφεται στην εξέλιξη του πληθωρισμού με βάση τον εναρμονισμένο δείκτη τιμών καταναλωτή, η οποία γίνεται ιδιαίτερα αισθητή τον Φεβρουάριο με αποτέλεσμα να κινείται με ρυθμό 2,6% σε ετήσια βάση (4,2% τον Φεβρουάριο του 2003). Η εξέλιξη αυτή είχε ως αποτέλεσμα την μείωση της διαφοράς σε σχέση με την ΕΕ στη 1,1 ποσοστιαία μονάδα (1,9 τον Φεβρουάριο του 2003) και σε σχέση με την Ευρωζώνη στη μία ποσοστιαία μονάδα (1,8 τον Φεβρουάριο του 2003).
- Οι προσδοκίες των καταναλωτών για την πορεία των τιμών το προσεχές δωδεκάμηνο, με βάση τα αποτελέσματα των ερευνών οικονομικής συγκυρίας παρουσιάζουν έντονη αποκλιμάκωση (μείωση του ποσοστού των ατόμων που αναμένουν αυξήσεις) σε σχέση με τις προβλέψεις που διατύπωναν τους αντίστοιχους μήνες του 2003.

Αναμφίβοτα, οι εξελίξεις κατά το πρώτο δίμηνο του 2004 είναι θετικές ωστόσο η συνολική πορεία του πληθωρισμού για το 2004 αναμένεται να επηρεασθεί από μια σειρά παραγόντων των οποίων η εξέλιξη δεν μπορεί να προβλεφθεί με ασφάλεια. Οι παράγοντες είναι οι εξής:

- Οι τιμές του αργού πετρελαίου στις διεθνείς αγορές.
- Η πορεία των συναλλαγματικών ισοτιμιών.
- Οι επιπτώσεις του εισαγόμενου πληθωρισμού αγαθών και υπηρεσιών.

- Η εξέλιξη του κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος σε συνδυασμό με την απασχόληση, τις αμοιβές και την παραγωγικότητα της οικονομίας.
- Η πορεία της ιδιωτικής καταναλωτικής δαπάνης.
- Η εμφάνιση συνθηκών υπερβάλλουσας ζήτησης εξαιτίας της διεξαγωγής των Ολυμπιακών Αγώνων.
- Η επίπτωση του παραγωγικού κενού.

3.5. Αμοιβές, Κόστος Εργασίας και Παραγωγικότητα

Τα στοιχεία για τις αμοιβές, το κόστος εργασίας και την παραγωγικότητα είναι ελλιπή και δεν επιτρέπουν την εξαγωγή ασφαλών συμπερασμάτων για την πορεία των σχετικών μεγεθών κυρίως στους επιμέρους κλάδους της οικονομίας. Οι μόνες πηγές πληροφόρησης για τις αμοιβές, την παραγωγικότητα και το κόστος είναι η Ευρωπαϊκή Ένωση και η Τράπεζα της Ελλάδος στις σχετικές τους εκδόσεις. Στον Πίνακα 3.13 εμφανίζονται οι εκτιμήσεις της Ε.Ε., οι οποίες αφορούν το σύνολο της οικονομίας, από τις οποίες προκύπτουν τα ακόλουθα:

- 1^ο. Τα πέντε τελευταία χρόνια (2000-2004) οι αποδοχές των εργαζομένων παρουσιάζουν άνοδο αισθητά ταχύτερη από τον πληθωρισμό με αποτέλεσμα σημαντική βελτίωση των πραγματικών αποδοχών ανά εργαζόμενο. Το 2003 η άνοδος εκτιμάται σε 4%, ενώ στο σύνολο της Ε.Ε. των 15 ήταν 1,3%. Σύμφωνα με τα στοιχεία της Ε.Ε. η αύξηση των πραγματικών αποδοχών στην Ελλάδα ήταν η υψηλότερη απ' όλες τις χώρες της Ε.Ε., με δεύτερη την Ολλανδία όπου η αύξηση υπολογίζεται σε 3%.
- 2^ο. Ταχεία άνοδος, της τάξης του 3,5% προβλέπεται και για τις πραγματικές αποδοχές το 2004, άνοδος που είναι πάλι η ταχύτερη της Ε.Ε. και κατά πολύ υψηλότερη από τον μέσο όρο της Ε.Ε.-15 (1,2%).
- 3^ο. Εξίσου ταχεία εμφανίζεται και η άνοδος της παραγωγικότητας της εργασίας: 1,9% το 2003 και 2,3% το 2004 σε σύγκριση με αντίστοιχους ρυθμούς 0,6% και 1,6% για την Ε.Ε. Η άνοδος πάντως της παραγωγικότητας ήταν βαθύτερη από τη βελτίωση των πραγματικών μισθών.
- 4^ο. Το πραγματικό κόστος εργασίας ανά μονάδα προϊόντος αυξήθηκε το 2003 κατά 1,9%, ενώ στην Ε.Ε. ο μέσος όρος ήταν 0,2%. Η άνοδος του πραγματικού κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος ήταν η δεύτερη ταχύτερη μετά την Ιρλανδία. Το 2004 προβλέπεται ότι το κόστος εργασίας θα αυξηθεί με βραδύτερο ρυθμό, ο οποίος είναι όμως τώρα ο υψηλότερος στην Ε.Ε., όπου η μεταβολή του μέσου όρου είναι αρνητική (-0,7%). Η ταχύτερη άνοδος του

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.13

Αμοιβές, Κόστος Εργασίας και Παραγωγικότητα

Σε ετήσιες ποσοστιαίες μεταβολές

	Ελλάδα			ΕΕ-15		
	2002	2003	2004	2002	2003	2004
Αποδοχές εργαζομένων (κατά κεφαλήν)	8,7	7,6	7,0	2,9	3,1	2,9
Πραγματικές κατά κεφαλήν αποδοχές εργαζομένων ¹	5,0	4,0	3,5	0,8	1,3	1,2
Παραγωγικότητα εργασίας (ΑΕΠ σε σταθερές τιμές/αριθμό εργαζομένων)	3,8	1,9	2,3	0,5	0,6	1,6
Μοναδιαίο Κόστος Εργασίας, (Σύνολο Οικονομίας) ²	4,7	5,6	4,6	2,4	2,4	1,3
Πραγματικό Μοναδιαίο Κόστος Εργασίας ³	0,8	1,9	0,7	-0,2	0,2	-0,7

Πηγή: European Commission, Economic Forecasts, Spring 2004

1. Για τον αποπληθωρισμό χρησιμοποιήθηκε ο αποπληθωριστής ιδιωτικής κατανάλωσης

2. Αποδοχές εργαζομένων κατά άτομο προς κατά κεφαλήν παραγωγικότητα εργασίας, ορισμένο ως ΑΕΠ ανά συνολική απασχόληση

3. Ονομαστικό μοναδιαίο κόστος εργασίας προς τον απασπληθωριστή του ΑΕΠ

κόστους εργασίας στην Ελλάδα υποδηλώνει αυξημένες πιέσεις στο συνολικό κόστος και απώλειες ανταγωνιστικότητας.

3.6. Επιχειρηματικά Κέρδη

Η σύντομη παρουσίαση της πορείας των επιχειρηματικών κερδών το 2003, που ακολουθεί προέρχεται από την Ττε και βασίσθηκε σε δείγμα 453 επιχειρήσεων εκ των οποίων οι 260 είναι εισηγμένες στο ΧΑΑ, ενώ δεν περιλαμβάνονται επιχειρήσεις του χρηματοπιστωτικού τομέα, του Δημοσίου, καθώς και εταιρίες συμμετοχών. Για το λόγο αυτό τα συμπεράσματα που προκύπτουν θα πρέπει να θεωρούνται ως μια πρώτη ένδειξη για τα χρηματοοικονομικά αποτελέσματα των επιχειρήσεων το 2003 και να λαμβάνονται υπόψη με επιφύλαξη, καθώς οριστικά συμπεράσματα θα υπάρχουν διαθέσιμα στο τέλος του 2004.

Με βάση τα παραπάνω, εκτιμάται ότι τα προ φόρων κέρδη για το σύνολο των επιχειρήσεων του δείγματος αυξήθηκαν το 2003 κατά 21,4%. Η σημαντικότερη αύξηση καταγράφεται στα κέρδη των εμπορικών επιχειρήσεων κατά 51%, ενώ στις βιομηχανικές εκτιμάται ότι η αύξηση ήταν 14,3%. Επιπλέον, το περιθώριο κέρδους που υπολογίζεται ως ο λόγος των προ φόρων κερδών ως προς τις πωλήσεις αυξήθηκε στο 9,7% έναντι 8,8% το 2002.

Η αύξηση των προ φόρων κερδών αποδίδεται σε παράγοντες που δεν σχετίζονται με την λειτουργία των επιχειρήσεων (επίδραση εκτάκτων εξόδων και εσόδων).

Έτσι, εάν στον προσδιορισμό των κερδών δεν συνοπλογοισθούν αυτοί οι παράγοντες, η άνοδος των προ φόρων κερδών περιορίζεται στο 12,2% την στιγμή που η άνοδος των πωλήσεων εκτιμάται στο 10,1%. Συνακόλουθα, καταγράφεται οριακή άνοδος του περιθωρίου κέρδους στο 9,7% (έναντι 9,5% το 2003).

Επιπλέον, θα πρέπει να τονισθεί ότι η αύξηση των λειτουργικών κερδών προ φόρων αποδίδεται στη σημαντική μείωση των χρηματοοικονομικών εξόδων κατά 10,3%, καθώς τα έξοδα διοίκησης και διάθεσης αυξήθηκαν περίπου με τον ίδιο ρυθμό που αυξήθηκαν και οι πωλήσεις. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα τη διατήρηση του μικτού περιθωρίου κέρδους σταθερού στα επίπεδα του 2002 (23% περίπου).

Αναφορικά με την μεταποίηση, οι προσωρινές εκτιμήσεις για το 2003 βασίζονται σε δείγμα 121 επιχειρήσεων από το οποίο προκύπτουν τα εξής γενικά συμπεράσματα:

- Η πλειοψηφία των κλάδων παρουσιάζει αύξηση των πωλήσεων και των κερδών.
- Το 44% περίπου των μεταποιητικών επιχειρήσεων εμφανίζει υψηλότερα κέρδη σε σχέση με το 2002.
- Αύξηση των κερδών προ φόρων κατά 14,3% αλλά σημαντική μείωση του περιθωρίου κέρδους για το σύνολο του τομέα με εξαίρεση τους κλάδους τροφίμων - ποτών - καπνού, ξύλου - χαρτιού - εκτυπώσεων - εκδόσεων, και διύλισης - χημικών - πλαστικών).

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.14
Προσωρινό Ισοζύγιο Εξωτερικών Συναλλαγών

	Εκατ. €			Ετήσιες ποσοστιαίες μεταβολές	
	2001	2002	2003	2002/2001	2003/2002
I ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΤΡΕΧΟΥΣΩΝ ΣΥΝ/ΓΩΝ (I.A + I.B + I.Γ + I.Δ)	-8169,3	-8571,3	-8647,5	4,9	0,9
I.A ΕΜΠΟΡΙΚΟ ΙΣΟΖΥΓΙΟ (I.A.1 - I.A.2)	-21610,9	-22708,7	-22643,5	5,1	-0,3
ΕΜΠΟΡΙΚΟ ΙΣΟΖΥΓΙΟ χωρίς καύσιμα	-18614,3	-19203,7	-18607,7	3,2	-3,1
ΕΜΠΟΡΙΚΟ ΙΣΟΖΥΓΙΟ καυσίμων	-2996,6	-3505,0	-4035,8	17,0	15,1
I.A.1 Εξαγωγές αγαθών	11545,4	10433,6	11113,6	-9,6	6,5
Καύσιμα	1650,0	1121,7	1280,7	-32,0	14,2
Λοιπά αγαθά	9895,4	9311,9	9832,9	-5,9	5,6
I.A.2 Εισαγωγές αγαθών	33156,3	33142,3	33757,1	0,0	1,9
Καύσιμα	4646,6	4626,7	5316,5	-0,4	14,9
Λοιπά αγαθά	28509,7	28515,6	28440,6	0,0	-0,3
I.B ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ (I.B.1 - I.B.2)	9150,0	10755,4	11498,3	17,5	6,9
I.B.1 Εισπράξεις	22075,9	21131,4	21395,1	-4,3	1,2
Ταξιδιωτικό	10579,9	10284,7	9460,1	-2,8	-8,0
Μεταφορές	9113,3	8523,4	9569,8	-6,5	12,3
Λοιπές υπηρεσίες	2382,7	2323,3	2365,3	-2,5	1,8
I.B.2 Πληρωμές	12925,8	10376,1	9896,9	-19,7	-4,6
Ταξιδιωτικό	4650,8	2548,7	2109,0	-45,2	-17,3
Μεταφορές	5351,0	5029,7	4923,6	-6,0	-2,1
Λοιπές υπηρεσίες	2924,1	2797,7	2864,3	-4,3	2,4
I.Γ ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΩΝ (I.Γ.1 - I.Γ.2)	-1981,3	-2073,4	-2597,4	4,6	25,3
I.Γ.1 Εισπράξεις	2100,3	1626,5	1569,1	-22,6	-3,5
Αμοιβές,μισθοί	606,3	509,6	337,2	-16,0	-33,8
Τόκοι,μερίσματα,κέρδη	1494,0	1116,9	1231,9	-25,2	10,3
I.Γ.2 Πληρωμές	4081,6	3699,9	4166,5	-9,4	12,6
Αμοιβές,μισθοί	280,9	240,4	169,9	-14,4	-29,3
Τόκοι,μερίσματα,κέρδη	3800,8	3459,5	3996,6	-9,0	15,5
I.Δ ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΜΕΤΑΒΙΒΑΣΕΩΝ (I.Δ.1 - I.Δ.2)	6272,9	5455,4	5095,1	-13,0	-6,6
I.Δ.1 Εισπράξεις	8945,9	7801,4	7817,4	-12,8	0,2
Γενική Κυβέρνηση (κυρίως μεταβιβάσεις απο ΕΕ)	5921,7	5458,0	5375,0	-7,8	-1,5
Λοιποί τομείς (μεταναστευτικά εμβάσματα, κλπ)	3024,2	2343,4	2442,4	-22,5	4,2
I.Δ.2 Πληρωμές	2673,0	2346,0	2722,3	-12,2	16,0
Γενική Κυβέρνηση (κυρίως πληρωμές προς ΕΕ)	1866,7	1695,7	2169,3	-9,2	27,9
Λοιποί τομείς	806,3	650,3	553,0	-19,4	-15,0
II ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΧΡΗΜ/ΚΩΝ ΣΥΝ/ΓΩΝ (II.A+II.B+II.Γ+II.Δ)	6934,8	10310,4	9663,7	48,7	-6,3
II.A ΑΜΕΣΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ*	1087,6	-643,0	544,7	-159,1	-184,7
Κατοίκων στο εξωτερικό	-688,5	-696,3	-41,2	1,1	-94,1
Μη κατοίκων στην Ελλάδα	1776,1	53,4	585,9	-97,0	997,7
II.B ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΧΑΡΤΟΦΥΛΑΚΙΟΥ*	9464,8	10937,8	12334,0	15,6	12,8
Απαιτήσεις	-514,7	-2230,0	-8737,9	333,3	291,8
Υποχρεώσεις	9979,5	13167,8	21071,8	31,9	60,0
II.Γ ΛΟΙΠΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ*	-9794,6	1998,6	-7623,9	-120,4	-481,5
Απαιτήσεις	-1467,0	-7481,9	-4034,5	410,0	-46,1
Υποχρεώσεις	-8327,6	9480,5	-3589,4	-213,8	-137,9
(Δάνεια Γενικής Κυβέρνησης)	-2809,7	-4510,1	-2618,4	60,5	-41,9
II.Δ ΜΕΤΑΒΟΛΗ ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΙΚΩΝ ΔΙΑΘΕΣΙΜΩΝ **	6177,0	-1983,0	4409,0	-132,1	-322,3
III ΤΑΚΤΟΠΟΙΗΤΕΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ (I+II+III=0)	1234,5	-1739,0	-1016,2	-240,9	-41,6
ΥΨΟΣ ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΙΚΩΝ ΔΙΑΘΕΣΙΜΩΝ (τέλος περιόδου)***	7031,0	9014,0	4605,0	28,2	-48,9

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος

3.7. Ισοζύγιο Εξωτερικών Συναλλαγών

Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών

Το έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών κατά την διάρκεια του 2003 παρουσίασε οριακή άνοδο (διεύρυνση) της τάξης του 0,9% σε σχέση με το προηγούμενο έτος όταν το έλλειμμα είχε παρουσιάσει αισθητή άνοδο της τάξης του 4,9%.

Θετική από την άλλη πλευρά θεωρείται η εξέλιξη στο εμπορικό ισοζύγιο, όπου τόσο το συνολικό εμπορικό έλλειμμα όσο και το εμπορικό έλλειμμα εκτός καυσίμων μειώθηκαν με ρυθμούς 0,3% και 3,1% αντιστοίχως. Στην εξέλιξη αυτή συνέβαλαν (α) η άνοδος των εισπράξεων από εξαγωγές αγαθών εκτός καυσίμων κατά 5,6% και (β) η μείωση των αντίστοιχων πληρωμών για εισαγωγές κατά 0,3%, που οδήγησαν στον περιορισμό του εμπορικού ελλείμματος εκτός καυσίμων κατά 596 εκατ. ευρώ. Εντούτοις, η μείωση του συνολικού εμπορικού ελλείμματος ήταν αισθητά μικρότερη, επειδή η δαπάνη για καθαρές εισαγωγές καυσίμων αυξήθηκε.

Εξετάζοντας την σύνθεση του εμπορίου αγαθών τόσο κατά κατηγορία αγαθών, όσο και κατά γεωγραφική κατανομή το 2003 προκύπτουν τα εξής συμπεράσματα:

- Οι εξαγωγικές εισπράξεις αυξήθηκαν σε όλες τις κατηγορίες πλην των προϊόντων μεταλλουργίας (-3,3%) και των μη ταξινομημένων αγαθών (-21,4%).
- Τα υψηλότερα μερίδια στις συνολικές εξαγωγικές εισπράξεις καταλαμβάνουν τα μη ταξινομημένα αγαθά (26,6%), τα αγροτικά προϊόντα (22%), τα προϊόντα μεταποίησης (πλην μεταλλουργίας) με ποσοστό 20,1% και τα χημικά - πλαστικά (12,4%). Για τις τρεις τελευταίες κατηγορίες τα ποσοστά βαίνουν αυξανόμενα.
- Οι εισαγωγικές δαπάνες παρουσίασαν μείωση στα αγροτικά προϊόντα (-2,6%), στα χημικά - πλαστικά (-5,2%), στους ηλεκτρονικούς υπολογιστές (-16,1%), στην ενσύρματη και κινητή τηλεφωνία (-7,6%), στα λοιπά αγαθά (-13,6%) και στα μη ταξινομημένα αγαθά (-37,2%).
- Το υψηλότερο ποσοστό συμμετοχής στη συνολική εισαγωγική δαπάνη καταλαμβάνουν τα προϊόντα της μεταποίησης (21,9% - σχετικά σταθερό στο χρόνο), οι μηχανές και οι συσκευές (21,2% - οριακά μειούμενο κατά τα τελευταία τρία χρόνια), τα χημικά - πλαστικά (15,8% - με διακυμάνσεις τα τελευταία χρόνια), τα

μεταφορικά μέσα (15% - αυξανόμενο) και τα αγροτικά προϊόντα (14,4% - σχετικά σταθερό).

- Το 46,7% των εξαγωγών κατευθύνεται προς την ΕΕ, ενώ μετά από δύο έτη μειώσεων το 2003 παρουσιάζεται αύξηση της τάξης του 14,5%.
- Άνοδο παρουσίασαν και οι εξαγωγές προς τις ΗΠΑ κατά 37,5% αν και καταλαμβάνουν σχετικά χαμηλό ποσοστό (7,3%).
- Σημαντικό μερίδιο των εξαγωγών κατευθύνεται προς τις Βαλκανικές Χώρες (16,2%) αν και το 2003 εκτιμάται ότι παρουσίασαν μείωση (-16%).
- Το 54,7% των εισαγωγών προέρχονται από την ΕΕ παρουσιάζοντας μάλιστα άνοδο σε όρους αξιών της τάξης του 28,3% το 2003.
- Το 17,7% των εισαγωγών προέρχεται από τις χώρες του ΟΟΣΑ (πλην της ΕΕ), οι οποίες παρουσίασαν εκ νέου σημαντική άνοδο της τάξης του 32,9% το 2003 (35,1% το 2002).

Θετικά εξελίχθηκε και το ισοζύγιο υπηρεσιών, του οποίου το πλεόνασμα διευρύνθηκε κατά 6,9% (17,5% το 2002) γεγονός που συνδέεται με την βελτίωση των καθαρών εισπράξεων από μεταφορικές υπηρεσίες παρόλο που οι καθαρές εισπράξεις από ταξιδιωτικές υπηρεσίες μειώθηκαν.

Επιπλέον, το έλλειμμα του ισοζυγίου εισοδημάτων διευρύνθηκε σημαντικά κατά 25,3%, εξαιτίας των αυξημένων πληρωμών για τόκους ομολόγων του Ελληνικού Δημοσίου, γεγονός που αποδίδεται στην αύξηση των τοποθετήσεων μη κατοίκων σε αυτούς τους τίτλους.

Τέλος, ο περιορισμός του πλεονάσματος του ισοζυγίου μεταβιβάσεων αποδίδεται στη μείωση των καθαρών μεταβιβάσεων από την ΕΕ προς τον τομέα της γενικής κυβέρνησης, η οποία υπεραντιστάθμισε την αύξηση των καθαρών μεταβιβάσεων προς τους λοιπούς τομείς.

Ισοζύγιο Χρηματοοικονομικών Συναλλαγών

Το 2003 παρατηρήθηκε καθαρή εισροή ύψους 545 εκατ. ευρώ στην κατηγορία των άμεσων επενδύσεων. Ταυτόχρονα, σημειώθηκε σημαντική καθαρή εισροή ύψους 12.334 εκατ. ευρώ στην κατηγορία των επενδύσεων χαρτοφυλακίου, κυρίως λόγω της εισροής κεφαλαίων για τοποθετήσεις μη κατοίκων σε ομόλογα του Ελληνικού Δημοσίου.

* (+) καθαρή εισροή (-) καθαρή εκροή

** (+) μείωση (-) αύξηση

*** Από την ένταξη της Ελλάδος στη ζώνη του ευρώ τον Ιανουάριο του 2001, τα συναλλαγματικά διαθέσιμα, σύμφωνα με τον ορισμό της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, περιλαμβάνουν μόνο το νομισματικό χρυσό, τη "συναλλαγματική θέση" στο Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, τα "ειδικά τραπεζικά δικαιώματα" και τις απαιτήσεις της Τράπεζας της Ελλάδος σε ξένο νόμισμα έναντι κατοίκων χωρών εκτός της ζώνης του ευρώ. Αντίθετα, δεν περιλαμβάνουν τις απαιτήσεις σε ευρώ έναντι κατοίκων χωρών εκτός της ζώνης του ευρώ, τις απαιτήσεις σε συνάλλαγμα και σε ευρώ έναντι κατοίκων χωρών της ζώνης του ευρώ, και τη συμμετοχή της Τράπεζας της Ελλάδος στο κεφάλαιο και στα συναλλαγματικά διαθέσιμα της ΕΚΤ.

Επίσης, αυξήθηκαν σημαντικά οι επενδύσεις χαρτοφυλακίου στο εξωτερικό από κατοίκους. Η εξέλιξη αυτή αντανακλά κυρίως το γεγονός ότι η Τράπεζα της Ελλάδος, στα πλαίσια της αναδιάρθρωσης του χαρτοφυλακίου της, αύξησε τις τοποθετήσεις της σε ομόλογα κρατών-μελών της ζώνης του ευρώ και μείωσε τις τοποθετήσεις της σε νομίσματα χωρών εκτός της ζώνης του ευρώ, με αποτέλεσμα αντίστοιχη μείωση των συναλλαγματικών διαθεσίμων της (στα οποία δεν περιλαμβάνονται οι απαιτήσεις σε ευρώ έναντι κατοίκων χωρών της ζώνης του ευρώ).

Τέλος, στην κατηγορία των "λοιπών" επενδύσεων σημειώθηκε καθαρή εκροή 7.624 εκατ. ευρώ. Στην εξέλιξη αυτή συνέβαλαν αφενός η συνεχιζόμενη σημαντική εκροή για καταθέσεις και τοποθετήσεις σε γερós στο εξωτερικό από κατοίκους (κυρίως από πιστωτικά ιδρύματα), η οποία αντανακλά την όλο και μεγαλύτερη ενοποίηση των χρηματαγορών στη ζώνη του ευρώ, και αφετέρου η αποπληρωμή δανείων σημαντικού ύψους, κυρίως από τον τομέα της γενικής κυβέρνησης.

3.8. Ανταγωνιστικότητα

Με βάση εκτιμήσεις του ΟΟΣΑ, η ανταγωνιστική θέση της Ελληνικής οικονομίας στις διεθνείς αγορές εκτιμάται ότι έχει παρουσιάσει αθροιστικές απώλειες της τάξης του 15% την τριετία 2000-2003. Εξάλλου, η διατήρηση θετικής διαφοράς πληθωρισμού (με βάση τον ΕνΔΤΚ) μεταξύ Ελλάδας και Ευρωζώνης τα τελευταία χρόνια, οδηγεί στο συμπέρασμα ότι υπήρξαν απώλειες της Ελληνικής οικονομίας σε όρους ανταγωνιστικότητας τιμών.

Σύμφωνα εξάλλου με τη διεθνή έρευνα για την ανταγωνιστικότητα του World Economic Forum (WEF) για το έτος 2003, η θέση της Ελλάδας ως προς τον δείκτη επιχειρηματικής ανταγωνιστικότητας βελτιώθηκε και από την 43η το 2002 ανέβηκε στην 39η θέση το 2003. Η πρόοδος οφείλεται στη βελτίωση του δείκτη εταιρικών στρατηγικών και λειτουργιών (από την 47η θέση το 2002 στην 39η θέση το 2003) και του δείκτη που μετράει την ποιότητα του εθνικού επιχειρηματικού περιβάλλοντος (από την 41η θέση το 2002, στην 40η θέση το 2003).

Αντιθέτως, η θέση της Ελλάδας στην παγκόσμια κατάταξη ως προς τον δείκτη ανταγωνιστικότητας για την προώθηση της ανάπτυξης στο μέλλον (χρονικός ορίζοντας 5 ετών) χειροτέρευσε κατά δύο θέσεις (από 31η το 2002 στην 33η το 2003). Η πτώση της ανταγωνιστικής θέσης της Ελλάδας οφείλεται κυρίως στη σημαντική επιδείνωση του δείκτη μακροοικονομικού κλίματος, ο οποίος έπεσε από την 27η θέση το 2002 στην 31η θέση το 2003. Εντούτοις, μικρή βελτίωση σημείωσε ο δείκτης δημοσίων οργανισμών, ο οποίος βελτιώθηκε κατά 2 θέσεις: από την 40η θέση το 2002 ανέβηκε στην 38η θέση το 2003.

Σύμφωνα με τα στοιχεία του WEF, η Ελλάδα τα τελευταία χρόνια βελτιώνει συνεχώς το δείκτη επιχειρηματικής ανταγωνιστικότητας, η βελτίωση όμως αυτή δεν είναι ικανή ώστε να γίνει η χώρα ανταγωνιστικότερη από τις υπόλοιπες ευρωπαϊκές χώρες.

Ποιοτικά συμπεράσματα για τα ισχυρά και αδύνατα της Ελληνικής οικονομίας, αλλά και προτάσεις πολιτικής σχετικά με την βελτίωση της ανταγωνιστικότητας προκύπτουν από την 1η Εθνική Έκθεση Ανταγωνιστικότητας που εκπονήθηκε στα πλαίσια της λειτουργίας του Εθνικού Συμβουλίου Ανταγωνιστικότητας και Ανάπτυξης το 2003 (ΕΣΑΑ), στο οποίο συμμετέχει και ο ΣΕΒ.

Η πρώτη Ετήσια Έκθεση για την Ανταγωνιστικότητα το 2003 περιλαμβάνει αναλυτικούς δείκτες ανταγωνιστικότητας που καλύπτουν πέντε θεματικές ενότητες:

- Οικονομικό Περιβάλλον
- Κοινωνική Συνοχή
- Περιβαλλοντική Προστασία και Αναβάθμιση
- Παραγωγικότητα
- Δείκτες που καταγράφουν τα αποτελέσματα της ανταγωνιστικότητας για την επίτευξη υψηλότερου βιωτικού επιπέδου.

Από τα συμπεράσματα της Έκθεσης του ΕΣΑΑ, προκύπτουν τα ακόλουθα συμπεράσματα σχετικά με τα ισχυρά σημεία, τις αδυναμίες της Ελληνικής οικονομίας, καθώς και τις προτάσεις πολιτικής για τη βελτίωση της ανταγωνιστικής θέσης.

Ισχυρά σημεία της Ελλάδας

- Η εκκίνηση από ένα υψηλό σημείο του οικονομικού κύκλου αποτελεί καθ' αυτή ένα ισχυρό σημείο της Ελληνικής οικονομίας. Οι επενδύσεις που πραγματοποιήθηκαν στο παρελθόν δημιουργούν μία αναβαθμισμένη βάση εκκίνησης για τις επιχειρήσεις και την οικονομία γενικότερα. Αποτελούν προϋποθέσεις υψηλότερης παραγωγικότητας και συνεχούς βελτίωσής της. Οι επενδύσεις σε υποδομή αναμένεται να δώσουν ώθηση στην παραγωγικότητα σε χρονικό βάθος, καθώς θα ωριμάζουν τα έργα και ο παραγωγικός τομέας της οικονομίας θα αρχίσει να τα αξιοποιεί για τις ανάγκες του (π.χ., υποδομές μεταφορών).
- Το ανθρώπινο δυναμικό της χώρας διαθέτει σχετικά υψηλό επίπεδο γενικής παιδείας και συγκριτικά αυξημένες ικανότητες χρήσης ξένων γλωσσών. Τα στοιχεία αυτά παρέχουν τη δυνατότητα προσαρμογής στις ανάγκες της νέας παγκοσμιοποιημένης οικονομίας και στις απαιτήσεις της νέας τεχνολογίας.
- Μία σημαντική πρωτοπορία επιχειρήσεων έχει υλοποιήσει τεχνικές, οργανωτικές και διοικητικές αλλαγές

γές που τους επιτρέπουν να ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις του διεθνούς ανταγωνισμού και να κερδίζουν μερίδια στις πιο απαιτητικές αγορές.

- Οι πολιτισμικές παραδόσεις της ελληνικής κοινωνίας ευνοούν την επιχειρηματική πρωτοβουλία και τους κινδύνους που συνεπάγεται. Πολλές νέες επιχειρηματικές προσπάθειες που ξεκινούν κάθε χρόνο στη χώρα μπορούν να αποτελέσουν ισχυρό δυναμικό ανάπτυξης αν προσανατολιστούν σε κλάδους υψηλών δυνατοτήτων ή αλλιάξουν κατεύθυνση ιδιαίτερα στους παραδοσιακούς κλάδους του εμπορίου και του τουρισμού, προς υπηρεσίες υψηλότερης προστιθέμενης αξίας (όπως ο ποιοτικός τουρισμός).
- Η κεντρική θέση της Ελλάδας μεταξύ των χωρών προς τις οποίες διευρύνεται η ΕΕ και της περιοχής της αυξημένης ευρωμεσογειακής συνεργασίας παρέχει δυνατότητες νέου ρόλου της χώρας με αυξημένες δυνατότητες συνεργασίας με αυτές.

Αδυναμίες

- Το εκπαιδευτικό σύστημα και το σύστημα αρχικής κατάρτισης δεν έχει προσαρμοστεί επαρκώς, ώστε να παρέχει στους νέους τα εφόδια που είναι σημαντικά στην κοινωνία της γνώσης και στην παγκοσμιοποιημένη οικονομία. Η συνεχιζόμενη δια βίου εκπαίδευση και κατάρτιση δεν έχει επεκταθεί ώστε να καλύπτει τις ελλείψεις του ανθρώπινου δυναμικού σε εξειδικευμένες γνώσεις και δεξιότητες που ανταποκρίνονται στις αλλαγές που συντελούνται στην τεχνολογία και οργάνωση της παραγωγής.
- Η αποδοτικότητα του δημόσιου τομέα παραμένει χαμηλή. Η γραφειοκρατία δημιουργεί αυξημένα κόστη προσαρμογής για τους πολίτες και τις επιχειρήσεις. Η ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών δεν αντιστοιχεί επαρκώς στους πόρους που διατίθενται για την παραγωγή τους.
- Η Ελλάδα υστερεί στη διάχυση των νέων τεχνολογιών και στην αξιοποίηση των εργαλείων της κοινωνίας της γνώσης, στη χρήση των ηλεκτρονικών υπολογιστών και του διαδικτύου.
- Οι δαπάνες για έρευνα και ανάπτυξη είναι περιορισμένες και η καινοτομική επίδοση των επιχειρήσεων και της κοινωνίας υστερεί έναντι των ανταγωνιστών.
- Οι παλαιοί θεσμοί στήριξης της επιχειρηματικότητας και της περιφερειακής ανάπτυξης δεν υπήρξαν αποτελεσματικοί, ενώ οι νέες δομές δεν έχουν αποδείξει ακόμη τις δυνατότητές τους.
- Η λειτουργία του ανταγωνισμού σε ορισμένες αγορές εξακολουθεί να είναι ατελής με αποτέλεσμα να αδρανοποιούνται αναπτυξιακές δυνάμεις και να στρεβλώνονται οι συνθήκες τιμών και κόστους εισροών.
- Η Ελληνική οικονομία εξακολουθεί να είναι ακόμη σχετικά κλειστή και λιγότερο εξωστρεφής από χώρες της ΕΕ που παρουσιάζουν υψηλές επιδόσεις ανταγωνιστικότητας.
- Η ανεργία, παρά την πτωτική εξέλιξη της, παραμένει σε υψηλά επίπεδα και οι εισοδηματικές ανισότητες παραμένουν έντονες σε σύγκριση με τις ανταγωνίστριες χώρες.

Κατευθύνσεις πολιτικών

- Πρωτεύουσα σημασία έχει η πραγματοποίηση γρήγορων προσαρμογών στο εκπαιδευτικό σύστημα και στο σύστημα κατάρτισης. Δεν αρκεί μία εφάπαξ αλλαγή ώστε να αποκατασταθεί αντιστοιχία μεταξύ των υπηρεσιών και προσφερομένων εφοδίων με αυτά που απαιτεί η εξέλιξη της κοινωνίας και οικονομίας της γνώσης. Τα συστήματα αυτά χρειάζεται να αποκτήσουν προσαρμοστικότητα, ώστε να παρακολουθούν στο εξής τις νέες και εν πολλοίς απρόβλεπτες, σήμερα, εξελίξεις χωρίς καθυστερήσεις.
- Το επιχειρηματικό περιβάλλον χρειάζεται να βελτιωθεί για να επιτρέψει την γρήγορη και αποτελεσματική ανταπόκριση των επιχειρήσεων στις νέες ευκαιρίες και στις εξελίξεις του ανταγωνισμού. Κεντρικό στοιχείο αυτής της βελτίωσης είναι η αποτελεσματική λειτουργία της δημόσιας διοίκησης με ένα σαφές, λιτό, διαφανές και σταθερό ρυθμιστικό πλαίσιο σε όλες τις φάσεις δημιουργίας και λειτουργίας των επιχειρήσεων, χωρίς να δημιουργούνται άχρηστα εμπόδια και κόστη που υπονομεύουν την ανταγωνιστικότητά τους. Σημαντικό στοιχείο αποτελεί και η αποτελεσματική λειτουργία των δομών ενίσχυσης της επιχειρηματικότητας ιδίως στην περιφέρεια της χώρας.
- Το σύστημα έρευνας, ανάπτυξης και παραγωγής καινοτομίας στη χώρα χρειάζεται να αναβαθμιστεί. Η ιδιωτική δαπάνη θα ενθαρρυνθεί με την αποκατάσταση διαφάνειας και ανταγωνιστικής λειτουργίας σε όλες τις αγορές. Θα διευκολυνθεί δε με την εισαγωγή αποτελεσματικής προστασίας για την πνευματική ιδιοκτησία και με την προώθηση κατάλληλων φορολογικών και διαδικαστικών ρυθμίσεων. Η δημόσια δαπάνη χρειάζεται να προσανατολίζεται συναξιολογώντας και τα αναπτυξιακά αποτελέσματα της έρευνας. Σημαντική επιδίωξη της δημόσιας δαπάνης είναι η προώθηση περιφερειακών πόρων καινοτομίας που θα ενσωματώνουν ιδιωτικές και δημόσιες ερευνητικές δομές.
- Χρειάζεται να συνδυαστούν οι παθητικές και ενεργητικές πολιτικές απασχόλησης με τις πολιτικές που προωθούν τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας και των επιχειρήσεων. Αυτό σημαίνει επίσης ότι η

επεξεργασία και η αξιολόγηση των στόχων που θέτουν οι ενεργητικές και παθητικές πολιτικές απασχόλησης θα υπηρετούν τους στόχους των μέτρων και των πολιτικών που επιδιώκουν να ενισχύσουν την υιοθέτηση καινοτομιών και νέων τεχνολογιών, καθώς και την αξιοποίηση ανθρώπινου δυναμικού με αναβαθμισμένες γνώσεις και δεξιότητες. Οι στόχοι της ανταγωνιστικότητας και της απασχόλησης είναι συμπληρωματικοί κοινοί στόχοι της αναπτυξιακής πολιτικής.

- Ως προέκταση των παραπάνω, επισημαίνεται ο οριζόντιος ρόλος των πολιτικών για την ανταγωνιστικότητα και την ανάπτυξη και η συνεπακόλουθη αναγκαιότητα κυβερνητικού συντονισμού των πολιτικών αυτών. Η στρατηγική για την ανταγωνιστικότητα και ανάπτυξη διαμορφώνεται και εφαρμόζεται από την κυβέρνηση δια των συναρμόδιων Υπουργείων με τη συμμετοχή, τη συναίνεση, και την κινητοποίηση όλων των κοινωνικών εταίρων. Το ΕΣΑΑ θα εξετάζει και θα δίνει την άποψη του ως προς τον κατάλληλο τρόπο με τον οποίο θέματα ανταγωνιστικότητας θα συνηγορούνται σε όλες τις πολιτικές (όπως οι προαναφερθείσες) θα εξασφαλίζει συνοχή και ισορροπία της στρατηγικής μεταξύ των τριών πυλώνων της βιώσιμης ανάπτυξης (οικονομικό, κοινωνικό και περιβαλλοντικό), και θα συμβάλλει στην ανάδραση (διαμόρφωση, παρακολούθηση της εφαρμογής, και αξιολόγηση) της ολοκληρωμένης στρατηγικής για την ανταγωνιστικότητα και ανάπτυξη. Παράλληλα, το κλειδί για την εφαρμογή αποτελεσματικής πολιτικής ενίσχυσης της ανταγωνιστικότητας είναι η οριζόντια συνεργασία και ο συντονισμός των συναρμόδιων Υπουργείων σε ανώτατο επίπεδο (πέρα από τη συμβατική και διοικητική συνεργασία των Υπουργείων ή Επιτροπών) που θα εξασφαλίζουν τη συνέργια και τη συνεκτικότητα των δράσεων της στρατηγικής ενίσχυσης της ανταγωνιστικότητας της χώρας.

3.9. Επιχειρηματικότητα

Το 2003 η Ελλάδα συμμετείχε - μέσω του IOBE - για πρώτη φορά σ' ένα διεθνές πρόγραμμα μέτρησης της επιχειρηματικότητας, το Παγκόσμιο Παρατηρητήριο για την Επιχειρηματικότητα (Global Entrepreneurship Monitor, GEM). Πρόκειται για το μοναδικό ερευνητικό πρόγραμμα παγκοσμίως, που μελετά την επιχειρηματικότητα σε διαχρονική βάση και συγκριτικά σε συγκεκριμένες χώρες από όλο τον κόσμο. Το 2003 στο πρόγραμμα συμμετείχαν 31 χώρες, ενώ ο ορισμός ο οποίος χρησιμοποιείται μεθοδολογικά είναι ο εξής: Επιχειρηματικότητα ορίζεται «κάθε προσπάθεια για δημιουργία νέας επιχείρησης ή νέας δραστηριότητας, όπως το

ελεύθερο επάγγελμα, η δημιουργία ενός νέου επιχειρηματικού οργανισμού ή η επέκταση ήδη υπάρχουσας επιχείρησης, που γίνεται από έναν ιδιώτη, από ομάδες ιδιωτών ή από επιχειρήσεις που ήδη λειτουργούν»

Στο πλαίσιο του έργου αυτού, γίνεται σύγκριση του επιπέδου επιχειρηματικότητας διεθνώς, με βάση ορισμένες μεταβλητές που θεωρείται ότι το χαρακτηρίζουν. Αναλυτικότερα οι μεταβλητές αυτές είναι:

i) Ο δείκτης **Συνολικής Επιχειρηματικότητας Δραστηριότητας**, που αποδίδει το ποσοστό των ατόμων 18-64 ετών που έχουν (ή είχαν) εκδηλώσει κατά τα τελευταία 3,5 χρόνια κάποια επιχειρηματική δραστηριότητα.

ii) Ο δείκτης **Συνολικής Επιχειρηματικής Δραστηριότητας Ανάγκης**, που αποδίδει την επιχειρηματικότητα που εκδηλώνεται από ανάγκη, ελλείψει εναλλακτικών επιλογών βιοπορισμού, σε σχέση με την επιχειρηματικότητα ευκαιρίας που εκδηλώνεται προς εκμετάλλευση δραστηριοτήτων που προσφέρουν καλύτερες ευκαιρίες προσωπικής εξέλιξης από άλλες μη επιχειρηματικές επιλογές.

iii) Η **Κλαδική - Τομεακή** Ανάλυση της Συνολικής Επιχειρηματικής Δραστηριότητας, που εκτιμά την επιχειρηματικότητα σε τέσσερις ομάδες - τομείς οικονομικής δραστηριότητας.

iv) Ο δείκτης **Επιχειρηματικότητας Υψηλών Δυνατοτήτων** που συνθέτει επιχειρηματικές δραστηριότητες που δημιουργούν νέες αγορές, έχουν ισχυρή εξαγωγική δυνατότητα και δημιουργούν νέες θέσεις εργασίας.

Παράλληλα, η έρευνα εμπλουτίζεται από δημογραφικά στοιχεία που συνθέτουν το προφίλ του/της επιχειρηματία σε κάθε χώρα και εντοπίζονται παράγοντες που εμποδίζουν ή ευνοούν την επιχειρηματική δραστηριότητα στη χώρα τους.

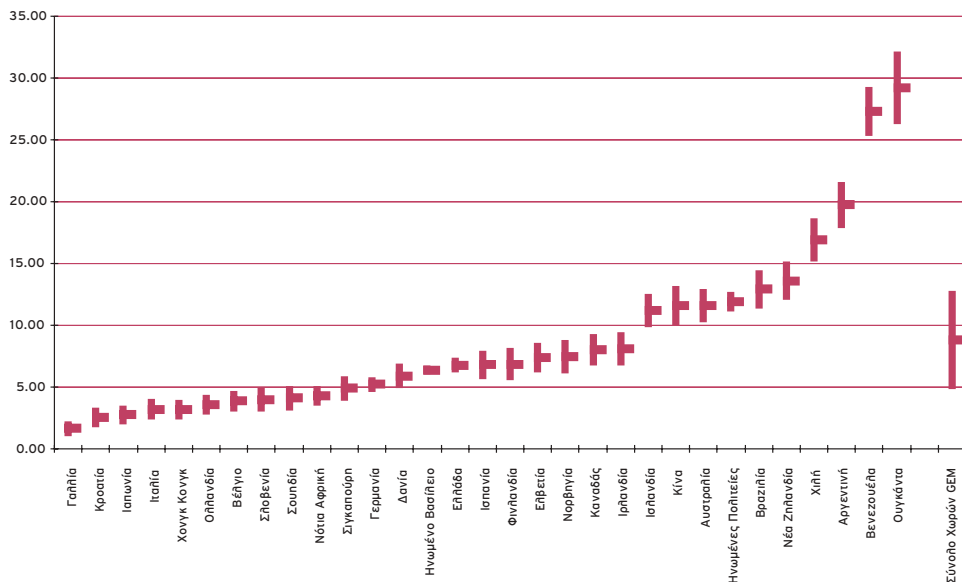
Τα πρώτα αποτελέσματα από την έρευνα του 2003 είναι συνοπτικά τα ακόλουθα:

α) Ο δείκτης Συνολικής Επιχειρηματικής Δραστηριότητας για την Ελλάδα προσδιορίζεται το 2003 στο 6,8%, αντιπροσωπεύοντας το ποσοστό του πληθυσμού 18-64 ετών που έχουν (ή είχαν κατά τα τελευταία 3,5 χρόνια) εκδηλώσει επιχειρηματική δραστηριότητα. Η επίδοση αυτή φέρνει την Ελλάδα στο επίπεδο των υπόλοιπων ευρωπαϊκών κυρίως χωρών (Γερμανία, Δανία, Ηνωμένο Βασίλειο, Ισπανία, Φινλανδία, Ελβετία, Νορβηγία, Καναδά και Ιρλανδία). Να σημειωθεί πάντως ότι τις υψηλότερες επιδόσεις εμφανίζουν χώρες με χαμηλό γενικά επίπεδο ανάπτυξης και οικονομικά προβλήματα (π.χ. Αργεντινή, Βενεζουέλα, Ουγκάντα), φανερώνοντας ότι ο υψηλός δείκτης στην επιχειρηματική δραστηριότητα δεν υπονοεί απαραίτητα κάτι θετικό, αλλά πρέπει να

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3.14

σε άτομα/100 ενήλικες, 18-64 ετών, 95% διάστημα εμπιστοσύνης

Δείκτης Συνολικής Επιχειρηματικής Δραστηριότητας (ΤΕΑ 2003) κατά Χώρα

Πηγή: IOBE - Επεξεργασία Αποτελεσμάτων GEM

συνεκτιμηθεί με άλλους παράγοντες (Διάγραμμα 3.14). Για την Ελλάδα η επίδοση αυτή μεταφράζεται σε έναν πληθυσμό περίπου 460.000 ατόμων, που δηλώνουν ότι κατά το 2003 βρίσκονταν στη διαδικασία ίδρυσης μιας νέας επιχείρησης ή διεύθυναν / ήταν μέτοχοι μιας νέας επιχείρησης (ίδρυση στα τελευταία 3,5 χρόνια). Η επίδοση αυτή είναι πολύ σημαντική για τα ελληνικά δεδομένα, αφού φαίνεται να αφορά σε ένα εξαιρετικά υψηλό τμήμα του πληθυσμού της χώρας.

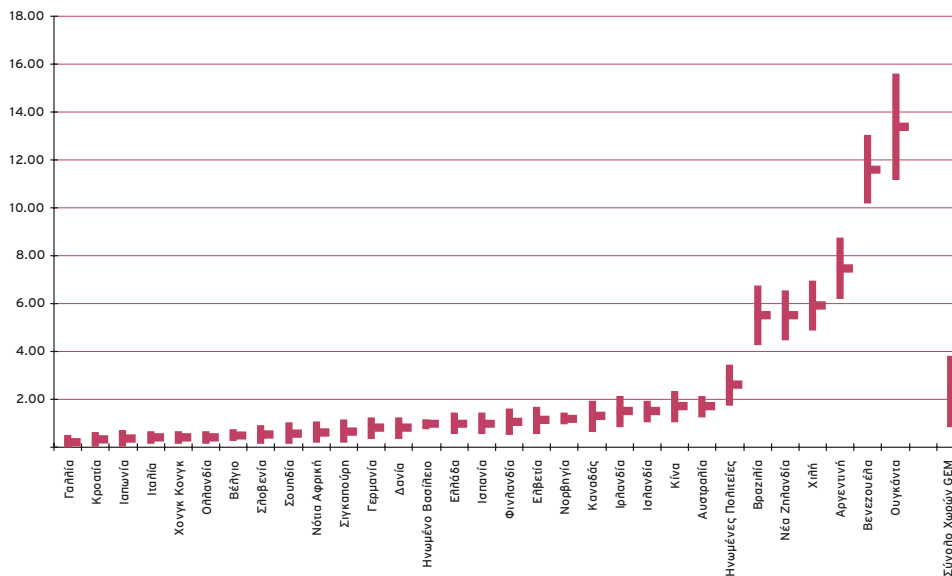
β) Στην επιχειρηματική δραστηριότητα ανάγκης, η επίδοση της Ελλάδας, είναι ιδιαίτερα υψηλή σε σχέση με άλλες περισσότερες ανεπτυγμένες χώρες (2,6%) και υψηλότερη από τον παγκόσμιο μέσο όρο. Το αποτέλεσμα αυτό φανερώνει ότι η έναρξη επιχειρηματικής δραστηριότητας αποτελεί ίσως μία επιλογή ανάγκης απέναντι στην ανεργία, ιδιαίτερα σε αποφοίτους υψηλότερων εκπαιδευτικών βαθμίδων (Διάγραμμα 3.15).

γ) Σε σχέση με τα κλαδικά χαρακτηριστικά της επιχειρηματικότητας στην Ελλάδα, η ανάλυση ομαδοποιεί τις οικονομικές δραστηριότητες σε 4 μεγάλες κατηγορίες: i) Την ομάδα EXTRACTIVE, που αναφέρεται περισσότερο σε δραστηριότητες του πρωτογενούς τομέα (Γεωργία, Δάση, Αλιεία Ορυχεία), ii) την ομάδα TRANSFORMATIVE,

με δραστηριότητες κυρίως του δευτερογενούς τομέα (Μεταποίηση, Κατασκευές, Μεταφορές, Διανομή Χονδρικής), iii) την ομάδα BUSINESS SERVICES, που περιλαμβάνει τις Υπηρεσίες προς Επιχειρήσεις, και iv) την ομάδα CONSUMER ORIENTED, που συνθέτει τις δραστηριότητες που απευθύνονται σε φυσικά πρόσωπα ως πελάτες (λιανική, εστιατόρια, ξενοδοχεία, υπηρεσίες υγείας και εκπαίδευσης, ψυχαγωγία, κλπ.).

Εστιάζοντας στις ευρωπαϊκές χώρες (Πίνακας 3.14), η Ελλάδα εμφανίζεται με το υψηλότερο ποσοστό επιχειρηματικότητας στην τέταρτη ομάδα δραστηριοτήτων, όπου φαίνεται να κατευθύνεται το 56% της συνολικής επιχειρηματικής δραστηριότητας. Πρόκειται για την υψηλότερη επίδοση στην Ευρώπη, αν εξαιρεθεί από την ανάλυση η Ιταλία, η οποία φαίνεται να χρησιμοποιεί μόνο δύο κατηγορίες για να ταξινομήσει τις νέες επιχειρηματικές δραστηριότητες. Υπάρχει επομένως στην Ελλάδα μία μεγαλύτερη ευκολία για ενσασχόληση νέων επιχειρηματιών με πιο πελατοκεντρικές δραστηριότητες. Αντίθετα, στη σχετική κατηγορία των Υπηρεσιών προς Επιχειρήσεις το ποσοστό της χώρας (8,6%) είναι το χαμηλότερο στην Ευρώπη (με εξαίρεση και πάλι την Ιταλία), υποδηλώνοντας μία διστακτικότητα ή αδυναμία δραστηριοποίησης

Δείκτης Συνολικής Επιχειρηματικής Δραστηριότητας Ανάγκης κατά Χώρα

Πηγή: IOBE - Επεξεργασία Αποτελεσμάτων GEM

σε τομείς που απαιτούν προϊόντα / υπηρεσίες υψηλότερης προστιθέμενης αξίας. Οι επίδοχοι έλληνες επιχειρηματίες δεν φαίνεται να εντοπίζουν ευκαιρίες για κάλυψη κάποιων αναγκών της υπάρχουσας εγχώριας επιχειρηματικής δραστηριότητας.

Έντονη εκδήλωση επιχειρηματικότητας εντοπίζεται στη δεύτερη, πιο “μεταποιητική” κατηγορία, όπου η Ελλάδα εμφανίζει ένα από τα υψηλότερα ποσοστά στην Ευρώπη (33,1%), χωρίς πάντως σε αυτήν τη φάση να αναλύονται περισσότερο οι τομείς εκείνοι που συγκεντρώνουν πιθανόν μεγαλύτερο όγκο αντίστοιχης δραστηριοποίησης.

Τέλος, ως προς την πρώτη κατηγορία, η Ελλάδα εμφανίζει χαμηλή επιχειρηματική δραστηριότητα, γεγονός που σχετίζεται και με τη βαθμιαία υποχώρηση του αγροτικού τομέα τις τελευταίες δεκαετίες. Τα υψηλά ποσοστά σε κάποιες ανεπτυγμένες χώρες (π.χ. Σκανδιναβία, Ηνωμένο Βασίλειο), εκτός από την ανάδειξη της σημασίας της αλιείας ή της υλοτομίας κατά περίπτωση, ενδεχομένως να υπονοούν ότι υπάρχουν δυνατότητες ανάπτυξης νέων δραστηριοτήτων υψηλότερης προστιθέμενης αξίας σε σχέση με το παρελθόν (π.χ. βιολογικά αγροτικά προϊόντα). Επομένως, ίσως να υπάρχουν δυνατότητες για καινοτόμες δραστηριότητες και στον πρωτογενή τομέα, που να μπορούν να συμβάλουν σημαντικά στη συνολική ανάπτυξη της χώρας.

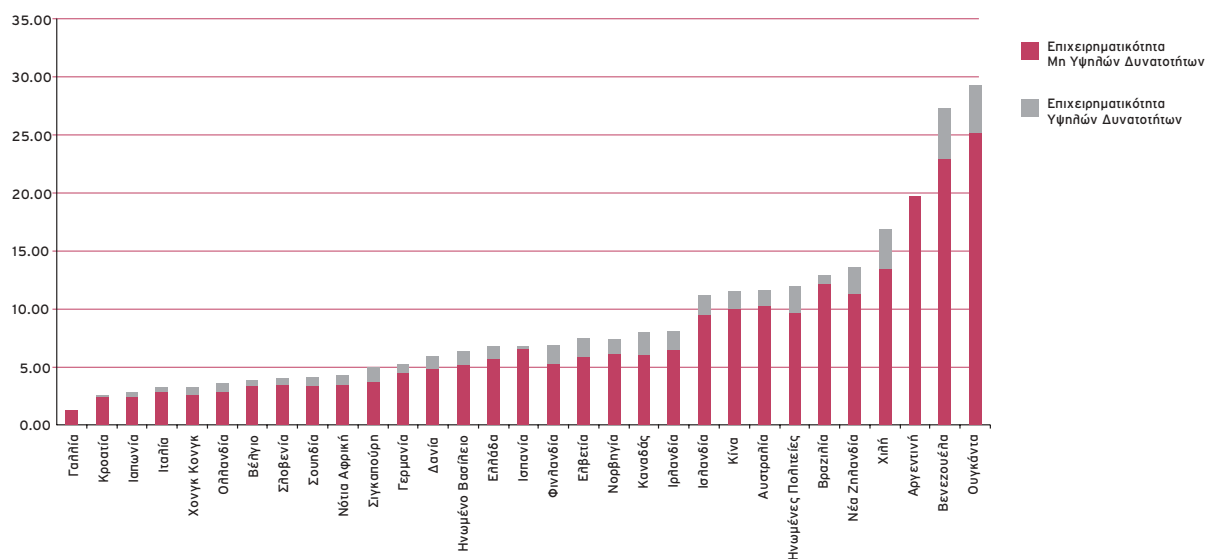
δ) Η επίδοση της Ελλάδας στο δείκτη επιχειρηματικότητας υψηλών δυνατοτήτων φέρνει τη χώρα στο ίδιο περίπου επίπεδο με τις άλλες ευρωπαϊκές, κοντά στο 20% της συνολικής επιχειρηματικής δραστηριότητας. Μπορεί επομένως να θεωρηθεί ότι μία στις πέντε νέες επιχειρηματικές κινήσεις μπορεί να αποτελέσει το πλέον δυναμικό τμήμα της νέας επιχειρηματικής δραστηριότητας, με καλύτερες προοπτικές βιωσιμότητας και συμβολής στην απασχόληση και στην ανταγωνιστικότητα της χώρας.

Όσον αφορά σε δημογραφικά στοιχεία της επιχειρηματικότητας, η γυναικεία επιχειρηματικότητα κινείται σταθερά χαμηλότερα της αντίστοιχης των ανδρών σε παγκόσμιο επίπεδο, παρά το γεγονός ότι ιδιαίτερα σε αναπτυσσόμενες χώρες το ποσοστό των γυναικών είναι αρκετά μεγαλύτερο σε σχέση με τις πιο αναπτυγμένες. Η εικόνα της Ελλάδας μοιάζει με αυτήν των περισσότερων ανεπτυγμένων χωρών, με πάνω από το 1/3 της νέας επιχειρηματικότητας (35,2%) να αφορά στις γυναίκες. Το συνολικό «προφίλ» του έλληνα επιχειρηματία πάντως, φανερώνει μία έμφαση στις ηλικίες 25-34 ετών (36,8% της συνολικής), στους αποφοίτους Λυκείου (43,5%), αλλά και τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (38,7%), ενώ η πλειοψηφία (58,5%) των επιχειρηματιών προέρχονται από τη “μεσαία τάξη”, όπως αυτή ορίζεται από το μεσαίο 1/3 της εισοδηματικής κλίμακας.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3.16

Σε άτομα/100 ενήλικες, 18-64 ετών

Επιχειρηματική Δραστηριότητα Υψηλών και Μν Υψηλών Δυνατοτήτων κατά Χώρα

Πηγή: IOBE - Επεξεργασία Αποτελεσμάτων GEM

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.15

Κλαδική – Τομεακή Ανάλυση της Συνολικής Επιχειρηματικής Δραστηριότητας σε Ευρωπαϊκές Χώρες

	Σε % του συνόλου			
	EXTRACTIVE	TRANSFORMATIVE	BUSINESS SERVICES	CONSUMER ORIENTED
Βέλγιο	2,7	28,2	26,3	42,8
Γερμανία	3,0	27,8	36,6	32,6
Δανία	9,9	19,7	36,7	33,8
Ελβετία	3,0	23,4	32,8	40,7
Ελλάδα	2,3	33,1	8,6	56,0
Ηνωμ. Βασίλειο	4,5	26,0	29,8	39,7
Ιρλανδία	4,9	28,9	27,0	39,2
Ισλανδία	14,3	38,2	15,3	32,2
Ισπανία	2,3	10,7	55,3	31,7
Ιταλία	28,1	0,0	0,0	71,9
Κροατία	9,6	23,2	24,9	42,3
Νορβηγία	6,7	20,3	33,0	40,1
Ολλανδία	12,3	29,9	28,9	28,9
Σλοβενία	14,2	26,7	42,5	16,6
Σουηδία	10,4	29,8	28,8	31,0
Φινλανδία	18,2	36,8	18,7	26,3

Πηγή: IOBE - Επεξεργασία Αποτελεσμάτων GEM

Σχετικά με τους παράγοντες που εμποδίζουν την ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας στην Ελλάδα, βασική παράμετρος είναι οι **κυβερνητικές πολιτικές** που περιλαμβάνουν τη γραφειοκρατία της δημόσιας διοίκησης, τη δυσκολία ίδρυσης νέων επιχειρήσεων, αλλά κυρίως την πολυνομία και τη συχνή αλλαγή του φορολογικού καθεστώτος. Μία δεύτερη παράμετρος σχετίζεται με το **Πολιτικό - Θεσμικό - Κοινωνικό Πλαίσιο**, με έμφαση στην ποιότητα του προσωπικού και στην εκτεταμένη διαφθορά της δημόσιας διοίκησης.

Στον αντίποδα, οι παράγοντες που ευνοούν την επιχειρηματικότητα σχετίζονται με την **ανοιχτή ελληνική αγορά**, καθώς θεωρείται ότι στην Ελλάδα δεν υπάρχουν σοβαρά εμπόδια εισόδου στους περισσότερους κλάδους της οικονομίας για νέες επιχειρήσεις. Ακόμα, αξιολογούν θετικά τη δυνατότητα νέων επιχειρήσεων να έχουν **πρόσβαση στην ευρύτερη ευρωπαϊκή αγορά**, ιδιαίτερα μετά τη συμμετοχή της χώρας στην ΟΝΕ. Επίσης θετικά αξιολογείται η διάσταση των **Πολιτισμικών και Κοινωνικών Προτύπων**, αποδίδοντας κυρίως την αξία που η ελληνική κουλτούρα αποδίδει στην ανεξαρτησία και την αυτάρκεια του εργαζόμενου.

Συνοψίζοντας, τα χαρακτηριστικά της επιχειρηματικότητας

στην Ελλάδα όπως προέκυψαν από τα πρώτα ερευνητικά αποτελέσματα μπορεί να αναφερθεί ότι:

- Η συνολική επιχειρηματική δραστηριότητα της χώρας κινείται στα επίπεδα των άλλων ανεπτυγμένων, κυρίως ευρωπαϊκών, χωρών.
- Ωστόσο, σε αντίθεση με τις περισσότερες αυτές χώρες, η Ελλάδα εμφανίζει ένα υψηλό ποσοστό επιχειρηματικότητας ανάγκης.
- Η επιχειρηματική δραστηριότητα στην Ελλάδα σχετίζεται σε πολύ μεγαλύτερο βαθμό με προϊόντα/ υπηρεσίες που απευθύνονται σε τελικούς καταναλωτές, παρά σε υπηρεσίες προς επιχειρήσεις.
- Το προφίλ του Έλληνα επιχειρηματία παραπέμπει σε ένα νέο άντρα, με υψηλό μορφωτικό επίπεδο, που ήδη εργάζεται, ενώ η γυναικεία επιχειρηματικότητα κινείται στο επίπεδο των άλλων ευρωπαϊκών χωρών.
- Όσον αφορά το γενικό πλαίσιο της επιχειρηματικότητας στην Ελλάδα, εντοπίζονται προβλήματα κυρίως σε τομείς που σχετίζονται με τη δημόσια διοίκηση, την ποιότητα του προσωπικού της, τη γραφειοκρατία σχετικά με την ίδρυση μιας επιχείρησης, τη διαφάνεια των συναλλαγών με τις δημόσιες υπηρεσίες κλπ.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.16

Συνολική Επιχειρηματική Δραστηριότητα και Κοινωνικοοικονομικά Χαρακτηριστικά – Ελλάδα 2003

		Σε % του συνόλου
Φύλο	Άνδρες	64,80
	Γυναίκες	35,20
Ηλικιακές Κατηγορίες	18-24 ετών	12,80
	25-34 ετών	36,80
	35-44 ετών	31,20
	45-54 ετών	10,40
	55-64 ετών	8,80
Εργασιακή Κατάσταση	Ολικής ή Μερικής Απασχόλησης	96,00
	Οικιακά	0,80
	Φοιτητές	1,60
	Άνεργοι - Λοιποί	1,60
Εκπαιδευτικό Επίπεδο	Μερική Δευτεροβάθμια	17,70
	Απολυτήριο Δευτεροβάθμιας	43,50
	Μετα-δευτεροβάθμια	38,70
Εισοδηματικό Κλίμακιο	Χαμηλό 33%	2,80
	Μέσο 33%	58,50
	Υψηλό 33%	38,70

Πηγή: IOBE - Επεξεργασία Αποτελεσμάτων GEM

ΜΕΡΟΣ Β

Η Ελληνική Βιομηχανία

IV. Εξελίξεις και Προοπτικές του Τομέα της Βιομηχανίας

4.1 Μακροχρόνιες Τάσεις

Το 2003 η βιομηχανική παραγωγή (όπως μετράται από τον Δείκτη Βιομηχανικής Παραγωγής της Μεταποίησης) παρουσιάζει ελαφρά υποχώρηση της τάξης του 0,45%, μετά από τρία χρόνια ανόδου. Η εξέλιξη αυτή δεν μεταβάλλει ουσιαστικά τις μακροχρόνιες τάσεις στον τομέα, οι οποίες συνοψίζονται στα ακόλουθα:

1^ο. Μετά από μια μακρά κρίση η ελληνική μεταποίηση έχει εισέλθει από τα μέσα της δεκαετίας του '90 σε ανοδική φάση, η οποία συνεχίζεται. Σωρευτικά από το 1995, η παραγωγή της μεταποίησης έχει αυξηθεί κατά 17,61%.

2^ο. Η παραγωγή της μεταποίησης αυξάνει μεν, αλλά με ρυθμό βραδύτερο από την άνοδο του ΑΕΠ στην Ελλάδα, με αποτέλεσμα η συμμετοχή της στη διαμόρφωση του ΑΕΠ να υποχωρεί. Προσωρινές εκτιμήσεις τοποθετούν το ποσοστό αυτό για το 2003 στο 11,5% περίπου, έναντι ποσοστού άνω του 12% το 1995.

3^ο. Η άνοδος της παραγωγής στη μεταποίηση επιτυγχά-

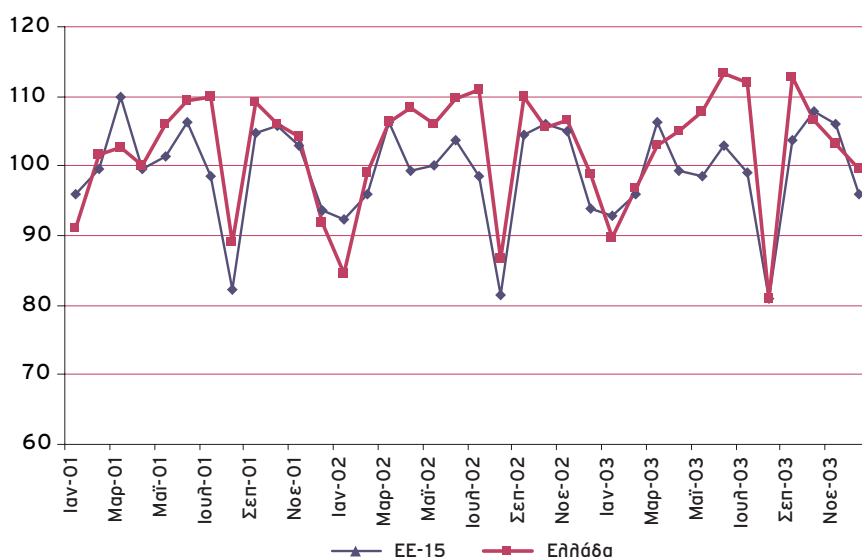
νεται με μικρή μείωση του αριθμού των υπαλλήλων και εργατών που απασχολεί. Αυτό σημαίνει ότι η διεύρυνση της παραγωγικής δραστηριότητας των τελευταίων ετών στηρίχθηκε κυρίως σε αναδιαρθρώσεις και εκσυγχρονισμούς των μονάδων, οι οποίες οδήγησαν σε άνοδο της συνολικής παραγωγικότητας του τομέα. Η άποψη αυτή ενισχύεται από το μεγάλο όγκο επενδύσεων, κυρίως εκσυγχρονισμού, που πραγματοποιούν τα τελευταία χρόνια οι μεταποιητικές επιχειρήσεις.

4^ο. Η ελληνική μεταποίηση ενσωματώνεται σταδιακά στην ευρωπαϊκή μεταποίηση και οι διακυμάνσεις της παραγωγής ακολουθούν εκείνες του συνόλου της Ε.Ε.

Από τα παραπάνω προκύπτει ότι στην Ελλάδα διαμορφώνεται τα τελευταία χρόνια ένας μικρότερος μεν αλλά πιο αποδοτικός μεταποιητικός τομέας, ο οποίος συμπορεύεται με την ευρωπαϊκή μεταποίηση και επηρεάζεται σε μεγάλο βαθμό από τις εξελίξεις στην ευρωπαϊκή αγορά. Η διαπίστωση αυτή υπογραμμίζει για μια ακόμη φορά τη μεγάλη σημασία που αποκτά η ανταγωνιστικότητα για το μέλλον της ελληνικής μεταποίησης.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 4.1

Δείκτης Βιομηχανικής Παραγωγής Ελλάδα και ΕΕ-15 (2000=100)

Πηγή: IOBE

4.2. Εξελίξεις το 2003

Το 2003 ο Δείκτης Βιομηχανικής Παραγωγής στη Μεταποίηση μειώθηκε με ρυθμό -0,45% προσεγγίζοντας τις 117,6 μονάδες έναντι 118,1 μονάδων το 2002. Η επιβράδυνση του δείκτη έγινε αισθητή από το πρώτο τρίμηνο του έτους ενώ η άνοδος του β' τριμήνου δεν διατηρήθηκε μέχρι τα τέλη του έτους.

Η επιβράδυνση του δείκτη βιομηχανικής παραγωγής ήταν αποτέλεσμα αντίρροπων τάσεων στην παραγωγή των επιμέρους μεγάλων ομάδων της βιομηχανίας: Η παραγωγή ενδιάμεσων αγαθών παρουσίασε θετικό ρυθμό μεταβολής με ευνοϊκή συμβολή στη διαμόρφωση του δείκτη, η οποία όμως δεν ήταν αρκετή για να αντισταθμίσει την αρνητική συμβολή των κεφαλαιουχικών και καταναλωτικών αγαθών. Συγκεκριμένα, η ομά-

δα των **ενδιάμεσων αγαθών** κινήθηκε με θετικό ρυθμό μεταβολής 0,2% κυρίως λόγω της βελτίωσης της δραστηριότητας το δ' τρίμηνο (3,4%). Αντίθετα στις κατηγορίες των **κεφαλαιουχικών και μη διαρκών καταναλωτικών αγαθών** καταγράφονται αρνητικοί ρυθμοί μεταβολής της τάξεως του -3,8% και -1,2% αντίστοιχα. Θα πρέπει ωστόσο να σημειωθεί ότι στα διαρκή καταναλωτικά αγαθά η μείωση της παραγωγής ήταν πολύ μικρότερη απ' αυτή που είχε καταγραφεί το 2002 (-13,9%), γεγονός που εν μέρει μπορεί να αποδοθεί στην αύξηση της ζήτησης για διαρκή καταναλωτικά αγαθά, λόγω προϋούσας απαξίωσης των υφισταμένων. Τέλος, το 2003 η παραγωγή μη διαρκών καταναλωτικών αγαθών παρουσιάζει υποχώρηση με αρνητικό ρυθμό μεταβολής έναντι του 2002 ίσο με -0,7%, ύστερα από μία περίοδο έντονης ανόδου.

ΠΙΝΑΚΑΣ 4.1

Δείκτης βιομηχανικής παραγωγής (κλάδοι 15-37, Nace)

Δείκτης βιομηχανικής παραγωγής (1995=100)	
1997	101,93
1998	110,19
1999	109,22
2000	114,77
2001	116,79
2002	118,14
2003	117,61

Ρυθμός Μεταβολής (%)	
1998/1997	8,1
1999/1998	-0,9
2000/1999	5,1
2001/2000	1,8
2002/2001	1,2
2003/2002	-0,4

Πηγή: ΕΣΥΕ

ΠΙΝΑΚΑΣ 4.2

Δείκτες Βιομηχανικής Παραγωγής (1995=100)

Μ.Ο. ΤΡΙΜΗΝΩΝ	1999	2000	Μεταβολή (%)		Μεταβολή (%)		Μεταβολή (%)
			2000:1999	2001	2001:2000	2002	2002:2001

α. Γενικός Μεταποίησης

α' τρίμηνο	107,8	113,0	4,8	112,2	-0,7	110,5	-1,6
β' τρίμηνο	120,0	120,7	0,6	124,2	2,9	124,7	0,4
γ' τρίμηνο	115,1	117,8	2,3	117,2	-0,5	116,9	-0,2
δ' τρίμηνο	116,1	115,6	-0,4	119,0	2,9	118,4	-0,5
Μ.Ο. Έτους	114,8	116,8	1,8	118,1	1,2	117,6	-0,4

β. Ενδιαμέσων Αγαθών

α' τρίμηνο	109,1	113,0	3,5	111,0	-1,7	110,7	-0,2
β' τρίμηνο	121,3	119,0	-1,9	123,1	3,4	120,9	-1,8
γ' τρίμηνο	111,0	111,6	0,6	111,4	-0,2	111,0	-0,4
δ' τρίμηνο	116,7	109,8	-5,9	111,5	1,5	115,2	3,4
Μ.Ο. Έτους	114,5	113,4	-1,0	114,3	0,8	114,5	0,2

γ. Κεφαλαιουχικών Αγαθών

α' τρίμηνο	96,8	127,1	31,4	106,7	-16,1	90,7	-15,0
β' τρίμηνο	125,7	122,1	-2,9	119,3	-2,3	121,3	1,6
γ' τρίμηνο	104,6	100,4	-4,1	98,7	-1,6	101,5	2,8
δ' τρίμηνο	130,8	131,7	0,7	132,0	0,2	125,9	-4,6
Μ.Ο. Έτους	114,5	120,3	5,1	114,2	-5,1	109,8	-3,8

δ. Διαρκών Καταναλωτικών Αγαθών

α' τρίμηνο	137,2	147,6	7,6	125,9	-14,7	120,2	-4,5
β' τρίμηνο	182,0	170,2	-6,5	146,9	-13,7	139,2	-5,2
γ' τρίμηνο	144,3	145,4	0,7	130,1	-10,5	132,3	1,7
δ' τρίμηνο	190,7	179,3	-6,0	150,3	-16,2	154,6	2,9
Μ.Ο. Έτους	163,6	160,6	-1,8	138,3	-13,9	136,6	-1,2

ε. Μη Διαρκών Καταναλωτικών Αγαθών

α' τρίμηνο	100,8	102,3	1,5	110,3	7,7	109,3	-0,9
β' τρίμηνο	111,1	116,2	4,6	124,5	7,2	127,5	2,4
γ' τρίμηνο	120,2	127,5	6,2	128,4	0,6	125,3	-2,4
δ' τρίμηνο	105,3	109,1	3,7	118,9	9,0	116,7	-1,9
Μ.Ο. Έτους	109,3	113,8	4,1	120,5	5,9	119,7	-0,7

Πηγή: ΕΣΥΕ

ΠΙΝΑΚΑΣ 4.3

**Εισαγωγική Διείσδυση και Εξαγωγική Επίδοση:
Βασικοί κλάδοι της μεταποίησης**

Κλάδοι ¹	Ετήσιες εκατοστιαίες μεταβολές				Εισαγωγική διείσδυση ³	Εισαγωγική επίδοση ⁴
	Σε τρέχουσες τιμές			Σε τιμές 1995		
	Εισαγωγικές δαπάνες ²	Εξαγωγικές εισπράξεις ²	Ακαθάριστη αξία παραγωγής	Ακαθάριστη αξία παραγωγής		
Τρόφιμα-Ποτά (15)						
2001	5,8	11,1	5,8	2,1	32,5	13,1
2002	-0,7	9,8	6,4	2,2	31,1	13,5
2003	-2,8	13,3	-0,8	-3,2	31,2	15,5
Κλωστ/κα, ένδυση-υπόδηση, δέρμα (17,18,19)						
2001	18,6	4,8	-4,7	-4,9	56,1	41,9
2002	3,8	3,0	-4,0	-5,4	59,3	45,0
2003	-1,9	11,9	-0,7	-2,3	61,7	50,7
Ελαστικό-Πλαστικά, χημικά (24,25)						
2001	21,5	1,3	12,8	7,8	61,4	20,4
2002	4,8	33,5	7,9	7,2	62,2	25,2
2003	-5,2	17,5	6,5	5,0	60,3	27,8
Μη μεταλλικά Ορυκτά (26)						
2001	34,5	-61,6	9,2	2,8	25,8	2,6
2002	-22,3	232,0	6,3	3,8	21,2	8,0
2003	1,3	-12,5	2,8	3,0	20,8	6,8
Βασική Μεταλλουργία και προϊόντα από μέταλλο (27,28)						
2001	4,4	5,1	4,0	1,4	39,5	22,4
2002	4,4	-14,8	3,3	4,7	38,6	18,5
2003	9,4	-3,4	-0,8	1,1	40,8	18,0
Μηχανές και συσκευές (29,30,31,32)						
2001	7,4	30,3	26,9	4,7	81,4	25,8
2002	-3,2	-5,0	-8,9	-10,3	82,5	26,9
2003	-2,1	43,2	-1,7	-5,3	85,0	39,2
Μεταφορικά μέσα και εξοπλισμός (34,35)						
2001	2,9	54,9	7,9	6,9	80,8	4,6
2002	5,2	-25,1	-0,6	-5,2	81,5	3,5
2003	9,3	134,5	11,2	5,8	81,8	7,4
Σύνολο μεταποίησης (χωρίς καύσιμα)						
2001	11,3	9,0	4,6	1,7	52,2	17,6
2002	0,6	5,5	3,6	1,6	51,6	17,9
2003	0,0	17,1	1,2	-0,3	52,1	20,7

1. Σε παρένθεση αναγράφονται οι διψήφιοι κωδικοί αριθμοί των κλάδων.
 2. Με βάση το σύστημα Κωδικών Συνδυασμένης Ονοματολογίας (ΚΣΟ)
 3. Ο λόγος των εισαγωγών προς την φαινομενική κατανάλωση σε τρέχουσες τιμές.
 4. Ο λόγος των εξαγωγών προς την ακαθάριστη αξία παραγωγής σε τρέχουσες τιμές.
- Πηγή Τράπεζα της Ελλάδος, Έκθεση του Διοικητή για το έτος 2003.

Η πορεία της μεταποιητικής παραγωγής το 2003 φαίνεται ότι επηρεάστηκε κατά κύριο λόγο από εξελίξεις στην εγχώρια ζήτηση, η οποία εκτιμάται στάσιμη ή και ελαφρώς μειωμένη έναντι του προηγούμενου χρόνου. Σε ερώτηση που διατυπώνεται στις Έρευνες Οικονομικής Συγκυρίας για τον κύριο παράγοντα που δημιουργεί προσκόμματα στην επέκταση της παραγωγικής δραστηριότητας, το 24,8% των επιχειρήσεων αναφέρει την ανεπάρκεια της ζήτησης. Το ποσοστό αυτό είναι μεν χαμηλό, είναι όμως υψηλότερο από εκείνο του 2002 όταν είχε περιορισθεί στο 20,8%. Η διαφορά αυτή υποδηλώνει ότι το 2003 περισσότερες επιχειρήσεις θεωρούν τη ζήτηση ανεπαρκή.

Η Τράπεζα της Ελλάδος υπολογίζει επίσης ότι υπήρξε ελαφρά συρρίκνωση της εγχώριας ζήτησης για τα ελληνικά προϊόντα, κυρίως λόγω αυξημένης εισαγωγικής διείσδυσης. Από την άλλη πλευρά όμως εκτιμά ότι βελτιώθηκαν σημαντικά οι εξαγωγικές επιδόσεις της ελληνικής μεταποίησης, καθώς οι εξαγωγές μεταποιημένων προϊόντων αυξήθηκαν ταχύτερα από το 2002 και με ρυθμό τριπλάσιο απ' ότι το σύνολο των εξαγωγών αγαθών (17,1% έναντι 5,6). Η ταχεία αύξηση των εξαγωγών είχε ως αποτέλεσμα και τη βελτίωση της εξαγωγικής επίδοσης της ελληνικής μεταποίησης, η οποία μετράται ως το ποσοστό της ακαθάριστης αξίας παραγωγής που αντιπροσωπεύουν οι εξαγωγές: το 2003 οι εξαγωγές αντιπροσώπευαν το 20,7% της βιομηχανικής παραγωγής, ενώ το 2002 το αντίστοιχο ποσοστό ήταν 17,9% και το 2001 17,6%. Οι ενδείξεις που παρέχουν τα παραπάνω στοιχεία είναι ιδιαίτερα ενδιαφέρουσες.

Σύμφωνα με τις ενδείξεις που παρέχουν τα παραπάνω στοιχεία θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι τον προηγούμενο χρόνο παρατηρείται μια σημαντική εξέλιξη: η ελληνική μεταποίηση, παρά τις δυσχέρειες που προκαλούν οι απώλειες ανταγωνιστικότητας λόγω τιμών, επιτυγχάνει να διευρύνει την εξωστρέφεια της και να αυξήσει το ποσοστό της παραγωγής που εξάγει. Καταφέρνει έτσι να αντισταθμίσει απώλειες στην εγχώρια αγορά που προέρχονται από την εισαγωγική διείσδυση. Το ερμηνευτικό αυτό σχήμα συμβαδίζει με ορισμένες γενικότερες τάσεις που επικρατούν μέσα στην Ευρωπαϊκή Ένωση, όπου σε όλες σχεδόν τις χώρες το μερίδιο της εθνικής μεταποίησης στην αντίστοιχη εγχώρια αγορά μειώνεται και το κενό επιχειρείται να καλυφθεί από την αύξηση του μεριδίου της παραγωγής που εξάγεται. Η επιτυχία τέτοιων στρατηγικών εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από το ύψος των εξαγωγικών επιδόσεων: μια μεταποίηση που εξάγει ήδη ένα μεγάλο μέρος της παραγωγής της, μπορεί πιο εύκολα να αντιμετωπίσει απώλειες

στην εγχώρια αγορά. Αντίθετα, μια μεταποίηση όπως η ελληνική που κατευθύνει το 80% περίπου της παραγωγής της στην εγχώρια αγορά είναι πολύ πιο εκτεθειμένη στα προβλήματα που δημιουργεί η επέκταση της εισαγωγικής διείσδυσης.

Αν πάντως η εξέλιξη που υποδηλώνεται από τα παραπάνω στοιχεία επιβεβαιωθεί και σταθεροποιηθεί τα επόμενα χρόνια θα μπορούσε βέβαια να υποστηριχθεί ότι η ελληνική μεταποίηση εισέρχεται σε μια νέα φάση ανάπτυξης, η οποία θα εξαρτάται με αυξανόμενο βαθμό από τις επιδόσεις της στις αγορές του εξωτερικού, οι οποίες θα απορροφούν ένα διαρκώς διευρυνόμενο ποσοστό της ελληνικής βιομηχανικής παραγωγής.

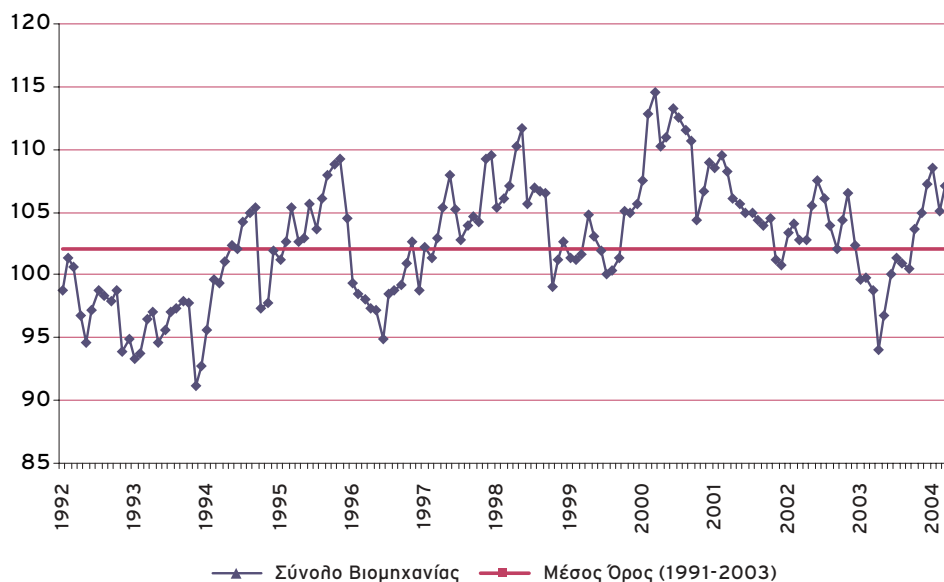
Πρόσθετη πληροφόρηση για τις εξελίξεις στη βιομηχανία το 2003 εξάγεται από τις έρευνες Οικονομικής Συγκυρίας στη βιομηχανία που διεξήχθησαν από το IOBE. Τα διαθέσιμα μηνιαία στοιχεία για το έτος συνηγορούν με αυτά του δείκτη βιομηχανικής παραγωγής. Συγκεκριμένα το 2003 η πλειοψηφία των επιχειρήσεων κρίνει ότι η δραστηριότητα ήταν σχεδόν αμετάβλητη με σταθερότητα των παραγγελιών σε «κανονικά» επίπεδα. Μολαταύτα, στα τέλη του έτους διατυπώνονται προοπτικές βελτίωσης του κλίματος. Ειδικότερα:

- Ο Δείκτης Επιχειρηματικών Προσδοκιών στη βιομηχανία διαμορφώθηκε κατά μέσο όρο στις 101 μονάδες έναντι 104,6 μονάδες το 2002. Ο δείκτης σημείωσε την κατώτερη τιμή του τον Απρίλιο, κυρίως λόγω των μετριοπαθέστερων προβλέψεων για την παραγωγή και των δυσμενών εκτιμήσεων για τις παραγγελίες. Ωστόσο θα πρέπει να σημειωθεί ότι το κλίμα βελτιώνεται σημαντικά κατά το δ' τρίμηνο του έτους με άνοδο του δείκτη σε επίπεδα ανώτερα του αντίστοιχου τριμήνου του 2002, ως απόρροια των ευνοϊκότερων εκτιμήσεων για τα επίπεδα παραγγελιών και της ρευστοποίησης των αποθεμάτων.
- Οι εκτιμήσεις των επιχειρήσεων για τα επίπεδα των παραγγελιών το 2003 ήταν μετριοπαθέστερες έναντι του 2002. Ειδικότερα το 72% των επιχειρήσεων (74,6% το 2002) εμμένει στην άποψη ότι το επίπεδο ζήτησης διαμορφώθηκε σε κανονικά για την εποχή επίπεδα. Παράλληλα, καταγράφεται αύξηση του ποσοστού αυτών που κρίνουν ότι τα επίπεδα παραγγελιών είναι κατώτερα των «κανονικών» για την εποχή. Η στάση αυτή των επιχειρήσεων συνδέεται με την προαναφερθείσα αύξηση του ποσοστού αυτών που κρίνουν ότι η ανεπάρκεια ζήτησης αποτελεί το βασικότερο εμπόδιο στην ομαλή διεξαγωγή της παραγωγικής δραστηριότητας (25%).

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 4.2

(Εποχικά Εξομαθυμένα στοιχεία)

Δείκτης Επιχειρηματικών Προσδοκιών (1990=100)

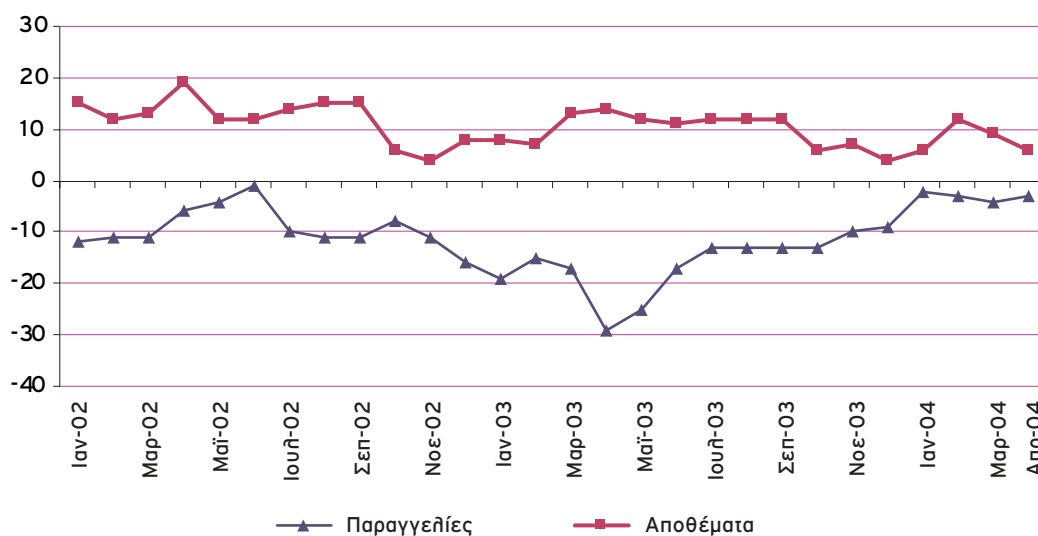

Πηγή: ΙΟΒΕ

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 4.3

(Διαφορά θετικών αρνητικών απαντήσεων)

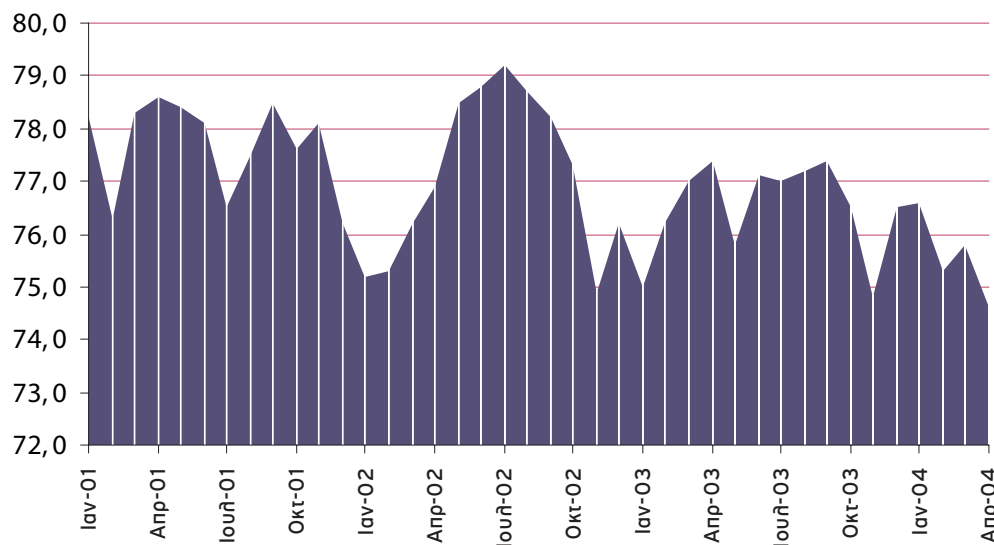
Εκτιμήσεις Επίπεδων Παραγγελιών και Αποθεμάτων

Πηγή: ΙΟΒΕ

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 4.4

Ποσοστό χρησιμοποίησης Εργοστασιακού Δυναμικού στη μεταποίηση

Πηγή: IOBE

- Οι προβλέψεις των επιχειρήσεων για την παραγωγή ήταν όλο το χρόνο συγκρατημένα αισιόδοξες. Το ποσοστό των επιχειρήσεων που προβλέπει άνοδο της παραγωγής παρέμεινε σε υψηλά επίπεδα, κυρίως λόγω της ενδυνάμωσης των προβλέψεων το δεύτερο εξάμηνο του έτους, αλλά κατώτερα των αντιστοιχών του 2002.
- Μετριοπαθέστερες έναντι του 2002 ήταν οι προοπτικές των επιχειρήσεων για τις πωλήσεις, τις εξαγωγές και

την απασχόληση. Η πλειονότητα των επιχειρήσεων προέβλεπε καθ' όλη τη διάρκεια του έτους σταθερότητα των παραπάνω βασικών μεγεθών. Τα ποσοστά των επιχειρήσεων που προέβλεπαν αύξηση κινήθηκαν σε επίπεδα χαμηλότερα του 2002. Πάντως και σ' αυτές τις προβλέψεις πρέπει να σημειωθεί ότι καταγράφεται οριακή βελτίωση του κλίματος στα μέσα του έτους.

- Το ποσοστό χρησιμοποίησης του εργοστασιακού δυνα-

ΠΙΝΑΚΑΣ 4.4

Λόγοι που Παρεμποδίζουν την Παραγωγική Δραστηριότητα

(Σε ποσοστό του συνόλου των απαντήσεων)

Παράγοντες	2002				2003				2004	
	Jan.	Apr.	Jul.	Oct.	Jan.	Apr.	Jul.	Oct.	Jan.	Apr.
Δεν Παρεμποδίζεται	75	72	74	66	63	71	61	67	67	62
Ανεπάρκεια Ζήτησης	20	21	20	22	28	23	26	22	26	26
Ανεπάρκεια Εργατικού Δυναμικού	3	2	2	3	1	0	1	0	0	1
Ανεπάρκεια Κεφαλαιουχικού Εξοπλισμού	0	2	2	5	3	0	0	2	1	1
Ανεπάρκεια Κεφαλαίων Κινήσεως	2	3	2	4	5	6	4	6	2	8
Άλλοι λόγοι *	-	-	-	-	-	-	8	3	4	2

* Το ερώτημα αυτό προστέθηκε από τον Ιούλιο του 2003

Πηγή: IOBE

μικού κυμάνθηκε σε επίπεδα οριακά κατώτερα του 2002 προσεγγίζοντας το 76,5%. Οι μήνες εξασφαλισμένης παραγωγής δεν παρουσίασαν ουσιαστική μεταβολή (5,4 μήνες), σημειώνοντας ωστόσο σαφή αυξητική πορεία το τελευταίο δίμηνο φτάνοντας την υψηλότερη τιμή των τελευταίων ετών (6,3 μήνες το Δεκέμβριο).

- Η πλειονότητα των επιχειρήσεων (66%) εκτιμά ότι δεν αντιμετωπίζει εμπόδια στην ομαλή διεξαγωγή της παραγωγικής δραστηριότητας, ενώ ως βασικότερος ανασταλτικός παράγοντας αναφέρεται η ανεπάρκεια ζήτησης. Παράλληλα αποδυναμωμένο, έναντι του 2002, είναι το ποσοστό των επιχειρήσεων που στο σύνολο του εκτιμά ότι η επέκταση της δραστηριότητας συναντά προσκόμματα από την πλευρά της προσφοράς.

4.3. Προοπτικές για το 2004

Τους πρώτους μήνες του 2004 καταγράφεται βελτίωση του κλίματος στη Βιομηχανία. Τον Φεβρουάριο ο δείκτης βιομηχανικής παραγωγής αυξήθηκε έναντι του Ιανουαρίου με ρυθμό μεταβολής 17,2% στις 112,9 μονάδες, τιμή ανώτερη του Φεβρουαρίου του 2003. Ανάλογες ενδείξεις προκύπτουν και από τα αποτελέσματα των Ερευνών Οικονομικής Συγκυρίας. Ο Δείκτης Επιχειρηματικών Προσδοκιών στη βιομηχανία ακολουθεί από τις αρχές του έτους και καθ' όλη τη διάρκεια του τετραμήνου Ιανουάριος -Απρίλιος, ανοδική πορεία. Τον Απρίλιο ο εν λόγω δείκτης φτάνει τις 110,3 μονάδες, τιμή σημαντικά υψηλότερη από τα επίπεδα του 2003. Το μήνα αυτό οι επιχειρήσεις εμφανίζονται πιο αισιόδοξες

με κύρια στοιχεία τα ακόλουθα:

- Η πλειονότητα των επιχειρήσεων εκτιμά ότι τα επίπεδα της ζήτησης είναι σε κανονικά για την εποχή επίπεδα ενώ μειώνεται σημαντικά το ποσοστό των επιχειρήσεων που εκτιμά ότι το σύνολο των παραγγελιών κυμαίνεται σε επίπεδα κατώτερα των "κανονικών" για την εποχή. Η ίδια εικόνα χαρακτηρίζει και τις παραγγελίες εξωτερικού. Εξάλλου οι επιχειρήσεις εκτιμούν με μεγαλύτερη σαφήνεια έναντι του Ιανουαρίου, ότι αυξήθηκε η ροή νέων παραγγελιών.
- Καταγράφεται ρευστοποίηση των αποθεμάτων ετοίμων προϊόντων.
- Οι προοπτικές για την πορεία της παραγωγής, των πωλήσεων και των εξαγωγών είναι θετικές. Υψηλά χαρακτηρίζονται τα ποσοστά των επιχειρήσεων που αναμένουν άνοδο των παραπάνω μεγεθών.
- Σε επίπεδο κατηγοριών παρατηρείται διαφοροποίηση των εξελίξεων: Κυρία χαρακτηριστικά της ομάδας των καταναλωτικών αγαθών είναι η βελτίωση των εκτιμήσεων για τα επίπεδα της ζήτησης καθώς και οι θετικές προοπτικές για την πορεία των εξαγωγών και της απασχόλησης βραχυπρόθεσμα. Επίσης η βελτίωση του κλίματος στην ομάδα των κεφαλαιουχικών αγαθών αναμένεται να διατηρηθεί βραχυπρόθεσμα καθώς διατυπώνονται ευνοϊκές προοπτικές για την εξέλιξη της παραγωγής, των πωλήσεων και των εξαγωγών. Αντίθετα στην ομάδα των ενδιάμεσων αγαθών, τον Απρίλιο, οι εκτιμήσεις για τα επίπεδα της ζήτησης είναι μετριασθείς ενώ συγκρατημένες είναι οι προβλέ-

ΠΙΝΑΚΑΣ 4.5

Προοπτικές της Βιομηχανίας

(Σε ποσοστό του συνόλου των απαντήσεων)

ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ	2003				2004			
	Ιαν.	Φεβ.	Μαρ.	Απρ.	Ιαν.	Φεβ.	Μαρ.	Απρ.
Παραγωγής ¹	+11	+20	+28	+23	+21	+29	+35	+36
Πωλήσεων ¹	+20	+29	+37	+32	+18	+32	+41	+39
Εξαγωγών ¹	+14	+11	+23	+21	+13	+18	+26	+27
Δείκτης Επιχειρηματικών Προσδοκιών ²	95,8	100,5	100,5	94,5	105,6	106,0	108,7	110,3

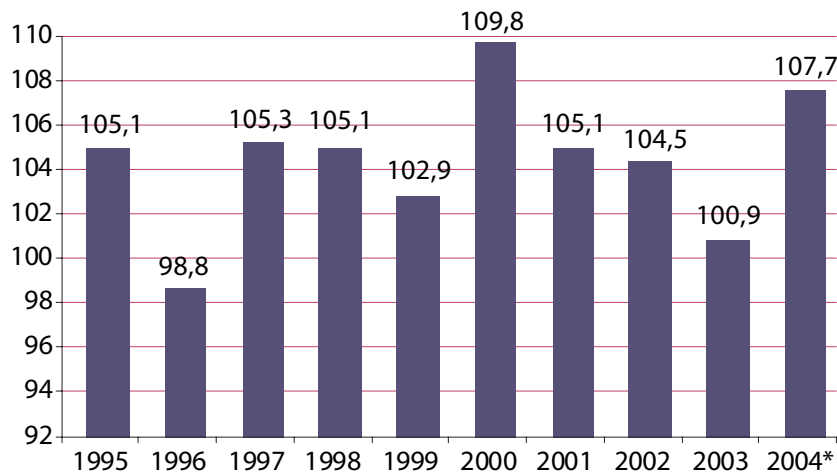
1. Διαφορά ποσοστών θετικών - αρνητικών απαντήσεων.

2. Ο δείκτης επιχειρηματιών προσδοκιών (βάση 1990=100), υπολογίζεται με βάση τις προοπτικές για την παραγωγή, τις εκτιμήσεις για το ύψος των αποθεμάτων και τις εκτιμήσεις για τη συνολική ζήτηση.

Πηγή : ΙΟΒΕ

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 4.5

Επιχειρηματικές Προσδοκίες στη Βιομηχανία (1990=100)

*Προσωρινά στοιχεία (Ιανουάριος -Απρίλιος)

Πηγή: IOBE

ψεις για τις εξαγωγές. Θετικό ωστόσο σημείο είναι αφενός η αύξηση του ποσοστού των επιχειρήσεων που εκτιμούν αύξηση των νέων παραγγελιών και αφετέρου οι ευνοϊκότερες προβλέψεις για την απασχόληση.

Με βάση τις παραπάνω ενδείξεις του πρώτου τετραμήνου, μπορεί βέβαια να προβλεφθεί ότι η βιομηχανική δραστηριότητα το 2004 θα διαμορφωθεί σε υψηλότερα επίπεδα έναντι του προηγούμενου χρόνου.

4.4 Επενδύσεις στη Βιομηχανία

Το IOBE διεξάγει δυο φορές το χρόνο ειδική έρευνα για τις επενδύσεις στη βιομηχανία, στην οποία καταγράφονται οι επενδυτικές προοπτικές των επιχειρήσεων. Οι απαντήσεις αυτές δίνουν μια πρώτη ένδειξη για την πορεία της επενδυτικής δραστηριότητας, κυρίως όμως καταγράφουν το κλίμα και την επενδυτική «ροπή» των επιχειρήσεων την χρονική στιγμή που διεξάγεται η έρευνα. Γι' αυτό έχουν ιδιαίτερη σημασία οι αναθεωρήσεις των επενδυτικών προγραμμάτων που καταγράφονται μεν σε διαδοχικές έρευνες αφορούν όμως την ίδια χρονική περίοδο.

Η ανάλυση που παρουσιάζεται στις επόμενες παραγράφους ενσωματώνει τα αποτελέσματα της τελευταίας διαθέσιμης έρευνας, που διεξήχθη την περίοδο Οκτώβριος-Νοέμβριος 2003, τα οποία περιλαμβάνουν: α) εκτίμηση των επιχειρήσεων για τις επενδύσεις που

πραγματοποίησαν το 2003, β) μια πρώτη πρόβλεψη για τις επενδύσεις που σχεδιάζουν να πραγματοποιήσουν το 2004, γ) την κατανομή των προβλεπόμενων επενδυτικών δαπανών, ανάλογα με το σκοπό της επένδυσης (αντικατάσταση, εκσυγχρονισμός μεθόδων παραγωγής κ.λ.π.), δ) τις εκτιμήσεις των επιχειρήσεων για την επίδραση που έχουν στις επενδυτικές τους αποφάσεις ορισμένοι ενδογενείς και εξωγενείς παράγοντες (ζήτηση, κερδοφορία, οικονομική πολιτική κ.ά.).

Εκτιμήσεις για το 2003

Οι εκτιμήσεις των επιχειρήσεων για τις επενδυτικές δαπάνες που πραγματοποίησαν κατά το 2003 ήταν σαφώς κατώτερες έναντι αυτών που είχαν διατυπώσει στις αρχές του έτους. Συγκεκριμένα τον Μάρτιο είχε προβλεφθεί ότι οι επενδύσεις του 2003 θα ήταν αυξημένες έναντι αυτών του 2002. Αντ' αυτού στα τέλη του έτους η πρόβλεψη έχει αντιστραφεί: Οι επενδυτικές δαπάνες του 2003 εκτιμάται ότι θα είναι χαμηλότερες από το προηγούμενο έτος. Η εξέλιξη αυτή αφορά τις εκτιμήσεις επιχειρήσεων του δημοσίου τομέα, ενώ ανάλογα διαμορφώθηκε το κλίμα και στον ιδιωτικό τομέα. Εξετάζοντας την πορεία των προβλέψεων για τις επενδύσεις του 2003 προκύπτει ότι υπάρχει μια συνεχής προς τα κάτω αναθεώρηση των επενδυτικών προγραμμάτων. Έτσι η πρώτη πρόβλεψη που είχε διατυπωθεί στα τέλη

του 2002 αναφερόταν σε σχετικά ισχυρή άνοδο (13%). Έξι μήνες μετά, στις αρχές του 2003, η πρόβλεψη αυτή παρέμενε θετική αλλά με μικρότερη ένταση (11,8%) και στα τέλη του χρόνου η πρόβλεψη αντιστρέφεται αναφερόμενη τώρα σε πτώση των επενδύσεων έναντι του 2002, με ρυθμό -21,5%.

Θα πρέπει ωστόσο να σημειωθεί ότι η σταδιακή αναθεώρηση των προβλέψεων μπορεί εν μέρη να οφείλεται σε παράγοντες που σχετίζονται με το διεθνές οικονομικό κλίμα, καθώς η προς τα κάτω αναθεώρηση των επενδυτικών δαπανών αποτελεί εξέλιξη σε όλες τις χώρες της ΕΕ-15 (πλην της Δανίας). Στις αρχές του 2003 οι χώρες της ΕΕ-15 διατύπωναν προοπτική ανόδου των επενδυτικών δαπανών, η οποία όμως δεν επαληθεύθηκε, με αποτέλεσμα τη μείωση των επενδύσεων κατά 6%. Στους κυριότερους κλάδους της μεταποίησης οι εξελίξεις ήταν συνοπτικά οι ακόλουθες: α) στους κλάδους της Κλωστοϋφαντουργίας και των Χημικών σημειώθηκε αύξηση των επενδυτικών δαπανών έναντι του 2002, αν και σε μικρότερο βαθμό από ότι αρχικά αναμενόταν. β) Οι αρχικά αισιόδοξες προβλέψεις ανόδου των επενδύσεων στους κλάδους «Τρόφιμα - Ποτά-Καπνός», «Ένδυση-Υπόδηση», και «Βασική Μεταλλουργία» δεν επαληθεύτηκαν και αναφέρεται τώρα μείωση της τάξεως του -10,3%, -19,5% και -10,9% αντίστοιχα. γ) Σημαντική ήταν η μείωση των επενδύσεων στον κλάδο «Μη Μεταλλικά Ορυκτά» με ρυθμό -45,9% έναντι -36,4% που είχε αρχικά προβλεφθεί.

Προβλέψεις για το 2004

Με βάση την πρώτη πρόβλεψη που καταγράφεται στην Έρευνα του Οκτωβρίου- Νοεμβρίου 2003 η επενδυτική δαπάνη το 2004, εκτιμάται ότι θα κινηθεί σε επίπεδο κατά 5% υψηλότερο από εκείνο του 2003. Η προοπτική για βελτίωση του επενδυτικού κλίματος στην Ελλάδα είναι θετικότερη έναντι του σύνολο της ΕΕ-15 και της Ευρωζώνης (+3%), ενώ σε 5 χώρες αναμένεται περαιτέρω πτώση των επενδυτικών δαπανών. Ωστόσο η προοπτική αυτή μπορεί να θεωρηθεί μετριοπαθής έναντι των αντιστοιχών προβλέψεων των προηγούμενων ετών (κατά την ίδια περίοδο), ενώ είναι ενδεχόμενο να αναθεωρηθεί κατά τη διάρκεια του έτους, όπως έχει παρατηρηθεί σε προηγούμενες έρευνες.

Η προβλεπόμενη αύξηση για τις ιδιωτικές επενδύσεις είναι 2% και σημαντικά ταχύτερη για τις επιχειρήσεις του ευρύτερου δημοσίου τομέα. Οι προβλέψεις για τους κύριους κλάδους της μεταποίησης έχουν ως εξής: Στα Τρόφιμα - Ποτά - Καπνός και στη Βασική Μεταλλουργία προβλέπεται αντιστροφή των πτωτικών τάσεων και αύξηση των επενδύσεων με ρυθμό 37,6% και 60,3% αντίστοιχα. Στα Χημικά Προϊόντα εκτιμάται ότι θα συνεχιστούν οι ανοδικές τάσεις με ρυθμό 8,6%. Στην Κλωστοϋφαντουργία προβλέπεται μείωση των επενδύσεων έναντι του 2003. Τέλος στην Ένδυση-Υπόδηση και στα Μη Μεταλλικά Ορυκτά προβλέπεται μείωση των επενδύσεων, τάση που είχε παρατηρηθεί και τον προηγούμενο χρόνο.

ΠΙΝΑΚΑΣ 4.6

Εξαμηνιαία Έρευνα Επενδύσεων στη Μεταποίηση

(Σε ετήσιες ποσοστιακές μεταβολές)

	2003		2004
	Πρόβλεψη*	Εκτίμηση**	Πρόβλεψη**
Τρόφιμα, Ποτά, Καπνός	54,1	-10,3	37,6
Κλωστοϋφαντουργία	17,3	7,7	-42,1
Ένδυση-Υπόδηση	27,5	-19,5	-57,6
Χημικά	20,9	15,8	8,6
Μη μεταλλικά Ορυκτά	-36,4	-45,9	-51,1
Βασική Μεταλλουργία	35,0	-10,9	60,3
Σύνολο Μεταποίησης	11,8	-21,5	5,0
Ιδιωτικές	10,2	-20,1	2,0
Δημόσιες	56,2	-80,3	510,1

* Μάρτιος - Απρίλιος 2003

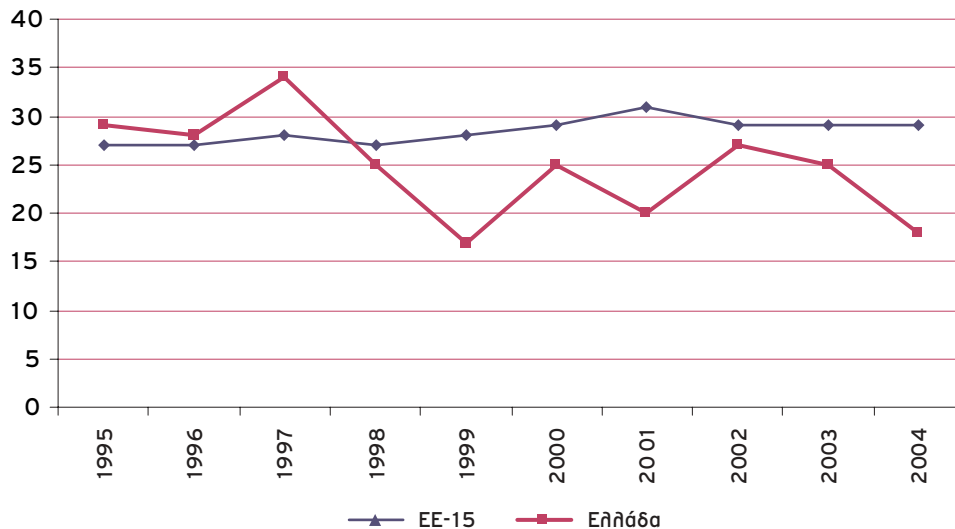
** Οκτώβριος - Νοέμβριος 2003

Πηγή : IOBE

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 4.6

(% του συνόλου των επενδυτικών δαπανών)

Αντικατάσταση Υφιστάμενου Κεφαλαιουχικού Εξοπλισμού

Πηγή: European commission, DG ECFIN

Κατανομή των επενδύσεων

Στις Έρευνες Επενδύσεων του IOBE οι επιχειρήσεις κατατάσσουν τις επενδυτικές δαπάνες που προγραμματίζουν ανάλογα με το σκοπό της επένδυσης. Υπολογίζεται έτσι η ποσοστιαία κατανομή του συνόλου των επενδύσεων τους στις ακόλουθες κατηγορίες: Αντικατάσταση υφιστάμενου κεφαλαιουχικού εξοπλισμού. Αύξηση παραγωγικής δυναμικότητας για ήδη παραγόμενα προϊόντα. Βελτίωση εφαρμοζομένων μεθόδων παραγωγής. Εισαγωγή νέων μεθόδων παραγωγής. Άλλοι σκοποί, όπου περιλαμβάνονται κυρίως επενδύσεις για την ασφάλεια και την προστασία του περιβάλλοντος.

Σύμφωνα με τις απαντήσεις που καταγράφονται στην έρευνα Οκτωβρίου-Νοεμβρίου 2003 η κατανομή των επενδύσεων τα τρία τελευταία χρόνια παρουσιάζει την ακόλουθη εξέλιξη:

α) Περιορίζεται σταδιακά το ποσοστό των επενδύσεων που αφορούν αντικατάσταση του υφιστάμενου εξοπλισμού. Οι επενδύσεις αντικατάστασης που προγραμματίζονται για το 2004 εκτιμάται ότι θα αντιπροσωπεύουν το 18% μόνο της συνολικής επενδυτικής δαπάνης που θα πραγματοποιηθεί φέτος.

β) Το μεγαλύτερο μέρος των επενδύσεων που προγραμματίζονται για το 2004 (35%) θα πραγματοποιηθεί για την βελτίωση των μεθόδων παραγωγής. Θα εί-

ναι δηλαδή επενδύσεις εκσυγχρονισμού της παραγωγικής διαδικασίας. Το ποσοστό αυτό είναι το υψηλότερο των τριών τελευταίων ετών.

γ) Το 34% του συνόλου των δαπανών αναμένεται να επενδυθεί για επέκταση της παραγωγικής δυναμικότητας (35% το 2003). Το 2004 υπάρχει σαφής προσανατολισμός προς την παραγωγή νέων προϊόντων καθώς το ποσοστό που απαιτείται αυξάνεται έναντι του 2003 (12%) και φτάνει το 16%. Αυτό υποδηλώνει ότι ενισχύεται η τάση διαφοροποίησης των προϊόντων με στόχο προφανώς τη διεξόδου σε νέες αγορές.

Μακροχρόνιες τάσεις της επενδυτικής δαπάνης

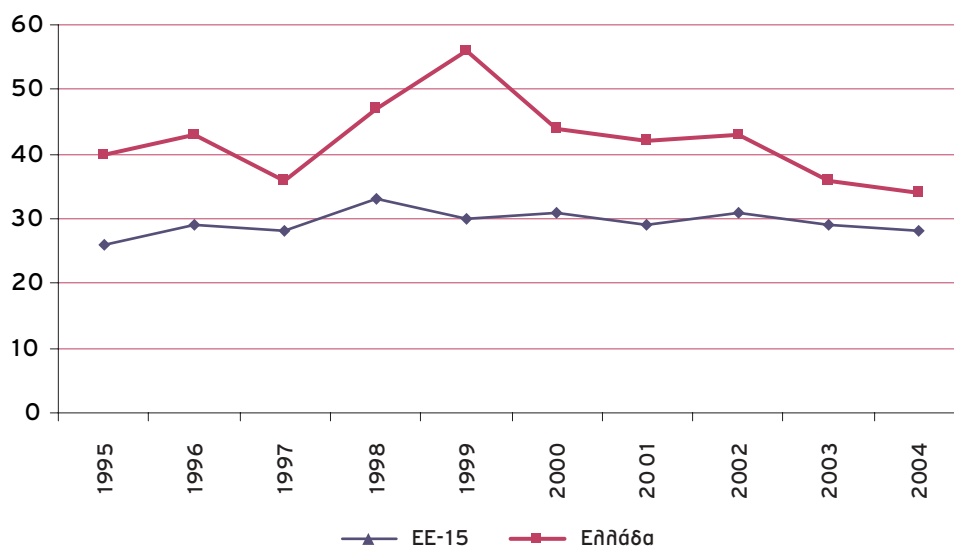
Αν εξετασθεί σε μακροχρονιότερη βάση η κατανομή της επενδυτικής δαπάνης στην ελληνική βιομηχανία και συγκριθεί με τους αντίστοιχους μέσους όρους της Ευρωπαϊκής Ένωσης, προκύπτουν ορισμένα ενδιαφέροντα συμπεράσματα για την πορεία της ελληνικής μεταποίησης τα τελευταία χρόνια. Όπως φαίνεται στα σχετικά διαγράμματα η κατανομή της επενδυτικής δαπάνης στην ελληνική βιομηχανία διαφέρει ουσιαστικά από εκείνη που καταγράφεται στο σύνολο της Ε.Ε. στα ακόλουθα σημεία:

1^ο. Το ποσοστό των επενδύσεων αντικατάστασης είναι στην Ελλάδα συστηματικά χαμηλότερο από εκείνο της

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 4.7

(% του συνόλου των επενδυτικών δαπανών)

Επέκταση της Παραγωγικής Δραστηριότητας

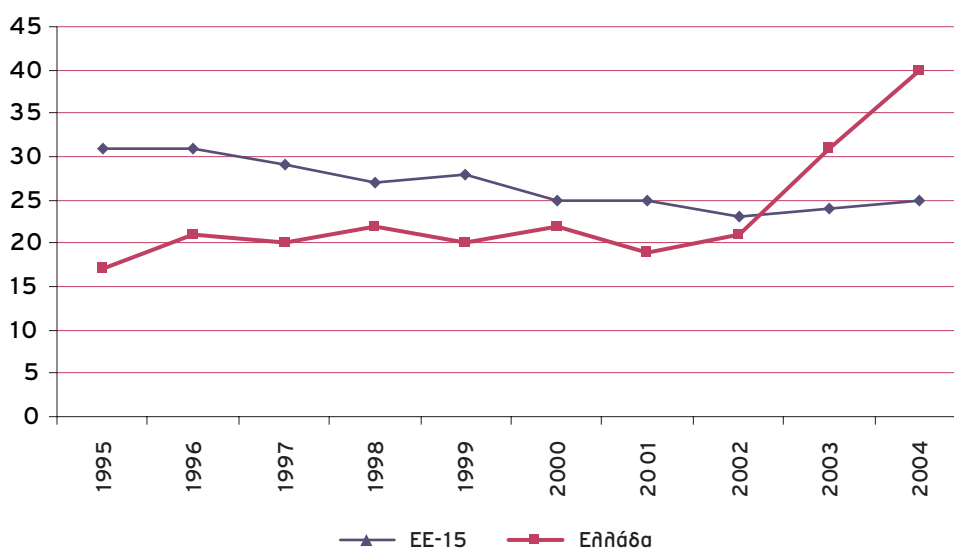

Πηγή: European Commission, DG ECFIN

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 4.8

(% του συνόλου των επενδυτικών δαπανών)

Εκσυγχρονισμός της Παραγωγικής Δραστηριότητας

Πηγή: European Commission, DG ECFIN

Ε.Ε. από το 1998 και μετά, παρουσιάζει δε διακυμάνσεις, ενώ στην Ε.Ε. διατηρεί μια βραδεία αλλά σταθερή ανοδική τάση και κυμαίνεται μεταξύ 25% και 30%.

2^ο. Το ποσοστό των επενδύσεων που αφορούν επέκταση της παραγωγικής δραστηριότητας διατηρείται καθ' όλη τη διάρκεια της τελευταίας δεκαετίας σημαντικά υψηλότερο από εκείνο της Ε.Ε. Από το 1999 όμως και μετά το ποσοστό αυτό μειώνεται σταδιακά προσεγγίζοντας το μέσο όρο της Ε.Ε.

3^ο. Οι επενδυτικές δαπάνες για τον εκσυγχρονισμό της ελληνικής βιομηχανίας (ως ποσοστό των συνολικών δαπανών) παρουσιάζουν σαφή ανοδική τάση καθ' όλη τη διάρκεια της δεκαετίας για να προσεγγίσουν το 40% περίπου τον τελευταίο χρόνο. Οι επενδυτικές δαπάνες για εκσυγχρονισμό, ως ποσοστό του συνόλου, ήταν χαμηλότερες από εκείνες της Ε.Ε. μέχρι το 2002, ενώ τα δυο τελευταία χρόνια ξεπέρασαν τον ευρωπαϊκό μέσο όρο.

Από τα παραπάνω προκύπτει αφενός μεν η διαφορά φάσης της ελληνικής μεταποίησης έναντι των περισσότερων ευρωπαϊκών και αφετέρου η προϊούσα ενσωμάτωσή της στην ευρωπαϊκή βιομηχανία.

Παράγοντες που επηρεάζουν τις επενδύσεις

Στις Έρευνες Επενδύσεων του ΙΟΒΕ, υπάρχει ένα πρόσθετο ερώτημα προς τις επιχειρήσεις που αφορά τις εκτιμήσεις τους για τους παράγοντες που επιδρούν στην επενδυτική δραστηριότητα. Οι απαντήσεις συνοψίζονται σε ένα δείκτη σημαντικότητας που κινείται σε κλίμακα 100 (θετική επίδραση) και -100 (αρνητική επίδραση).

Όπως προκύπτει από την έρευνα η αυξημένη ζήτηση για τα προϊόντα και οι τεχνολογικές εξελίξεις αποτελούν τους ισχυρότερους παράγοντες που ωθούν τις εταιρείες σε αύξηση των επενδύσεων τους. Παράλληλα το 2004 καταγράφεται ενίσχυση έναντι του 2003 των παραγόντων που συνδέονται με τα προσδοκώμενα κέρδη καθώς και με τη διαθεσιμότητα κεφαλαίων και το κόστους τους. Η άνοδος της σημαντικότητας των παραγόντων αυτών συνδέεται με τη χρηματοδότηση των επενδύσεων, η οποία στηρίζεται κυρίως στην αύξηση των κερδών και το δανεισμό από τον τραπεζικό τομέα και σε μικρότερο βαθμό στα κεφαλαία που αντλούνται από το χρηματιστήριο. Επίσης θετική, αλλά μικρότερης έντασης, είναι η συμβολή των κινήτρων για επενδύσεις. Αντίθετα τόσο η φορολογία των κερδών όσο και η οικονομική πολιτική στο σύνολο της δεν φαίνεται να ασκούν κάποια θετική ή αρνητική επίδραση στην επενδυτική δραστηριότητα.

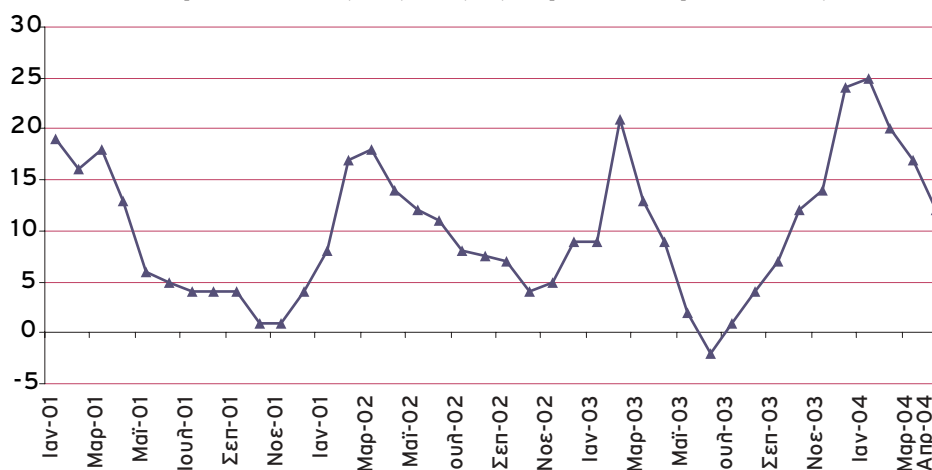
ΠΙΝΑΚΑΣ 4.7

Παράγοντες που επηρεάζουν την επενδυτική δραστηριότητα στη Βιομηχανία

Παράγοντες	(συντελεστές σημαντικότητας) ¹			
	2001	2002	2003	2004
Ζήτηση	44,0	46,0	43,0	40,0
Κέρδη	23,5	21,5	20,5	22,5
Διαθεσιμότητα και Κόστος Κεφαλαίων	15,0	15,0	13,0	16,0
Τεχνολογικές Εξελίξεις	34,5	35,5	34,5	35,0
Κίνητρα για Επενδύσεις	15,5	13,5	13,5	14,0
Φορολογία των Κερδών	0,0	0,5	-1,0	-0,5
Οικονομική Πολιτική στο σύνολο της	4,5	0,0	-4,5	-3,0
Άλλοι λόγοι	2,0	3,5	1,0	0,5

1. Ο συντελεστής λαμβάνει τιμές στο διάστημα +100, όταν όλες οι επιχειρήσεις εκτιμούν πολύ θετικά την επίπτωση και -100 αντιστρόφως.
Πηγή: ΙΟΒΕ, Έρευνα Επενδύσεων στη Βιομηχανία 2001-2003

Προσδοκίες Εξέλιξης Τιμών Βιομηχανίας

Πηγή: IOBE

4.5 Βιομηχανικές Τιμές

Το 2003 οι βιομηχανικές τιμές αυξήθηκαν με τον ίδιο περίπου ρυθμό του 2002. Ο δείκτης τιμών χονδρικής πώλησης προϊόντων εγχώριας δευτερογενούς παραγωγής για εσωτερική κατανάλωση αυξήθηκε κατά 2,7% έναντι του 2002. Όσον αφορά την πορεία των τιμών στη διάρκεια του χρόνου καταγράφεται το α' τρίμηνο του έτους αύξηση κατά 3,5%. Η πορεία αυτή επιβραδύνεται το β' τρίμηνο του έτους όταν σημειώνεται ρυθμός μεταβολής της τάξεως του 1,9%, η χαμηλότερη τιμή από το τελευταίο τρίμηνο του 2001, ενώ το δεύτερο εξάμηνο η πορεία των τιμών επιταχύνεται πάλι.

Η τάση αυτή αποτυπώνεται επίσης στις προβλέψεις των επιχειρήσεων για την εξέλιξη των τιμών των προϊόντων τους, βραχυχρόνια. Στις αρχές του έτους οι προβλέψεις των επιχειρήσεων για τις τιμές εμφανίζονται εντονότερα ανοδικές. Η έξαρση αυτή είναι σε μεγάλο μέρος εποχική και οφείλεται στο γεγονός ότι το πρώτο τρίμηνο του χρόνου πραγματοποιούνται αυξήσεις σε πολλά στοιχεία του κόστους, όμως τους επόμενους μήνες οι προβλέψεις ακολουθούν σταδιακή αποκλιμάκωση για να φτάσουν στα μέσα του έτους το χαμηλότερο σημείο. Στη συνέχεια καταγράφεται ενίσχυση της προοπτικής ανόδου των τιμών ακολουθώντας με αυτό τον τρόπο τον

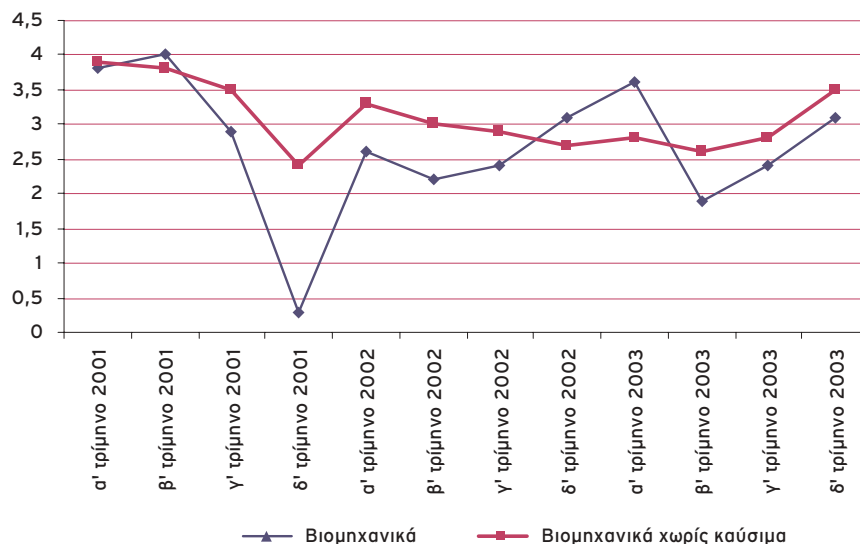
έντονα εποχικά κυκλικό χαρακτήρα των προβλέψεων.

Σε κλαδικό επίπεδο σε 10 εκ των 21 κλάδων που εξετάζονται καταγράφεται αύξηση των τιμών με ρυθμό ταχύτερο έναντι του 2002. Ειδικότερα ανοδική σε επίπεδα ανώτερα του μέσου όρου της βιομηχανίας είναι η πορεία του δείκτη στους κλάδους Ηλεκτρικές μηχανές και συσκευές (10% έναντι 3,3% το 2002), Προϊόντων ελαστικού και πλαστικού (3,8%), Υφαντικών ειδών, Μεταλλικών προϊόντων αυτοκινήτων & οχημάτων, Ξύλου και ειδών από ξύλο. Η εξέλιξη των κλάδων αυτών συνέβαλλε αρνητικά στη διαμόρφωση του δείκτη τιμών βιομηχανίας του τομέα, μοιλονότι στους υπόλοιπους κλάδους καταγράφεται αποδυνάμωση των αυξήσεων και θετική συμβολή στην διαμόρφωση του δείκτη. Τέλος ο ειδικός δείκτης τιμών των εγχωρίων βιομηχανικών αγαθών εκτός καυσίμων παρουσίασε μεταβολή το 2003 με μέσο ετήσιο ρυθμό ανόδου 2,9%, δηλαδή οριακά βραδύτερο έναντι το 2002 (3%).

Στις αρχές του 2004 οι προσδοκίες ανόδου των βιομηχανικών τιμών παρουσιάζουν ταχεία και συνεχή αποκλιμάκωση, μετά από επτά μήνες ανόδου. Η εξέλιξη αυτή προοιωνίζει πιθανώς περαιτέρω επιβράδυνση των βιομηχανικών τιμών στη διάρκεια του 2004.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 4.10

Δείκτες Τιμών Χονδρικής Τελικών Προϊόντων Εγχώριας Βιομηχανικής Παραγωγής και Δείκτες Τιμών Χονδρικής Τελικών Προϊόντων Εγχώριας Βιομηχανικής Παραγωγής χωρίς καύσιμα

ΠΙΝΑΚΑΣ 4.8

Δείκτες Τιμών Χονδρικής Πώλησης Τελικών Προϊόντων Εγχώριας Βιομηχανικής Παραγωγής για Εσωτερική Κατανάλωση

1995=100

Κλάδοι παραγωγικής δραστηριότητας	Έτη			Μεταβολή	
	2001	2002	2003	2002:2001	2003:2002
- Τροφίμων και ποτών	128,7	132,8	136,8	3,2	2,9
- Καπνού	147,6	157,6	163,9	6,7	4,0
- Υφαντικών ειδών	123,3	126,2	130,2	2,3	3,2
- Ένδυσης - γουναρικών	130,0	132,7	135,1	2,1	1,8
- Δέρματος - δερματίνων ειδών	129,8	133,7	137,4	3,0	2,8
- Ξύλου και ειδών από ξύλο πλην επίπλων	137,6	137,8	141,1	0,2	2,4
- Χαρτοποιητού, χάρτου και προϊόντων	139,0	140,1	141,7	0,8	1,1
- Εκδόσεων, εκτυπώσεων	145,9	153,2	159,4	5,0	4,0
- Παραγώγων πετρελαίου, οπτάνθρακα	136,4	132,8	132,5	-2,6	-0,3
- Χημικών	120,7	122,8	125,1	1,7	1,9
- Προϊόντων ελαστικού και πλαστικού	136,7	138,7	143,9	1,4	3,8
- Μη μεταλλικών ορυκτών	136,9	143,1	145,9	4,5	1,9
- Βασικών μεταλλουργικών βιομηχανιών	117,6	118,2	121,7	0,5	3,0
- Μεταλλικών προϊόντων	129,5	130,6	134,7	0,8	3,1
- Μηχανών και συσκευών	117,9	119,5	120,4	1,4	0,8
- Ηλεκτρικών μηχανών και συσκευών	148,3	153,2	168,5	3,3	10,0
- Εξοπλισμού και συσκευών ραδιοφωνίας, τηλεόρασης και επικοινωνιών	108,4	108,8	109,8	0,4	1,0
- Ηλεκτρικών οργάνων ακριβείας και ρολογιών	112,7	128,5	134,4	14,0	4,6
- Αυτοκινήτων, οχημάτων και ρυμουλκούμενων	121,1	121,2	124,9	0,1	3,0
- Λοιπού εξοπλισμού μεταφορών	147,0	156,3	161,4	6,3	3,3
- Επίπλων και λοιπών βιομηχανιών	125,3	127,5	128,6	1,8	0,9
Σύνολο Τομέα	128,7	132,0	135,6	2,6	2,7

Πηγή: ΕΣΥΕ, Δείκτης Τιμών Χονδρικής Πώλησης.

V. ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΣΤΟΥΣ ΚΛΑΔΟΥΣ ΤΗΣ ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗΣ

5.1. Μακροχρόνιες Κλαδικές Τάσεις (1995-2003)

Το 2003 το επίπεδο παραγωγής της μεταποίησης ήταν ανώτερο του 1995 κατά 17,6%. Ωστόσο η πορεία των επιμέρους κλάδων διαφοροποιείται σημαντικά: Από τους 23 κλάδους της μεταποίησης οι 15 ακολουθούν ανοδική πορεία και καταγράφουν σωρευτική αύξηση της παραγωγής τους ενώ οι υπόλοιποι φθίνουν. Οι κλάδοι της μεταποίησης κατατάσσονται σε τρεις κατηγορίες, με βάση την εξέλιξη τους την περίοδο 1995-2003.

1. **Κλάδοι με ταχεία ανάπτυξη**, των οποίων η παραγωγή αυξήθηκε αισθητά ταχύτερα του συνόλου της μεταποίησης, με αποτέλεσμα η παραγωγή τους να βρίσκεται το 2003 σε επίπεδα σαφώς ανώτερα του 1995. Ενδεικτικά η παραγωγή του κλάδου «Μεταφορικά Μέσα» είναι ανώτερη κατά 141,41% αυτής του 1995, ενώ η παραγωγή του κλάδου «Χημικά Προϊόντα» είναι ανώτερη του 1995 κατά 66,02%, συμ-

βάλλοντας θετικά κατά 5,59 μονάδες στην συνολική αύξηση του δείκτη βιομηχανίας (17,6%).

2. **Κλάδοι με μέση ανάπτυξη**, των οποίων η παραγωγή κυμαίνεται περί τον μέσο όρο της βιομηχανίας, έχουν θετικό ρυθμό ανάπτυξης και ευνοϊκή συμβολή στη διαμόρφωση της ανόδου της παραγωγής του συνόλου της Βιομηχανίας. Ενδεικτικά, το 2003 στον κλάδο «Μη Μεταλλικών Ορυκτών» η παραγωγή ανήλθε σε επίπεδα κατά 23,93% ανώτερα του 1995, συμβάλλοντας θετικά κατά 1,64 μονάδες στην αύξηση του συνόλου της βιομηχανικής παραγωγής.

3. **Κλάδοι σε υποχώρηση**. Στην κατηγορία αυτή κατατάσσονται το 2003 οκτώ κλάδοι, οι οποίοι παρουσιάζουν υποχώρηση της παραγωγής τους σε επίπεδα κατώτερα του 1995 και συμβάλλουν αρνητικά στην εξέλιξη του συνόλου της βιομηχανικής παραγωγής. Ενδεικτικά, ο δείκτης παραγωγής του κλάδου «Χαρτιού και Προϊόντων Χαρτιού» διαμορφώθηκε στις 92,9 μονάδες, δηλαδή σε επίπεδα κατά 7% χαμηλότερα του 1995.

ΠΙΝΑΚΑΣ 5.1

Κλάδοι με ταχεία ανάπτυξη 1995-2003

		Συντελ. Στάθμισης	Μεταβολή (%) επιπέδου παραγωγής	Συμβολή στη μεταβολή του συνόλου της βιομηχανικής παραγωγής
34	Μεταφορικών μέσων	0,59	141,41	0,83
24	Χημικών προϊόντων	8,47	66,02	5,59
33	Ιατρικών οργάνων και οργάνων ακριβείας	0,35	54,24	0,19
22	Εκτυπώσεων - εκδόσεων	3,44	48,76	1,68
28	Κατασκευή τελικών προϊόντων εκ μετάλλου	4,14	41,10	1,70
23	Παραγωγή πετρελαίου και άνθρακα	4,58	35,91	1,64
27	Βασικών μετάλλων	7,38	34,72	2,56
25	Προϊόντων από ελαστική και πλαστική ύλη	4,28	34,69	1,48
32	Συσκευών ραδιοφωνίας, τηλεόρασης & επικοινωνιών	1,61	27,42	0,44
31	Ηλεκτρικών μηχανών, συσκευών κ.λ.π.	2,45	25,93	0,64

Πηγή: ΕΣΥΕ

ΠΙΝΑΚΑΣ 5.2**Κλάδοι με μέση ανάπτυξη 1995-2003**

		Συντελ. Στάθμισης	Μεταβολή (%) επιπέδου παραγωγής	Συμβολή στη μεταβολή του συνόλου της βιομηχανικής παραγωγής
26	Μη μεταλλικών ορυκτών	6,84	23,93	1,64
15	Τροφίμων - ποτών	22,48	17,86	4,02
29	Μηχανημάτων και ειδών εξοπλισμού	3,29	17,25	0,57
36	Επίπλων - λοιπών βιομηχανιών	1,97	13,36	0,26
37	Ανακύκλωση	0,05	5,62	0,00

Πηγή: ΕΣΥΕ

ΠΙΝΑΚΑΣ 5.3**Κλάδοι σε υποχώρηση 1995-2003**

		Συντελ. Στάθμισης	Μεταβολή (%) επιπέδου παραγωγής	Συμβολή στη μεταβολή του συνόλου της βιομηχανικής παραγωγής
21	Χαρτιού και προϊόντων από χαρτί	3,63	-7,07	-0,26
16	Καπνού	1,94	-11,01	-0,21
17	Κλωστοϋφαντουργικών υλών	8,12	-15,76	-1,28
18	Ειδών ενδυμασίας	6,43	-21,00	-1,35
20	Ξύλου και φελιού	1,35	-23,74	-0,32
35	Λοιπού εξοπλισμού μεταφορών	5,06	-30,11	-1,52
19	Δέρματος - ειδών υποδήσεως	1,49	-43,21	-0,64
30	Μηχανών γραφείου - ηλεκτρονικών υπολογιστών	0,07	-71,71	-0,05

Πηγή: ΕΣΥΕ

5.2. Οι Κλαδικές Εξελίξεις το 2003

Το 2003 η βιομηχανική παραγωγή επηρεάστηκε θετικά από την άνοδο 11 κλάδων, ενώ πτωτική ήταν η πορεία των υπολοίπων κλάδων, που συνθέτουν το δείκτη βιομηχανικής παραγωγής.

Αναλυτικότερα:

Επέκταση της θετικής πορείας του 2002, με περαιτέρω αύξηση του ρυθμού ανάπτυξης το 2003 παρουσιάζουν οι κλάδοι «Ιατρικά Όργανα και Όργανα Ακριβείας» (32,84%), «Προϊόντα από Μέταλλο» (5,64%) και «Καπνός» (2,45%). Θα πρέπει ωστόσο να σημειωθεί ότι η πορεία των κλάδων «Ηλεκτρικές Μηχανές και Συσκευές» (14,45%), «Μεταφορικά Μέσα» (14,3%) και «Προϊόντα από Ελαστική και Πλαστική Ύλη» (0,38%), με θετικούς ρυθμούς ανάπτυξης έναντι αρνητικών το 2002, αποτελεί ένδειξη ανάκαμψης της δραστηριότητας τους. Τέλος μετριωπαθέστερη αύξηση της παραγωγής και βραδύτερη έναντι του 2002 σημειώνεται στους κλάδους Χημικά Προϊόντα (6,52%), Μη Μεταλλικά

Ορυκτά (3,04%), Εκτυπώσεις -Εκδόσεις (2,14%) και Παραγωγή Πετρελαίου και Άνθρακα (0,11%).

Η πλειονότητα των κλάδων στους οποίους καταγράφεται μείωση της παραγωγής έναντι του 2002 συνεχίζουν την πτωτική πορεία τους από τον προηγούμενο χρόνο. Ειδικότερα στους κλάδους Έπιπλα-Λοιπή Βιομηχανία (-5,66%) Κλωστοϋφαντουργικά Υλικά (-2,51%), Χαρτί και προϊόντα από χαρτί (-2,28%) και Είδη Ενδυμασίας (-0,6%) καταγράφεται ασθενέστερη μείωση το 2003. Εντονότερου χαρακτήρα έναντι του 2002 είναι η πτώση που παρουσιάζεται στους κλάδους Δέρμα και Είδη Δέρματος (-9,23% έναντι -4,33%) Ξύλο και Φελιός (-9,48% έναντι 8,79%), Συσκευών Ραδιοφωνίας Τηλεόρασης και Επικοινωνιών (-31,95% έναντι -23,13%).

Τέλος ανακοπή του θετικού κλίματος του 2002 σημειώνεται σε 4 κλάδους στους οποίους το 2003 καταγράφεται αρνητικός ρυθμός μεταβολής: Μηχανές Γραφείου & Η/Υ(-77,49%), Μηχανήματα και Είδη Εξοπλισμού (-4,82%), Τρόφιμα - Ποτά (-3,15%) και Βασική Μεταλλουργία (-0,43%).

ΠΙΝΑΚΑΣ 5.4

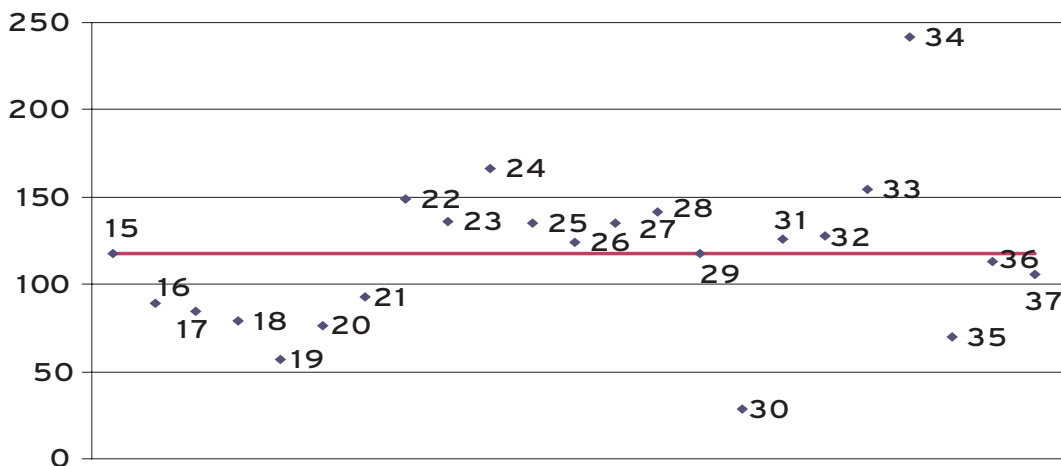
Δείκτες Παραγωγής στη Μεταποίηση 2001-2003

	Έτη			Μεταβολή (%)		
	2001	2002	2003	2000:2001	2002:2001	2003:2002
15 Τροφίμων - ποτών	119,1	121,7	117,9	2,1	2,2	-3,2
16 Καπνού	85,3	86,9	89,0	1,5	1,9	2,4
17 Κλωστοϋφαντουργικών υλών	93,4	86,4	84,2	-6,7	-7,4	-2,5
18 Ειδών ενδυμασίας	81,5	79,5	79,0	-2,2	-2,5	-0,6
19 Δέρματος - ειδών υποδήσεως	65,4	62,6	56,8	-5,0	-4,3	-9,2
20 Ξύλου και φελλού	92,4	84,2	76,3	-2,0	-8,8	-9,5
21 Χαρτιού και προϊόντων από χαρτί	98,5	95,1	92,9	-4,2	-3,4	-2,3
22 Εκτυπώσεων - εκδόσεων	111,2	145,7	148,8	5,7	31,0	2,1
23 Παραγώγων πετρελαίου και άνθρακα	132,7	135,8	135,9	-1,9	2,3	0,1
24 Χημικών προϊόντων	140,6	155,9	166,0	9,7	10,8	6,5
25 Προϊόντων από ελαστική και πλαστική ύλη	137,4	134,2	134,7	3,2	-2,3	0,4
26 Μη μεταλλικών ορυκτών	115,8	120,3	123,9	2,8	3,8	3,0
27 Βασικών μετάλλων	127,6	135,3	134,7	1,4	6,1	-0,4
28 Κατασκευή τελικών προϊόντων εκ μιάλλου	132,6	133,6	141,1	1,5	0,8	5,6
29 Μηχανημάτων και ειδών εξοπλισμού	121,3	123,2	117,3	3,5	1,6	-4,8
30 Μηχανών γραφείου - ηλεκτρονικών υπολογιστών	85,9	125,7	28,3	-22,8	46,3	-77,5
31 Ηλεκτρικών μηχανών, συσκευών κ.λ.π.	124,5	110,0	125,9	2,2	-11,7	14,5
32 Συσκευών ραδιοφωνίας, τηλεόρασης & επικοινωνιών	243,6	187,3	127,4	9,3	-23,1	-32,0
33 Ιατρικών οργάνων και οργάνων ακριβείας	102,9	116,1	154,2	-2,4	12,9	32,8
34 Μεταφορικών μέσων	231,5	211,2	241,4	13,4	-8,8	14,3
35 Λοιπού εξοπλισμού μεταφορών	72,8	71,7	69,9	0,8	-1,5	-2,6
36 Επίπλων - λοιπών βιομηχανιών	140,3	120,2	113,4	-4,2	-14,3	-5,7
37 Ανακύκλωση	77,8	97,3	105,6	-1,2	25,0	8,6
1 Ενέργειας	143,8	147,1	155,0	-0,3	2,3	5,3
2 Ενδιάμεσων αγαθών	113,4	114,3	114,5	-1,0	0,8	0,2
3 Κεφαλαιουχικών αγαθών	120,3	114,2	109,8	5,1	-5,1	-3,8
4 Διαρκών καταναλωτικών αγαθών	160,6	138,3	136,6	-1,8	-13,9	-1,2
5 Μη διαρκών καταναλωτικών αγαθών	113,8	120,5	119,7	4,1	5,9	-0,7
ΓΕΝΙΚΟΣ ΔΕΙΚΤΗΣ (15-37)	116,8	118,1	117,6	1,8	1,2	-0,4

Πηγή: ΕΣΥΕ

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5.1

Επίπεδο Παραγωγής των Κλάδων της Μεταποίησης το 2003 (1995=100)*

*Οι αριθμοί αντιπροσωπεύουν τους κωδικούς αριθμούς των κλάδων κατά ΣΤΑΚΟΔ-2003

Πηγή: ΕΣΥΕ

5.3. Ανάλυση των Εξελίξεων σε Βασικούς Κλάδους της Μεταποίησης

Στην ενότητα αυτή παρουσιάζονται αναλυτικά οι εξελίξεις σε έξι κλάδους της ελληνικής μεταποίησης, των οποίων η παραγωγή αθροιστικά καλύπτει πάνω από το 60% του συνόλου της μεταποιητικής παραγωγής. Οι κλάδοι αυτοί είναι: α) Τρόφιμα και ποτά, β) Χημικά προϊόντα γ) Κλωστοϋφαντουργικές ύφες, δ) Μη μεταλλικά ορυκτά, ε) Βασική μεταλλουργία και στ) Είδη ένδυσης - γουναρικών.

Η ανάλυση περιλαμβάνει καταρχήν μία συνολική εκτίμηση των βασικών οικονομικών μεγεθών των παραπάνω έξι κλάδων και της αντίστοιχης συμμετοχής τους στα συνολικά μεγέθη της μεταποίησης. Στη συνέχεια γίνεται μία αναλυτική - ανά κλάδο - επισκόπηση των πρόσφατων εξελίξεων και των προοπτικών που διαφαίνονται για το άμεσο μέλλον, με βάση υπάρχοντα στατιστικά στοιχεία που προκύπτουν από τις έρευνες Οικονομικής Συγκυρίας που διεξάγει το ΙΟΒΕ, σε όλους τους κλάδους της μεταποίησης. Η ανάλυση ολοκληρώνεται με την παρουσίαση της εξέλιξης βασικών χρηματοοικονομικών μεγεθών και επιλεγμένων αριθμοδεικτών του κάθε κλάδου στην τριετία 2000-2002, με βάση τα στοιχεία των δημοσιευμένων ισολογισμών των επιχειρήσεων που συνθέτουν τον κάθε κλάδο. Οι επτά δείκτες που επιλέγονται για την ανάλυση είναι οι εξής:

α) Γενική Ρευστότητα (Κυκλοφορούν Ενεργητικό προς Βραχυπρόθεσμες Υποχρεώσεις), β) Ειδική Ρευστότητα

(Κυκλοφορούν Ενεργητικό πλην Αποθεμάτων προς Βραχυπρόθεσμες Υποχρεώσεις, γ) Αποδοτικότητα Ενεργητικού (Καθαρά Κέρδη προς Σύνολο Ενεργητικού), δ) Αποδοτικότητα Ιδίων Κεφαλαίων (Καθαρά Κέρδη προς Ίδια Κεφάλαια) ε) Δανειακή Επιβάρυνση (Ξένα κεφάλαια προς Ίδια κεφάλαια), στ) Περιθώριο Μικτού Κέρδους (Μικτά Κέρδη προς Κύκλο εργασιών) και ζ) Περιθώριο Καθαρού Κέρδους (Καθαρά Κέρδη προς Κύκλο εργασιών). Οι δύο δείκτες αποδοτικότητας και τα περιθώρια δίνονται σε ποσοστιαία βάση.

Με βάση τα στοιχεία των δημοσιευμένων ισολογισμών του 2002, η ποσοστιαία συμμετοχή των έξι κλάδων στα συνολικά κεφάλαια της ελληνικής μεταποίησης το 2002 αγγίζει το 57,4% (57,2% το 2001). Ο αντίστοιχος αριθμός των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στους κλάδους αυτούς είναι 3026 (σε σύνολο 5964 μεταποιητικών επιχειρήσεων), με 74 επιχειρήσεις περισσότερες από το 2001. Οι επιχειρήσεις των έξι κλάδων πραγματοποιούν το 2002 έναν συνολικό κύκλο εργασιών της τάξης των 21,4 δισεκ. ευρώ (57% του συνόλου της μεταποίησης), εμφανίζοντας έτσι αύξηση 6,1% σε σχέση με το 2001. Οι κερδοφόρες επιχειρήσεις ανέρχονται σε 2151 και αποτελούν το 71,1% των επιχειρήσεων των έξι κλάδων (έναντι 72,5% το 2001). Τα μικτά κέρδη διαμορφώνονται στα 7,1 δισεκ. ευρώ, αυξημένα κατά 6% σε σχέση με το 2001, ενώ αντιπροσωπεύουν το 61% των συνολικών μικτών κερδών της μεταποίησης (όπως και το 2001). Αντιστοίχως τα καθαρά κέρδη ξεπερνούν τα 1,2 δισεκ. ευρώ (αύξηση 2,5% σε σχέση

με το 2001) και αποτελούν πλέον το 66,3% των καθαρών κερδών της μεταποίησης (έναντι 61,6% το 2001).

Το συνολικό καθαρό ενεργητικό των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται σε αυτούς αυξάνεται το 2002 κατά 5,1% και προσδιορίζεται στα 28,6 δισεκ. ευρώ (27,2 δισεκ. ευρώ το 2001). Τα ίδια κεφάλαια ανέρχονται σε 13,9 δισεκ. ευρώ (60% των ιδίων κεφαλαίων της μεταποίησης), μειωμένα ελαφρά κατά 1,2% σε σχέση με το 2001, ενώ τα ξένα κεφάλαια έχουν αυξηθεί κατά 12% και διαμορφώνονται στα 14,7 δισεκ. ευρώ. Οι βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις αυξάνονται ταχύτερα από τις μακροπρόθεσμες (13,3% και 7,4% αντίστοιχα), ενώ οι έξι αυτοί κλάδοι εμφανίζουν σημαντική αύξηση 13,2% στις απαιτήσεις τους, οι οποίες ανέρχονται στα 8,5 δισεκ. ευρώ (έναντι 7,6 δισεκ. ευρώ το 2001). Τέλος σε επίπεδο προσωπικού, οι κλάδοι αυτοί απασχολούν συνολικά 154981 άτομα (έναντι 156202 ατόμων το 2001), συγκεντρώνουν δηλαδή το 56% της συνολικής απασχόλησης στη μεταποίηση (56,5% το 2001).

Ο Κλάδος Τροφίμων και Ποτών

α. Εξελίξεις και Προοπτικές

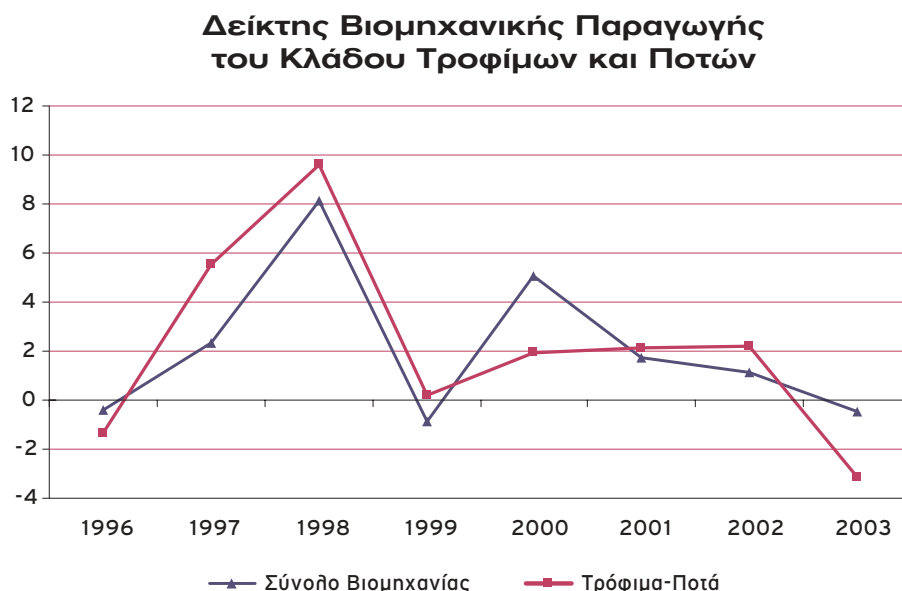
Ο δείκτης βιομηχανικής παραγωγής στον κλάδο «Τρόφιμα-Ποτά» προσέγγισε κατά το 2003 τις 117,9 μονάδες σημειώνοντας αρνητικό ρυθμό μεταβολής -3,2% με συνέπεια τη διακοπή της δυναμικής πορείας που διατηρούσε από το 2000. Η φθίνουσα πορεία του κλά-

δου, ο οποίος αποτελεί τον σημαντικότερο της βιομηχανικής παραγωγής, επιβάρυνε σημαντικά τη διαμόρφωση του γενικού δείκτη βιομηχανικής παραγωγής. Αντίστοιχη πορεία διαγράφει και ο δείκτης επιχειρηματικών προσδοκιών του κλάδου, ο οποίος μειώθηκε στις 97 μονάδες έναντι 101 μονάδων το 2002. Η εξέλιξη του κλάδου το 2003 επηρεάστηκε δυσμενώς αφενός από τα χαμηλά επίπεδα της ζήτησης και αφετέρου από τη διαφαινόμενη διόγκωση των αποθεμάτων. Συγκεκριμένα το 2003 το ποσοστό των επιχειρήσεων που εκτιμά ότι τα επίπεδα του συνόλου των παραγγελιών είναι «κατώτερα» των κανονικών ήταν μεγαλύτερο του 2002. Την ίδια τάση, αλλά με μεγαλύτερη ένταση ακολουθούν και οι παραγγελίες εξωτερικού ενώ καταγράφεται μείωση του ποσοστού χρησιμοποίησης εργοστασιακού δυναμικού. Οι πιο μετριοπαθείς προβλέψεις των επιχειρήσεων για την πορεία της παραγωγής, των πωλήσεων και των εξαγωγών, από τις αρχές του 2003 έχουν επιτείνει το δυσμενές κλίμα στον κλάδο.

Τους πρώτους μήνες του 2004, με βάση τα τελευταία διαθέσιμα στοιχεία για την πορεία του δείκτη βιομηχανικής παραγωγής και του δείκτη επιχειρηματικών προσδοκιών διαφαίνεται σταδιακή βελτίωση του κλίματος, που υποδηλώνει ότι τα προβλήματα που παρουσίασε ο κλάδος το 2003 ήταν συγκυριακά. Ο δείκτης παραγωγής τον Φεβρουάριο αυξάνεται σημαντικά σε σχέση με τον Ιανουάριο, στις 101,9 μονάδες, δηλαδή με ρυθμό 11,5%. Επιπρόσθετα, ο δείκτης επιχειρηματικών προσ-

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5.2

Σε ετήσιες ποσοστιαίες μεταβολές

ΠΙΝΑΚΑΣ 5.5

Εκτιμήσεις Επιχειρήσεων του Κλάδου Τροφίμων και Ποτών

	Ποσοστό Χρησιμοποίησης Εργοστασιακού Δυναμικού	Μήνες Εξασφαλισμένης Παραγωγής
1998	73,1	5,6
1999	73,8	4,9
2000	75,1	4,1
2001	73,3	4,0
2002	74,6	3,9
2003	72,6	4,2
2004*	70,6	5,1

* Προσωρινά Στοιχεία (Ιανουάριος-Απρίλιος)
Πηγή: IOBE

δοκιών καταγράφει μια ιδιαίτερα θετική πορεία από τις αρχές του 2004 με αποτέλεσμα τον Απρίλιο να φτάσει τις 111,3 μονάδες. Κυρία χαρακτηριστικά του κλίματος που διαμορφώθηκε τον Απρίλιο ήταν τα ακόλουθα: α) Θετικότερες εκτιμήσεις για τα επίπεδα της ζήτησης. Παράλληλα αυξάνεται το ποσοστό αυτών που δέχτηκαν νέες παραγγελίες, ενώ ταυτόχρονα αποδυναμώνεται αισθητά η σημασία της ανεπαρκούς ζήτησης (25% έναντι 43% τον Ιανουάριο) ως ανασταλτικού παράγοντα επέκτασης της δραστηριότητας. β) Ποσοστό ανώτερο του 40% των επιχειρήσεων διατυπώνει προβλέψεις ανόδου της παραγωγής και των πωλήσεων σε βραχυχρόνιο ορίζοντα. Αντίθετα πρέπει να επισημανθεί ότι μειώνεται το ποσοστό χρησιμοποίησης εργοστασιακού δυναμικού, αλλά παραμένει υψηλότερο έναντι των αρ-

χών του έτους και υποχωρούν ελαφρά οι μήνες εξασφαλισμένης παραγωγής.

Το 2003 οι τιμές χονδρικής των τροφίμων-ποτών αυξήθηκαν με ρυθμό οριακά υψηλότερο του συνόλου της βιομηχανίας. Ο ρυθμός μεταβολής των τιμών ακολουθεί πάντως φθίνουσα πορεία από το 2001.

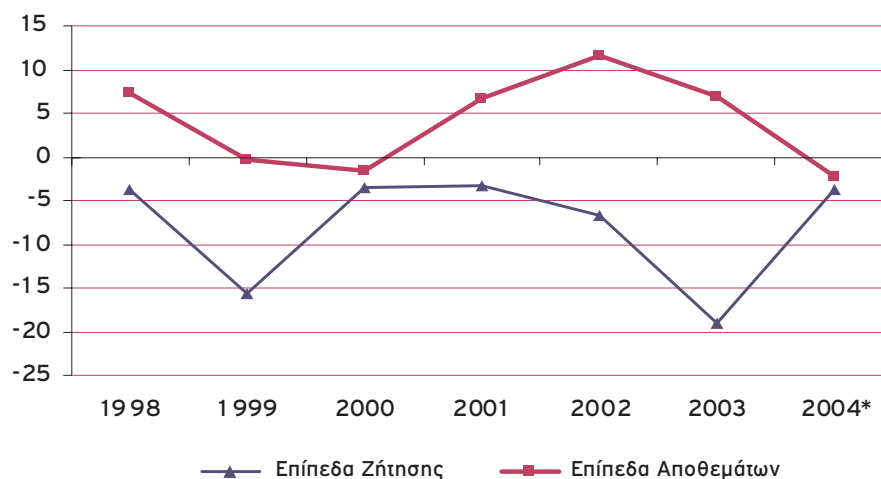
β. Χρηματοοικονομική Ανάλυση

Ο κλάδος των τροφίμων και ποτών το 2002 περιλαμβάνει 1363 επιχειρήσεις ΑΕ και ΕΠΕ, αυξημένες κατά 4% σε σχέση με τις 1310 του 2001 και κατά 11% σε σχέση με τις 1218 επιχειρήσεις του 2000. Η αναλογία των κερδοφόρων στο συνολικό αριθμό επιχειρήσεων του κλάδου είναι 66,5% (έναντι 68,8% το 2001).

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5.3

διαφορά θετικών - αρνητικών απαντήσεων

Εκτιμήσεις Επιπέδων Ζήτησης και Αποθεμάτων του κλάδου Τροφίμων και Ποτών

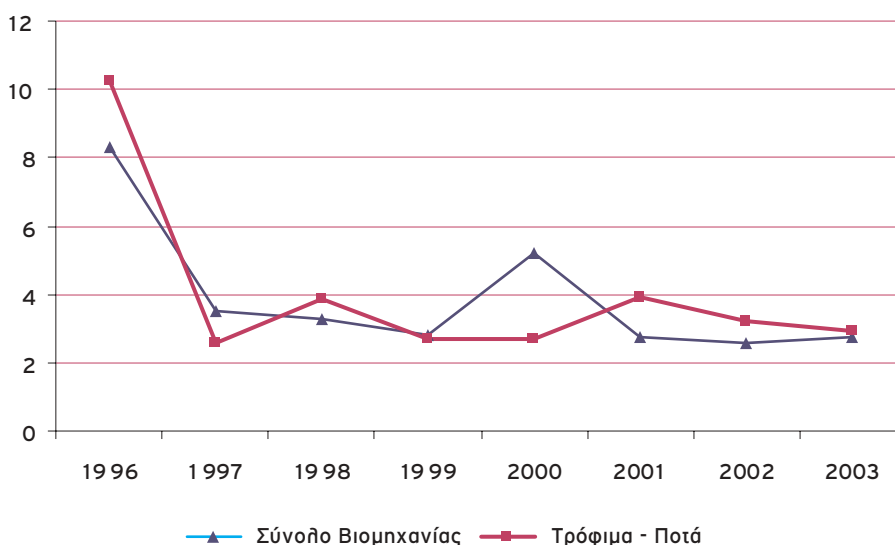

* Προσωρινά Στοιχεία (Ιανουάριος-Απρίλιος)
Πηγή: IOBE

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5.4

Σε ετήσιες ποσοστιαίες μεταβολές

Δείκτης Τιμών Χόνδρικής του Κλάδου Τροφίμων και Ποτών

Πηγή: ΕΣΥΕ

Πρόκειται για τον κλάδο που κατέχει σταθερά το μεγαλύτερο ποσοστό συνολικών κεφαλαίων στην ελληνική μεταποίηση με 26,6% (2002). Επιπλέον οι επιχειρήσεις του κλάδου απασχολούν το 2002 ένα σύνολο 69411 ατόμων (μ.ο 51 άτομα ανά επιχείρηση), σε μικρή υποχώρηση σε σχέση με τους 70159 του 2001 (μ.ο 53,6), αλλά σημαντικά περισσότερους από τους 64058 εργαζόμενους του 2000 (μ.ο. 52,6). Είναι χαρακτηριστικό πάντως ότι το 2002, το 1/4 του συνολικού προσωπικού της μεταποίησης απασχολείται στον κλάδο των τροφίμων - ποτών.

Ο συνολικός κύκλος εργασιών του κλάδου διαμορφώνεται το 2002 σε 9,6 δισεκ ευρώ (αύξηση 7,1% σε σχέση με το 2001), το 87,9% του οποίου πραγματοποιείται από τις κερδοφόρες επιχειρήσεις (έναντι 88,8% το 2001). Οι πέντε πρώτες επιχειρήσεις σε τζίρο συγκροτούν το 1/5 (20,1%) του συνολικού τζίρου του κλάδου, με τη συγκέντρωση όμως να υποχωρεί με πολύ μικρό βήμα σε σχέση με το 2000 (20,4% το 2001, 21,7% το 2000). Τόσο τα μικτά, όσο και τα καθαρά κέρδη εμφανίζουν αύξηση το 2002 (4,2% και 10,7% αντιστοίχως). Ωστόσο, ενώ ο ρυθμός αύξησης των καθαρών κερδών υπερτερεί της αύξησης των πωλήσεων, ο αντίστοιχος ρυθμός των μικτών κερδών υστερεί. Το αποτέλεσμα είναι να υποχωρεί ελαφρά το μικτό περιθώριο κέρδους (περίπου μία ποσοστιαία μονάδα), ενώ αυξάνεται το καθαρό περιθώριο. Παραμένουν πάντως και τα δύο, μεγαλύτερα από τα αντίστοιχα περιθώρια κέρδους

του συνόλου της ελληνικής μεταποίησης (30,97% και 4,89% αντιστοίχως).

Από τα υπόλοιπα μεγέθη, μπορεί να σημειωθεί η μεγάλη αύξηση των απαιτήσεων (15,8%) και των διαθεσίμων (17,5%) που προσδίδει σημαντικό κεφάλαιο κίνησης στον κλάδο, ενώ η αύξηση κατά 5,1% του συνολικού ενεργητικού είναι μικρότερη της αντίστοιχης αύξησης του 2001 (8,7%). Ως προς τη διάθρηση του παθητικού, τα ίδια κεφάλαια παραμένουν στα επίπεδα του 2001, ενώ αντίθετα οι υποχρεώσεις εμφανίζονται αυξημένες κατά 11% (κυρίως λόγω της ανόδου 14,7% του βραχυπρόθεσμου δανεισμού) και προσδιορίζονται πλέον στα 6,5 δισεκ. ευρώ.

Σε επίπεδο δεικτών, η γενική ρευστότητα βρίσκεται σε ικανοποιητικό επίπεδο (1,2), πάντα πάνω από τη μονάδα, ενώ η ειδική ρευστότητα έχει παγιωθεί στο επίπεδο του 0,85-0,86 την τριετία 2000-2002. Η δανειακή επιβάρυνση αυξάνεται μεν ως αποτέλεσμα του προσπορισμού ξένων κεφαλαίων το 2002, αλλά δεν έχει ξεπεράσει την κρίσιμη μονάδα (0,95). Τέλος, η μικρή διαφοροποίηση στο μίγμα της κεφαλαιακής δομής του κλάδου φέρνει θετικά αποτελέσματα τόσο στην αποδοτικότητα των ιδίων κεφαλαίων, όσο και του συνολικού ενεργητικού με τους δείκτες να διαμορφώνονται στο 7,10 και 3,64 αντιστοίχως. Οι περισσότεροι δείκτες εμφανίζονται να υστερούν σε σύγκριση με το σύνολο της μεταποίησης, εντούτοις βρίσκονται πολύ κοντά στους αντίστοιχους μέσους όρους.

ΠΙΝΑΚΑΣ 5.6**Χρηματοοικονομικά Στοιχεία του Κλάδου Τροφίμων και Ποτών**

Σε χιλ. €

	2000	2001	2002
Λογαριασμοί Αποτελεσμάτων Χρήσεως			
Κύκλος Εργασιών	8 063 384	8 986 482	9 628 168
Μικτά Κέρδη (Προ Αποσβέσεων)	2 899 761	3 161 843	3 295 012
Μικτό Περιθώριο Κέρδους	35,96%	35,18%	34,22%
Καθαρά Κέρδη Προ Φόρων	435 736	434 869	481 466
Καθαρό Περιθώριο Κέρδους	5,40%	4,84%	5,00%
Λογαριασμοί Ισολογισμού			
Καθαρά Πάγια	7 096 933	7 585 561	7 568 110
Αποσβέσεις	2 884 267	3 334 298	3 657 309
Απαιτήσεις	2 841 849	3 099 814	3 588 233
Ταμείο - Τράπεζες	327 674	345 108	405 370
Σύνολο Ενεργητικού	11 589 623	12 600 518	13 239 164
Ίδια Κεφάλαια	6 414 192	6 776 808	6 779 214
Μακροπρόθεσμες Υποχρεώσεις	1 488 763	1 706 369	1 737 580
Βραχυπρόθεσμες Υποχρεώσεις	3 686 668	4 117 342	4 722 369
Σύνολο Υποχρεώσεων	5 175 431	5 823 711	6 459 950
Βασικοί Αριθμοδείκτες			
Γενικής Ρευστότητας	1,22	1,22	1,20
Ειδικής Ρευστότητας	0,86	0,84	0,85
Αποδοτικότητα Ενεργητικού	3,76%	3,45%	3,64%
Αποδοτικότητα Ιδίων Κεφαλαίων	6,79%	6,42%	7,10%
Δανειακής Επιβάρυνσης	0,81	0,86	0,95

Πηγή: ΣΕΒ, Επεξεργασία IOBE

Ο Κλάδος Χημικών Προϊόντων**α. Εξελίξεις και Προοπτικές**

Το 2003 ο κλάδος των χημικών προϊόντων συνεχίζει την ανοδική πορεία, που διαγράφει από το 1995. Η παραγωγή στον κλάδο αυξήθηκε κατά 6,5%, με ρυθμό μεταβολής βραδύτερο του 2002, σημαντικά όμως υψηλότερο από εκείνον του συνόλου. Με βάση τα στοιχεία από τις έρευνες οικονομικής συγκυρίας οι προσδοκίες των επιχειρήσεων για την πορεία της δραστηριότητα ήταν θετικές καθ' όλο το 2003 και τα επίπεδα της ζήτησης "κανονικά". Παράλληλα σε υψηλά επίπεδα διατηρήθηκε το ποσοστό χρησιμοποίησης εργοστασιακού δυναμικού.

Η ανοδική πορεία του κλάδου αναμένεται να ενισχυθεί περαιτέρω το 2004. Με βάση τα τελευταία διαθέσιμα στοιχεία για το δείκτη βιομηχανικής παραγωγής (Ιανουά-

ριος -Φεβρουάριος) καταγράφεται αύξηση του δείκτη στον κλάδο με ρυθμό 3,7%, ενώ η παραγωγή του κλάδου είναι κατά 63% αυξημένη σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο το 1995. Στην άποψη περί διατήρησης της δυναμικότητας του κλάδου κατά το 2004 συνηγορούν και τα στοιχεία του IOBE. Ειδικότερα την περίοδο Ιανουάριος-Απρίλιος 2004 η πλειονότητα των επιχειρήσεων διατηρεί ισχυρές προσδοκίες αύξησης της παραγωγής και των πωλήσεων. Εξάλλου, αυξημένες εκτιμώνται και οι νέες παραγγελίες ενώ το 74% των επιχειρήσεων θεωρεί ότι η παραγωγική δραστηριότητα διεξάγεται απρόσκοπτα. Θετικές είναι τέλος και οι προβλέψεις για τις εξαγωγές.

Οι τιμές χονδρικής των χημικών προϊόντων αυξήθηκαν το 2003, με ρυθμό οριακά μεγαλύτερο του 2002, ακολουθώντας παράλληλη πορεία με αυτή του τιμάριθμου χονδρικής βιομηχανικών προϊόντων.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5.5

Σε ετήσιες ποσοστιαίες μεταβολές

Πηγή: ΕΣΥΕ

ΠΙΝΑΚΑΣ 5.7

Εκτιμήσεις Επιχειρήσεων του Κλάδου Χημικών Προϊόντων

	Ποσοστό Χρησιμοποίησης Εργοστασιακού Δυναμικού	Μήνες Εξασφαλισμένης Παραγωγής
1996	75,02	5,43
1997	73,68	5,35
1998	75,55	4,73
1999	75,81	5,75
2000	77,31	5,37
2001	75,00	5,20
2002	74,52	5,63
2003	74,92	5,58
2004*	77,55	5,93

Πηγή: ΕΣΥΕ

*Προσωρινά Στοιχεία (Ιανουάριος - Απρίλιος)

β. Χρηματοοικονομική Ανάλυση

Το 2002 ο κλάδος των χημικών προϊόντων περιλαμβάνει 321 επιχειρήσεις, δύο λιγότερες από τις αντίστοιχες του 2001, αλλά 12 περισσότερες σε σχέση με το 2000. Οι κερδοφόρες επιχειρήσεις αποτελούν το 76,3% του κλάδου, στο ίδιο επίπεδο με το 2001 (76,5%), ενώ ο κλάδος κατέχει το 7,4% των συνολικών κεφαλαίων της ελληνικής μεταποίησης, τόσο το 2002, όσο και το 2001. Σε επίπεδο προσωπικού, το 2002 στον κλάδο εργάζο-

νταν 19200 άτομα, με μέσο όρο ανά επιχείρηση τα 60 άτομα, παρουσιάζοντας αύξηση 3,7% σε σχέση με το 2001 (18508 άτομα, μ.ο. 57,3) και 5,8% σε σχέση με το 2000 (18128, μ.ο 58,7).

Η άνοδος του συνολικού κύκλου εργασιών περιορίζεται το 2002 στο 3,5%, σε σχέση με την μεγαλύτερη άνοδο του 2001 (10%). Ο τζίρος διαμορφώνεται έτσι στα 3,3 δισεκ ευρώ, με τις κερδοφόρες επιχειρήσεις να είναι υπεύθυνες για το 94,7% αυτού (έναντι 92,2% το 2001).

Από πλευράς συγκέντρωσης, οι πέντε επιχειρήσεις με τις περισσότερες πωλήσεις για το 2002 κατέχουν το 29,1% του συνολικού τζίρου του κλάδου, επίπεδο το οποίο διατηρείται σε όλη την τριετία 2000-02. Τα μικτά κέρδη αυξάνονται κατά 7,1% και προσδιορίζονται στα 3,33 δισεκ. ευρώ, ενώ τα καθαρά εμφανίζουν αύξηση κατά 3,2% και αγγίζουν τα 230 εκατ. ευρώ. Οι ρυθμοί μεταβολής είναι πάντως μικρότεροι σε σχέση με τους αντίστοιχους ρυθμούς του 2001 (10,5% και 34% αντίστοιχα). Το μικτό περιθώριο κέρδους ξεπερνά πλέον το 40% (πάνω από μία ποσοστιαία μονάδα αύξηση σε σχέση με το 2001), ενώ το καθαρό περιθώριο παραμένει στο επίπεδο του 7,1%, πάντα όμως σημαντικά υψηλότερα από τα αντίστοιχα περιθώρια κέρδους του συνόλου της μεταποίησης.

Ο κλάδος εμφανίζει το 2002 σημαντική αύξηση 10,6% στις απαιτήσεις, ενώ αντίθετα υποχωρούν κατά 5% τα διαθέσιμα σε Ταμείο και Τράπεζες. Το συνολικό ενεργητικό αυξάνεται κατά 3,5%, αν και η αύξηση αυτή είναι μικρότερη της αντίστοιχης του 2001 (10,6%). Σημαντικό χαρακτηριστικό του κλάδου είναι η υποχώρηση των ιδίων κεφαλαίων κατά 3,7%, σε αντιδιαστολή με την

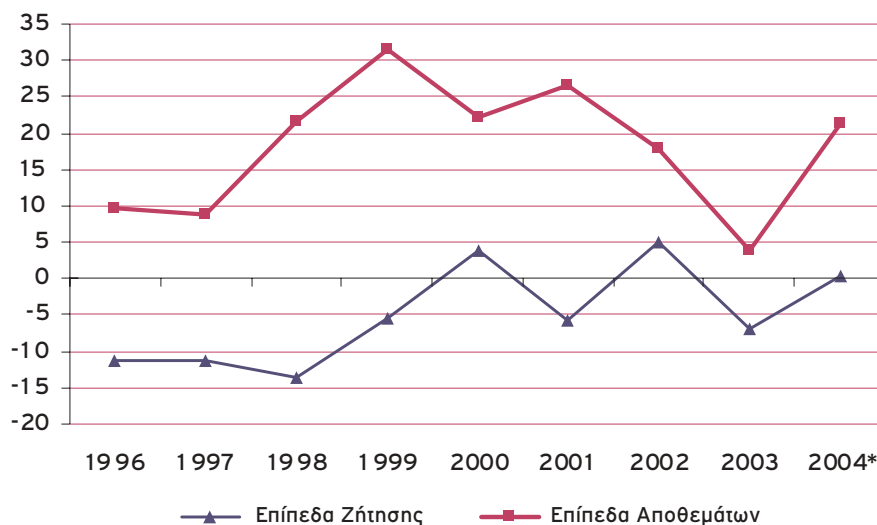
αύξηση των υποχρεώσεων κατά 8,5% (2,27 δισεκ. ευρώ το 2002). Η αύξηση πάντως αυτή του δανεισμού, φαίνεται να γίνεται κυρίως σε μακροπρόθεσμη βάση (αύξηση κατά 29%, έναντι 5,3% των βραχυπρόθεσμων), φανερώνοντας ότι οι επιχειρήσεις του κλάδου είναι σε θέση να επιτύχουν καλύτερους όρους δανεισμού από τους πιστωτές τους.

Η εξέλιξη αυτή αντικατοπτρίζεται όπως είναι φυσικό στους σχετικούς δείκτες, καθώς αυξάνεται έντονα η δανειακή επιβάρυνση του κλάδου (1,63) πολύ πάνω από τη μονάδα, αλλά και από τη μέση τιμή του συνόλου της μεταποίησης (1,14). Η γενική ρευστότητα πάντως κινείται σταθερά πάνω από τη μονάδα (1,2), ενώ βελτιώνεται και η ειδική ρευστότητα προσεγγίζοντας την υψηλότερη τιμή του κλάδου που επιτεύχθηκε το 2000. Η αποδοτικότητα του συνολικού ενεργητικού παραμένει στα επίπεδα του 2001 (6,46%), πολύ υψηλότερα όμως από την αντίστοιχη μέση τιμή όλων των κλάδων (3,71%), ενώ η αποδοτικότητα των ιδίων κεφαλαίων διαμορφώνεται στο 17% και αποτελεί την 4η καλύτερη επίδοση στην ελληνική μεταποίηση.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5.6

διαφορά θετικών - αρνητικών απαντήσεων

Εκτιμήσεις Επιπέδων Ζήτησης και Αποθεμάτων του Κλάδου Χημικών Προϊόντων

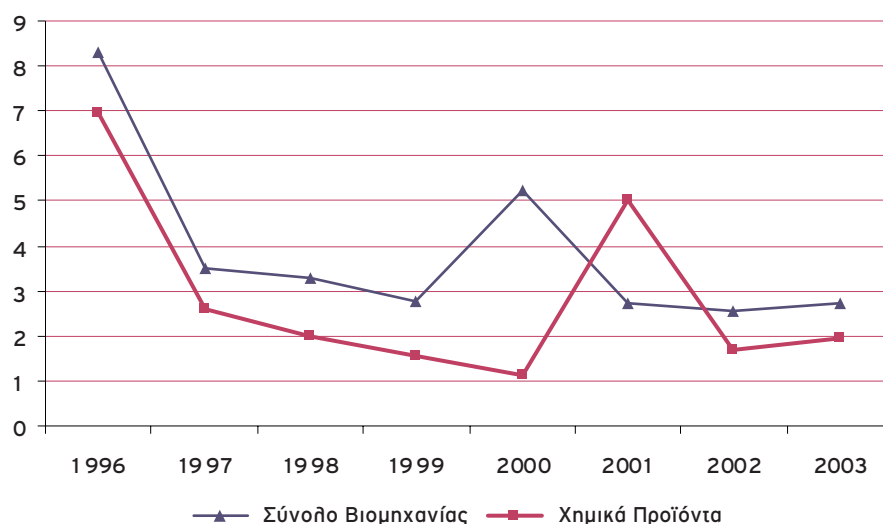
*Προσωρινά Στοιχεία (Ιανουάριος - Απρίλιος)

Πηγή: ΙΟΒΕ

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5.7

Σε ετήσιες ποσοστιαίες μεταβολές

Δείκτης Τιμής Χόνδρικής του Κλάδου Χημικών Προϊόντων

Πηγή: ΕΣΥΕ

ΠΙΝΑΚΑΣ 5.8

Χρηματοοικονομικά Στοιχεία του Κλάδου Χημικών Προϊόντων

Σε χιλ. €

Έτος	2000	2001	2002
Λογαριασμοί Αποτελεσμάτων Χρήσεως			
Κύκλος Κύκλος Εργασιών	2 926 732	3 219 458	3 332 291
Μικτά Κέρδη (Προ Αποσβέσεων)	1 150 665	1 271 594	1 362 442
Μικτό Περιθώριο Κέρδους	39,32%	39,50%	40,89%
Καθαρά Κέρδη Προ Φόρων	171 287	229 377	236 818
Καθαρό Περιθώριο Κέρδους	5,85%	7,12%	7,11%
Λογαριασμοί Ισολογισμού			
Καθαρά Πάγια	1 260 974	1 413 676	1 370 360
Αποσβέσεις	744 525	856 601	865 337
Απαιτήσεις	1 296 244	1 378 434	1 524 161
Ταμείο - Τράπεζες	139 252	144 667	137 486
Σύνολο Ενεργητικού	3 200 833	3 540 716	3 663 431
Ίδια Κεφάλαια	1 371 789	1 447 705	1 393 437
Μακροπρόθεσμες Υποχρεώσεις	220 517	278 983	359 978
Βραχυπρόθεσμες Υποχρεώσεις	1 608 525	1 814 029	1 910 017
Σύνολο Υποχρεώσεων	1 829 042	2 093 012	2 269 994
Βασικοί Αριθμοδείκτες			
Γενικής Ρευστότητας	1,21	1,17	1,20
Ειδικής Ρευστότητας	0,89	0,84	0,87
Αποδοτικότητα Ενεργητικού	5,35%	6,48%	6,46%
Αποδοτικότητα Ιδίων Κεφαλαίων	12,49%	15,84%	16,99%
Δανειακής Επιβάρυνσης	1,33	1,45	1,63

Πηγή: ΣΕΒ, Επεξεργασία IOBE

Ο Κλάδος της Κλωστοϋφαντουργίας

α. Εξελίξεις και Προοπτικές

Η παραγωγή κλωστοϋφαντουργικών υλών παρουσιάζει κατά την περίοδο 1995-2003 έντονες αυξομειώσεις: Μετά από μια σημαντική αύξηση της παραγωγής, τα τελευταία τρία χρόνια, ο δείκτης ακολουθεί φθίνουσα πορεία. Το 2003 καταγράφεται περαιτέρω μείωση της τάξεως του 2,5%. Σωρευτικά δέ, από το 1995 η παραγωγή της κλωστοϋφαντουργίας έχει μειωθεί πάνω από 25%.

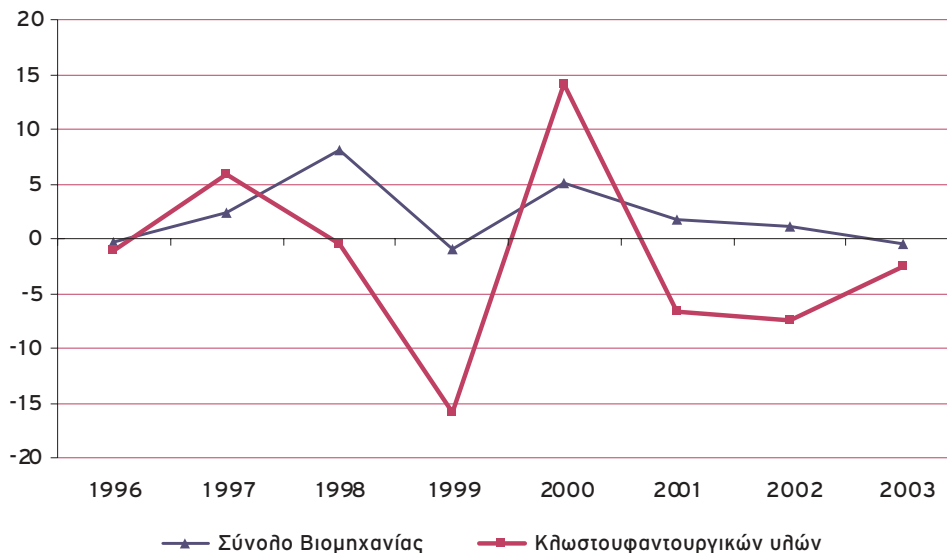
Το 2003 οι δυσμενείς εκτιμήσεις για τα επίπεδα της ζήτησης, η ανεπάρκεια της οποίας αποτελεί βασικό πρόσκομμα στην επέκταση της δραστηριότητας, και η διόγκωση των αποθεμάτων αποτέλεσαν κύρια χαρακτηριστικά του κλίματος στον κλάδο

Με βάση τα πρώτα διαθέσιμα στοιχεία από τον δείκτη βιομηχανικής παραγωγής και τον δείκτη επιχειρηματικών προσδοκιών δεν διακρίνονται ενδείξεις βελτίωσης του κλίματος το 2004. Ο δείκτης βιομηχανικής παραγωγής

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5.8

Σε ετήσιες ποσοστιαίες μεταβολές

Δείκτης Βιομηχανικής Παραγωγής του Κλάδου Κλωστοϋφαντουργικών Υλών

Πηγή: ΕΣΥΕ

ΠΙΝΑΚΑΣ 5.9

Εκτιμήσεις Επιχειρήσεων του Κλάδου Κλωστοϋφαντουργικών Υλών

Έτος	Ποσοστό Χρησιμοποίησης Εργοστασιακού Δυναμικού (%)	Μήνες Εξασφαλισμένης Παραγωγής
1996	82,95	3,36
1997	82,05	3,44
1998	85,99	3,20
1999	84,89	3,00
2000	85,67	3,15
2001	82,98	3,34
2002	78,74	3,29
2003	76,15	2,68
2004*	78,48	2,33

* Προσωρινά Στοιχεία (Ιανουάριος-Απρίλιος)

Πηγή: ΙΟΒΕ

κατά το πρώτο δίμηνο του 2004 μειώνεται σε επίπεδα κατώτερα της ήδη χαμηλής παραγωγής του 2003, ενώ το κλίμα παραμένει δυσμενές για τέσσερις κυρίως λόγους: α) Τα επίπεδα παραγγελιών παρουσιάζονται κατώτερα των «κανονικών» για την εποχή, ενώ ενισχύεται το ποσοστό των επιχειρήσεων που θεωρεί την ανεπάρκεια ζήτησης ως τον κυριότερο ανασταλτικό παράγοντα επέκτασης της παραγωγικής δραστηριότητας. β) Διατυπώνονται προβλήματα στασιμότητας της παραγωγής, των πωλήσεων και των εξαγωγών γ) Τα επίπεδα των αποθεμάτων παραμένουν υψηλά. δ) Μειώνονται οι μήνες εξασφαλισμένης παραγωγής σε 2,3 έναντι 2,9 μήνες την αντίστοιχη περίοδο του 2003.

Όσον αφορά στο δείκτη τιμών χονδρικής, ύστερα από σημαντική πτώση των τιμών το 2001, το 2002 ο δείκτης αυξήθηκε σημαντικά με ρυθμό μεταβολής στα επίπεδα του συνόλου των βιομηχανικών προϊόντων. Η πορεία αυτή ενισχύθηκε περαιτέρω το 2003 όταν οι τιμές αυξήθηκαν με ρυθμό 3,2%, δηλαδή ανώτερο του μέσου ρυθμού ανόδου των τιμών χονδρικής στο σύνολο της βιομηχανίας.

Β. Χρηματοοικονομική Ανάλυση

Ο κλάδος το 2002 περιλαμβάνει 378 επιχειρήσεις, επτά περισσότερες από το 2001 αλλά 66 λιγότερες από τις 444 επιχειρήσεις το 2000. Το 71% των επιχειρήσεων είναι κερδοφόρο το 2002, όταν το 2001 το αντίστοιχο ποσοστό ήταν 76,5%, ενώ και η συμμετοχή

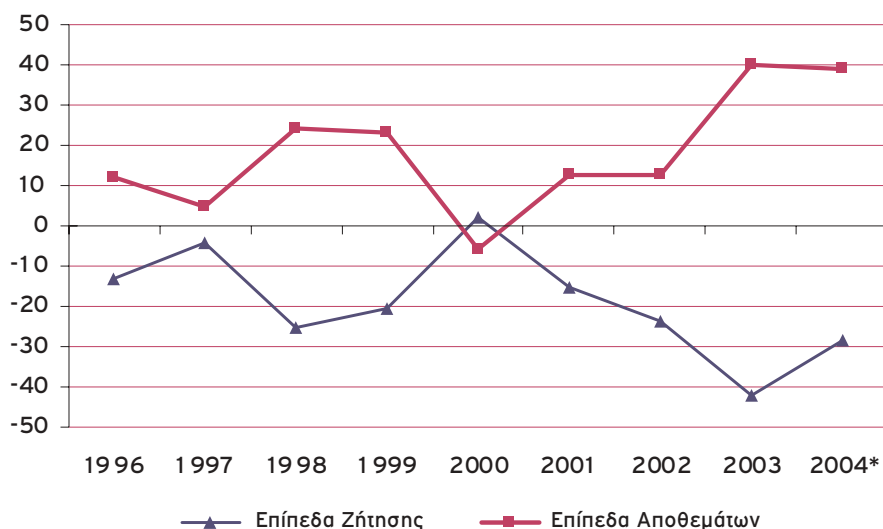
του κλάδου στα συνολικά κεφάλαια της μεταποίησης υποχωρεί από 5,6% το 2001 σε 5,2% το 2002. Αντίστοιχα, υποχωρεί και η απασχόληση, αφού το 2002 στον κλάδο εργάζονται 18392 άτομα (μ.ο. 48,5 άτομα ανά επιχείρηση) στα επίπεδα μεν του 2001 (18650, μ.ο. 50,3 άτομα), αλλά μειωμένα κατά 4000 άτομα σε σχέση με το 2000 (22391, μ.ο. 50,4).

Ο συνολικός κύκλος εργασιών του κλάδου διαμορφώνεται στα 1,5 δισεκ. ευρώ ελαφρά αυξημένος κατά 1,7% σε σχέση με το 2001, όταν όμως είχε διαπιστωθεί μεγάλη υποχώρηση κατά 22,2%. Οι κερδοφόρες επιχειρήσεις πραγματοποιούν το 75% αυτού του τζίρου (έναντι 80,5% το 2001), ενώ οι πέντε πρώτες επιχειρήσεις σε τζίρο κατέχουν το 24% του συνολικού τζίρου, όπως και το 2001. Η σημαντική υποχώρηση των κερδών διατηρείται και για το 2002, καθώς τα μικτά υποχωρούν κατά 3% (σε συνέχεια του -29% του 2001) και τα καθαρά κατά 23% (σε συνέχεια του -68% του 2001). Περιορίζεται επομένως ακόμα περισσότερο, τόσο το μικτό περιθώριο κέρδους που διαμορφώνεται πλέον στο 28% (έναντι 29,7% το 2001), όσο πολύ εντονότερα το καθαρό περιθώριο (στο 0,7% το 2002, έναντι 2,6 το 2001). Προφανώς οι δύο δείκτες υστερούν σε σχέση με τους αντίστοιχους του συνόλου της μεταποίησης, ενώ ο κλάδος έχει το 2002 το χαμηλότερο περιθώριο καθαρού κέρδους από όλους τους κερδοφόρους κλάδους της ελληνικής μεταποίησης.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5.9

διαφορά θετικών - αρνητικών απαντήσεων

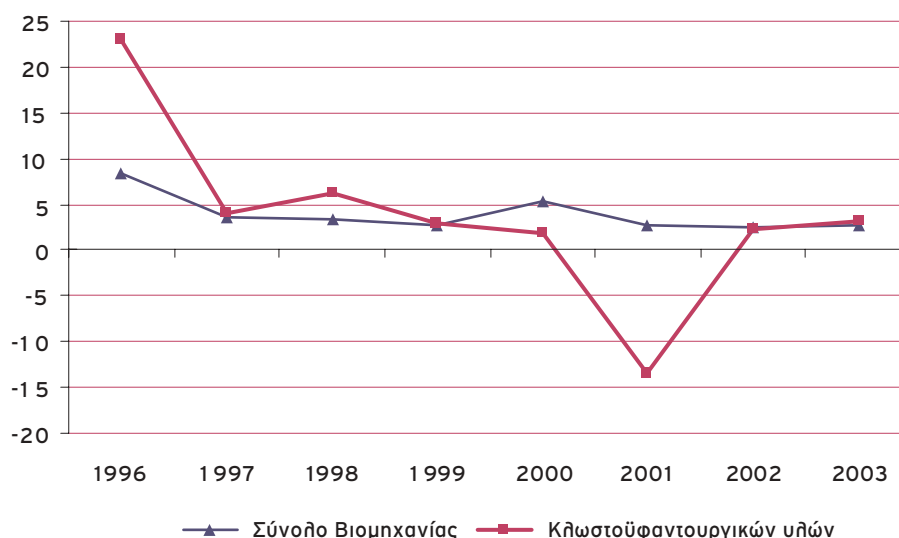
Εκτιμήσεις Επιπέδων Ζήτησης και Αποθεμάτων του Κλάδου Κλωστουφαντουργικών Υλών

*Προσωρινά Στοιχεία (Ιανουάριος - Απρίλιος)

Πηγή: IOBE

Δείκτης Τιμών Χόνδρικής του Κλάδου Κλωστοϋφαντουργικών Υλών

Πηγή: ΕΣΥΕ

ΠΙΝΑΚΑΣ 5.10

Χρηματοοικονομικά Στοιχεία του Κλάδου Κλωστοϋφαντουργικών Υλών

Σε χιλ. €

Έτος	2000	2001	2002
Λογαριασμοί Αποτελεσμάτων Χρήσεως			
Κύκλος Εργασιών	1 883 933	1 466 254	1 490 696
Μικτά Κέρδη (Προ Αποσβέσεων)	615 310	435 805	420 087
Μικτό Περιθώριο Κέρδους	32,66%	29,72%	28,18%
Καθαρά Κέρδη Προ Φόρων	119 187	38 246	10 436
Καθαρό Περιθώριο Κέρδους	6,33%	2,61%	0,70%
Λογαριασμοί Ισολογισμού			
Καθαρά Πάγια	1 520 613	1 393 365	1 275 482
Αποσβέσεις	1 016 197	990 359	1 030 173
Απαιτήσεις	976 018	755 058	765 928
Ταμείο - Τράπεζες	140 382	83 423	98 499
Σύνολο Ενεργητικού	3 162 075	2 683 324	2 594 235
Ίδια Κεφάλαια	1 738 433	1 544 496	1 399 031
Μακροπρόθεσμες Υποχρεώσεις	194 823	203 386	223 643
Βραχυπρόθεσμες Υποχρεώσεις	1 228 819	935 442	971 561
Σύνολο Υποχρεώσεων	1 423 642	1 138 828	1 195 204
Βασικοί Αριθμοδείκτες			
Γενικής Ρευστότητας	1,34	1,38	1,36
Ειδικής Ρευστότητας	0,91	0,90	0,89
Αποδοτικότητα Ενεργητικού	3,77%	1,43%	0,40%
Αποδοτικότητα Ιδίων Κεφαλαίων	6,86%	2,48%	0,75%
Δανειακής Επιβάρυνσης	0,82	0,74	0,85

Πηγή: ΣΕΒ, Επεξεργασία ΙΟΒΕ

Η μείωση των παγίων του κλάδου συνεχίζεται το 2002, όπως και η υποχώρηση του συνολικού ενεργητικού (-3%) και των ιδίων κεφαλαίων (-8,4%), τα οποία διαμορφώνονται σε 2,6 δισεκ. ευρώ και 1,4 δισεκ. ευρώ αντιστοίχως. Στα θετικά του κλάδου καταγράφεται η σημαντική αύξηση (11%) των διαθεσίμων και η περιορισμένη αύξηση των υποχρεώσεων (4%) με στροφή μάλιστα προς πιο μακροπρόθεσμο δανεισμό.

Όσον αφορά στους δείκτες του κλάδου, οι δείκτες ρευστότητας παραμένουν στα επίπεδα της διετίας 2000-2001, υπερτερώντας μάλιστα των αντίστοιχων δεικτών του συνόλου της μεταποίησης, ενώ η δανειακή επιβάρυνση έχει αυξηθεί λόγω της αύξησης του δανεισμού. Ωστόσο, η συνέχιση της υποχώρησης των κερδών έχει ως αποτέλεσμα την περαιτέρω πτώση των δεικτών αποδοτικότητας, οι οποίοι τελικά είναι οι χαμηλότεροι από όλους τους μη ζημιογόνους κλάδους της μεταποίησης.

Ο Κλάδος της Βασικής Μεταλλουργίας

α. Εξελίξεις και Προοπτικές

Το 2003 φαίνεται να ανακόπτεται η θετική πορεία που διατηρούσε ο κλάδος της βασικής μεταλλουργίας τα τελευταία έτη καθώς καταγράφεται αρνητικός ρυθμός μεταβολής του δείκτη. Η ανεπάρκεια ζήτησης αποτελεί τον κυριότερο ανασταθτικό παράγοντα της ομαλής επέ-

κτασης της παραγωγικής δραστηριότητας, θέση που ισχυροποιείται από τις μετριοπαθείς εκτιμήσεις για τα επίπεδα των παραγγελιών. Το ποσοστό εργοστασιακού δυναμικού μειώνεται έναντι του 2002 στο 76,7% ενώ οι μήνες εξασφαλισμένης παραγωγής φτάνουν τους 4,7. Παράλληλά καθ' όλη τη διάρκεια του έτους εκδηλώνονται συγκρατημένες προοπτικές.

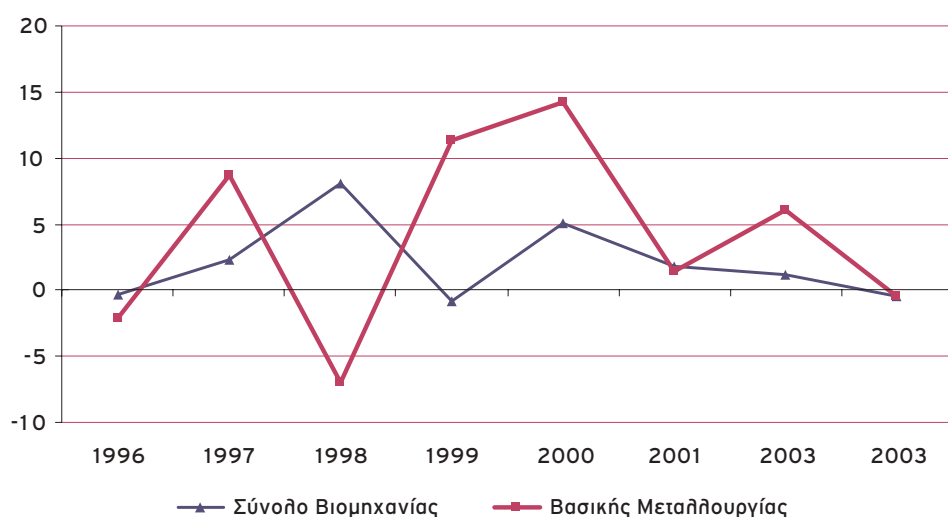
Το 2004 αναμένεται σταδιακή βελτίωση του κλίματος και στον κλάδο αυτό καθώς η παραγωγή αναμένεται να αυξηθεί μετά την ολοκλήρωση σημαντικών επενδύσεων τόσο στην εγχώρια όσο και στη διεθνή αγορά. Από τα αποτελέσματα των ερευνών οικονομικής συγκυρίας προκύπτει ότι τον Απρίλιο του 2004 υπάρχει βελτίωση των εκτιμήσεων για τα επίπεδα της ζήτησης, καθώς και εντατικότερη χρησιμοποίηση του εργοστασιακού δυναμικού, ενώ παράλληλα καταγράφεται αύξηση των μηνών εξασφαλισμένης παραγωγής σε επίπεδα ανώτερα της αντίστοιχης περιόδου το 2003. Αντίθετα, θα πρέπει να σημειωθεί ότι μόλις το 56% των επιχειρήσεων εκτίμα ότι η παραγωγική δραστηριότητα διεξάγεται απρόσκοπτα ενώ τα κυριότερα εμπόδια που αντιμετωπίζουν οι επιχειρήσεις εντοπίζονται στην ανεπάρκεια ζήτησης και κεφαλαίων κίνησης.

Το 2003 καταγράφεται άνοδος των τιμών στον κλάδο της βασικής μεταλλουργίας, εντονότερη της αύξησης του τιμάρθιμου χονδρικής του συνόλου των προϊόντων βιομηχανικής παραγωγής για εγχώρια κατανάλωση.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5.11

Σε ετήσιες ποσοστιαίες μεταβολές

Δείκτης Βιομηχανικής Παραγωγής του Κλάδου Βασικής Μεταλλουργίας

Πηγή: ΕΣΥΕ

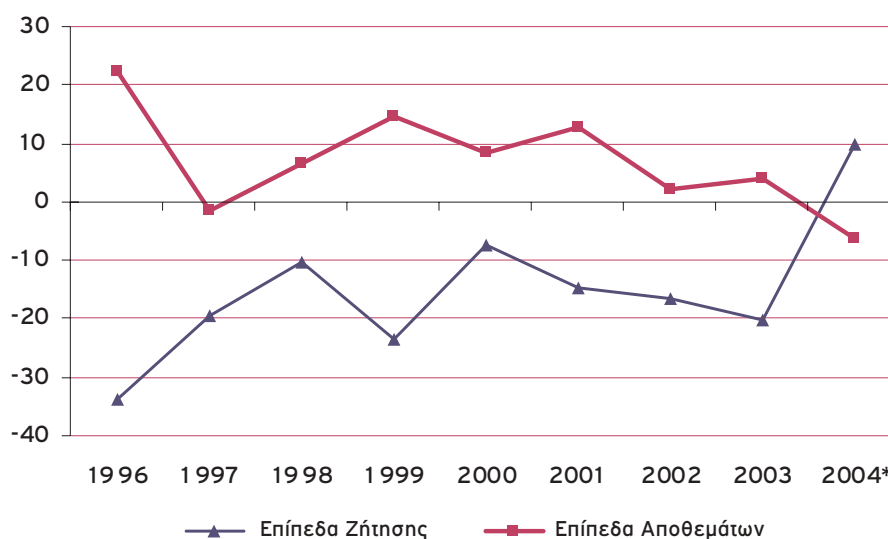
ΠΙΝΑΚΑΣ 5.11**Εκτιμήσεις Επιχειρήσεων του Κλάδου Βασικής Μεταλλουργίας**

	Ποσοστό Χρησιμοποίησης Εργοστασιακού Δυναμικού	Μήνες Εξασφαλισμένης Παραγωγής
1996	69,17	2,88
1997	75,75	4,24
1998	69,25	3,90
1999	67,12	4,32
2000	75,77	5,80
2001	78,00	4,51
2002	75,43	4,74
2003	76,69	4,67
2004*	85,38	5,23

* Προσωρινά Στοιχεία (Ιανουάριος-Απρίλιος)
Πηγή: ΙΟΒΕ

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5.12

διαφορά θετικών - αρνητικών απαντήσεων

Εκτιμήσεις Επιπέδων Ζήτησης και Αποθεμάτων του Κλάδου Βασικής Μεταλλουργίας

*Προσωρινά Στοιχεία (Ιανουάριος - Απρίλιος)
Πηγή: ΙΟΒΕ

β. Χρηματοοικονομική Ανάλυση

Το 2002 ο κλάδος της βασικής μεταλλουργίας περιλαμβάνει 109 επιχειρήσεις, μόλις μία παραπάνω από τις 108 επιχειρήσεις του 2001, αλλά και του 2000. Η αναλογία των κερδοφόρων επιχειρήσεων αυξάνεται, καθώς το 2002 το 74% δηλώνει θετικά καθαρά αποτελέσματα, όταν το 2001 το αντίστοιχο ποσοστό ήταν 69%. Ωστόσο, η ποσοστιαία κεφαλαιακή συμμετοχή του κλάδου στο σύνολο της μεταποίησης υποχωρεί από το 8,1% το 2001 στο 7,7% το 2002, χάνοντας έτσι την

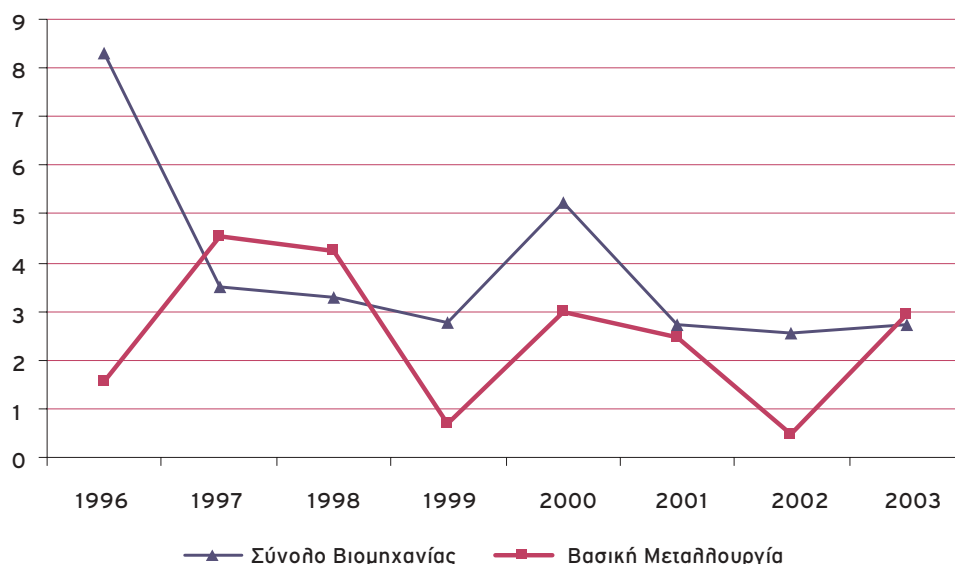
2η θέση που κατείχε το 2001. Ως προς την απασχόληση, ο κλάδος συγκεντρώνει προσωπικό 12077 εργαζομένων (110,8 άτομα ανά επιχείρηση), παρουσιάζοντας μία σταθερότητα στην τριετία 2000-02, πάντα στην περιοχή των 12000 εργαζομένων (12122 το 2001 και 11976 το 2001).

Ο κύκλος εργασιών του κλάδου ξεπερνά το 2002 τα 3 δισεκ. ευρώ, εμφανίζοντας αύξηση 3,1% σε σχέση με το 2001 (2,9 δισεκ. ευρώ), με τις κερδοφόρες επιχειρήσεις να πραγματοποιούν το 85% αυτού του τζίρου

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5.13

Σε ετήσιες ποσοστιαίες μεταβολές

Δείκτης Τιμών Χονδρικής του Κλάδου Βασικής Μεταλλουργίας

Πηγή: ΕΣΥΕ

(έναντι 84% το 2001). Ο κλάδος εμφανίζει μεγάλη συγκέντρωση, καθώς οι πέντε πρώτες επιχειρήσεις σε τζίρο συγκεντρώνουν σταθερά τη μισή "αγορά" (50,3%, έναντι 50,5% το 2001 και 51,7% το 2000). Πάντως η αριθμητική αύξηση των κερδοφόρων δεν οδηγεί σε αντίστοιχη αύξηση των καθαρών κερδών, καθώς οι ζημιές από 66,5 εκατ. ευρώ το 2001 εκτινάσσονται στα 77,5 εκατ το 2002, εν μέρει λόγω και της μεγάλης ζημιάς που εμφανίζει το 2002 μία από τις αρκετά κερδοφόρες επιχειρήσεις του 2001. Συνέπεια αυτής της εξέλιξης, είναι η σημαντική υποχώρηση και για το 2002 των καθαρών κερδών του κλάδου (46%), τα οποία προσδιορίζονται σε 84 εκατ. ευρώ (έναντι 154 εκατ. το 2001 και 232 εκατ. το 2000). Αντίθετα, τα μικτά κέρδη συγκρατούνται στα επίπεδα του 2001, έχοντας όμως υποχωρήσει κατά 10% σε σχέση με το 2000. Τα αντίστοιχα περιθώρια κέρδους, διαμορφώνονται στα επίπεδα του 21,2% (μικτό) και 2,8% (καθαρό), με το μικτό να αποτελεί τη 2η χαμηλότερη επίδοση στο σύνολο της μεταποίησης και το καθαρό, την 3η χαμηλότερη στους αντίστοιχους κερδοφόρους κλάδους.

Από τα υπόλοιπα μεγέθη, μπορεί να σημειωθεί η μεγάλη μείωση κατά 25% των διαθεσίμων σε Ταμείο-Τράπεζες, έστω κι αν οι απαιτήσεις του κλάδου έχουν επανέλθει στα επίπεδα του 2000, μετά την πτώση του 2001. Τα ίδια κεφάλαια υποχωρούν κάτω από τα 2 δισεκ. ευρώ, ενώ αυξάνονται με τον ίδιο περίπου ρυθμό (10%) οι συνολικές υποχρεώσεις, είτε μακροπρόθεσμες, είτε βραχυπρόθεσμες. Το σύνολο του ενεργητικού του κλάδου παραμένει αμετάβλητο σε όλη την τριετία 2000-2001. Ως αποτέλεσμα των παραπάνω, η δανειακή επιβάρυνση του κλάδου εμφανίζει σημαντική αύξηση προσεγγίζοντας πλέον την κρίσιμη μονάδα (0,98). Η γενική ρευστότητα αν και υποχωρεί το 2002 στο 1,42, παραμένει πάνω από τη μονάδα και αρκετά πάνω από το μέσο όρο της μεταποίησης (7η καλύτερη επίδοση), ενώ η ειδική ρευστότητα συμπίπτει με τον μέσο όρο του συνόλου της μεταποίησης. Τέλος, οι αριθμοδείκτες αποδοτικότητας εμφανίζουν σημαντική μείωση για δεύτερη συνεχή χρονιά και διαμορφώνονται στο 4,32% και 2,18% (ιδίων κεφαλαίων και ενεργητικού αντίστοιχα).

ΠΙΝΑΚΑΣ 5.12

Χρηματοοικονομικά Στοιχεία του Κλάδου Βασικής Μεταλλουργίας

Σε χιλ. €

Έτος	2000	2001	2002
Λογαριασμοί Αποτελεσμάτων Χρήσεως			
Κύκλος Εργασιών	2 763 786	2 929 667	3 019 965
Μικτά Κέρδη (Προ Αποσβέσεων)	706 100	636 223	639 671
Μικτό Περιθώριο Κέρδους	25,55%	21,72%	21,18%
Καθαρά Κέρδη Προ Φόρων	232 147	154 236	83 857
Καθαρό Περιθώριο Κέρδους	8,40%	5,26%	2,78%
Λογαριασμοί Ισολογισμού			
Καθαρά Πάγια	1 840 242	1 963 669	1 959 017
Αποσβέσεις	1 623 387	1 832 014	1 918 184
Απαιτήσεις	1 022 668	958 729	1 025 204
Ταμείο - Τράπεζες	309 951	219 722	140 895
Σύνολο Ενεργητικού	3 842 900	3 835 299	3 844 498
Ίδια Κεφάλαια	2 137 726	2 106 328	1 939 587
Μακροπρόθεσμες Υποχρεώσεις	438 318	532 682	578 114
Βραχυπρόθεσμες Υποχρεώσεις	1 266 853	1 196 288	1 326 798
Σύνολο Υποχρεώσεων	1 705 174	1 728 971	1 904 912
Βασικοί Αριθμοδείκτες			
Γενικής Ρευστότητας	1,58	1,56	1,42
Ειδικής Ρευστότητας	1,05	0,99	0,88
Αποδοτικότητα Ενεργητικού	6,04%	4,02%	2,18%
Αποδοτικότητα Ιδίων Κεφαλαίων	10,86%	7,32%	4,32%
Δανειακής Επιβάρυνσης	0,80	0,82	0,98

Πηγή: ΣΕΒ, Επεξεργασία ΙΟΒΕ

Ο Κλάδος Μη Μεταλλικών Ορυκτών

α. Εξελίξεις και Προοπτικές

Ο κλάδος των μη μεταλλικών ορυκτών διατήρησε την ανοδική του πορεία και το 2003 καθώς ο δείκτης παραγωγής του κλάδου αυξάνεται για τρίτο κατά σειρά έτος ταχύτερα από το σύνολο της βιομηχανίας (3%). Η πορεία αυτή υποδηλώνει την έντονη δυναμική του κλάδου, η οποία δεν φαίνεται να επηρεάζεται ουσιαστικά από το γενικότερο κλίμα μετριοπάθειας στη βιομηχανία. Η άνοδος της παραγωγής διοχετεύθηκε στην εγχώρια αγορά, κυρίως λόγω της αυξημένης κατασκευαστικής δραστηριότητας, με αποτέλεσμα να επιβραδυνθεί η αύξηση των εισαγωγών και να υποχωρήσει η εισαγωγική διείσδυση στον κλάδο. Με βάση εξάλλου τα στοιχεία από τις έρευνες οικονομικής συγκυρίας παρατηρείται ότι τα επίπεδα ζήτησης το 2003 βελτιώθηκαν έναντι του 2002, ενώ τα αποθέματα παρέμειναν σχε-

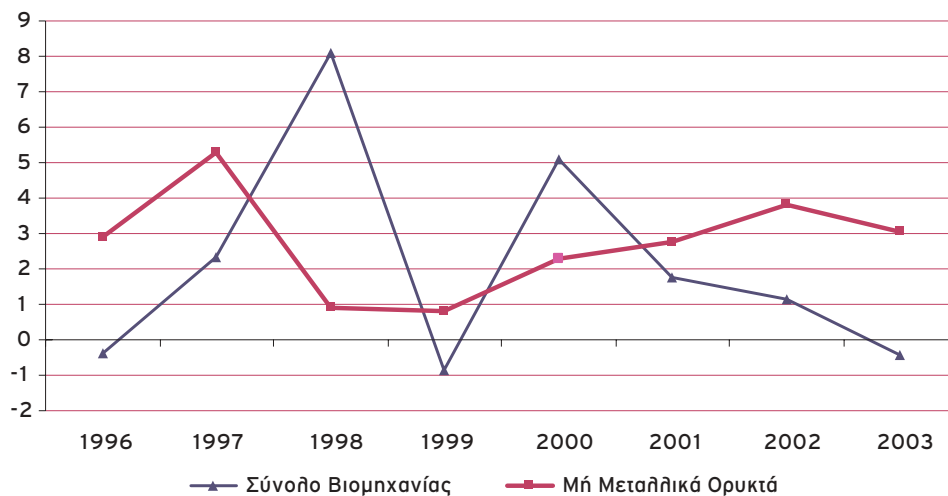
δόν αμετάβλητα. Παράλληλα, καθ' ολη τη διάρκεια του έτους διατυπώνονται θετικές εκτιμήσεις για την πορεία της δραστηριότητας, ενώ ιδιαίτερα ευνοϊκές υπήρξαν οι προσδοκίες διατήρησης του κλίματος, με αύξηση της παραγωγής, των πωλήσεων και των εξαγωγών. Κατά μέσο όρο το 2003 στο 60% των επιχειρήσεων η διεξαγωγή της παραγωγικής δραστηριότητας πραγματοποιείται απρόσκοπτα. Τέλος το ποσοστό χρησιμοποίησης του εργοστασιακού δυναμικού αυξήθηκε στο 85,4% έναντι 84,9% το 2002.

Το θετικό κλίμα του κλάδου φαίνεται να διατηρείται και τους πρώτους μήνες του 2004, όταν καταγράφεται βελτίωση του επιπέδου ζήτησης ιδιαίτερα της προερχόμενης από το εξωτερικό. Επίσης υψηλό ποσοστό επιχειρήσεων προβλέπει ότι η παραγωγή και οι πωλήσεις θα αυξηθούν βραχυχρόνια ενώ η πλειονότητα των επιχειρήσεων, τον Απρίλιο, αναμένει αύξηση των εξαγωγών στο σύνολό τους.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5.14

Σε ετήσιες ποσοστιαίες μεταβολές

Δείκτης Βιομηχανικής Παραγωγής του Κλάδου Μη Μεταλλικών Ορυκτών

Πηγή: ΕΣΥΕ

ΠΙΝΑΚΑΣ 5.13

Εκτιμήσεις Επιχειρήσεων του Κλάδου Μη Μεταλλικών Ορυκτών

Έτος	Ποσοστό Χρησιμοποίησης Εργοστασιακού Δυναμικού	Μήνες Εξασφαλισμένης Παραγωγής
1996	83,51	7,42
1997	87,54	6,75
1998	85,64	5,87
1999	83,55	8,21
2000	86,40	7,25
2001	86,18	5,91
2002	84,94	6,36
2003	85,35	5,93
2004*	80,08	5,08

* Προσωρινά Στοιχεία (Ιανουάριος-Απρίλιος)

Πηγή: ΙΟΒΕ

Ο δείκτης τιμών χονδρικής στον κλάδο των μη μεταλλικών ορυκτών ακολουθεί φθίνουσα πορεία το 2001-2002 ενώ το 2003 μειώνεται περαιτέρω, και καταγράφει ρυθμό βραδύτερο του συνόλου της βιομηχανίας.

β. Χρηματοοικονομική Ανάλυση

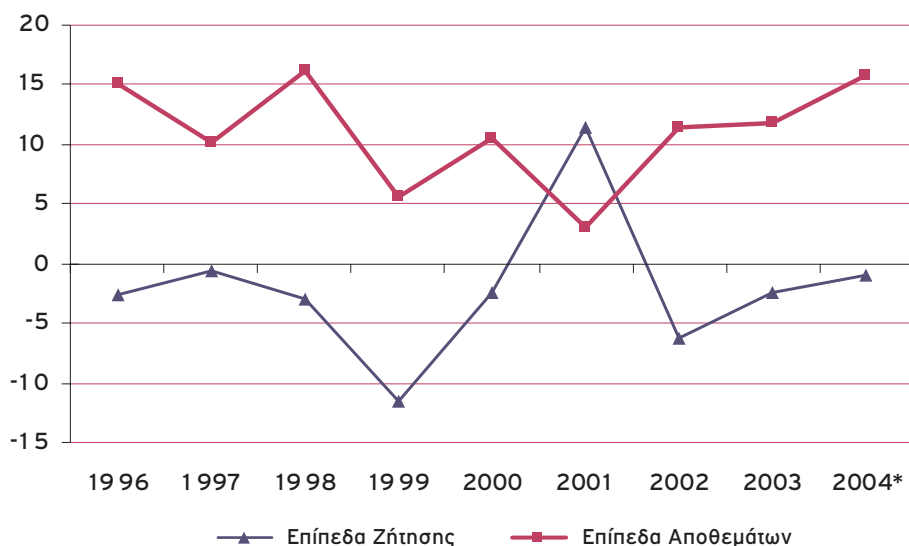
Ο κλάδος των μη μεταλλικών ορυκτών το 2002 περιλαμβάνει 573 επιχειρήσεις, αυξημένος κατά 22 επιχειρήσεις και προσεγγίζοντας τον αντίστοιχο αριθμό του 2000 (586). Ο κλάδος κατέχει πλέον το 2ο μεγαλύτερο μερίδιο κεφαλαίων στην ελληνική μεταποίηση

με 8,4%, εμφανίζοντας αύξηση κατά μία ποσοστιαία μονάδα σε σχέση με το 2001. Επιπλέον, αν και το ποσοστό των κερδοφόρων επιχειρήσεων του κλάδου παραμένει στο 75% (επίπεδα του 2001), το ύψος των ζημιών περιορίζεται από τα 33 εκατ. ευρώ του 2001 σε 23 εκατ. Πρέπει να σημειωθεί πάντως ότι οι μεταβολές αυτές οφείλονται στην είσοδο στον κλάδο - λόγω αλλαγής ταξινόμησης - μιας μεγάλης σε μέγεθος επιχείρησης (S&B Βιομηχανικά Ορυκτά) η οποία περιλαμβάνεται πλέον στην ανάλυση του κλάδου το 2002. Αντίστοιχα επηρεάζεται επομένως και η απασχόληση με

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5.15

διαφορά θετικών - αρνητικών απαντήσεων

Εκτιμήσεις Επιπέδων Ζήτησης και Αποθεμάτων του Κλάδου Μη Μεταλλικών Ορυκτών

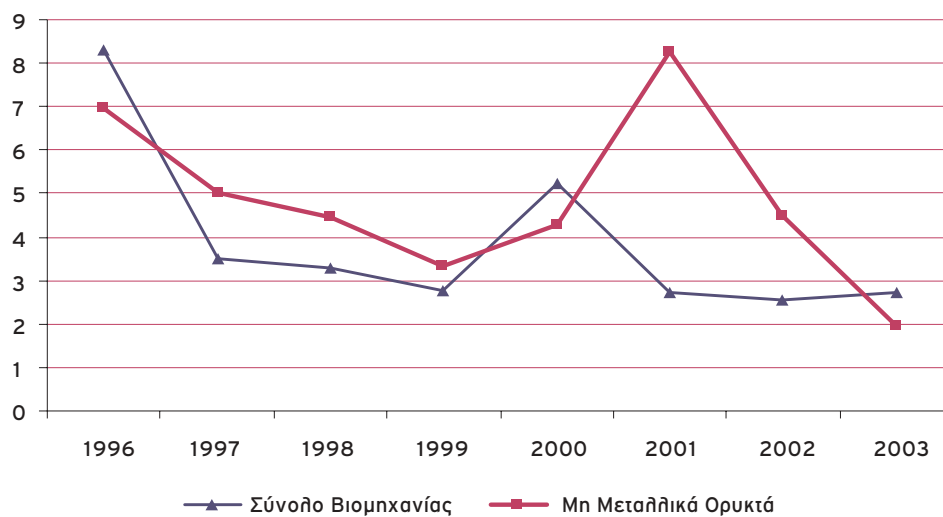
*Προσωρινά Στοιχεία (Ιανουάριος - Απρίλιος)

Πηγή: ΙΟΒΕ

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5.16

Σε ετήσιες ποσοστιαίες μεταβολές

Δείκτης Τιμών Χονδρικής του Κλάδου Μη Μεταλλικών Ορυκτών

Πηγή: ΕΣΥΕ

αποτέλεσμα το 2002 να εργάζονται στον κλάδο 22550 άτομα (39,4 ανά επιχείρηση) έναντι 21324 το 2001 (38,7 ανά επιχείρηση). Πάντως το υψηλότερο επίπεδο απασχόλησης έχει καταγραφεί το 2000 με 23513 εργαζομένους.

Συνέπεια αυτής της εξέλιξης είναι η σημαντική άνοδος όλων των μεγεθών του κλάδου: Ο συνολικός κύκλος εργασιών αυξάνεται κατά 15,5%, πλησιάζοντας πλέον τα 3 δισεκ. ευρώ, τα μικτά και καθαρά κέρδη κατά 20% και 28% αντιστοίχως και το συνολικό ενεργητικό κατά 21%, ξεπερνώντας έτσι τα 4,1 δισεκ. ευρώ. Αντιστοίχως, το μικτό περιθώριο κέρδους ανεβαίνει στο 37,2% (5η καλύτερη επίδοση στη μεταποίηση), έναντι 35,7% το 2001 και το καθαρό περιθώριο στο 12,7% έναντι 11,6% το 2001, επίδοση που αποτελεί την 2η υψηλότερη στο σύνολο της μεταποίησης το 2002. Γενικά, η συγκέντρωση των πωλήσεων του κλάδου είναι υψηλή, αφού οι πέντε πρώτες επιχειρήσεις κατέχουν το 39,8%

του συνόλου, στα επίπεδα του 2000, καθώς το 2001 ήταν ελαφρά αυξημένο στο 41%.

Μόνο τα διαθέσιμα κεφάλαια φαίνεται να παραμένουν στα επίπεδα του 2001, αφού όλα τα υπόλοιπα μεγέθη έχουν διψήφια αύξηση. Σημειώνεται ωστόσο ότι η αύξηση των συνολικών υποχρεώσεων είναι αρκετά μεγαλύτερη από την αύξηση των ιδίων κεφαλαίων, ιδιαίτερα μάλιστα ως προς τον βραχυπρόθεσμο δανεισμό, υποδηλώνοντας μία αλλαγή στη κεφαλαιακή δομή του κλάδου. Η ταχύτερη άνοδος των υποχρεώσεων σε σχέση με τα ίδια κεφάλαια όμως, προκαλεί την άνοδο της δανειακής επιβάρυνσης πάνω από τη μονάδα (1,14), ενώ υποχωρούν και οι αντίστοιχοι δείκτες ρευστότητας. Αντίθετα, συνεχίζεται και το 2002 η βελτίωση των δεικτών αποδοτικότητας που έχει ξεκινήσει από το 2001, καθώς η αποδοτικότητα ιδίων κεφαλαίων προσδιορίζεται στο 19,3% και η αποδοτικότητα ενεργητικού στο 9% (2η επίδοση στο σύνολο της μεταποίησης και για τους δύο δείκτες).

ΠΙΝΑΚΑΣ 5.14

Χρηματοοικονομικά Στοιχεία του Κλάδου Μη Μεταλλικών Ορυκτών

Σε χιλ. €

Έτος	2000	2001	2002
Λογαριασμοί Αποτελεσμάτων Χρήσεως			
Κύκλος Εργασιών	2 526 392	2 593 076	2 984 188
Μικτά Κέρδη (Προ Αποσβέσεων)	929 118	925 318	1 110 874
Μικτό Περιθώριο Κέρδους	36,78%	35,68%	37,23%
Καθαρά Κέρδη Προ Φόρων	278 541	300 837	377 604
Καθαρό Περιθώριο Κέρδους	11,03%	11,60%	12,65%
Λογαριασμοί Ισολογισμού			
Καθαρά Πάγια	1 689 241	1 889 159	2 241 105
Αποσβέσεις	1 377 957	1 324 459	1 551 572
Απαιτήσεις	1 061 497	1 022 972	1 290 610
Ταμείο - Τράπεζες	153 274	148 613	148 868
Σύνολο Ενεργητικού	3 300 493	3 497 985	4 191 288
Ίδια Κεφάλαια	1 804 317	1 745 290	1 960 956
Μακροπρόθεσμες Υποχρεώσεις	353 236	562 371	630 158
Βραχυπρόθεσμες Υποχρεώσεις	1 142 941	1 190 325	1 600 175
Σύνολο Υποχρεώσεων	1 496 176	1 752 695	2 230 333
Βασικοί Αριθμοδείκτες			
Γενικής Ρευστότητας	1,41	1,35	1,22
Ειδικής Ρευστότητας	1,06	0,98	0,90
Αποδοτικότητας Ενεργητικού	8,44%	8,60%	9,01%
Αποδοτικότητας Ιδίων Κεφαλαίων	15,44%	17,24%	19,26%
Δανειακής Επιβάρυνσης	0,83	1,00	1,14

Πηγή: ΣΕΒ, Επεξεργασία IOBE

Ο κλάδος Ειδών Ένδυσης

α. Εξελίξεις και Προοπτικές

Ο κλάδος των ειδών ένδυσης ακολουθεί τα τελευταία χρόνια φθίνουσα πορεία καταγράφοντας αρνητικούς ρυθμούς μεταβολής της παραγωγής. Το 2003 η παραγωγή μειώνεται περαιτέρω, με βραδύτερο όμως ρυθμό έναντι του 2002 και ίσο με αυτό του συνόλου της βιομηχανίας. Σωρευτικά από το 1995 η παραγωγή ήταν το 2003 μειωμένη κατά 21%. Η αρνητική πορεία του κλάδου αντικατοπτρίζεται και στα αποτελέσματα των ερευνών οικονομικής συγκυρίας, όπου καταγράφονται χαμηλά επίπεδα παραγγελιών και υψηλά αποθέματα.

Ταυτόχρονα, οι προβλέψεις των επιχειρήσεων για την εξέλιξη της παραγωγής, των πωλήσεων και των εξαγωγών παρέμειναν καθ' όλη τη διάρκεια του χρόνου μετριοπαθείς. Αντίθετα θετικά στοιχεία αποτελούν η αύξηση των μηνών εξασφαλισμένης παραγωγής και του ποσοστού χρησιμοποίησης εργοστασιακού δυναμικού. Η πορεία του κλάδου με βάση τα διαθέσιμα στοιχεία για το 2004 δεν παρουσιάζει στοιχεία βελτίωσης. Η ανεπάρκεια ζήτησης αποτελεί το βασικότερο εμπόδιο στη διεξαγωγή της ομαλής παραγωγικής δραστηριότητας, ενώ η πλειονότητα των επιχειρήσεων αναμένει σταθερότητα των βασικών μεγεθών στα ίδια επίπεδα.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5.17

Σε ετήσιες ποσοστιαίες μεταβολές

Δείκτης Βιομηχανικής Παραγωγής του Κλάδου Ειδών Ένδυσης

Πηγή: ΕΣΥΕ

ΠΙΝΑΚΑΣ 5.15

Εκτιμήσεις Επιχειρήσεων του Κλάδου Ειδών Ένδυσης

Χρόνος	Ποσοστό Χρησιμοποίησης Εργοστασιακού Δυναμικού	Μήνες Εξασφαλισμένης Παραγωγής
1996	76,25	3,88
1997	75,60	3,94
1998	76,67	3,64
1999	74,95	3,07
2000	74,75	3,35
2001	75,27	3,47
2002	72,09	2,84
2003	73,68	3,19
2004*	73,08	3,43

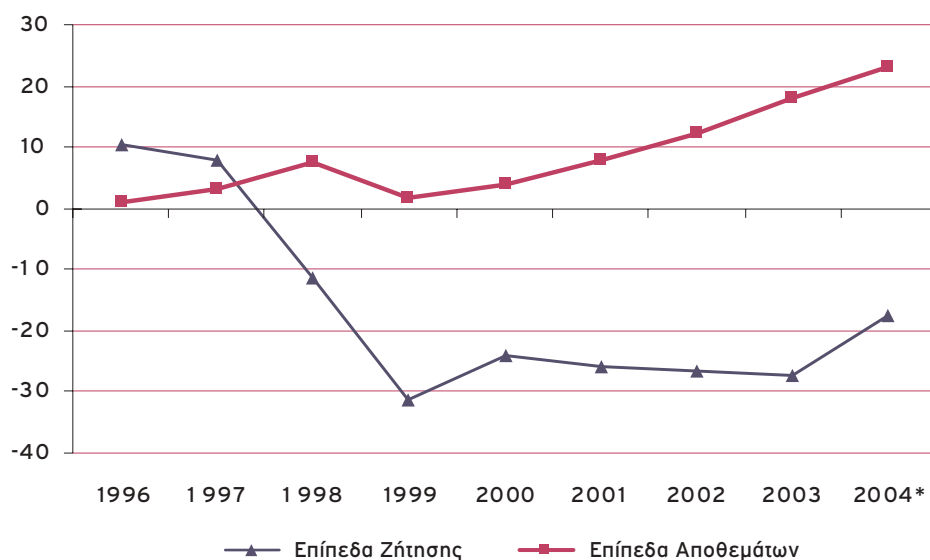
* Προσωρινά Στοιχεία (Ιανουάριος-Απρίλιος)

Πηγή: ΙΟΒΕ

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5.18

διαφορά θετικών - αρνητικών απαντήσεων

Εκτιμήσεις Επιπέδων Ζήτησης και Αποθεμάτων του Κλάδου Ειδών Ένδυσης

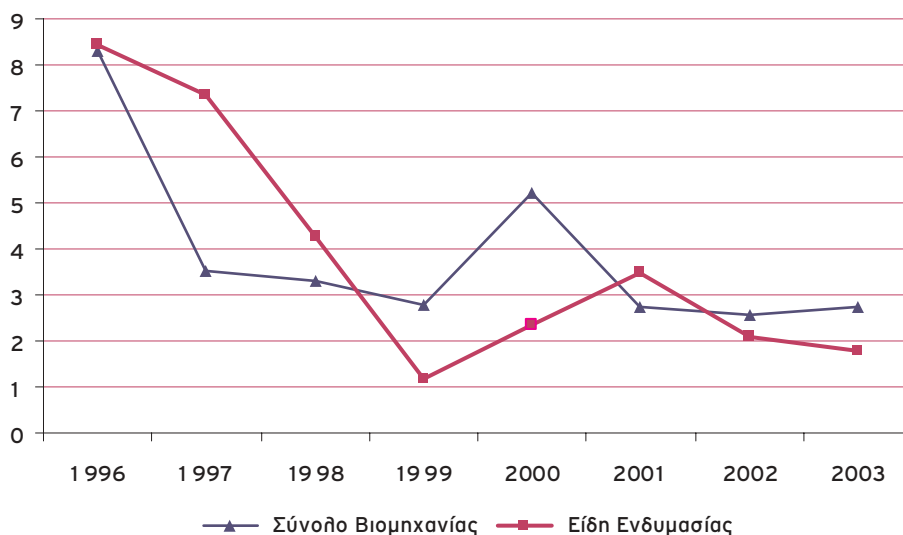

* Προσωρινά Στοιχεία (Ιανουάριος-Απρίλιος)
Πηγή: ΙΟΒΕ

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5.19

Σε ετήσιες ποσοστιαίες μεταβολές

Δείκτης Τιμών Χόνδρικής του Κλάδου Ειδών Ενδυμασίας

Πηγή: ΕΣΥΕ

β. Χρηματοοικονομική Ανάλυση

Το 2002 ο κλάδος ειδών ένδυσης - γουναρικών περιλαμβάνει 282 επιχειρήσεις, σε συνεχή αριθμητική υποχώρηση από τις 289 επιχειρήσεις του 2001 και τις 329 του 2000. Η αναλογία των κερδοφόρων επιχειρήσεων στο σύνολο του κλάδου ωστόσο κινείται ανοδικά

σε σχέση με το 2001 και βρίσκεται στο 77% (73% αντίστοιχα το 2001). Σε επίπεδο συνολικών κεφαλαίων ο κλάδος κατέχει το 2,1% της μεταποίησης (2,2% το 2001), ενώ το συνολικό προσωπικό του το 2002 ανέρχεται σε 13351 άτομα (μ.ο. 47,3 ανά επιχείρηση). Σημειώνεται πάντως η έντονα πτωτική πορεία του αριθμού

των απασχολούμενων, καθώς η μείωση σε σχέση με το 2000 είναι σχεδόν 18%: Το 2001 και 2000 εργάζονταν στον κλάδο 15439 και 16251 άτομα αντιστοίχως. Ο κύκλος εργασιών του κλάδου υποχωρεί κατά 2% και φτάνει τα 955 εκατ. ευρώ (έναντι 976 εκατ. το 2001), από τον οποίο το 89% προέρχεται από τις κερδοφόρες επιχειρήσεις. Οι πέντε πρώτες σε πωλήσεις επιχειρήσεις κατέχουν το 2002 το 17,8% του συνολικού τζίρου του κλάδου, με το ποσοστό αυτό να αυξάνεται σταθερά από το 15,7% και το 14,6% του 2001 και 2000 αντιστοίχως. Αν και τα μικτά κέρδη συνεχίζουν να αυξάνονται και φτάνουν το 2002 τα 293 εκατ. ευρώ (αύξηση 3,4%), τα υψηλά κόστη λειτουργίας και οι αυξημένες αποσβέσεις περιορίζουν τα καθαρά κέρδη στα 31,5 εκατ. ευρώ (έναντι 35 εκατ. το 2001). Έτσι το μικτό περιθώριο κέρδους ξεπερνά πλέον το 30%, ενώ το καθαρό υποχωρεί στο 3,3%, όταν οι αντίστοιχοι μέσοι όροι της μεταποίησης βρίσκονται στο 30,97% και 4,89%. Η αποπαγιοποίηση του κλάδου συνεχίζεται και το 2002, καθώς τα καθαρά πάγια υποχωρούν κατά 6%,

ενώ το ενεργητικό βρίσκεται περίπου στα επίπεδα του 2001. Στα θετικά του κλάδου καταγράφεται η συνέχιση της αύξησης στα διαθέσιμα και στις απαιτήσεις. Ωστόσο, εξακολουθούν να υποχωρούν τα ίδια κεφάλαια τα οποία και προσδιορίζονται πλέον στα 420 εκατ. ευρώ (έναντι 439 το 2001 και 445 το 2000), ενώ ταυτόχρονα αυξάνονται οι υποχρεώσεις, με κοινό μάλιστα ρυθμό των βραχυπρόθεσμων και των μακροπρόθεσμων δανειακών κεφαλαίων (4,3%).

Σε επίπεδο αριθμοδεικτών, οι δείκτες ρευστότητας παραμένουν στα επίπεδα του 2000-01, με τη γενική ρευστότητα να υπερτερεί του μέσου όρου της μεταποίησης (1,34 έναντι 1,28 στο σύνολο) και την ειδική να υστερεί (0,83 έναντι 0,88). Υποχώρηση εμφανίζουν και οι δύο δείκτες αποδοτικότητας οι οποίοι προσδιορίζονται στο 7,5% για τα ίδια κεφάλαια και στο 2,95% για το συνολικό ενεργητικό. Τέλος η δανειακή επιβάρυνση κινείται αυξητικά την τριετία 2000-2002 και πλέον βρίσκεται στο 1,54 δηλαδή αρκετά υψηλότερα της μέσης τιμής του συνόλου της μεταποίησης (1,14).

ΠΙΝΑΚΑΣ 5.16

Χρηματοοικονομικά Στοιχεία του Κλάδου Ειδών Ενδυμασίας (18)

Σε χιλ. €

Έτος	2000	2001	2002
Λογαριασμοί Αποτελεσμάτων Χρήσεως			
Κύκλος Εργασιών	947 783	975 841	954 770
Μικτά Κέρδη (Προ Αποσβέσεων)	277 441	283 265	292 688
Μικτό Περιθώριο Κέρδους	29,27%	29,03%	30,66%
Καθαρά Κέρδη Προ Φόρων	39 155	34 890	31 543
Καθαρό Περιθώριο Κέρδους	4,13%	3,58%	3,30%
Λογαριασμοί Ισολογισμού			
Καθαρά Πάγια	336 809	339 128	312 866
Αποσβέσεις	269 593	297 349	306 382
Απαιτήσεις	347 984	373 445	394 923
Ταμείο - Τράπεζες	80 656	68 518	73 614
Σύνολο Ενεργητικού	1 021 319	1 063 411	1 069 375
Ίδια Κεφάλαια	445 424	439 309	420 447
Μακροπρόθεσμες Υποχρεώσεις	71 369	82 718	85 774
Βραχυπρόθεσμες Υποχρεώσεις	504 526	541 384	563 154
Σύνολο Υποχρεώσεων	575 895	624 102	648 928
Βασικοί Αριθμοδείκτες			
Γενικής Ρευστότητας	1,36	1,34	1,34
Ειδικής Ρευστότητας	0,85	0,82	0,83
Αποδοτικότητας Ενεργητικού	3,83%	3,28%	2,95%
Αποδοτικότητας Ιδίων Κεφαλαίων	8,79%	7,94%	7,50%
Δανειακής Επιβάρυνσης	1,29	1,42	1,54

Πηγή: ΣΕΒ, Επεξεργασία IOBE

VI. Η Κεφαλαιουχική και Χρηματοοικονομική Διάρθρωση της Ελληνικής Βιομηχανίας

6.1. Μεταποίηση

Εισαγωγή

Η ανάλυση που παρουσιάζεται στο κεφάλαιο αυτό αναφέρεται στα στοιχεία των δημοσιευμένων ισολογισμών για 5964 μεταποιητικές επιχειρήσεις που περιλαμβάνονται στη βάση δεδομένων του ΣΕΒ (τέλος του 2002). Η βάση αυτή αποτελεί το μόνιμο αρχείο του ΣΕΒ για τις μεταποιητικές επιχειρήσεις που λειτουργούν στην Ελλάδα με τη νομική μορφή της Α.Ε ή/και Ε.Π.Ε και συγκεντρώνουν - σε μηχανολογικό εξοπλισμό - κεφάλαια που ξεπερνούν τα 3.000 ευρώ. Πρόκειται για τον μεγαλύτερο πληθυσμό που έχει περιληφθεί ποτέ στη βάση αυτή, εμφανίζοντας αύξηση 3,3% σε σχέση με τις επιχειρήσεις του 2001 (5772). Ως προς τη νομική τους

μορφή, πάνω από το 90% αυτών των επιχειρήσεων (5382) είναι Α.Ε, ενώ ένα σύνολο 582 είναι Ε.Π.Ε, με την αναλογία αυτή να διατηρείται μεν στο επίπεδο του 2001, αλλά να έχει αυξηθεί κατά τέσσερις ποσοστιαίες μονάδες σε σχέση με το 1997.

Η επεξεργασία που ακολουθεί αναφέρεται στα στοιχεία των ισολογισμών του έτους χρήσεως 2002, καθώς τα πρόσφατα στοιχεία του 2003 - και μετά τη δημοσίευσή τους στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως - πρέπει να εναρμονιστούν, ώστε να καταχωρηθούν με ομοιογενή τρόπο στη βάση δεδομένων του ΣΕΒ. Η κεφαλαιουχική και χρηματοδοτική διάρθρωση των κλάδων της μεταποίησης ακολουθεί την ταξινόμηση κατά NACE (αναθεώρηση 1) που αντιστοιχεί στην εθνική ταξινόμηση ΣΤΑΚΟΔ-

ΠΙΝΑΚΑΣ 6.1

Ονοματολογία Κλάδων Μεταποίησης (NACE rev.1) ΣΤΑΚΟΔ-2003

Κωδικός	Ονοματολογία Κλάδων
Κωδικός	Ονοματολογία Κλάδων
15	Βιομηχανία τροφίμων και ποτών
16	Παραγωγή προϊόντων καπνού
17	Παραγωγή κλωστοϋφαντουργικών υλών
18	Κατασκευή ειδών ένδυσης-Γουναρικών
19	Βιομηχανία Δέρματος-Δερματίνων ειδών
20	Βιομηχανία ξύλου και προϊόντων από ξύλο
21	Κατασκευή χαρτοποητού, χάρτου και προϊόντων από χαρτί
22	Εκδόσεις, εκτυπώσεις και αναπαραγωγή προεγγεγραμμένων μέσων
23	Παραγωγή οπτάνθρακα, προϊόντων διύλισης πετρελαίου και πυρηνικών καυσίμων
24	Παραγωγή χημικών ουσιών, προϊόντων και συνθετικών ινών
25	Κατασκευή προϊόντων από ελαστικό (καουτσούκ) και πλαστικές ύλες
26	Κατασκευή άλλων προϊόντων από μη μεταλλικά ορυκτά
27	Παραγωγή βασικών μετάλλων
28	Κατασκευή μεταλλικών προϊόντων με εξαίρεση τα μηχανήματα και τα είδη εξοπλισμού
29	Κατασκευή μηχανημάτων και ειδών εξοπλισμού
30	Κατασκευή μηχανών γραφείου και ηλεκτρονικών υπολογιστών
31	Κατασκευή ηλεκτρικών μηχανών και συσκευών μ.α.κ.
32	Κατασκευή εξοπλισμού και συσκευών ραδιοφωνίας, τηλεόρασης και επικοινωνιών
33	Κατασκευή ιατρικών οργάνων, ακρίβειας και οπτικών οργάνων, κατασκευή ρολογιών κάθε είδους
34	Κατασκευή αυτοκινήτων, οχημάτων, ρυμουλκούμενων και ημιρυμουλκούμενων οχημάτων
35	Κατασκευή λοιπού εξοπλισμού μεταφορών
36	Κατασκευή επίπλων, λοιπές βιομηχανίες μ.α.κ.
37	Ανακύκλωση

2003 και η οποία αποτελεί την πιο πρόσφατη αναθεωρημένη ταξινόμηση των κλάδων οικονομικής δραστηριότητας που χρησιμοποιείται στο σύνολο των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Σύμφωνα με αυτήν την ταξινόμηση, στη μεταποίηση περιλαμβάνονται 23 κλάδοι οικονομικής δραστηριότητας, οι οποίοι και παρουσιάζονται αναλυτικά στον Πίνακα 6.1. Τα κλαδικά χρηματοοικονομικά στοιχεία που παρουσιάζονται στη συνέχεια, καλύπτουν στις περισσότερες περιπτώσεις τις χρήσεις του 2000, 2001 και πλέον του 2002, για τα οποία υπάρχουν διαθέσιμα εναρμονισμένα στοιχεία για κάθε έναν από τους 23 επιμέρους κλάδους της ΣΤΑΚΟΔ-2003.

Συνοπτικά στοιχεία για τους κυριότερους δείκτες χρηματοδοτικής διάρθρωσης και αποδοτικότητας παρέχονται στους στατιστικούς πίνακες που εμφανίζονται στο τέλος του Κεφαλαίου αυτού. Πρωτογενή συγκεντρωτικά στοιχεία, σε απόλυτα μεγέθη, δίνονται στο Στατιστικό Παράρτημα. Όπως στις προηγούμενες εκθέσεις και όπου κρίνεται απαραίτητο, τα στατιστικά στοιχεία του 2002 συγκρίνονται με τα αντίστοιχα προηγούμενων ετών, ώστε να καταγραφεί η διαχρονική εξέλιξη των εξεταζόμενων μεγεθών.

Βασικές Διαπιστώσεις

α. Αριθμός Επιχειρήσεων/ Διάρθρωση μεταποίησης

Από τις 5964 μεταποιητικές επιχειρήσεις που πληρούν τα κριτήρια του ΣΕΒ και έχουν συμπεριληφθεί στη βάση δεδομένων του, οι 791 συμπεριλήφθηκαν για πρώτη φορά το 2002, ενώ 599 επιχειρήσεις έχουν αποχωρήσει, καθώς δεν πληρούν πλέον τα κριτήρια αυτά για το έτος 2002. Στον Πίνακα 6.2 παρουσιάζονται διαχρονικά στοι-

χεία για αυτήν την είσοδο / έξοδο των επιχειρήσεων, ενώ γίνεται και μια εκτίμηση για την "οιονεί" κινητικότητα της μεταποίησης, ως ποσοστό του αθροίσματος των νέων και αυτών που αποχωρούν, στο σύνολο των επιχειρήσεων¹.

Όπως προκύπτει από τον παραπάνω πίνακα, η κινητικότητα υποχωρεί σημαντικά κατά το 2002 στο 23,3% από 31,9% (2001) και επανέρχεται στα επίπεδα της τριετίας 1998-2000, φανερώνοντας ότι η υψηλή τιμή του 2001 ήταν ίσως συμπτωματική και δεν εντάσσεται σε κάποια ιδιαίτερη αυξητική τάση.

Στον Πίνακα 6.3 παρουσιάζεται αναλυτικά - ανά κλάδο - η εικόνα των νέων επιχειρήσεων που εξετάζονται κατά το 2002, καθώς και η κλαδική κατανομή του συνόλου των επιχειρήσεων (πληθυσμιακή διάρθρωση της μεταποίησης). Όπως είναι φυσικό, περισσότερες αριθμητικά νέες επιχειρήσεις εμφανίζονται στους πολυπληθέστερους κλάδους, με αποτέλεσμα οι κλάδοι των τροφίμων και ποτών (15), των εκτυπώσεων και εκδόσεων (22), των μεταλλικών προϊόντων (28) και των μη μεταλλικών ορυκτών (26), να εμφανίζουν μεγαλύτερο αριθμό νεοεισερχόμενων επιχειρήσεων.

Ωστόσο, ερμηνευτικά μεγαλύτερο ενδιαφέρον έχει η ποσοστιαία κατανομή των νέων επιχειρήσεων ανά κλάδο, όπου φαίνεται ότι η μεγαλύτερη μεταβολή συνέβη στον κλάδο της ανακύκλωσης (37), με την εμφάνιση 5 νέων επιχειρήσεων που ανεβάζουν το σύνολο του κλάδου (6 επιχειρήσεις κατά το 2001), σε 11 πλέον επιχειρήσεις. Σημαντική αύξηση των νέων επιχειρήσεων παρατηρείται και στον κλάδο των ιατρικών οργάνων ακρίβειας και οπτικών οργάνων και ρολογιών (33), με 14 νέες επιχειρήσεις σε σύνολο 54 (26%), στην κατασκευή μηχανών γραφείου και Η/Υ (30) με 3 νέες στις 14 συνολικά, στην κατα-

ΠΙΝΑΚΑΣ 6.2

“Οιονεί” Κινητικότητα της Ελληνικής Μεταποίησης

	Νέες Επιχειρήσεις	Επιχειρήσεις που Αποχωρούν	Σύνολο Επιχειρήσεων	“Οιονεί” Κινητικότητα (%)
1995	1557	536	5358	39,1
1996	761	751	5368	28,2
1997	837	730	5475	28,6
1998	776	625	5580	25,1
1999	728	670	5638	24,8
2000	704	594	5748	22,6
2001	934	910	5772	31,9
2002	791	599	5964	23,3

¹ Η κινητικότητα αυτή χαρακτηρίζεται ως “οιονεί”, καθώς δεν συνδέεται απαραίτητα με γεννήσεις / θανάτους επιχειρήσεων και επομένως δεν αντιστοιχεί στον δείκτη κινητικότητας (total volatility) που χρησιμοποιείται διεθνώς (ενδεικτικά στο Innovation Scoreboard).

ΠΙΝΑΚΑΣ 6.3

Κλαδική Κατανομή Νέων & Παλαιών Μεταποιητικών Επιχειρήσεων (2002) - Επιχειρηματική Διάρθρωση

Κλάδοι	Αριθμός Επιχειρήσεων				% νέων επιχειρήσεων ανά κλάδο	% Κατανομή των Επιχειρήσεων στη Μεταποίηση	
	Νέες	Παλαιές	Σύνολο			2002	2001
			2002	2001			
15	193	1170	1363	1310	14,2	22,9	22,7
16	0	6	6	6	0,0*	0,1	0,1
17	43	335	378	371	11,4	6,3	6,4
18	36	246	282	289	12,8	4,7	5,0
19	12	83	95	97	12,6	1,6	1,7
20	22	121	143	132	15,4	2,4	2,3
21	26	132	158	148	16,5	2,6	2,6
22	97	470	567	534	17,1	9,5	9,3
23	6	36	42	42	14,3	0,7	0,7
24	34	287	321	323	10,6	5,4	5,6
25	37	306	343	337	10,8	5,8	5,8
26	63	510	573	551	11,0	9,6	9,5
27	9	100	109	108	8,3	1,8	1,9
28	71	459	530	510	13,4	8,9	8,8
29	44	275	319	301	13,8	5,3	5,2
30	3	11	14	14	21,4*	0,2	0,2
31	13	124	137	136	9,5	2,3	2,4
32	5	36	41	39	12,2	0,7	0,7
33	14	40	54	46	25,9	0,9	0,8
34	3	41	44	43	6,8	0,7	0,7
35	19	74	93	89	20,4	1,6	1,5
36	36	305	341	339	10,6	5,7	5,9
37	5	6	11	6	45,5*	0,2	0,1
Σύνολο	791	5173	5964	5772	13,3	100,0	100,0

* ενδεικτικά ποσοστά

σκευή λοιπού εξοπλισμού μεταφορών (35) με 19 νέες στις 93 και στον κλάδο των εκτυπώσεων και εκδόσεων (22) με 97 στις 567. Χαρακτηριστικό είναι μάλιστα ότι σε όλες αυτές τις περιπτώσεις ο συνολικός αριθμός των εκπροσώπων κάθε κλάδου αυξάνεται σε σχέση με το 2001 (πλην του 30 που παραμένει σταθερός). Οι νέες επιχειρήσεις συνολικά αποτελούν το 13,3% της μεταποίησης, σε πτώση βέβαια από το υψηλό 16,2% του 2001, λόγω της μικρότερης κινητικότητας.

Σε κάθε περίπτωση πάντως η είσοδος των νέων επιχειρήσεων δεν μεταβάλλει ιδιαίτερα τη συνολική συμβολή κάθε κλάδου στη μεταποίηση (σε επίπεδο αριθμού επιχειρήσεων), όπως φαίνεται από τις δύο τελευταίες στήλες του Πίνακα 6.3. Οι κλάδοι των τροφίμων και ποτών (15), μη μεταλλικών ορυκτών (26), εκδόσεων και εκτυπώσεων (22), μεταλλικών προϊόντων, εκτός μηχανημάτων και ειδών εξοπλισμού (28), εξακολουθούν να συγκεντρώνουν τη πλει-

οψηφία της μεταποίησης (51% όλων των επιχειρήσεων). Πάντως σε επτά από τους 23 εξεταζόμενους κλάδους, η μικρή είσοδος νέων επιχειρήσεων (ή προφανώς μία μεγαλύτερη αποχώρηση), φαίνεται να προκαλεί μείωση της συμβολής τους στη μεταποίηση με τη σημαντικότερη υποχώρηση να καταγράφεται στον κλάδο 18 (είδη ένδυσης - γουναρικών), όπου από 5% μειώνεται στο 4,7%.

Ακόμα μεγαλύτερο ενδιαφέρον ωστόσο, παρουσιάζει η αντίστοιχη κλαδική πορεία των κεφαλαίων (ιδίων και ξένων) που φέρουν οι νεοεισερχόμενες επιχειρήσεις (Πίνακας 6.4). Η μεγαλύτερη συγκέντρωση (σε απόλυτα μεγέθη) παρατηρείται στους κλάδους των τροφίμων και ποτών (15), της κατασκευής μεταλλικών προϊόντων (εκτός μηχανημάτων και ειδών εξοπλισμού) (28), των εκδόσεων - εκτυπώσεων (22) και παραγωγής χημικών ουσιών, προϊόντων και συνθετικών ινών (24), όπου τα νέα κεφάλαια ξεπερνούν τα 150 εκατ. ευρώ ανά κλάδο.

ΠΙΝΑΚΑΣ 6.4

Κατανομή Συνολικών Κεφαλαίων (Ιδίων και Ξένων) - Κεφαλαιακή Διάρθρωση

Σε εκατ. €

Κλάδοι	Συνολικά κεφάλαια (ίδια και ξένα)				Ποσοστιαία Συμμετοχή νέων κεφαλαίων ανά κλάδο	Ποσοστιαία Συμμετοχή στη Μεταποίηση (%)	
	Νέες	Παλαιές	Σύνολο			2002	2001
			2002	2001			
15	267,89	12 971,27	13 239,16	12 600, 52	2,02	26,6	26,5
16	0,00	675,19	675,19	707, 54	0,00	1,4	1,5
17	100,85	2 493,38	2 594,23	2 683, 32	3,89	5,2	5,6
18	53,88	1 015,49	1 069,37	1 063, 41	5,04	2,1	2,2
19	11,30	217,05	228,35	247, 56	4,95	0,5	0,5
20	17,80	827,55	845,35	799, 40	2,11	1,7	1,7
21	37,01	1 068,68	1 105,69	1 043, 35	3,35	2,2	2,2
22	157,17	2 558,77	2 715,94	2 462, 48	5,79	5,5	5,2
23	5,06	2 920,37	2 925,43	3 210, 99	0,17	5,9	6,8
24	154,92	3 508,51	3 663,43	3 540, 72	4,23	7,4	7,4
25	45,44	1 794,74	1 840,18	1 722, 07	2,47	3,7	3,6
26	82,11	4 109,17	4 191,28	3 497, 99	1,96	8,4	7,4
27	10,17	3 834,32	3 844,49	3 835, 30	0,26	7,7	8,1
28	271,62	2 081,33	2 352,95	1 945, 86	11,54	4,7	4,1
29	67,61	1 716,22	1 783,83	1 748, 47	3,79	3,6	3,7
30	1,18	16,37	17,55	14, 81	6,72	0,0	0,0
31	26,94	729,06	756	716, 46	3,56	1,5	1,5
32	22,16	1 757,94	1 780,1	1 927, 16	1,24	3,6	4,1
33	16,46	115,73	132,19	106, 74	12,45	0,3	0,2
34	12,95	484,43	497,38	469, 95	2,60	1,0	1,0
35	39,43	2 320,72	2 360,15	2 158, 63	1,67	4,7	4,5
36	58,35	1 042,66	1 101,01	1 026, 36	5,30	2,2	2,2
37	1,79	17,22	19,01	13, 31	9,42	0,0	0,0
Σύνολο	1 462,22	48 276,3	49 738,4	47 542, 4	2,94	100,0	100,0

Εξετάζοντας όμως την ποσοστιαία συνεισφορά των “νέων” κεφαλαίων στο κλάδο διαπιστώνεται ότι μεγαλύτερη συμβολή έχουν οι νέες επιχειρήσεις του κλάδου των ιατρικών οργάνων ακρίβειας, οπτικών οργάνων και ρολογιών κάθε είδους (33) που αποτελούν το 12,5% των συνολικών κεφαλαίων του για το 2002. Υψηλή συγκέντρωση (πάντα σε ποσοστιαία βάση) νέων κεφαλαίων παρατηρείται ακόμα στον κλάδο της κατασκευής μεταλλικών προϊόντων (εκτός μηχανημάτων και ειδών εξοπλισμού) (28), στον κλάδο ανακύκλωσης (37) και στην κατασκευή μηχανών γραφείου και Η/Υ (30). Αντίθετα η χαμηλότερη συμβολή εμφανίζεται στους κλάδους παραγωγής οπτανθρακα, προϊόντων διύλισης πετρελαίου και πυρηνικών καυσίμων (23) και στην παραγωγή βασικών μετάλλων (27), όπου τα νεοεισερχόμενα κεφάλαια αποτελούν κάτω από 1% των συνολικών κεφαλαίων του κάθε κλάδου. Συνολικά πάντως τα νεοεισερχόμενα κεφάλαια δεν αποτελούν παρά μόνο το 3%

των συνολικών κεφαλαίων της μεταποίησης το 2002, όταν βέβαια το 2001 βρίσκονταν στο 4,22%.

Οι δύο τελευταίες στήλες του Πίνακα 6.4 αποδίδουν την κεφαλαιακή διάρθρωση της μεταποίησης κατά το 2002, σε σύγκριση με το 2001. Οι μεταβολές που πραγματοποιήθηκαν ανά κλάδο (κινητικότητα) δεν φαίνεται να έχουν μεταβάλει τη σχετική εικόνα, με τον κλάδο των τροφίμων και ποτών (15) να εξακολουθεί να διατηρεί πάνω από το 26% των συνολικών κεφαλαίων της μεταποίησης. Ωστόσο, ο κλάδος των μη μεταλλικών ορυκτών (26) κατατάσσεται πλέον στην 2η θέση (8,4% της μεταποίησης), αντί της 4ης το 2001, αφού αυξάνει τη συμμετοχή του κατά μία ποσοστιαία μονάδα. Οι δύο αυτοί κλάδοι πάντως, μαζί με την παραγωγή βασικών μετάλλων (27) και την παραγωγή χημικών ουσιών, προϊόντων και συνθετικών ινών (24), συγκεντρώνουν τα μισά κεφάλαια της μεταποίησης (50,4%), με μικρή μάλιστα αύξηση σε σχέση με το 2001 (49,4%).

β. Ροές Κεφαλαίων κατά το 2002

Η συνολική ροή νέων κεφαλαίων (ιδίων, ξένων και αποσβέσεων) ανήλθε το 2002 σε 3556,6 εκατ. ευρώ, παρουσιάζοντας αύξηση 23% σε σχέση με τα αντίστοιχα κεφάλαια του 2001. (Πίνακας 6.5). Το χαρακτηριστικό στοιχείο του 2002 είναι όμως ότι τα κεφάλαια αυτά προέρχονται πλέον κυρίως από δανεισμό και μάλιστα βραχυπρόθεσμο. Πιο συγκεκριμένα, διαπιστώνεται μείωση των ιδίων κεφαλαίων κατά 371 εκατ. ευρώ το 2002, για πρώτη φορά μετά το 1995 παρά το γεγονός ότι αυξήθηκε κατά 3,33% ο αριθμός των εξεταζόμενων επιχειρήσεων.

Η υποχώρηση των ιδίων κεφαλαίων εξηγείται στατιστικά για δύο λόγους: Καταρχήν οι 791 νέες επιχειρήσεις του 2002 φέρνουν στη μεταποίηση μόνο 552,87 εκατ. ευρώ, όταν οι αντίστοιχες 934 νέες επιχειρήσεις το 2001 είχαν συμβάλει με 873,5 εκατ. ευρώ. Σημαντικότερο ωστόσο είναι η συνολική μείωση των ιδίων κεφαλαίων στους κλάδους με τα περισσότερα κεφάλαια στην ελληνική μεταποίηση. Οι οκτώ κλάδοι που συγκεντρώνουν περίπου τα 3/4 των ιδίων κεφαλαίων κάθε έτος, το 2002, συγκεντρώνουν 361 εκατ. λιγότερα, κυρίως γιατί τα ίδια κεφάλαια του κλάδου τροφίμων και ποτών (15) μένουν στα ίδια επίπεδα, ενώ η αύξηση των 216 εκατ. ευρώ στην κατασκευή άλλων προϊόντων από μη μεταλλικά ορυκτά (26), δεν μπορεί να αντισταθμίσει την περίπου διπλάσια συνολική μείωση (631 εκατ. ευρώ) των κλάδων παραγωγής βασικών μετάλλων (27), προϊόντων διύλισης πετρελαίου και πυρηνικών καυσίμων (23) και κλωστοϋφαντουργίας (17). Παράλληλα, το σύνολο των ιδίων κεφαλαίων όλων των υπόλοιπων κλάδων βρίσκεται το 2002 στα επίπεδα του 2001, αδυνατώντας έτσι να υποστηρίξει κεφαλαιακά το σύνολο της μεταποίησης.

Επιπροσθέτως, θα πρέπει να σημειωθεί και η μεγάλη άνοδος το 2002 κατά 35% των αρνητικών ιδίων κεφαλαίων της μεταποίησης, που επηρεάζει επίσης την παραπάνω τάση: Το 2002, 169 επιχειρήσεις εμφανίζονται με αρνητικά ίδια κεφάλαια της τάξης των 249 εκατ. ευρώ, όταν το 2001, 182 επιχειρήσεις είχαν 183 εκατ. ευρώ, αντιστοίχως. Μία πάντως επιχείρηση (ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΝΑΥΠΗΓΕΙΑ) είναι κυρίως υπεύθυνη για αυτήν την άνοδο, αφού τα δικά της αρνητικά ίδια κεφάλαια της τάξης των 4 εκατ. ευρώ το 2001, εκτινάσσονται στα 78 εκατ. ευρώ το 2002 (κατέχει δηλαδή το 30% των συνολικών αρνητικών ιδίων κεφαλαίων της μεταποίησης το 2002).

Αντίθετα, βασική πηγή των νέων κεφαλαίων αποτελεί ο νέος καθαρός δανεισμός, ο οποίος υπερτριπλασιάζεται σε σχέση με το 2001 και αγγίζει τα 2,6 δισεκ. ευρώ το 2002 (έναντι 791 εκατ. το 2001). Η μεγάλη

αύξηση του βραχυπρόθεσμου δανεισμού το 2002 συνδέεται σίγουρα με τη σταδιακή μείωση των επιτοκίων δανεισμού, αλλά μάλιστα πρόκειται για συγκυριακό φαινόμενο, καθώς το 2001 οι συνολικές βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις είχαν διατηρηθεί στα επίπεδα του 2000. Έτσι το 2002 τα κεφάλαια βραχυπρόθεσμου δανεισμού σχεδόν εννιαπλασιάζονται και φτάνουν τα 1,5 δισεκ. ευρώ (έναντι μόλις 176 εκατ. ευρώ το 2001), αποτελώντας περίπου το 60% των νέων υποχρεώσεων. Τα νέα μακροπρόθεσμα δανειακά κεφάλαια αυξάνονται κατά 71% και ξεπερνούν το 1 δισεκ. ευρώ (έναντι 615 εκατ. το 2001). Οι ετήσιες αποσβέσεις τέλος έφτασαν στα 1,36 εκ. ευρώ, παρουσιάζοντας μικρή αύξηση σε σχέση με το 2001, αλλά αντιπροσωπεύουν χαμηλότερο ποσοστό στη συνολική ροή νέων κεφαλαίων για το 2002.

Η εικόνα ωστόσο των νέων κεφαλαίων δεν αναιρεί τη γενικότερη τάση που χαρακτηρίζει τη διάρθρωση των συνολικών υποχρεώσεων της μεταποίησης την τελευταία πενταετία. Παρά τη μεγάλη αύξηση του νέου βραχυπρόθεσμου δανεισμού το 2002, η ελληνική μεταποίηση εξακολουθεί να στρέφεται σταθερά προς τον μακροπρόθεσμο δανεισμό, φανερώνοντας την ικανότητα των επιχειρήσεων να επιτυγχάνουν καλύτερους όρους δανεισμού. Είναι χαρακτηριστικό ότι ενώ το 1998 οι βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις αποτελούσαν το 82,1% των συνολικών υποχρεώσεων, το 2002 αποτελούν το 74,8%, υποχωρώντας σταθερά κατά την περίοδο αυτή περίπου δύο ποσοστιαίες μονάδες ετησίως. Εξάλλου, από το 1996 και μετά, πάντα οι μεσο-μακροπρόθεσμες υποχρεώσεις αυξάνονται ταχύτερα από τις βραχυπρόθεσμες με την ποσοστιαία διαφορά να είναι μάλιστα διψήφια την τριετία 2000-2002. Ενδεικτικά το 2002 οι βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις αυξάνονται με 8,3% έναντι 19% των μακροπρόθεσμων.

Όσον αφορά στη χρήση/ διάθεση αυτών των νέων κεφαλαίων, η αύξηση του 2002 δεν φαίνεται να χρηματοδοτεί αντίστοιχες πάγιες επενδύσεις, αλλά περισσότερο να κατευθύνεται στο κεφάλαιο κίνησης των επιχειρήσεων. Οι νέες πάγιες επενδύσεις που πραγματοποιούνται υποχωρούν κατά 17% και διαμορφώνονται σε επίπεδο 2,1 δισεκ. ευρώ (έναντι 2,5 δισεκ. ευρώ το 2001). Εξακολουθούν να αποτελούν τη βασική χρήση των νέων κεφαλαίων, αποτελώντας ωστόσο πολύ μικρότερο ποσοστό της κεφαλαιακής αυτής ροής, σε σχέση με το 86,9% του 2001.

Αντίθετα, το νέο κυκλοφορούν (αποθέματα, απαιτήσεις και διαθέσιμα) διαμορφώνεται το 2002 σε 1,47 δισεκ. ευρώ, καθώς σχεδόν τριπλασιάζεται σε σχέση με το αντίστοιχο νέο κυκλοφορούν του 2001. Το θετικό στοι-

ΠΙΝΑΚΑΣ 6.5

Πηγές και Χρήσεις Διάθεση Νέων Κεφαλαίων στην Ελληνική Μεταποίηση

	Σε χιλιάδες €	
	2002	2001
A. ΠΗΓΕΣ ΝΕΩΝ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ		
1. Νέα Ίδια Κεφάλαια	-371,03	879,9
2. Νέος Καθαρός Δανεισμός	2 567,11	791,0
- Βραχυπρόθεσμος	1 513,56	176,4
- Μ/Μακροπρόθεσμος	1 053,55	614,6
3. Ετήσιες Αποσβέσεις	1 360,49	1 223,9
Συνολική Ροή Νέων Κεφαλαίων	3 556,57	2 894,7
B. ΧΡΗΣΗ / ΔΙΑΘΕΣΗ ΝΕΩΝ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ		
1. Πάγιες Επενδύσεις	2 085,18	2 517,0
2. Νέο Κυκλοφορούν	1 471,39	377,8
- Αύξηση Αποθεμάτων	539,9	114,4
- Αύξηση Απαιτήσεων	1 100,22	186,5
- Αύξηση Διαθεσίμων	-168,73	76,8
Συνολική Χρήση Νέων Κεφαλαίων	3 556,57	2 894,7

χείο για την ελληνική μεταποίηση είναι βεβαίως η μεγάλη αύξηση των καθαρών νέων απαιτήσεων που ξεπερνούν το 1,1 δισεκ. ευρώ. Τα νέα αποθέματα αυξάνονται επίσης σημαντικά και προσδιορίζονται σε 540 εκατ. ευρώ (έναντι 114 εκατ. ευρώ το 2001), ενώ αντίθετα δεν καταγράφονται νέα διαθέσιμα, καθώς αυτά έχουν υποχωρήσει κατά 168 εκατ. ευρώ σε σχέση με το 2001.

Ειδικά για τις πάγιες επενδύσεις πάντως, η συνολική κατανομή τους σε α) γήπεδα, β) κτίρια μεταφορικά και λοιπά πάγια, γ) μηχανικός εξοπλισμός και δ) συμμετοχές, μεταβάλλεται ελάχιστα το 2002 σε σχέση με το 2001: Η αναλογία 6,6 - 40,6 - 32,1 - 20,7 του 2001, μετατρέπεται σε 6,3 - 40,1 - 32,9 - 20,7, με μικρή δηλαδή τόνωση των επενδύσεων σε μηχανολογικό εξοπλισμό.

Το συνολικό καθαρό ενεργητικό (με καθαρά δηλαδή πάγια) της ελληνικής μεταποίησης το 2002 προσδιορίζεται στα 49,74 δισεκ. ευρώ παρουσιάζοντας αύξηση 4,62% σε σχέση με το 2001 (47,5 δισεκ. ευρώ, αύξηση 3,64% σε σχέση με το 2000). Το γεγονός ότι ο ρυθμός αύξησης του αριθμού των επιχειρήσεων το 2002 (3,33%) είναι μικρότερος από τον ρυθμό επέκτασης του ενεργητικού υπονοεί ότι το μέσο μέγεθος των επιχειρήσεων της μετα-

ποίησης αυξήθηκε. Επομένως, συνεχίζεται η ανάκαμψη της μεταποιητικής βιομηχανίας με υψηλούς ρυθμούς μεταβολής και στη νέα δεκαετία, συγκλίνοντας στον ετήσιο ρυθμό μεγέθυνσης ενεργητικού της τάξης του 6,7% της περιόδου 1992-2000 και πολύ υψηλότερα από το -1,7% της ενδεκαετίας 1981-1991 (Πίνακας 6.6).

Πέντε κλάδοι εμφανίζουν το 2002 τάσεις συρρίκνωσης σε σχέση με το 2001: Η παραγωγή προϊόντων καπνού (16), η κλωστοϋφαντουργία (17), η παραγωγή προϊόντων διύλισης πετρελαίου (23), η κατασκευή εξοπλισμού και συσκευών ραδιοφωνίας, τηλεόρασης και επικοινωνιών (32) και η βιομηχανία δέρματος-δερματίνων ειδών (19), με τους τρεις πρώτους να εμφανίζουν αρνητικό ρυθμό μεταβολής για δεύτερη συνεχόμενη χρονιά. Το μεγαλύτερο ρυθμό μεγέθυνσης εξακολουθεί να διατηρεί και το 2002 ο κλάδος της ανακύκλωσης (37), ενώ ακολουθούν η κατασκευή ιατρικών οργάνων ακρίβειας, οπτικών οργάνων, ρολογιών (33), η κατασκευή μεταλλικών προϊόντων πλην μηχανημάτων και ειδών εξοπλισμού (28) και τα μη μεταλλικά ορυκτά (26), ενώ η κατασκευή μηχανών γραφείου και Η/Υ (30) επανακάμπτει μετά από το αρνητικό ρυθμό του 2001.

ΠΙΝΑΚΑΣ 6.6

Ενεργητικό της Μεταποίησης και Ρυθμοί Μεταβολής του κατά Κλάδο

Σε εκατ. €

Κλάδος	Ενεργητικό			Ποσοστιαία Μεταβολή Εναρτητικού	
	2000	2001	2002	2001/00	2002/01
15	11 589,62	12 600,52	13 239,16	8,7%	5,1%
16	1 342,36	707,54	675,19	-47,3%	-4,6%
17	3 162,07	2 683,33	2 594,23	-15,1%	-3,3%
18	1 021,32	1 063,41	1 069,37	4,1%	0,6%
19	236,79	247,56	228,35	4,6%	-7,8%
20	732,53	799,40	845,35	9,1%	5,7%
21	1 052,52	1 043,35	1 105,69	-0,9%	6,0%
22	2 289,08	2 462,47	2 715,95	7,6%	10,3%
23	3 360,70	3 210,99	2 925,43	-4,5%	-8,9%
24	3 200,83	3 540,72	3 663,43	10,6%	3,5%
25	1 585,16	1 722,07	1 840,18	8,6%	6,9%
26	3 300,49	3 497,99	4 191,28	6,0%	19,8%
27	3 842,90	3 835,30	3 844,49	-0,2%	0,2%
28	1 712,77	1 945,86	2 352,96	13,6%	20,9%
29	1 731,61	1 748,47	1 783,83	1,0%	2,0%
30	18,80	14,81	17,55	-21,3%	18,5%
31	724,87	716,46	756,01	-1,2%	5,5%
32	1 469,47	1 927,16	1 780,10	31,1%	-7,6%
33	86,19	106,74	132,20	23,9%	23,8%
34	606,98	469,97	497,39	-22,6%	5,8%
35	1 895,91	2 158,63	2 360,15	13,9%	9,3%
36	905,71	1 026,36	1 101,02	13,3%	7,3%
37	2,82	13,31	19,02	371,6%	42,9%
Σύνολο	45 871,51	47 542,39	49 738,33	3,6%	4,6%

γ. Γενικές Διαπιστώσεις

Αποτελεσμάτων Χρήσης το 2002

Με βάση τα -καταγεγραμμένα στη βάση δεδομένων του ΣΕΒ- στοιχεία του ενοποιημένου λογαριασμού αποτελεσμάτων χρήσης του 2002 για τις εξεταζόμενες 5964 επιχειρήσεις, η αύξηση των πωλήσεων το 2002 περιορίζεται στο μισό της αντίστοιχης αύξησης του 2001 (1,2%, έναντι 2,5% αντιστοίχως). Είναι η μικρότερη ετήσια αύξηση από το 1996 και αυτό συμβαίνει μάλιστα σε μια χρονιά που ο αριθμός των επιχειρήσεων που αναλύονται είναι ο μεγαλύτερος από ποτέ (αύξηση 3,3% σε σχέση με το 2001). Πάντως, τα μικτά κέρδη εμφανίζουν μία αύξηση κατά 6,4% (έναντι μείωσης 1,4% το 2001), λόγω της αύξησης των εξεταζόμενων επιχειρήσεων, αλ-

λά και γιατί οι κερδοφόρες επιχειρήσεις του 2002 "πάνε καλύτερα" σε αυτό το επίπεδο σε σχέση με τις αντίστοιχες κερδοφόρες του 2001: Αναλυτικότερα οι 4325 κερδοφόρες επιχειρήσεις το 2001 είχαν μικτά κέρδη της τάξης των 9,96 δισεκ. ευρώ, ενώ οι 4374 κερδοφόρες το 2002 έχουν αντίστοιχα 10,6 δισεκ. ευρώ. Επιπλέον, παρά το γεγονός ότι το 2002 στο δείγμα υπάρχουν 133 περισσότερες ζημιογόνες επιχειρήσεις, τα μικτά τους κέρδη διατηρούνται στα επίπεδα των μικτών κερδών των αντίστοιχων ζημιογόνων του 2001 (1074 εκατ. ευρώ έναντι 1012 εκατ. ευρώ αντιστοίχως).

Σε επίπεδο δαπανών, οι συνολικές δαπάνες λειτουργίας (πλην κόστους πωληθέντων) αυξήθηκαν κατά 8,8% (έναντι μόλις 3% το 2001). Η αύξηση αυτή τροφοδοτεί-

ται κυρίως από την αύξηση κατά 11,1% των εξόδων πωλήσεων, διοικήσεως κτλ, σε συνδυασμό με την αύξηση 5,5% των αποσβέσεων που "γράφονται" στους ισολογισμούς, ενώ αντίθετα τα έξοδα χρηματοδότησης βρίσκονται στα περσινά επίπεδα. Γενικά οι δαπάνες λειτουργίας έχουν αυξήσει τη ποσοστιαία συμβολή τους στα μικτά κέρδη από 82,4% (2001) σε 84,2% (2002), περιορίζοντας έτσι τα καθαρά κέρδη από 17,7% σε 15,8%. Όμως τελικά, οι δαπάνες αυτές εξισορροπούνται ως ένα βαθμό από τη σημαντική αύξηση των μικτών κερδών, με αποτέλεσμα η μείωση των καθαρών κερδών να

περιορίζεται στο -4,8%, έναντι της υποχώρησης του -17,1% το 2001. Σε καμία περίπτωση όμως δεν φαίνεται να μπορούν να προσεγγιστούν οι θετικοί ρυθμοί μεταβολής των καθαρών κερδών του 1998-1999 (+31,1% και +41,7% αντιστοίχως), οι οποίες ωστόσο οφείλονταν κατά βάση στο ευνοϊκό περιβάλλον που είχε διαμορφωθεί στην εγχώρια κεφαλαιαγορά και στην κατάλληλη τοποθέτηση των διαθέσιμων των εταιριών. Ο παράγοντας αυτός υπήρξε όμως συγκυριακός, όπως φάνηκε στη συνέχεια τόσο στο 2000, όσο και στο 2001.

Η εικόνα των καθαρών κερδών της ελληνικής μεταποι-

ΠΙΝΑΚΑΣ 6.7

Προσδιορισμός Καθαρών Κερδών Μεταποίησης

α. Σε Εκατομμύρια €

	Αριθμός Επιχειρήσεων	Πωλήσεις	Μικτά Κέρδη	Έξοδα Χρηματοδότησης	Έξοδα Πωλήσεων, Διοικήσεως κ.λπ.	Αποσβέσεις Χρήσης	Σύνολο Δαπανών (πλέον αποσβέσεων)	Καθαρά Κέρδη
1995	5.358	21.209	6.118	966	3.490	621	5.078	1.040
1996	5.368	22.709	6.766	889	4.028	696	5.613	1.153
1997	5.475	25.928	7.405	861	4.416	948	6.225	1.181
1998	5.580	27.583	8.718	1.010	4.978	1.182	7.170	1.548
1999	5.638	29.737	9.952	857	5.508	1.394	7.759	2.193
2000	5.748	36.313	11.123	910	6.167	1.698	8.775	2.348
2001	5.772	37.237	10.971	818	6.314	1.903	9.035	1.935
2002	5.964	37.697	11.676	814	7.012	2.007	9.833	1.843

β. Σε Ετήσιες Ποσοστιαίες Μεταβολές

	Αριθμός Επιχειρήσεων	Πωλήσεις	Μικτά Κέρδη	Έξοδα Χρηματοδότησης	Έξοδα Πωλήσεων, Διοικήσεως κ.λπ.	Αποσβέσεις Χρήσης	Σύνολο Δαπανών (πλέον αποσβέσεων)	Καθαρά Κέρδη
1996	0,2	7,1	10,6	-8,0	15,4	12,1	10,5	10,9
1997	2,0	14,2	9,4	-3,1	9,6	36,1	10,9	2,4
1998	1,9	6,4	17,7	17,4	12,7	24,7	15,2	31,1
1999	1,0	7,8	14,1	-15,2	10,6	18,0	8,2	41,7
2000	2,0	22,1	11,8	6,2	12,0	21,8	13,1	7,1
2001	0,4	2,5	-1,4	-10,1	2,4	12,1	3,0	-17,6
2002	3,3	1,2	6,4	-0,5	11,1	5,5	8,8	-4,8

ΠΙΝΑΚΑΣ 6.8

Αποθέματα στη Μεταποίηση

Σε ετήσιες ποσοστιαίες μεταβολές

	Πρώτες Ύληες	Έτοιμα Προϊόντα	Σύνολο
1995	18,3	14,5	16,2
1996	5,1	9,7	7,6
1997	6,2	14,4	10,8
1998	10,0	10,7	10,4
1999	11,5	6,3	8,5
2000	29,9	17,0	22,6
2001	2,1	1,1	1,6
2002	7,7	7,0	7,3

σης διαμορφώνεται όμως και από το γεγονός ότι ενώ καταγράφεται μία αύξηση μόλις 1,4% σε κερδοφόρες επιχειρήσεις (4374 το 2002 έναντι 4315 το 2001), ο αριθμός των ζημιολόγων αυξάνεται κατά 9,1% (1590 το 2002 έναντι 1457 το 2001). Παράλληλα, τα καθαρά αποτελέσματα αυτών των κερδοφόρων επιχειρήσεων αυξάνονται κατά 4,2% (2560 εκατ. ευρώ το 2002 έναντι 2457 ευρώ το 2001), όταν αντίθετα οι ζημιές έχουν αυξηθεί κατά 37,4% και από 521,3 εκατ. ευρώ το 2001 ανεβαίνουν στα 716 εκατ. το 2002. Είναι άλληλως χαρακτηριστικό ότι οι 791 νέες επιχειρήσεις που εισέρχονται στην ανάλυση δεν φέρνουν παρά μόνο 20,3 εκατ ευρώ σε καθαρά κέρδη, αφού τα καθαρά αποτελέσματα ύψους 16 εκατ. ευρώ των 97 νέων επιχειρήσεων του κλάδου των εκδόσεων - εκτυπώσεων (22), απλώς καλύπτουν τις ζημιές 13,4 εκατ. ευρώ των 19 νέων επιχειρήσεων του κλάδου κατασκευής λοιπού εξοπλισμού μεταφορών (35).

Τέσσερις κλάδοι είναι συνολικά ζημιολόγοι κατά το 2002: Ο κλάδος κατασκευής χαρτοπολτού, χάρτου και προϊόντων από χαρτί (21), η κατασκευή μηχανημάτων και ειδών εξοπλισμού (29), η κατασκευή μηχανών γραφείου και Η/Υ (30) και ο κλάδος κατασκευής λοιπού εξοπλισμού μεταφορών (35), με τον τελευταίο μάλιστα να κατέχει το 18% των συνολικών ζημιών της μεταποίησης.

Σε κάθε περίπτωση, οι επιχειρήσεις διέθεσαν τα καθαρά κέρδη που απέκομισαν κατά τη χρήση του 2002 κυρίως σε καταβολή μερίσματος, συνεχίζοντας έτσι μία αλλαγή πολιτικής που έχει ξεκινήσει ήδη από το 2001. Πιο συγκεκριμένα, για πρώτη φορά στην τριετία 2000-2002, η πλειοψηφία των κερδών (36,5%) καταβάλλεται πλέον σε μέρισμα, με το ποσοστό αυτό να αυξάνεται συνεχώς σε αυτήν την περίοδο (από 29,50% το 2000 σε 34,36% το 2001). Αντίθετα, στην κατηγορία "Αποθεματικά και Υπό-

λοιπα εις Νέο" τοποθετήθηκε μόλις το 32,5% των κερδών, μειωμένο πάνω από 4,5 ποσοστιαίες μονάδες σε σχέση με το 37,10% του 2001 και κατά σχεδόν 10 μονάδες σε σχέση με το 2000 (41,9%). Αύξηση πάντως παρατηρείται και στο ποσοστό των κερδών που κατεβλήθη ως φόρος, το οποίο καταλαμβάνει πλέον το 31%. Διαπιστώνεται επομένως μία τριμερής σχεδόν ισόποση χρηματοδότηση αυτών των κατηγοριών όταν πριν δύο χρήσεις η τάση ήταν σαφώς για δημιουργία περισσότερο αποθεματικών. Το πιθανότερο είναι ότι οι συνέπειες της χρηματιστηριακής πτώσης και του αρνητικού επενδυτικού κλίματος, έχουν οδηγήσει τις επιχειρήσεις σε προσπάθειες βελτίωσης της εικόνας τους στους μετόχους, ώστε να καθησυχαστούν οι όποιες ανησυχίες τους και να διατηρηθεί η σχέση εμπιστοσύνης που έχει ενδεχομένως κληονιστεί.

Ως προς τα αποθέματα των επιχειρήσεων της μεταποίησης το 2002, αυτά εμφανίζουν σημαντική αύξηση 7,3% έναντι μόλις 1,6% στο 2001 με αυξήσεις τόσο σε πρώτες ύλες (κυρίως) όσο και έτοιμα προϊόντα.

Κεφαλαιουχική Διάρθρωση των Μεταποιητικών Επιχειρήσεων

α. Βαθμός Παγιопоίησης

Ένας από τους σημαντικότερους δείκτες αποτύπωσης της κεφαλαιακής διάρθρωσης της μεταποίησης είναι ο βαθμός παγιοποίησης του ενεργητικού, δηλαδή ο βαθμός στον οποίο τα κεφάλαια της επιχείρησης έχουν επενδυθεί σε πάγια περιουσιακά στοιχεία σε σύγκριση με άλλα πιο βραχυπρόθεσμης μορφής στοιχεία. Ο δείκτης προκύπτει ως ο λόγος του συνόλου της αξίας των καθαρών παγίων στοιχείων προς το σύνολο της αξίας του ενεργητικού, αντανakλώντας έτσι τη συμβολή των παγίων στοι-

ΠΙΝΑΚΑΣ 6.9**Βαθμός Παγιοποίησης Μεταποίησης**

	Βαθμός Παγιοποίησης (%)
1995	41,00
1996	43,00
1997	43,51
1998	45,75
1999	44,54
2000	48,62
2001	49,64
2002	48,90

ΠΙΝΑΚΑΣ 6.10**Βαθμός Παγιοποίησης στους Επιμέρους Κλάδους**

Κλάδος	Βαθμός Παγιοποίησης Ενεργητικού (%)			Μεταβολή Βαθμού Παγιοποίησης (σε ποσοστιαίες μονάδες)	
	2000	2001	2002	2001/00	2002/01
15	61,24	60,20	57,16	-1,04	-3,04
16	25,60	26,79	30,44	1,19	3,65
17	48,09	51,93	49,16	3,84	-2,77
18	32,98	31,89	29,25	-1,09	-2,64
19	33,18	30,55	27,02	-2,63	-3,53
20	39,71	42,15	43,56	2,44	1,41
21	42,10	43,96	42,35	1,86	-1,61
22	47,82	48,93	46,21	1,11	-2,72
23	45,18	48,40	54,98	3,22	6,58
24	39,40	39,93	37,40	0,53	-2,53
25	46,87	49,41	46,14	2,54	-3,27
26	51,18	54,01	53,47	2,83	-0,54
27	47,89	51,20	50,95	3,31	-0,25
28	39,58	39,03	44,95	-0,55	5,92
29	34,44	33,40	35,32	-1,04	1,92
30	13,92	15,16	16,52	1,24	1,36
31	38,90	39,55	39,49	0,65	-0,06
32	45,55	41,22	41,25	-4,33	0,03
33	41,78	35,38	34,56	-6,4	-0,82
34	27,14	23,34	25,70	-3,8	2,36
35	65,03	60,33	57,60	-4,7	-2,73
36	42,46	44,72	46,24	2,26	1,52
37	49,75	77,48	66,82	27,73	-10,66
Σύνολο	48,62	49,64	48,90	1,02	-0,74

χείων στην παραγωγική διαδικασία. Ανάλογα με την τιμή του δείκτη αυτού, οι επιχειρήσεις διακρίνονται σε επιχειρήσεις έντασης παγίων περιουσιακών στοιχείων (υψηλή τιμή) ή έντασης κυκλοφορούντων περιουσιακών στοιχείων (χαμηλή τιμή), ωστόσο η ακριβής εκτίμησή του σχετίζεται έντονα με τον κλάδο στον οποίο αναφέρεται.

Ο βαθμός παγιοποίησης του συνόλου της ελληνικής μεταποίησης, υποχώρησε ελαφρά το 2002 στο 48,9% σε σχέση με το 49,64% του 2001 που ήταν η υψηλότερη τιμή της περιόδου 1995-2002 (Πίνακας 6.9). Η γενική εξέλιξη του δείκτη σε αυτή την περίοδο είναι σταθερά αυξητική, με τον δείκτη να αυξάνεται κατά 8 ποσοστιαίες μονάδες σε σχέση με το 1995. Στο σύνολο της μεταποίησης κατά το 2002 τα καθαρά πάγια (πάγια σε τιμές κτήσης μείον αποσβέσεις) αυξήθηκαν κατά 5,6%, ενώ το κυκλοφορούν και διαθέσιμο κατά 6,14%, δικαιολογώντας έτσι τη μικρή μείωση που παρατηρείται στο βαθμό παγιοποίησης. Επιπλέον ο βαθμός ρευστοποίησης των παγίων έχει μειωθεί στο 8,37% (έναντι 8,8% το 2001). Πάντως, σε όλη τη μεταποίηση η καθαρή προσαύξηση των παγίων, δηλαδή ο λόγος των καθαρών παγίων επενδύσεων (μετά την αφαίρεση των αποσβέσεων) προς τις ακαθάριστες επενδύσεις παγίων (πριν την αφαίρεση των αποσβέσεων), υποχωρεί σταδιακά από 75,01% το 2000 και 51,37% το 2001, σε 34,75% το 2002. Τέλος, μπορεί να σημειωθεί ότι για πρώτη φορά από το 1999, το 2002 η κάλυψη των παγίων κεφαλαίων από ίδια κεφάλαια υποχωρεί κάτω από το 100% (95,55% έναντι 100,06% το 2001) σε σταθερά πτωτική πορεία από το 1999: Ξένα μακροπρόθεσμα κεφάλαια χρηματοδοτούν πλέον τα πάγια κεφάλαια σε ποσοστό 27,45% (έναντι 23,83% το 2001).

Σε επίπεδο κλάδων, οι 14 από τους 23 παρουσίασαν μείωση του βαθμού παγιοποίησης. Τη μεγαλύτερη ποσοστιαία μείωση εμφανίζουν οι κλάδοι της ανακύκλωσης (37) και του δέρματος-δερματίνων ειδών (19), με τον πρώτο όμως απλώς να "διορθώνει" τη μεγάλη αύξηση κατά 28 ποσοστιαίες μονάδες του 2001, αφού κατά τα άλλα εξακολουθεί να αποτελεί τον κλάδο με τη μεγαλύτερη παγιοποίηση και κατά το 2002.

Τέσσερις κλάδοι παρουσίασαν αύξηση πάνω από δύο ποσοστιαίες μονάδες στην παγιοποίησή τους: Ο κλάδος πετρελαίου και άνθρακα (23), τα μεταλλικά προϊόντα με εξαίρεση τα μηχανήματα και τα είδη εξοπλισμού (28), ο καπνός (16) και η κατασκευή αυτοκινήτων και οχημάτων (34), με τον πρώτο να εμφανίζει και τη μεγαλύτερη αύξηση κατά 6,6 μονάδες το 2002. Με εξαίρεση τον κλάδο 23 πάντως, οι υπόλοιποι είναι κυρίως κλάδοι έντασης κυκλοφορούντων περιουσιακών στοιχείων και επομένως έχουν χαμηλό βαθμό παγιοποίησης γενικά στην ελληνική μεταποίηση.

Οι υψηλότεροι βαθμοί παγιοποίησης το 2002 - εκτός της ανακύκλωσης - παρουσιάζονται στους κλάδους λοιπού εξοπλισμού μεταφορών (35), τροφίμων και ποτών (15) και πετρελαίου και άνθρακα (23). Αντίθετα, ο χαμηλότερος βαθμός παγιοποίησης εξακολουθεί (όπως και το 2001) να εμφανίζεται στον κλάδο μηχανών γραφείου και Η/Υ (30), ενώ χαμηλή παγιοποίηση εμφανίζουν και οι επιχειρήσεις του κλάδου των αυτοκινήτων, οχημάτων (34) και δέρματος-δερματίνων ειδών (19). Συνολικά δέκα κλάδοι έχουν βαθμό παγιοποίησης που κυμαίνεται από 36% έως 50%, έξι κλάδοι έχουν παγιοποίηση άνω του 50% και άλλοι έξι κλάδοι από 25% έως 35%, ενώ μόνο ένας έχει αντίστοιχο βαθμό κάτω από 25%.

β. Κυκλοφορούν Ενεργητικό

Το κυκλοφορούν και διαθέσιμο κεφάλαιο των μεταποικτικών επιχειρήσεων στο τέλος του 2002 παρουσίασε αύξηση κατά 6,1% σε σχέση με το προηγούμενο έτος, ξεπερνώντας τα 25 δισεκ ευρώ, έναντι αύξησης μόλις 1,6% το 2001. Η αύξηση αυτή είναι μεγαλύτερη του πληθωρισμού, φανερώνοντας ότι η πολύ περιορισμένη αύξηση του 2001 ήταν συγκυριακό αποτέλεσμα και δεν εκφράζει κάποια γενικότερη αλλαγή "πολιτικής χρήματος" στις πρακτικές των μεταποικτικών επιχειρήσεων.

Από τον Πίνακα 6.11 όπου αποτυπώνεται η διάρθρωση του συνόλου κυκλοφορούντος και διαθέσιμου ενεργητικού, προκύπτει μεγάλη μείωση των διαθεσίμων (-7,5%), τα οποία ανέρχονται το 2002 σε σχεδόν 2.1 δισεκ. ευρώ (από 2.26 δισεκ. ευρώ το 2001). Η μεγάλη αύξηση του κυκλοφορούντος τροφοδοτείται κυρίως από την αύξηση 7,7% των απαιτήσεων, που ξεπερνούν το 2002 τα 15 δισεκ ευρώ, ενώ και τα αποθέματα αυξήθηκαν εξίσου σημαντικά (7,3%), πλησιάζοντας τα 8 δισεκ ευρώ. Η συμβολή άλλωστε των απαιτήσεων στο συνολικό κυκλοφορούν και διαθέσιμο ενεργητικό ξεπερνά το 2002 το 60%, κάτι το οποίο έχει επίσης συμβεί το 1997 και το 1999. Η συμβολή των διαθεσίμων έχει περιοριστεί στο 8,2% στο χαμηλότερο ποσοστό της πενταετίας 1998-2002, ενώ παρά τη μεγάλη ετήσια αύξηση των αποθεμάτων, η αντίστοιχη συμμετοχή τους στο σύνολο αυξάνεται ελάχιστα στο 31,2% (από 30,8% το 2001).

γ. Παθητικό

Η συμμετοχή των ιδίων κεφαλαίων στα συνολικά κεφάλαια της ελληνικής μεταποίησης κατά το 2002 παρουσίασε σημαντική μείωση σχεδόν κατά 6% και έτσι από 49,7% το 2001 (αλλά και 49,6% το 2000), υποχώρησε στο 46,73% (Πίνακας 6.12). Η μείωση αυτή έρχεται μετά από μια μακρά περίοδο συνεχούς αύξησης της συμμετο-

ΠΙΝΑΚΑΣ 6.11**Διάρθρωση Κυκλοφορούντος Ενεργητικού στη Μεταποίηση**

α. Σε Εκατομμύρια €

	Αποθέματα	Απαιτήσεις	Διαθέσιμα	Σύνολο Κυκλοφορούντος και Διαθεσίμων
1995	4.151,44	7.213,26	998,27	12.362,97
1996	4.465,69	7.949,77	1.029,53	13.444,99
1997	4.946,34	9.599,83	1.192,19	15.738,36
1998	5.462,94	9.798,90	1.461,56	16.723,40
1999	5.926,59	12.562,42	1.965,41	20.454,42
2000	7.267,44	14.115,94	2.183,32	23.566,70
2001	7.381,85	14.302,47	2.260,16	23.944,48
2002	7.921,74	15.402,68	2.091,42	25.415,85

β. Σε Ετήσιες Ποσοστιαίες Μεταβολές

	Αποθέματα	Απαιτήσεις	Διαθέσιμα	Σύνολο Κυκλοφορούντος και Διαθεσίμων
1996	7,6	10,2	3,1	8,8
1997	10,8	20,8	15,8	17,1
1998	10,4	2,1	22,6	6,3
1999	8,5	28,2	34,5	22,3
2000	22,6	12,4	11,1	15,2
2001	1,6	1,3	3,5	1,6
2002	7,3	7,7	-7,5	6,1

γ. Σε Ποσοστά Συμμετοχής στο Σύνολο

	Αποθέματα	Απαιτήσεις	Διαθέσιμα	Σύνολο Κυκλοφορούντος και Διαθεσίμων
1995	33,6	58,3	8,1	100,0
1996	33,2	59,1	7,7	100,0
1997	31,4	61,0	7,6	100,0
1998	32,7	58,6	8,7	100,0
1999	29,0	61,4	9,6	100,0
2000	30,8	59,9	9,3	100,0
2001	30,8	59,7	9,4	100,0
2002	31,2	60,6	8,2	100,0

χής των ιδίων κεφαλαίων στα συνολικά κεφάλαια και είναι αποτέλεσμα της μεγάλης ανόδου της τάξης του 10,7% των ξένων κεφαλαίων που προσεγγίζουν πλέον τα 26,5 δισεκ. ευρώ. Επιπλέον, οι ζημιογόνες επιχειρήσεις έχουν αυξηθεί από 17,8% (2001) σε 19,5% (2002) τη συμμετοχή τους στις υποχρεώσεις (ξένα κεφάλαια), ενώ αντίθετα οι υποχρεώσεις των κερδοφόρων καταλαμβάνουν το 80,5% έναντι του 82,2% του 2001.

Αλλά και "εσωτερικά" στις κερδοφόρες και ζημιογόνες επιχειρήσεις εντοπίζονται διαφορές σε σχέση με το 2001 που εξηγούν αυτή την αλλαγή: Το 2001, η συμμετοχή των ιδίων κεφαλαίων στα συνολικά κεφάλαια των 4325 κερδοφόρων επιχειρήσεων άγγιζε το 51%, ενώ στις 1457 ζημιογόνες το 41%. Το 2002 όμως τα αντίστοιχα ποσοστά βρίσκονται στο 48,8% (4374 κερδοφόρες) και μόλις στο 36% (1590 ζημιογόνες), φανερώνοντας έτσι μια σημαντική διαφοροποίηση στην κεφαλαιακή δομή, ιδιαίτερα των ζημιογόνων.

Η κίνηση αυτή ενδεχομένως να αποτελέσει μία στρατηγική επιλογή των επιχειρήσεων στην παρούσα φάση, καθώς ο προσεταιρισμός ξένων κεφαλαίων (μέσω δανεισμού ή από άλλες πηγές) βελτιώνει την κερδοφορία, ωστόσο, από την άλλη η επιχείρηση πρέπει να είναι σε θέση μελλοντικά να "αντέξει" μία σταθερή εκροή μετρητών για την εξόφληση των πιστωτών της. Σε κάθε περίπτωση -και παρά αυτήν την αλλαγή που πρέπει να επιβεβαιωθεί και στο 2003 για να ερμηνευτεί πιο αξιόπιστα- η κεφαλαιακή δομή των επιχειρήσεων της μεταποίησης έχει αποκτήσει χαρακτηριστικά των ευρωπαϊκών μεταποιητικών επιχειρήσεων.

Αποτέλεσμα αυτής της εξέλιξης πάντως είναι η δανειακή επιβάρυνση της μεταποίησης, που αποδίδει το "μίγμα" των κεφαλαίων στον ισολογισμό και υπολογίζεται από τον λόγο των συνολικών (μακροπροθέσμων και βραχυπροθέσμων) υποχρεώσεων (ξένων δηλαδή κεφαλαίων) προς το σύνολο των ιδίων κεφαλαίων, να εμφανίζει σημαντική αύξηση για πρώτη φορά μετά από το 1995. Ο δείκτης προσδιορίζεται πλέον στο 1,14, στο υψηλότερο σημείο της τετραετίας 1999-2002, αλλά ακόμα σημαντικά χαμηλότερος από τις πολύ υψηλές τιμές της περιόδου 1995-1998.

Αυτή η εξέλιξη της δανειακής επιβάρυνσης είναι και πάλι αποτέλεσμα της διαφορετικής επίδοσης κερδοφόρων και ζημιογόνων επιχειρήσεων της μεταποίησης. Η δανειακή επιβάρυνση των κερδοφόρων επιχειρήσεων το 2002 βρίσκεται στο 1,05 με μικρή επιδείνωση σε σχέση με το αντίστοιχο 0,96 του 2001, ενώ μεγαλύτερης έντασης είναι η επιδείνωση στις ζημιογόνες: Από 1,40 το 2001 ο δείκτης ανέρχεται σε 1,78 το 2002.

Σε 15 από τους 23 κλάδους η δανειακή επιβάρυνση υπερβαίνει τη μονάδα, με την υψηλότερη αναλογία ξένων προς ίδιων κεφαλαίων να εμφανίζεται - όπως και το 2001 - στον κλάδο μηχανών γραφείου και Η/Υ (30), με 4,24. Υψηλή επιβάρυνση, άνω του 2, εμφανίζουν ακόμα ο κλάδος αυτοκινήτων και οχημάτων (34) και καπνού (16). Αντίθετα, η χαμηλότερη σχέση εμφανίζεται στον κλάδο ανακύκλωσης (37), ξύλου και σχετικών προϊόντων (20) και κλωστοϋφαντουργικών υλών (17), όπως άλλωστε συνέβαινε και το 2001. Χαρακτηριστικό είναι πάντως, ότι η γενική εικόνα των κλάδων το 2002

ΠΙΝΑΚΑΣ 6.12

Σχέσεις Ιδίων, Ξένων και Συνολικών Κεφαλαίων στη Μεταποίηση

Σε εκατ. €

	Ίδια Κεφάλαια	Ξένα Κεφάλαια	Σύνολο Κεφαλαίων	Ίδια/Ξένα (%)	Ίδια/Συνολικά (%)	Δανειακή Επιβάρυνση (Ξένα/ Ίδια)
1995	8.080,01	12.707,83	20.787,84	63,58	38,87	1,57
1996	10.304,81	13.419,11	23.723,92	76,79	43,44	1,30
1997	12.808,18	15.051,53	27.859,71	85,10	45,97	1,18
1998	14.058,57	16.766,79	30.825,36	83,85	45,61	1,19
1999	17.665,66	19.219,01	36.884,67	91,92	47,89	1,09
2000	22.732,29	23.139,21	45.871,50	98,24	49,56	1,02
2001	23.612,21	23.930,16	47.542,37	98,67	49,67	1,01
2002	23.241,17	26.497,27	49.738,44	87,71	46,73	1,14

ΠΙΝΑΚΑΣ 6.13

Ξένα προς Ίδια Κεφάλαια στους Επιμέρους Κλάδους

Κλάδος	Δανειακή Επιβάρυνση (Ξένα / Ίδια)			Μεταβολή Δανειακής Επιβάρυνσης (σε ποσοστιαίες μονάδες)	
	2000	2001	2002	2001/00	2002/01
15	0,81	0,86	0,95	0,05	0,09
16	2,61	2,44	2,03	-0,17	-0,41
17	0,82	0,74	0,85	-0,08	0,11
18	1,29	1,42	1,54	0,13	0,12
19	1,61	1,54	1,60	-0,07	0,06
20	0,64	0,70	0,77	0,06	0,07
21	1,43	1,44	1,91	0,01	0,47
22	0,66	0,88	1,07	0,22	0,19
23	1,34	0,75	0,93	-0,59	0,18
24	1,33	1,45	1,63	0,12	0,18
25	0,98	1,09	1,21	0,11	0,12
26	0,83	1,00	1,14	0,17	0,14
27	0,80	0,82	0,98	0,02	0,16
28	0,83	0,92	1,10	0,09	0,18
29	1,60	1,61	1,62	0,01	0,01
30	2,88	4,03	4,24	1,15	0,21
31	1,14	1,07	1,23	-0,07	0,16
32	2,56	1,56	1,35	-1,00	-0,21
33	0,70	0,92	0,89	0,22	-0,03
34	4,05	2,68	2,39	-1,37	-0,29
35	1,25	1,48	1,86	0,23	0,38
36	0,87	0,91	0,94	0,04	0,03
37	0,99	0,52	0,47	-0,47	-0,05
Σύνολο	1,02	1,01	1,14	-0,01	0,13

δεν μεταβάλλεται ιδιαίτερα σε σχέση με το 2001, καθώς οι κλάδοι με την καλύτερη / χειρότερη επίδοση στον δείκτη είναι κοινοί και στα δύο έτη.

Μόνο σε πέντε από τους 23 κλάδους διαπιστώνεται βελτίωση της δανειακής επιβάρυνσης. Ωστόσο, τρεις από αυτούς, - καπνός (16), αυτοκίνητα & οχήματα (34) και εξοπλισμός και συσκευές ραδιοφωνίας, τηλεόρασης και επικοινωνιών (32), είναι κλάδοι όπου ήδη τα ξένα κεφάλαια υπερσχύουν κατά πολύ των ιδίων. Αντίθετα, η δανειακή επιβάρυνση αυξάνεται ιδιαίτερα σε τρεις κλάδους που είναι ήδη επιβαρυνμένοι με ξένα κεφάλαια: Κατασκευή χαρτιού, και σχετικών προϊόντων (21), κλάδος λιοπιού εξοπλισμού μεταφορών (35) και μηχανές

γραφείου και Η/Υ (30). Σε δύο κλάδους μάλιστα, η αύξηση της δανειακής επιβάρυνσης φέρνει τον δείκτη από "υγιείς" τιμές κάτω της μονάδας το 2001, σε τιμές όπου τα ξένα υπερσχύουν των ιδίων κεφαλαίων (άνω της μονάδας) το 2002. Οι κλάδοι αυτοί είναι οι εκδόσεις, εκτυπώσεις (22) και τα μεταλλικά προϊόντα με εξαίρεση τα μηχανήματα και τα είδη εξοπλισμού (28).

Αναλύοντας περισσότερο τα ξένα κεφάλαια, διαπιστώνεται η ταχύτερη αύξηση των μακροπρόθεσμων σε σχέση με τις βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις. Οι πρώτες αυξάνονται κατά 18,7%, ανέρχονται σε 6,68 δισεκ. ευρώ το 2002 και αποτελούν το 25,2% των συνολικών ξένων κεφαλαίων (έναντι 23,5% το 2001). Οι βραχυ-

ΠΙΝΑΚΑΣ 6.14

Γενική Ρευστότητα (Κυκλοφορούν Ενεργητικό προς Βραχυπρόθεσμες Υποχρεώσεις) στους Επιμέρους Κλάδους

Κλάδος	Γενική Ρευστότητα			Μεταβολή Γενικής Ρευστότητας (σε μονάδες)	
	2000	2001	2002	2001/00	2002/01
15	1,22	1,22	1,20	0,00	-0,02
16	1,12	1,09	1,09	-0,03	0,00
17	1,34	1,38	1,36	0,04	-0,02
18	1,36	1,34	1,34	-0,02	0,00
19	1,17	1,25	1,27	0,08	0,02
20	1,74	1,61	1,57	-0,13	-0,04
21	1,18	1,18	1,15	0,00	-0,03
22	1,44	1,21	1,23	-0,23	0,02
23	1,19	1,67	1,32	0,48	-0,35
24	1,21	1,17	1,20	-0,04	0,03
25	1,34	1,32	1,27	-0,02	-0,05
26	1,41	1,35	1,22	-0,06	-0,13
27	1,58	1,56	1,42	-0,02	-0,14
28	1,52	1,44	1,29	-0,08	-0,15
29	1,62	1,70	1,76	0,08	0,06
30	1,17	1,09	1,06	-0,08	-0,03
31	1,52	1,71	1,48	0,19	-0,23
32	1,14	1,21	1,61	0,07	0,40
33	1,67	1,54	1,52	-0,13	-0,02
34	1,02	1,16	1,16	0,14	0,00
35	1,01	0,91	1,11	-0,10	0,20
36	1,38	1,36	1,36	-0,02	0,00
37	1,01	0,67	1,50	-0,34	0,83
Σύνολο	1,30	1,31	1,28	0,01	-0,03

πρόθεσμες αντίθετα αυξάνονται μόνο κατά 8,3%, φτάνουν τα 19,8 δισεκ. ευρώ και αποτελούν πλέον το 74,8% των ξένων κεφαλαίων (έναντι 76,5% το 2001).

6. Γενική και Ειδική Ρευστότητα

Ο δείκτης γενικής ρευστότητας αποδίδεται από τον λόγο του κυκλοφορούντος ενεργητικού (μαζί με τα διαθέσιμα) προς τις βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις και αποτυπώνει ποσοτικά τη σχέση μεταξύ των κυκλοφοριακών περιουσιακών στοιχείων μιας επιχείρησης και των βραχυπρόθεσμων υποχρεώσεών της. Σχετίζεται επομένως με τη βραχυπρόθεσμη φερεγγυότητα της επιχείρησης, την "ασφάλεια"

δηλαδή που απολαμβάνουν οι βραχυχρόνιοι πιστωτές της. Υπό κανονικές συνθήκες, ο δείκτης αυτός πρέπει να λαμβάνει τιμές σημαντικά πάνω από τη μονάδα, ώστε η επιχείρηση να διαθέτει μόνιμο κεφάλαιο κίνησης και να μπορεί να αντεπεξέλθει στις υποχρεώσεις της. Από τον Πίνακα 6.14 προκύπτει ότι η γενική ρευστότητα της ελληνικής μεταποίησης το 2002 παρουσιάζει μικρή μείωση σε σχέση με το 2001 και προσδιορίζεται στο 1,28, μετά από μία τριετία που βρισκόταν στο 1,30-1,31. Σε επίπεδο κλάδων, όλοι φαίνεται να διαθέτουν το απαραίτητο κεφάλαιο κίνησης για να καλύψουν τις υποχρεώσεις τους. Οριακά κινούνται ωστόσο οι κλάδοι των μηχανο-

ΠΙΝΑΚΑΣ 6.15

Ειδική Ρευστότητα (Κυκλοφορούν Ενεργητικό μείον Αποθέματα προς Βραχυπρόθεσμες Υποχρεώσεις) στους Επιμέρους Κλάδους

Κλάδος	Ειδική Ρευστότητα			Μεταβολή Ειδικής Ρευστότητας (σε ποσοστιαίες μονάδες)	
	2000	2001	2002	2001/00	2002/01
15	0,86	0,84	0,85	-0,02	0,01
16	0,67	0,88	0,86	0,21	-0,02
17	0,91	0,90	0,89	-0,01	-0,01
18	0,85	0,82	0,83	-0,03	0,01
19	0,83	0,88	0,92	0,05	0,04
20	1,15	0,97	0,93	-0,18	-0,04
21	0,85	0,83	0,80	-0,02	-0,03
22	1,23	1,02	1,04	-0,21	0,02
23	0,73	1,16	0,75	0,43	-0,41
24	0,89	0,84	0,87	-0,05	0,03
25	0,99	0,97	0,94	-0,02	-0,03
26	1,06	0,98	0,90	-0,08	-0,08
27	1,05	0,99	0,88	-0,06	-0,11
28	1,10	1,01	0,85	-0,09	-0,16
29	1,10	1,11	1,15	0,01	0,04
30	0,88	0,84	0,82	-0,04	-0,02
31	1,03	1,18	1,00	0,15	-0,18
32	0,77	0,87	1,25	0,10	0,38
33	1,13	1,09	1,05	-0,04	-0,04
34	0,69	0,82	0,75	0,13	-0,07
35	0,47	0,51	0,60	0,04	0,09
36	0,95	0,92	0,89	-0,03	-0,03
37	0,67	0,59	1,33	-0,08	0,74
Σύνολο	0,90	0,90	0,88	0,00	-0,02

ών γραφείου και Η/Υ (30) και η παραγωγή προϊόντων καπνού (16), οι οποίοι απλώς ξεπερνούν το κριτήριο του μοναδιαίου δείκτη, ενώ ειδικά για τον πρώτο, η ρευστότητα μειώνεται σταθερά την τριετία 2000-2002. Συνολικά 12 κλάδοι εμφανίζουν μείωση της ρευστότητάς τους και επτά κλάδοι αντίστοιχη αύξηση, ενώ σε τέσσερις κλάδους η γενική ρευστότητα διατηρήθηκε σταθερή.

Ο δείκτης ειδικής ή άμεσης ρευστότητας, αποτελεί μία πιο αυστηρή αποτίμηση της ικανότητας της επιχείρησης να ανταποκριθεί στις υποχρεώσεις της, καθώς εξαιρεί από το κυκλοφορούν ενεργητικό τα αποθέματα, αποδίδοντας έτσι τη σχέση των πλόνων άμεσα ρευστοποιήσι-

μων κυκλοφοριακών στοιχείων της προς τις βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις. Από τον Πίνακα 6.15 προκύπτει ότι η ειδική ρευστότητα της μεταποίησης κατά το 2002 απομακρύνεται περισσότερο από τη μονάδα, αφού υποχωρεί στο 0,88. Πρέπει ωστόσο να σημειωθεί ότι ποτέ (από το 1995 και μετά) δεν έχει γίνει εφικτό η άμεση ρευστότητα της μεταποίησης να ξεπεράσει τη μονάδα.

Μόνο έξι κλάδοι διαθέτουν το 2002 ρευστότητα που μπορεί να καλύψει άμεσα τις υποχρεώσεις τους, από τους οποίους οι τέσσερις διατηρούν τιμή στο δείκτη ανώ της μονάδας καθ'όλη τη διάρκεια της τριετίας 2000-2002: Ο κλάδος των εκδόσεων - εκτυπώσεων

(22), οι επιχειρήσεις ηλεκτρικών μηχανών και συσκευών (31), η κατασκευή ιατρικών οργάνων ακρίβειας, οπτικών οργάνων και ρολογιών (33) και η κατασκευή μηχανημάτων και ειδών εξοπλισμού (29). Ωστόσο, τις υψηλότερες τιμές στον δείκτη κατά το 2002 εμφανίζουν ο κλάδος της ανακύκλωσης (37) και η κατασκευή εξοπλισμού και συσκευών ραδιοφωνίας, τηλεόρασης και επικοινωνιών (32), οι οποίοι παρουσιάζουν και τη μεγαλύτερη ποσοστιαία αύξηση σε σχέση με το 2001. Αντίθετα, η παραγωγή προϊόντων διύλισης πετρελαίου και καυσίμων (23) και η κατασκευή ηλεκτρικών μηχανών και συσκευών (31), εμφανίζουν ισχυρή επιδείνωση του δείκτη, παρά το γεγονός ότι ο τελευταίος διατη-

ρεί οριακά την ειδική ρευστότητα στη μονάδα. Ο πρώτος (23), φαίνεται απλώς να επανέρχεται στα φυσιολογικά επίπεδα του 2000, φανερώνοντας ότι η κορύφωση του 2001 ήταν συγκυριακό γεγονός.

ε. Μέση Διάρκεια Παραμονής Απαιτήσεων και Υποχρεώσεων

Η μέση διάρκεια παραμονής των απαιτήσεων και των βραχυπρόθεσμων υποχρεώσεων της επιχείρησης, αποτελούν ενδείξεις της ικανότητάς της να χρηματοδοτεί τις αγορές που πραγματοποιεί, μέσω της είσπραξης των απαιτήσεων από τους οφειλέτες της. Με δεδομένο ότι

ΠΙΝΑΚΑΣ 6.16

Αριθμός Ημερών Παραμονής Απαιτήσεων - Υποχρεώσεων στους Επιμέρους Κλάδους

Κλάδος	Μέση Διάρκεια Παραμονής		Μέση Διάρκεια Παραμονής		Μέση Διάρκεια Παραμονής	
	Απαιτήσεων	Υποχρεώσεων	Απαιτήσεων	Υποχρεώσεων	Απαιτήσεων	Υποχρεώσεων
	2000		2001		2002	
15	129	224	126	224	136	272
16	218	454	243	402	197	385
17	189	293	188	279	188	331
18	134	249	140	258	151	310
19	184	333	181	313	191	351
20	229	272	206	287	200	310
21	177	290	159	268	163	324
22	199	254	196	288	215	375
23	59	94	56	65	56	96
24	162	287	156	294	167	354
25	175	266	172	254	186	328
26	153	223	144	1444	158	312
27	135	201	119	172	124	203
28	175	238	171	253	148	290
29	264	361	259	351	237	353
30	126	212	122	223	185	362
31	124	175	116	141	139	209
32	213	409	204	446	248	454
33	113	160	164	239	150	241
34	171	432	178	353	163	458
35	172	624	255	668	189	551
36	162	335	162	329	166	385
37	392	714	189	796	294	667
Σύνολο	142	231	140	239	149	278

δεν μπορεί να προσδιοριστεί το πραγματικό ύψος των αγορών που πραγματοποιεί κάθε κλάδος, μπορεί να χρησιμοποιηθεί εναλλακτικά το κόστος πωληθέντων, παρά την αναλυτική αδυναμία που προσδίδει μια τέτοια σύμβαση, λόγω πιθανής υπάρξεως σημαντικών δαπανών που απαιτούν τη χρήση ρευστών.

Η μέση διάρκεια παραμονής των απαιτήσεων υπολογίζεται από τον λόγο των απαιτήσεων προς τον κύκλο εργασιών σε εύρος 365 ημερών, ενώ αντίστοιχα η μέση διάρκεια παραμονής των υποχρεώσεων, από τον λόγο των βραχυπρόθεσμων υποχρεώσεων προς το κόστος πωληθέντων (επί 365 ημέρες επίσης). Στον Πίνακα 6.16 αποτυπώνεται η διαχρονική εξέλιξη των δεικτών αυτών στην τριετία 2000-2002 σε επίπεδο κλάδων. Πρέπει να σημειωθεί όμως ότι και αυτοί οι δείκτες εξαρτώνται έντονα από τον κλάδο. Έτσι αν ο

“κλάδος δουλεύει” με εξάμηννα γραμμάτια, δύσκολα μια επιχείρηση μπορεί να απαιτήσει καλύτερους όρους πληρωμής.

Η μέση διάρκεια παραμονής των απαιτήσεων της ελληνικής μεταποίησης προσδιορίζεται το 2002 στις 149 ημέρες, παρουσιάζοντας αύξηση εννέα ημερών σε σχέση με το 2001 (αύξηση 6,4%). Ωστόσο, η μέση διάρκεια παραμονής των υποχρεώσεων αυξάνεται πολύ περισσότερο (16,3%) και από τις 239 ημέρες το 2001, μετατίθεται ακόμα πιο μακροπρόθεσμα, στις 278 ημέρες, φανερώνοντας έτσι μία βελτίωση της ετήσιας χρηματοροής της μεταποίησης. Η συνολικά θετική εξέλιξη μάλιστα στην εξεταζόμενη τριετία αποτυπώνεται και από τη διεύρυνση της “ημερολογιακής” διαφοράς των δύο δεικτών από 89 ημέρες το 2000, σε 129 ημέρες το 2002, φανερώνοντας έτσι μία τάση οι επιχειρήσεις “να

ΠΙΝΑΚΑΣ 6.17

Μέση Διάρκεια Παραμονής Υποχρεώσεων προς Μέση Διάρκεια Παραμονής Απαιτήσεων στους Επιμέρους Κλάδους

Κλάδος	2002	2001	2000
15	2,00	1,78	1,74
16	1,95	1,65	2,08
17	1,76	1,49	1,55
18	2,05	1,85	1,86
19	1,84	1,73	1,81
20	1,55	1,39	1,19
21	1,99	1,69	1,64
22	1,74	1,47	1,28
23	1,71	1,16	1,58
24	2,12	1,88	1,78
25	1,76	1,48	1,51
26	1,97	10,03	1,46
27	1,64	1,44	1,49
28	1,96	1,48	1,36
29	1,49	1,35	1,37
30	1,96	1,83	1,68
31	1,50	1,22	1,41
32	1,83	2,19	1,92
33	1,61	1,45	1,42
34	2,81	1,99	2,52
35	2,92	2,62	3,62
36	2,32	2,03	2,07
37	2,27	4,22	1,82
Σύνολο	1,87	1,71	1,63

πληρώνονται με καθυστέρηση, αλλά και να αποπληρώνουν τους πιστωτές τους με ακόμη μεγαλύτερη καθυστέρηση".

Οι 19 από τους 23 κλάδους διευρύνουν αυτήν τη διαφορά των δύο δεικτών. Ο κλάδος της κατασκευής αυτοκινήτων, οχημάτων, κτλ (34) εμφανίζει την καλύτερη εξέλιξη (διεύρυνση κατά 120 ημέρες), με μεγάλη απόσταση μάλιστα από τους κλάδους που ακολουθούν σε βελτίωση, δηλαδή τον κλάδο των μηχανών γραφείου και Η/Υ (30) και τις εκδόσεις - εκτυπώσεις (22). Αντίθετα, η διαφορά αυτή περιορίζεται στους κλάδους των προϊόντων από μη μεταλλικά ορυκτά (26), ο οποίος φαίνεται να επανέρχεται το 2002 σε λογικά επίπεδα σε σχέση με τις αφύσικη τιμή του 2001, καθώς και στον κλάδο του εξοπλισμού και συσκευών ραδιοφωνίας, τηλεόρασης και επικοινωνιών (32), τον κλάδο της ανακύκλωσης (37) και την κατασκευή λοιπού εξοπλισμού μεταφορών (35). Οι δύο τελευταίοι κλάδοι όμως εξακολουθούν να έχουν -παρά τη μείωση- τη μεγαλύτερη ημερολογιακή διαφορά (και άρα πιο άνετη "κάλυψη") στην ελληνική μεταποίηση με 373 και 362 ημέρες αντίστοιχα.

Εναλλακτικά μπορεί να χρησιμοποιηθεί ο λόγος των δύο δεικτών, ο οποίος και αποτυπώνει τη χρονική υστέρηση μεταξύ της κάλυψης των βραχυπρόθεσμων υποχρεώσεων του κλάδου, σε σχέση με την είσπραξη των απαιτήσεων. Όταν ο λόγος αυτός σε έναν κλάδο - που πρέπει προφανώς να υπερβαίνει τη μονάδα - , έχει τιμή δύο (2), σημαίνει ότι αν η αντιπροσωπευτική επιχείρηση του κλάδου "πληρώνεται" από τους οφειλτές της - π.χ. την τρίτη ημέρα από την εμφάνιση της οφειλής -, καλύπτει τους πιστωτές την έκτη ημέρα από την χορήγηση της προς αυτήν πίστωση. Από τον Πίνακα 6.17, προκύπτει έτσι ότι επτά κλάδοι έχουν τιμή άνω του 2 στον λόγο αυτό, ενώ συνολικά ο λόγος για το 2002 προσδιορίζεται στο 1,87 (έναντι 1,71 το 2001), σε αύξηση 9,4% σε σχέση με το 2001.

Αποτελέσματα Χρήσεως Μεταποιητικών Επιχειρήσεων

α. Πωλήσεις

Όπως αναφέρθηκε και προηγούμενα, η άνοδος των πωλήσεων των μεταποιητικών επιχειρήσεων κατά το 2002 είναι οριακή (1,24%), σχεδόν η μισή σε σχέση με την άνοδο του 2001 (2,54%), με αποτέλεσμα οι πωλήσεις να προσδιορίζονται πλέον στα 37,7 δισεκ. ευρώ (έναντι 37,2 δισεκ. ευρώ το 2001). Πρόκειται για τη μικρότερη μεταβολή του τζίρου σε όλη την περίοδο 1995 - 2002, παρόλο που ο αριθμός των επιχειρήσεων του 2002 είναι αφενός ο μεγαλύτερος της συγκεκριμένης περιόδου, αφετέρου έχει αυξηθεί κατά 3,3% σε σχέση με το 2001 (Πίνακας 6.17). Οι πωλήσεις των μεταποιητικών επιχειρήσεων σε πραγματικούς όρους εμφανίζονται επίσης μειωμένες, αφού ο ονομαστικός ρυθμός μεταβολής τους είναι χαμηλότερος κατά 1,36 ποσοστιαίες μονάδες σε σχέση με την άνοδο του δείκτη τιμών χονδρικής πώλησης βιομηχανικών προϊόντων, που για το 2002 προσδιορίζεται στο 2,6%.

Η πορεία των κύκλων εργασιών στους επιμέρους κλάδους της μεταποίησης (Πίνακας 6.19), αποκαλύπτει τις αιτίες της περιορισμένης ανόδου του 2002: Η παραγωγή προϊόντων διύλισης πετρελαίου και καυσίμων (23), ο 2ος δηλαδή κλάδος σε επίπεδο πωλήσεων στην τριετία 2000-2002, αντιμετωπίζει μείωση του κύκλου εργασιών σχεδόν κατά 1/4 σε σχέση το 2001 και κατά 1/3 σε σχέση με το 2000, με αποτέλεσμα από τζίρους της τάξης των 6,7 δισεκ ευρώ το 2000 να υποχωρεί αρχικά σε 5,9 δισεκ ευρώ το 2001 και 4,5 δισεκ ευρώ το 2002. Οι άλλοι τέσσερις κλάδοι που συνθέτουν το top-5 των ελληνικών κλάδων της μεταποίησης με πωλήσεις άνω των 2 δισεκ. ευρώ, εμφανίζουν μία μέση αύξηση τζίρων της τάξης του 7,2%, η οποία απλώς εξισορροπεί ως ένα βαθμό την πολύ μεγάλη πτώση του κλάδου 23: Οι top-5 έχουν συνολι-

ΠΙΝΑΚΑΣ 6.18

Κύκλος Εργασιών (Πωλήσεις) Μεταποιητικών Επιχειρήσεων

Σε εκατ. €

Χρόνος	Κύκλος Εργασιών	Ποσοστιαία Μεταβολή Κύκλου Εργασιών	Ποσοστιαία Μεταβολή Δείκτης Τιμών Χονδρικής	Απόκλιση* (σε ποσοστιαίες μονάδες)
1995	21.209			
1996	22.709	7,07	8,30	-1,22
1997	25.928	14,17	3,51	10,67
1998	27.583	6,38	3,30	3,09
1999	29.737	7,81	2,79	5,02
2000	36.313	22,11	5,23	16,88
2001	37.237	2,54	2,73	-0,18
2002	37.697	1,24	2,60	-1,36

* μεταξύ κύκλου εργασιών και δείκτη τιμών χονδρικής

κό κύκλο εργασιών το 2002 στα 25,4 δισεκ. ευρώ, ελαφρά μειωμένο σε σχέση με τα 25,7 δισεκ. ευρώ του 2001. Πάντως πρέπει να σημειωθεί ότι ο κλάδος 23 είχε εμφανίσει το 2000 μία μεγάλη αύξηση του 21,4% (ενδεχομένως λόγω σημαντικών μεταβολών στη διεθνή, αλλά και εσωτερική αγορά εκείνη την περίοδο), η οποία και αποδεικνύεται τελικά συγκυριακή. Άρα οι πωλήσεις πιθανόν να επανέρχονται σταδιακά σε πιο φυσιολογικά επίπεδα.

Διαρθρωτικά πάντως η σειρά κατάταξης των εννέα κλάδων με τις μεγαλύτερες πωλήσεις για το 2001 δεν μεταβάλλεται για το 2002, με τον κλάδο των τροφίμων και ποτών (15) να εξακολουθεί να κυριαρχεί: Κατέχει πλέον το 2002 πάνω από το 1/3 του συνολικού κύκλου εργασιών της ελληνικής μεταποίησης (25,5%, έναντι 24,1% το 2001), ενώ το αντίστοιχο μερίδιο του δεύτερου (του 23) από 16% περιορίζεται στο 11,8%. Μεγάλη αύξηση του μεριδίου του επιτυγχάνει πάντως και ο κλάδος των άλλων προϊόντων από μη μεταλλικά ορυκτά

(26), που από 7% το 2001 κατέχει το 2002 το 8% της ελληνικής μεταποιητικής "αγοράς".

Συνολικά από όλους τους κλάδους της ελληνικής μεταποίησης, μόνο επτά εμφάνισαν μείωση των πωλήσεων τους το 2002 (δύο περισσότεροι όμως από το 2001). Τρεις από τους επτά εμφανίζουν μείωση για δεύτερη συνεχή χρονιά: Η παραγωγή προϊόντων διύλισης πετρελαίου και καυσίμων (23), ο κλάδος των μηχανών γραφείου και Η/Υ (30) και η κατασκευή αυτοκινήτων και οχημάτων (34). Η μέση μείωση πωλήσεων των επτά κλάδων που αντιμετωπίζουν αντίστοιχη κάμψη είναι 12%, ενώ η μέση αύξηση στους υπόλοιπους 16 κλάδους είναι 15%.

Η μεγαλύτερη αύξηση των πωλήσεων για το 2002 (74,8%) εντοπίζεται στον κλάδο της ανακύκλωσης (37), για δεύτερη μάλιστα συνεχή χρονιά. Σημαντική αύξηση των πωλήσεων τους πέτυχαν επίσης οι κλάδοι κατασκευής λοιπού εξοπλισμού μεταφορών (35), κατασκευής ιατρικών οργάνων ακρίβειας, οπτικών

ΠΙΝΑΚΑΣ 6.19

Κύκλος Εργασιών (Πωλήσεις) στους Επιμέρους Κλάδους

Σε εκατ. €

Κλάδος	Αριθμός Εταιρειών και Πωλήσεις		Αριθμός Εταιρειών και Πωλήσεις		Ποσοστιαία Μεταβολή Πωλήσεων	Αριθμός Εταιρειών και Πωλήσεις		Ποσοστιαία Μεταβολή Πωλήσεων
	2000	2001	2001/00	2002		2002/01		
15	1218	8063,38	1310	8986,48	11,4%	1363	9628,16	7,1%
16	28	919,91	7	562,63	-38,8%	6	597,54	6,2%
17	444	1883,93	371	1466,25	-22,2%	378	1490,69	1,7%
18	329	947,78	289	975,84	3,0%	282	954,77	-2,2%
19	99	198,03	97	214,62	8,4%	95	197,23	-8,1%
20	131	408,8	132	443,7	8,5%	143	476,27	7,3%
21	143	841,42	148	871,01	3,5%	158	910,86	4,6%
22	478	1589,94	534	1751,42	10,2%	567	1887,80	7,8%
23	43	6688,82	42	5919,41	-11,5%	42	4455,2	-24,7%
24	309	2926,73	323	3219,46	10,0%	321	3332,29	3,5%
25	320	1093,75	337	1197,49	9,5%	343	1286,4	7,4%
26	586	2526,39	551	2593,08	2,6%	573	2984,18	15,1%
27	108	2763,79	108	2929,67	6,0%	109	3019,96	3,1%
28	459	1324,96	510	1501,63	13,3%	530	1770,40	17,9%
29	307	924,33	301	936,61	1,3%	319	1020,71	9,0%
30	17	28,38	14	22,96	-19,1%	14	18,89	-17,7%
31	135	732,84	136	796,31	8,7%	137	711,46	-10,7%
32	38	859,21	39	1080,17	25,7%	41	940,74	-12,9%
33	47	88,68	46	89,1	0,5%	54	123,18	38,2%
34	94	445,4	43	388,83	-12,7%	44	361,12	-7,1%
35	78	429,04	89	590,82	37,7%	93	802,21	35,8%
36	335	626,9	339	697,07	11,2%	341	721,94	3,6%
37	2	0,81	6	2,82	248,1%	11	4,93	74,8%
Σύνολο	5748	36313,2	5772	37237,4	2,5%	5964	37697,03	1,2%

οργάνων και ρολογιών (33), κατασκευής μεταλλικών προϊόντων με εξαίρεση μηχανήματα και είδη εξοπλισμού (28) και ο κλάδος των άλλων προϊόντων από μη μεταλλικά ορυκτά, (26) με αυξήσεις τζίρων άνω του 15% σε σχέση με το 2001.

β. Ταχύτητα Κυκλοφορίας Ενεργητικού, Συνοδικών και Ιδίων Κεφαλαίων

Οι δείκτες κυκλοφοριακής ταχύτητας, είτε συνολικού ενεργητικού, είτε ιδίων κεφαλαίων αποδίδουν την εντατικότητα με την οποία η επιχείρηση εκμεταλλεύεται τα περιουσιακά της στοιχεία προς επίτευξη πωλήσεων. Αναφέρονται και ως δείκτες ανακύκλωσης (ή turnover) του ενεργητικού (ή των ιδίων κεφαλαίων) και γενικά δίνουν μια εικόνα για τη στρατηγική πωλήσεων της επιχείρησης. Χαμηλή τιμή στους δείκτες φανερώνει τάσεις υπερεπένδυσης κεφαλαίων σε σχέση με τις

πωλήσεις που πραγματοποιεί, οπότε η επιχείρηση θα πρέπει είτε να αυξήσει τον βαθμό χρησιμοποίησης αυτών, ή να ρευστοποιήσει ενδεχομένως μέρος των περιουσιακών στοιχείων της. Σαφώς βεβαίως ο δείκτης εξαρτάται από τη φύση κάθε κλάδου, με διαφορετικά επίπεδα διακύμανσης, ανάλογα με το ύψος των παγίων στοιχείων και του κυκλοφορούντος ενεργητικού που απασχολείται στην παραγωγική διαδικασία. Επομένως έχει μεγαλύτερο νόημα η διαχρονική σύγκριση κάθε κλάδου χωριστά, παρά η σύγκριση των κλάδων μεταξύ τους σε ένα έτος. Στο πλαίσιο αυτό, στον Πίνακα 6.20 αποτυπώνεται η διαχρονική εξέλιξη των δεικτών αυτών κατά κλάδο της ελληνικής μεταποίησης.

Η ταχύτητα κυκλοφορίας ενεργητικού (με καθαρά τα πάγια) στο σύνολο της ελληνικής μεταποίησης προσδιορίζεται για το 2002 στο 0,73, υποχωρώντας κατά 0,05 ποσοστιαίες μονάδες σε σχέση με το 2001 και 0,06 μονά-

ΠΙΝΑΚΑΣ 6.20

Ταχύτητες Κυκλοφορίας Ενεργητικού και Ιδίων Κεφαλαίων στους Επιμέρους κλάδους

Σε εκατ. €

Κλάδος	Ταχύτητα Κυκλοφορίας						Μεταβολή (σε ποσοστιαίες μονάδες)	
	Ενεργητικού (κύκλος εργασιών/Σύνολο Ενεργητικού)			Ιδίων Κεφαλαίων (Κύκλος εργασιών/Ίδια Κεφάλαια)			Ενεργητικού	Ιδίων
	2002	2001	2000	2002	2001	2000	2002/01	
15	0,73	0,71	0,70	1,42	1,33	1,26	0,02	0,09
16	0,88	0,80	0,69	2,69	2,73	2,47	0,08	-0,04
17	0,57	0,55	0,60	1,07	0,95	1,08	0,02	0,12
18	0,89	0,92	0,93	2,27	2,22	2,13	-0,03	0,05
19	0,86	0,87	0,84	2,24	2,21	2,19	-0,01	0,03
20	0,56	0,56	0,56	0,99	0,94	0,91	0,00	0,05
21	0,82	0,83	0,80	2,40	2,04	1,94	-0,01	0,36
22	0,70	0,71	0,69	1,44	1,34	1,15	-0,01	0,10
23	1,52	1,84	1,99	2,94	3,22	4,65	-0,32	-0,28
24	0,91	0,91	0,91	2,39	2,22	2,13	0,00	0,17
25	0,70	0,70	0,69	1,55	1,45	1,37	0,00	0,10
26	0,71	0,74	0,77	1,52	1,49	1,40	-0,03	0,03
27	0,79	0,76	0,72	1,56	1,39	1,29	0,03	0,17
28	0,75	0,77	0,77	1,58	1,48	1,41	-0,02	0,10
29	0,57	0,54	0,53	1,50	1,40	1,39	0,03	0,10
30	1,08	1,55	1,51	5,64	7,80	5,85	-0,47	-2,16
31	0,94	1,11	1,01	2,10	2,31	2,16	-0,17	-0,21
32	0,53	0,56	0,58	1,24	1,43	2,08	-0,03	-0,19
33	0,93	0,83	1,03	1,76	1,60	1,75	0,10	0,16
34	0,73	0,83	0,73	2,46	3,04	3,71	-0,10	-0,58
35	0,34	0,27	0,23	0,97	0,68	0,51	0,07	0,29
36	0,66	0,68	0,69	1,27	1,30	1,30	-0,02	-0,03
37	0,26	0,21	0,29	0,38	0,32	0,57	0,05	0,06
Σύνολο	0,73	0,78	0,79	1,42	1,58	1,60	-0,05	-0,16

δες σε σχέση με το 2000. Ως προς τα ίδια κεφάλαια (και δεδομένου ότι αυτά έχουν μειωθεί το 2002 όπως διαπιστώθηκε προηγουμένως), η αντίστοιχη ταχύτητα υποχωρεί κατά 0,16 μονάδες και προσδιορίζεται το 2002 στο 1,42.

Οκτώ κλάδοι εμφανίζουν αύξηση της ταχύτητας κυκλοφορίας ενεργητικού, τρεις κλάδοι παραμένουν αμετάβλητοι και οι υπόλοιποι εμφανίζουν υποχώρηση. Η μεγαλύτερη αύξηση εντοπίζεται στον κλάδο κατασκευής ιατρικών οργάνων ακρίβειας, οπτικών οργάνων, ρολογιών (33) και στην παραγωγή προϊόντων καπνού (16). Ωστόσο, τις υψηλότερες τιμές στην ελληνική μεταποίηση το 2002, αλλά και σε όλη την τριετία 2000-2002 εξακολουθούν να έχουν οι κλάδοι παραγωγής, προϊόντων διύλισης πετρελαίου και καυσίμων (23) και κατασκευής μηχανών γραφείου και Η/Υ (30), με τιμή του δείκτη άνω της μονάδας.

Ωστόσο, οι δύο τελευταίοι κλάδοι είναι ταυτόχρονα και αυτοί που γνωρίζουν τη μεγαλύτερη μείωση του δείκτη το 2002, όπως και η κατασκευή ηλεκτρικών μηχανών και συσκευών (31). Γενικά πάντως, τις χαμηλότερες τιμές στον δείκτη έχουν οι κλάδοι της ανακύκλωσης (37) και της κατασκευής λοιπού εξοπλισμού μεταφορών (35), παρόλο που γενικά βρίσκονται σε άνοδο το 2002.

Ως προς την ταχύτητα κυκλοφορίας των ιδίων κεφαλαίων, μόνο επτά κλάδοι εμφανίζουν υποχώρηση στον δείκτη, η ένταση της οποίας όμως επηρεάζει την τιμή του δείκτη στο σύνολο της μεταποίησης. Όλοι οι υπόλοιποι κλάδοι αυξάνουν την εντατικότητα χρησιμοποίησης των ιδίων κεφαλαίων προς επίτευξη πωλήσεων, με τη μεγαλύτερη αύξηση να εντοπίζεται στους κλάδους της κατασκευής ηλεκτρικών μηχανών και συσκευών (31) και της κατασκευής προϊόντων από ελαστικό / πλαστικό (25). Η εικόνα του δείκτη της ταχύτητας κυκλοφορίας ενεργητικού για τους κλάδους παραγωγής, προϊόντων διύλισης πετρελαίου και καυσίμων (23) και κατασκευής μηχανών γραφείου και Η/Υ (30), επαναλαμβάνεται και στον δείκτη κυκλοφορίας ιδίων κεφαλαίων. Οι συγκεκριμένοι κλάδοι διατηρούν ακόμα τις υψηλότερες τιμές στον δείκτη για το 2002, (με 2,94 και 5,64 αντίστοιχως), αν και είναι την ίδια στιγμή οι κλάδοι με τη μεγαλύτερη υποχώρηση του έτους.

γ. Δαπάνες

Οι συνολικές δαπάνες λειτουργίας (πλέον αποσβέσεων, αλλά χωρίς το κόστος πωληθέντων) της ελληνικής μεταποίησης εμφανίζουν το 2002 άνοδο 8,8% σε σχέση με το 2001, ξεπερνώντας πλέον τα 9,8 δισεκ. ευρώ έναντι 9 δισεκ. ευρώ στη προηγούμενη χρήση. Η αύξηση αυτή οφείλεται κατά κύριο λόγο στην άνοδο των εξόδων πωλήσεων- διοικήσεων, κτλ τα οποία αυξήθη-

καν 11,1% σε σχέση με τη μικρή αύξηση του 2,4% του 2001. Πλέον καταλαμβάνουν πάνω από το 71% των συνολικών δαπανών λειτουργίας (πλέον αποσβέσεων, χωρίς κόστος πωληθέντων), κάτι το οποίο είχε να συμβεί από το 1996. Η αύξηση αυτή οφείλεται κυρίως στο γεγονός ότι οι δύο κλάδοι με τα περισσότερα συνολικά έξοδα (40% του συνόλου), ο κλάδος των τροφίμων και ποτών (15) και η παραγωγή χημικών ουσιών, προϊόντων και συνθετικών ινών (24), εμφανίζουν το 2002 αύξηση 4,5% στα έξοδά τους. Επιπροσθέτως όλοι οι υπόλοιποι κλάδοι - πλην από δύο που έχουν όμως γενικά μικρές δαπάνες - εμφανίζουν αύξηση των εξόδων που φτάνει σε ορισμένες περιπτώσεις το 107% (κλάδος λοιπού εξοπλισμού μεταφορών).

Αντίθετα, τα έξοδα χρηματοδότησης το 2002 εμφάνισαν μία μικρή μείωση σε σχέση με το 2002 (-0,5%), υποχωρώντας σε 813,8 εκατ. ευρώ από 818,43 εκατ. ευρώ, το 2001. Αυτά τα έξοδα μειώθηκαν τόσο ως ποσοστό των συνολικών (πλην αποσβέσεων) εξόδων της μεταποίησης (10,4% από 12,9% το 2001), όσο και ως ποσοστό των συνολικών δαπανών (πλέον αποσβέσεων), στο 8,3% από 9,1% το 2001. Εξάλλου, θα πρέπει να σημειωθεί η σταθερή μείωση των εξόδων χρηματοδότησης σε σχέση με τα προηγούμενα έτη (π.χ. το 1986 τα αντίστοιχα έξοδα υπερέβαιναν το 38% των συνολικών δαπανών), κάτι που μπορεί να αποδοθεί σίγουρα στα χαμηλά επιτόκια που επικρατούν πλέον στη χώρα μετά την είσοδό της στην Ο.Ν.Ε.

Άνοδος 5,5% καταγράφεται και στις αποσβέσεις χρήσης οι οποίες ξεπέρασαν τα 2 δισεκ. ευρώ το 2002. Πάντως η ποσοστιαία συμβολή τους στις συνολικές δαπάνες, λόγω της μεγαλύτερης επίδρασης των εξόδων πωλήσεων κτλ., εμφανίζει μικρή υποχώρηση και έτσι από 21,1% το 2001 υποχωρεί σε 20,4% το 2002.

δ. Κέρδη Εκμεταλλεύσεως και Χρήσεως - Καθαρό και Μικτό Περιθώριο Κέρδους

Η υποχώρηση των καθαρών κερδών της ελληνικής μεταποίησης συνεχίστηκε για δεύτερη χρονιά το 2002, καθώς αυτά έχουν πλέον διαμορφωθεί στα 1843 εκατ. ευρώ. Εμφανίζουν έτσι μείωση 4,76% σε σχέση με το 2001, περιορίζοντας πάντως τη μεγάλη πτώση της τάξης του 17,6% που είχε καταγραφεί το 2001. Η περίοδος της σταθερής αύξησης των καθαρών κερδών, ξεκίνησε το 1996, εμφάνισε αύξηση 41,6% το 1999 και φαίνεται να κορυφώνεται το 2000, αφού η πληθώρα των χρηματιστηριακών πράξεων που εκτελούνται την περίοδο 1999-2000 τονώνουν την κερδοφορία της πλειοψηφίας των ελληνικών μεταποιητικών επιχειρήσεων. Η πτώση του ΧΑΑ ήταν σαφώς υπεύθυνη για τη μεγάλη μείωση του

ΠΙΝΑΚΑΣ 6.21

Δαπάνες Μεταποιητικών Επιχειρήσεων

α. Σε Εκατομμύρια €

	Έξοδα Χρηματοδότησης	Έξοδα Πωλήσεων, Διοικήσεως κ.λπ.	Αποσβέσεις Χρήσης	Σύνολο Δαπανών (πλέον αποσβέσεων)
1995	966,42	3.490,40	621,48	5.078,30
1996	888,66	4.028,07	696,42	5.613,15
1997	860,80	4.416,06	947,72	6.224,58
1998	1.010,22	4.978,08	1.181,74	7.170,04
1999	856,82	5.507,54	1.394,29	7.758,65
2000	909,90	6.166,53	1.698,46	8.774,89
2001	818,43	6.313,60	1.903,28	9.035,31
2002	813,80	7.011,57	2.007,14	9.832,52

β. Σε Ποσοστιαίες Συμμετοχές στο Σύνολο

	Έξοδα Χρηματοδότησης	Έξοδα Πωλήσεων, Διοικήσεως κ.λπ.	Αποσβέσεις Χρήσης	Σύνολο Δαπανών (πλέον αποσβέσεων)
1995	19,03	68,73	12,24	100
1996	15,83	71,76	12,41	100
1997	13,83	70,95	15,23	100
1998	14,09	69,43	16,48	100
1999	11,04	70,99	17,97	100
2000	10,37	70,27	19,36	100
2001	9,06	69,88	21,06	100
2002	8,28	71,31	20,41	100

ΠΙΝΑΚΑΣ 6.22

Κέρδη και Περιθώρια Κέρδους Μεταποιητικών Επιχειρήσεων

Σε εκατ. €

	Μικτά Κέρδη	Καθαρά Κέρδη	Μικτό Περιθώριο Κέρδους	Καθαρό Περιθώριο Κέρδους
1995	6.118,39	1.040,09	28,85%	4,90%
1996	6.766,40	1.153,25	29,80%	5,08%
1997	7.405,31	1.180,74	28,56%	4,55%
1998	8.718,20	1.548,16	31,61%	5,61%
1999	9.951,67	2.193,02	33,47%	7,37%
2000	11.123,10	2.348,20	30,63%	6,47%
2001	10.970,72	1.935,41	29,46%	5,20%
2002	11.675,89	1.843,36	30,97%	4,89%

2001, με τις συνέπειες απλώς να περιορίζονται πλέον το 2002 (Πίνακας 6.22). Σε αυτό πάντως συμβάλλει η σημαντική ανάκαμψη των μικτών κερδών το 2002, τα οποία αυξάνονται κατά 6,4% σε σχέση με το 2001, όπου είχαν υποστεί μείωση της τάξης του 1,4%.

Το 2001 η αποδοτικότητα των ιδίων κεφαλαίων, η οποία προκύπτει ως ο λόγος των καθαρών κερδών προς τα ίδια κεφάλαια, μειώθηκε στο 8,2% έναντι 10,3% το 2000, σε επίπεδα χαμηλότερα του μέσου όρου της οκταετίας 1992-99 (11%), αλλά σημαντικά υψηλότερα από τα χαμηλά επίπεδα της περιόδου 1985-91 (0,4%).

Η αποδοτικότητα ιδίων κεφαλαίων βελτιώθηκε σε 8 κλάδους, ενώ χειροτέρευσε στους υπόλοιπους. Η μεγαλύτερη βελτίωση (16,4 ποσοστιαίες μονάδες) σημειώθηκε στον κλάδο κατασκευής μηχανών γραφείου και ειδών εξοπλισμού (30) και ακολουθούν οι βιομηχανίες προϊόντων καπνού (16) και κατασκευής αυτοκινήτων και οχημάτων (34). Αντίθετα, η αποδοτικότητα παρουσίασε τη μεγαλύτερη μείωση στους κλάδους πετρελαίου και άνθρακα (23), εξοπλισμού και συσκευών ραδιοφωνίας, τηλεόρασης και επικοινωνιών (32), εκτυπώσεων και εκδόσεων (22).

Μείωση σημείωσε το 2001 και η αποδοτικότητα των συνολικών κεφαλαίων της ελληνικής μεταποίησης. Ο λόγος των κερδών πριν την αφαίρεση των αποσβέσεων και των εξόδων χρηματοδότησης προς τα συνολικά (ίδια και ξένα) κεφάλαια, μειώθηκε σε 9,8%, έναντι 10,8% το 2000 (αντίστοιχα η αποδοτικότητα ενεργητικού της

μεταποίησης μειώθηκε στο 4,07% από 5,12%).

Από την ανάλυση της αποδοτικότητας ενεργητικού κατά κλάδο (καθαρά κέρδη προς σύνολο ενεργητικού), προκύπτει ότι αυτή βελτιώθηκε σε επτά κλάδους και χειροτέρευσε στους λοιπούς. Η μεγαλύτερη βελτίωση του δείκτη για το 2001 παρατηρήθηκε στους κλάδους προϊόντων καπνού (16) και ανακύκλωσης (37). Επίσης, βελτίωση καταγράφεται και στους κλάδους λοιπού εξοπλισμού μεταφορών (35) και μηχανών γραφείου και ηλεκτρονικών υπολογιστών (30).

Αντίθετα, η μεγαλύτερη μείωση της αποδοτικότητας ενεργητικού για το 2001 παρατηρήθηκε στους κλάδους πετρελαίου και άνθρακα (23) και εκτυπώσεων και εκδόσεων (22). Οι υπόλοιποι κλάδοι παρουσίασαν πτωτική τάση που κυμαίνεται από 0,1 έως 2,3 ποσοστιαίες μονάδες.

Ο σημαντικότερος παράγοντας που εξηγεί στατιστικά τη συνέχιση της πτωτικής πορείας των καθαρών κερδών, αν και με μικρότερη ένταση, είναι η πολύ μεγαλύτερη αύξηση των ζημιών σε σχέση με την αντίστοιχη αύξηση των κερδών της μεταποίησης. Πιο συγκεκριμένα, το 2002 το ύψος των ζημιών των ζημιογόνων επιχειρήσεων αυξάνεται κατά 37,4% (716 έναντι 521 εκατ. ευρώ το 2001), ενώ τα καθαρά κέρδη των κερδοφόρων μόλις κατά 4,2% (1590 έναντι 1457 εκατ. ευρώ το 2001), σε ανάκαμψη πάντως από την αντίστοιχη πτώση κατά 18% του 2001 (που δικαιολογεί άλλωστε και τον περιορισμό της πώσης των καθαρών κερδών το 2002). Η εξέλιξη αυτή συνδέεται προφανώς με το ότι το 2002 οι ζημιογόνες επιχειρήσεις αυξάνονται αριθμητικά κατά 9,1% σε σχέση

ΠΙΝΑΚΑΣ 6.23Α

Χαρακτηριστικά Μεγέθη Τριετίας (2000-2002)

Σε εκατ. €

Κατηγορία	2000	2001	2002	Ποσοστιαία Μεταβολή	
				2001/00	2002/01
Σύνολο Επιχειρήσεων	5.748	5.772	5.964	0,42%	3,33%
Καθαρά Κέρδη υπολογισμένα επί του συνόλου των επιχειρήσεων	2.348,20	1.935,41	1.843,36	-17,58%	-4,76%
Αριθμός Κερδοφόρων Επιχειρήσεων	4.279	4.315	4.374	0,84%	1,37%
Ύψος Κερδών	2.892,08	2.456,67	2.559,62	-15,05%	4,19%
Αριθμός Ζημιογόνων Επιχειρήσεων	1.469	1.457	1.590	-0,82%	9,13%
Ύψος Ζημιών	543,87	521,26	716,25	-4,16%	37,41%
Κατανομή των Καθαρών Κερδών Χρήσεως	100,0%	100,0%	100,0%		
Αποθεματικά και Υπόλοιπο Εις Νέον	41,90%	37,10%	32,52%	-11,46%	-12,35%
Μερίσματα	29,50%	34,36%	36,52%	16,47%	6,29%
Φόροι κ.λπ.	28,60%	28,54%	30,96%	-0,21%	8,48%

ΠΙΝΑΚΑΣ 6.23B

Έκτακτα και Ανόργανα Αποτελέσματα Τριετίας (2000-2002)

Σε εκατ. €

Κατηγορία	2000	2001	2002	Ποσοστιαία Μεταβολή	
				2001/00	2002/01
Μη λειτουργικά έξοδα	1.333,63	1.016,47	905,15	-23,78%	-10,95%
Μη λειτουργικά έσοδα	1.131,64	785,72	948,86	-30,57	20,76%

με το 2001 και αποτελούν πλέον το 26,7% του συνόλου της μεταποίησης (1590 στις 5964). Αντίθετα, οι κερδοφόρες αυξάνονται μόνο κατά 1,4% (1590 στις 5964), με αποτέλεσμα η αναλογία τους στο σύνολο των μεταποιητικών επιχειρήσεων να υποχωρεί στο 73,3% της μεταποίησης (έναντι 74,8% το 2001). Ο ρυθμός αύξησης δηλαδή των ζημιολόγων επιχειρήσεων το 2002 είναι σχεδόν τριπλάσιος του αντίστοιχου ρυθμού αύξησης του συνόλου των επιχειρήσεων (9,1% έναντι 3,4%). Όσον αφορά στη διάθεση των κερδών, εφόσον συνεχίζεται και η πτώση των καθαρών κερδών, οι μεταποιητικές επιχειρήσεις συνεχίζουν να προτιμούν να δίνουν μερίσματα στους μετόχους τους. Έτσι το αντίστοιχο ύψος αυτών αυξάνεται το 2002, με αποτέλεσμα να αποτελούν πλέον την κυρίαρχη κατηγορία διάθεσης κερδών, αφού αντιπροσωπεύουν το 36,5% των καθαρών κερδών (έναντι 34,36% το 2001 και 29,5% το 2000). Περιορίζεται επομένως αντίστοιχα και η πολιτική διάθεσης των κερδών σε αποθεματικό, το οποίο το 2002 αντιπροσωπεύει το 32,5% των καθαρών κερδών, (37% το 2001), έχοντας χάσει πάνω από 15 ποσοστιαίες μονάδες από το 1999 (46,7%). Τέλος, το 2002 φαίνεται να αυξάνονται επίσης τα ποσά που οι επιχειρήσεις κατέβαλαν για φόρους (αύξηση 8,48%), τα οποία σε ποσοστιαία βάση απορρόφησαν το 31% των καθαρών κερδών.

Επιπροσθέτως, πρέπει να σημειωθεί και η πτώση 11% των έκτακτων (με λειτουργικών) εσόδων το 2002 και η αντίστοιχη άνοδος των έκτακτων εξόδων (21%), η οποία και ερμηνεύει ως έναν βαθμό την πτώση της κερδοφορίας των επιχειρήσεων της μεταποίησης του 2002 (Πίνακας 6.23β). Γενικά άλλωστε στην τριετία 2000-2002 τα έκτακτα έσοδα υποχωρούν ετησίως με διπλάσιο μέσο ρυθμό σε σχέση με τα έκτακτα έξοδα (-18% έναντι -8,4%).

Σε επίπεδο δεικτών, το περιθώριο καθαρού κέρδους συνεχίζει να υποχωρεί για τρίτη συνεχόμενη χρονιά και προσδιορίζεται πλέον στο 4,89% (έναντι 5,2% το 2001), επίπεδο που βρισκόταν και το 1995, ενώ συγκρατείται ελάχιστα πάνω από τη χειρότερη επίδοση του δείκτη το 1997 (4,6%). Αντίθετα το περιθώριο μικτού κέρδους πα-

ρουσιάζει αύξηση πάνω από μία ποσοστιαία μονάδα και προσδιορίζεται το 2002 στο 31% (έναντι 29,5% το 2001), στο καλύτερο επίπεδο της πιο πρόσφατης τριετίας 2000-2002, λόγω άλλωστε της αύξησης των μικτών κερδών που έχει σχολιαστεί και παραπάνω.

Σε επίπεδο κλάδων, δέκα κλάδοι βελτίωσαν το περιθώριο μικτού κέρδους τους. Η μεγαλύτερη αύξηση του δείκτη το 2002 (15,4 ποσοστιαίες μονάδες) σημειώθηκε για δεύτερη συνεχόμενη χρονιά στον κλάδο ανακύκλωσης (37), ο οποίος έχει πλέον υπερδιπλασιάσει το περιθώριο μικτού κέρδους (25% το 2000) και αποτελεί με 53,1% τον κλάδο με το καλύτερο περιθώριο για το 2002. Σημαντική είναι και η αύξηση στον κλάδο της κατασκευής εξοπλισμού και συσκευών ραδιοφωνίας, τηλεόρασης και επικοινωνιών (32), ο οποίος έχει τη δεύτερη καλύτερη επίδοση το 2002 (44,5%), αλλά και στον κλάδο κατασκευής μηχανών γραφείου και Η/Υ (30) με 26%. Περιθώριο άνω του 40% διατηρούν ακόμα - εκτός του (32) -, οι κλάδοι παραγωγής χημικών ουσιών, προϊόντων και συνθετικών ινών (24) και κατασκευής επίπλων (36).

Αντίθετα, την εν' γένει αύξηση των μικτών κερδών και του αντίστοιχου περιθωρίου, δεν φαίνεται να μπορούν να ακολουθήσουν οι κλάδοι της κατασκευής ιατρικών οργάνων ακρίβειας οπτικών οργάνων, ρολογιών (33) και η βιομηχανία ξύλου και σχετικών προϊόντων (20). Ο πρώτος πάντως συνεχίζει να έχει ένα σχετικά ικανοποιητικό περιθώριο στο 30%, ενώ ο τελευταίος διατηρεί έναν από τους χαμηλότερους δείκτες στην ελληνική μεταποίηση (25%). Το χαμηλότερο πάντως περιθώριο μικτού κέρδους από όλους τους κλάδους εξακολουθεί να διατηρεί (σε όλη την τριετία 2000-02) η παραγωγή πετρελαίου και άνθρακα (23), με μόλις 14% το 2002, ενώ ακολουθεί με 21% η βασική μεταλλουργία (27).

Ως προς το καθαρό περιθώριο, οκτώ κλάδοι παρουσίασαν βελτίωση του δείκτη. Ο κλάδος της κατασκευής ιατρικών οργάνων ακρίβειας οπτικών οργάνων, ρολογιών (33) εμφανίζει τη μεγαλύτερη αύξηση του δείκτη το 2002 (4 ποσοστιαίες μονάδες) ξεπερνώντας πλέον το 9%, ένδειξη για καλύτερη διαχείριση του κόστους λειτουργίας και εκμετάλλευση του υψηλού περιθωρίου μικτού κέρδους που

ΠΙΝΑΚΑΣ 6.24

Περιθώρια Κέρδους στους Επιμέρους Κλάδους

Κλάδος	Περιθώριο Κέρδους						Μεταβολή (σε ποσοστιαίες μονάδες)	
	Μικτό			Καθαρό			Μικτού	Καθαρού
	2002	2001	2000	2002	2001	2000	2002/01	
15	34,22	35,18	35,96	5,00	4,84	5,40	-0,96	0,16
16	31,79	32,60	33,94	10,87	10,81	7,98	-0,81	0,06
17	28,18	29,72	32,66	0,70	2,61	6,33	-1,54	-1,91
18	30,66	29,03	29,27	3,30	3,58	4,13	1,63	-0,28
19	30,81	31,41	31,21	6,53	4,57	4,81	-0,6	1,96
20	24,72	27,24	27,72	1,36	3,60	3,86	-2,52	-2,24
21	31,45	31,47	33,09	-0,39	1,86	2,53	-0,02	-2,25
22	38,86	35,00	40,27	3,20	0,49	7,86	3,86	2,71
23	14,36	10,63	14,72	4,29	2,42	6,20	3,73	1,87
24	40,89	39,50	39,32	7,11	7,12	5,85	1,39	-0,01
25	32,42	31,98	32,43	5,21	4,70	6,77	0,44	0,51
26	37,23	35,68	36,78	12,65	11,60	11,03	1,55	1,05
27	21,18	21,72	25,55	2,78	5,26	8,40	-0,54	-2,48
28	28,54	29,29	30,07	6,06	7,44	7,98	-0,75	-1,38
29	33,71	34,59	36,99	-2,79	0,45	1,72	-0,88	-3,24
30	26,15	22,12	19,52	-0,90	3,90	2,41	4,03	-4,8
31	24,17	24,97	24,84	4,32	7,05	6,65	-0,8	-2,73
32	44,50	39,53	40,03	13,17	14,99	15,14	4,97	-1,82
33	30,11	32,86	32,71	9,74	5,74	7,31	-2,75	4,00
34	29,85	26,91	25,48	2,64	2,78	0,36	2,94	-0,14
35	25,84	26,49	23,48	-10,12	2,99	-7,16	-0,65	-13,11
36	42,91	42,96	45,26	6,71	9,06	9,57	-0,05	-2,35
37	53,14	37,72	25,21	8,11	12,74	-1,31	15,42	-4,63
Σύνολο	30,97	29,46	30,63	4,89	5,20	6,47	1,51	-0,31

έτσι κι' αλλιώς έχει (παρά την υποχώρησή του το 2002). Πράγματι το ποσοστό των εξόδων του κλάδου περιορίζεται μόλις στο 68% των μικτών κερδών του, όταν η αντίστοιχη μέση τιμή σε όλη τη μεταποίηση (έξοδα / μικτά κέρδη) είναι 87%. Σημαντική είναι και η αύξηση στον κλάδο των εκδόσεων - εκτυπώσεων (22), η οποία επιτρέπει στον κλάδο να απομακρυνθεί από έναν οριακά θετικό δείκτη (0,49) το 2001 και να ανέλθει στο 3,2. Το υψηλότερο καθαρό περιθώριο κέρδους ωστόσο, εξακολουθεί να διατηρεί το 2002 ο κλάδος της κατασκευής εξοπλισμού και συσκευών ραδιοφωνίας, τηλεόρασης και επικοινωνιών (32) με 13,2%, ενώ ακολουθεί με 12,7% η κατασκευή προϊόντων από μη μεταλλικά ορυκτά (26).

Αντίθετα, ο κλάδος της κατασκευής λοιπού εξοπλισμού μεταφορών (35) εμφανίζει μεγάλη πτώση του δείκτη (13,5 ποσοστιαίες μονάδες), ο οποίος προσδιορίζεται το 2002 στο -10% (χειρότερη επίδοση στη μεταποίηση). Ο

κλάδος άλλωστε καθίσταται ζημιογόνος το 2002, με τα έξοδα να αποτελούν το 140% των μικτών κερδών. Πτώση καταγράφεται και στον κλάδο της ανακύκλωσης (37), ο οποίος δεν μπορεί να εκμεταλλευτεί ακόμα το υψηλό περιθώριο μικτού κέρδους, κάτι το οποίο συμβαίνει και στον κλάδο κατασκευής μηχανών γραφείου και Η/Υ (30). Ο έτερος ζημιογόνος κλάδος για το 2002, η κατασκευή χάρτου και σχετικών προϊόντων (21), έχει και αυτός αρνητικό καθαρό περιθώριο, οριακά πάντως στο -0,4%.

ε. Αποδοτικότητα

Για την αξιολόγηση της απόδοσης των κεφαλαίων των μεταποιητικών επιχειρήσεων της χώρας χρησιμοποιούνται τρεις δείκτες αποδοτικότητας: α) Η αποδοτικότητα των ιδίων κεφαλαίων, δηλαδή ο λόγος των καθαρών κερδών προς τα ίδια κεφάλαια που έχουν επενδυθεί στην επιχείρηση, που αποτελεί έναν τρόπο εκτίμησης

ΠΙΝΑΚΑΣ 6.25

Αποδοτικότητα Ιδίων και Συνολικών Κεφαλαίων στη Μεταποίηση

Αποδοτικότητα Ιδίων Κεφαλαίων (%) Αποδοτικότητα Συνολικών Κεφαλαίων (%)

Χρόνος	Αποδοτικότητα Ιδίων Κεφαλαίων (%)	Αποδοτικότητα Συνολικών Κεφαλαίων (%)
1995	12,90	12,60
1996	11,20	11,50
1997	9,22	10,73
1998	11,01	12,13
1999	12,41	12,05
2000	10,33	10,81
2001	8,20	9,80
2002	7,94	9,38

της ικανοποιητικής ή μη αμοιβής των κεφαλαίων των ιδιοκτητών της. β) Η αποδοτικότητα συνολικών κεφαλαίων, που προκύπτει ως ο λόγος των κερδών μαζί με τις αποσβέσεις χρήσης και τα έξοδα χρηματοδότησης, προς τα συνολικά (ίδια και ξένα) κεφάλαια, ώστε να εκτιμηθεί η απόδοση της επιχείρησης ως προς τα συνολικά κεφάλαια που ήταν στη διάθεσή της στη χρήση, ανεξάρτητα της πηγής προέλευσής τους και τέλος γ) Η αποδοτικότητα συνολικού ενεργητικού, που προκύπτει από τον λόγο των καθαρών κερδών προς το συνολικό ενεργητικό (τα πάγια μετά την αφαίρεση των αποσβέσεων) της επιχείρησης και εκτιμά την αποδοτικότητα των περιουσιακών στοιχείων της επιχείρησης σε σχέση με τα τελικά καθαρά κέρδη.

Με βάση τα αποτελέσματα χρήσεως του 2002, η αποδοτικότητα ιδίων συνέχισε την πτωτική της πορεία που έχει ξεκινήσει από το 1999, υποχωρώντας για πρώτη φορά από το 1995 κάτω από το 8% (7,94% έναντι 8,2% το 2001). Ο δείκτης απομακρύνεται έτσι από τον μέσο όρο της περιόδου 1992-99 (11%), αν και συνεχίζει να είναι πολύ καλύτερος από τα οριακά θετικά επίπεδα της περιόδου 1985-91 (μέση αποδοτικότητα 0,4%). Αντίστοιχα μειώθηκε το 2002 και η αποδοτικότητα των συνολικών κεφαλαίων της ελληνικής μεταποίησης σε 9,38% έναντι 9,8% το 2001, ενώ και η αποδοτικότητα ως προς το συνολικό ενεργητικό συνεχίζει την πτώση της και υποχωρεί στο 3,71 έναντι 4,07% το 2001 και 5,12% το 2002.

Σε επίπεδο κλάδων, η αποδοτικότητα ιδίων κεφαλαίων βελτιώθηκε σε οκτώ κλάδους της μεταποίησης, ενώ επιδεινώθηκε στους υπόλοιπους. Τη μεγαλύτερη βελτίωση (7,97 ποσοστιαίες μονάδες) παρουσίασε ο κλάδος των ιατρικών και οπτικών οργάνων ακρίβειας, ρολογιών (33) και ακολουθούν η παραγωγή προϊόντων διύ-

λισης πετρελαίου (23) και ο κλάδος του δέρματος (19). Αντίθετα, τη μεγαλύτερη μείωση εμφάνισε ο κλάδος της κατασκευής μηχανών γραφείου και ειδών εξοπλισμού (30), ο οποίος είναι άλλωστε συνολικά ζημιόγonos το 2002, παρόλο που ήταν ο κλάδος που διατηρούσε την καλύτερη επίδοση στον δείκτη το 2001. Η αποδοτικότητα επιδεινώθηκε ακόμα στον κλάδο λοιπού εξοπλισμού μεταφορών (35), ο οποίος και εμφανίζει τη χαμηλότερη επίδοση για το 2002 από όλους τους κλάδους (-9,83%), στην κατασκευή ηλεκτρικών μηχανών και συσκευών (31) και στον κλάδο εξοπλισμού και συσκευών ραδιοφωνίας, τηλεόρασης και επικοινωνιών (32).

Επτά κλάδοι διατηρούν την αποδοτικότητα ιδίων κεφαλαίων σε διψήφια επίπεδα, με τη βιομηχανία προϊόντων καπνού (16) να εμφανίζει την υψηλότερη επίδοση και τους κλάδους άλλων προϊόντων από μη μεταλλικά ορυκτά (26), ιατρικών και οπτικών οργάνων ακρίβειας, ρολογιών (33) και παραγωγής χημικών ουσιών, προϊόντων και συνθετικών ινών (24) να ακολουθούν.

Ως προς την αποδοτικότητα ενεργητικού οκτώ κλάδοι βελτιώνουν την επίδοσή τους το 2002. Τη μεγαλύτερη βελτίωση εμφανίζει και πάλι ο κλάδος των ιατρικών και οπτικών οργάνων ακρίβειας, ρολογιών (33), ο οποίος έχει πλέον την δεύτερη καλύτερη επίδοση σε όλη την μεταποίηση (9,08%), απέχοντας ελάχιστα από τη βιομηχανία προϊόντων καπνού (16) που διατηρεί τη βέλτιστη επίδοση και σε αυτόν τον δείκτη αποδοτικότητας. Σημαντική μπορεί να θεωρηθεί και η άνοδος του δείκτη στην παραγωγή προϊόντων διύλισης πετρελαίου (23) και στις εκτυπώσεις και εκδόσεις (22).

Αντίθετα, τη μεγαλύτερη μείωση της αποδοτικότητας ενεργητικού εμφανίζει και πάλι ο κλάδος μηχανών γραφείου και Η/Υ (30), ενώ υποχωρεί σημαντικά και ο κλάδος λοιπών εξοπλισμών μεταφορών (35) ο οποίος

ΠΙΝΑΚΑΣ 6.26

Αποδοτικότητα Ιδίων Κεφαλαίων και Συνόλου Ενεργητικού στους Επιμέρους Κλάδους

Κλάδος	Αποδοτικότητα						Μεταβολή Αποδοτικότητας (σε ποσοστιαίες μονάδες)	
	Ιδίων Κεφαλαίων			Ενεργητικού			Ιδίων Κεφαλαίων	Ενεργητικού
	2002	2001	2000	2002	2001	2000	2002/01	
15	7,10	6,42	6,79	3,64	3,45	3,76	0,68	0,19
16	29,20	29,56	19,73	9,62	8,60	5,47	-0,36	1,02
17	0,75	2,48	6,86	0,40	1,43	3,77	-1,73	-1,03
18	7,50	7,94	8,79	2,95	3,28	3,83	-0,44	-0,33
19	14,64	10,08	10,51	5,64	3,96	4,02	4,56	1,68
20	1,36	3,40	3,53	0,77	2,00	2,16	-2,04	-1,23
21	-0,94	3,80	4,91	-0,32	1,56	2,02	-4,74	-1,88
22	4,62	0,65	9,06	2,23	0,35	5,46	3,97	1,88
23	12,59	7,81	28,83	6,53	4,46	12,34	4,78	2,07
24	16,99	15,84	12,49	6,46	6,48	5,35	1,15	-0,02
25	8,07	6,82	9,25	3,64	3,27	4,67	1,25	0,37
26	19,26	17,24	15,44	9,01	8,60	8,44	2,02	0,41
27	4,32	7,32	10,86	2,18	4,02	6,04	-3,00	-1,84
28	9,59	11,04	11,27	4,56	5,74	6,17	-1,45	-1,18
29	-4,19	0,63	2,39	-1,60	0,24	0,92	-4,82	-1,84
30	-5,07	30,46	14,08	-0,97	6,05	3,63	-35,53	-7,02
31	9,06	16,25	14,38	4,07	7,83	6,72	-7,19	-3,76
32	16,37	21,49	31,55	6,96	8,40	8,85	-5,12	-1,44
33	17,19	9,22	12,77	9,08	4,79	7,52	7,97	4,29
34	6,49	8,45	1,34	1,91	2,30	0,27	-1,96	-0,39
35	-9,83	2,03	-3,64	-3,44	0,82	-1,62	-11,86	-4,26
36	8,52	11,78	12,41	4,40	6,15	6,62	-3,26	-1,75
37	3,09	4,10	-0,75	2,10	2,70	-0,37	-1,01	-0,6
Σύνολο	7,94	8,20	10,33	3,71	4,07	5,12	-0,27	-0,36

έχει τη χαμηλότερη επίδοση του 2002 και σε αυτόν τον δείκτη αποδοτικότητας (-3,44%).

6.2. Ορυχεία και Λατομεία

Εισαγωγή

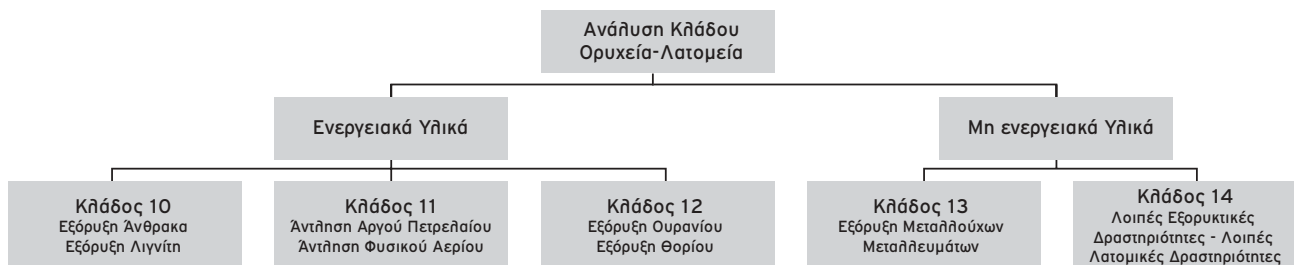
Συνεχίζοντας την προσπάθεια που ξεκίνησε στην περσινή έκδοση, στην ενότητα αυτή παρουσιάζεται σύντομα η εξέλιξη της χρηματοοικονομικής κατάστασης των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στον τομέα των ορυχείων - λατομείων. Ο συγκεκριμένος τομέας περιλαμβάνει 2 βασικές κατηγορίες δραστηριοτήτων: α) την εξόρυξη ενεργειακών υλικών και β) την εξόρυξη μη ενεργειακών υλικών. Σύμφωνα με τη διεθνή ταξινόμηση NACE (αναθ. 1) που αντιστοιχίζεται στην εθνική κωδικοποίηση ΣΤΑ-ΚΟΔ-2003, η πρώτη κατηγορία δραστηριοτήτων απο-

τελείται από τρεις κλάδους (Διάγραμμα 6.1): α₁) την εξόρυξη άνθρακα και λιγνίτη, α₂) την άντληση αργού πετρελαίου και φυσικού αερίου και τέλος α₃), την εξόρυξη μεταλλευμάτων ουρανίου και θορίου. Η δεύτερη αποτελείται από: β₁) τον κλάδο εξόρυξης μεταλλούχων μεταλλευμάτων και β₂) τον κλάδο των λοιπών εξορυκτικών και λατομικών δραστηριοτήτων.

α. Αριθμός Επιχειρήσεων/ Διάρθρωση Τομέα

Ο αριθμός των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στον τομέα των ορυχείων / λατομείων παρουσιάζει αύξηση κατά 8 επιχειρήσεις το 2002 σε σχέση με το 2001, με 149 επιχειρήσεις να πληρούν πλέον τα κριτήρια του ΣΕΒ (μηχανολογικός εξοπλισμός άνω των 3000 ευρώ). Αναλυτικά, η εξέλιξη ανά κλάδο είναι η εξής:

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 6.1

Κλάδος Εξόρυξης Άνθρακα - Λιγνίτη: Οι δύο επιχειρήσεις που συνθέτουν τον κλάδο το 2001 συνεχίζουν να δραστηριοποιούνται σε αυτόν και το 2002. Ο κύκλος εργασιών τους σχετίζεται με την εξόρυξη άνθρακα και λιγνίτη, που χρησιμοποιείται ως καύσιμη πρώτη ύλη σε εργοστάσια παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας.

Κλάδος Άντλησης Αργού Πετρελαίου - Φυσικού Αερίου: Η μοναδική επιχείρηση που κατατάσσεται στον κλάδο το 2002 (όπως και το 2001), ασχολείται με την εξόρυξη και αποθείωση τοπικών κοιτασμάτων αργού πετρελαίου στην περιοχή της έδρας της.

Κλάδος Εξόρυξης Ουρανίου - Θορίου: Καμία εταιρία δεν δραστηριοποιείται στον συγκεκριμένο κλάδο.

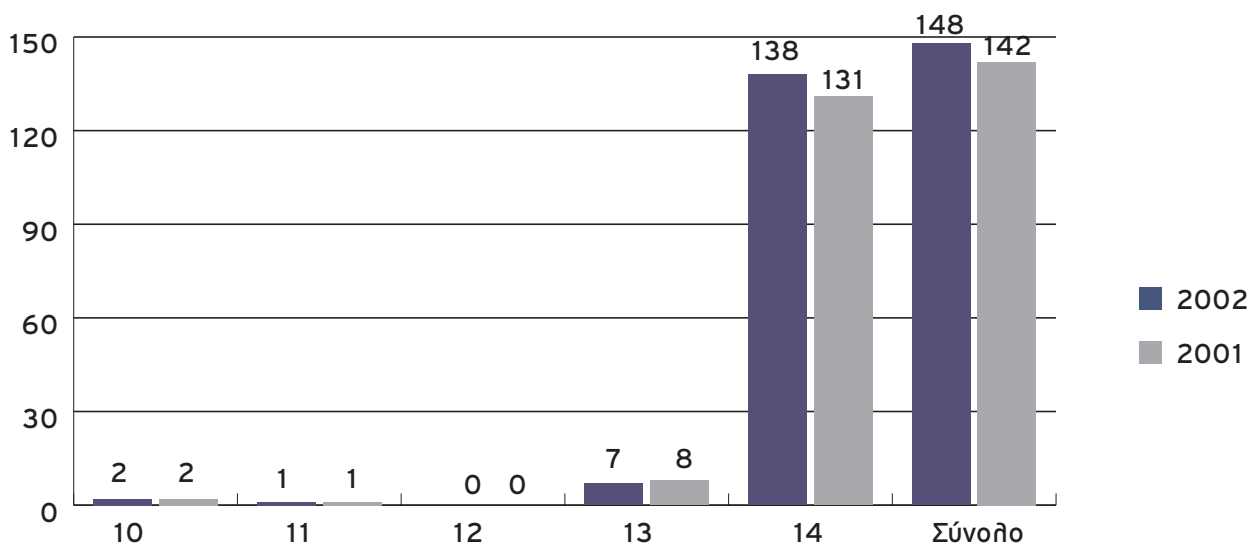
Κλάδος Εξόρυξης Μεταλλούχων Μεταλλευμάτων: Σε

σχέση με το 2001, εμφανίζεται μία (1) νεοεισερχόμενη επιχείρηση, ανεβάζοντας τον αριθμό των επιχειρήσεων που συνθέτουν τον κλάδο σε οκτώ (έναντι επτά το 2001). Οι επιχειρήσεις αυτές δραστηριοποιούνται κυρίως στην εξόρυξη μεταλλούχων ορυκτών όπως βωξίτη, χαλκού, χρυσού κ.α.

Κλάδος Λοιπών Εξορυκτικών - Λατομικών Δραστηριοτήτων: Είναι ο κλάδος με την πολυπληθέστερη παρουσία εταιριών (138 εταιρίες) και αυτός ο οποίος συγκεντρώνει τις περισσότερες νεοεισερχόμενες επιχειρήσεις. Αναλυτικότερα, στον κλάδο εισέρχονται 31 επιχειρήσεις και αποχωρούν 23, δίνοντας έτσι μία υψηλή "οιονεί" κινητικότητα, της τάξης του 40% (βλ. μεταποίηση για τον ορισμό). Στον κλάδο αυτόν περιλαμβάνονται επιχειρή-

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 6.2

Αποδοτικότητα Ιδίων Κεφαλαίων και Συνόλου Ενεργητικού στους Επιμέρους Κλάδους

σεις που ασχολούνται με την εξόρυξη αδρανών υλικών, καθώς και τα λατομεία μαρμάρων (Διάγραμμα 6.2).

Χρηματοοικονομική Διάρθρωση του Τομέα

Στην ενότητα αυτή παρουσιάζονται τα βασικά χρηματοοικονομικά μεγέθη του τομέα των ορυχείων - λατομείων. Εξετάζονται συνοπτικά α) Η διάρθρωση ενεργητικού β) η διάρθρωση παθητικού γ) οι σχέσεις ενεργητικού - παθητικού και δ) στοιχεία για τα αποτελέσματα χρήσης. Πρέπει να σημειωθεί μία σημαντική διαφοροποίηση του τομέα για το 2002, καθώς πλέον δεν περιλαμβάνεται στην κλαδική ανάλυση η εταιρεία ΑΡΓΥΡΟΜΕΤΑΛΛΕΥΜΑΤΩΝ & ΒΑΡΥΤΙΝΗΣ η οποία κατατασσόταν μέχρι το 2001 στον κλάδο 14. Η συγκεκριμένη επιχείρηση (που έχει πλέον μετονομαστεί σε S&B Βιομηχανικά Ορυκτά) έχει ταξινομηθεί το 2002 στον κλάδο των μη μεταλλικών ορυκτών (26) και τα αντίστοιχα στοιχεία της αναλήφθηκαν στη μεταποίηση. Το γεγονός ότι πρόκειται για τη 2η μεγαλύτερη επιχείρηση ως προς το συνολικό ενεργητικό το 2001, στον τομέα των ορυχείων - λατομείων, έχει ως αποτέλεσμα να εμφανίζονται μεγάλες διαφορές μεταξύ των δύο ετών στα περισσότερα μεγέθη. Για τη διευκόλυνση του αναγνώστη και την εξαγωγή αξιόπιστων ερμηνευτικά συμπερασμάτων, παρατίθεται και η ενδεικτική εικόνα των μεγεθών του 2001, αν εξαιρεθεί από την ανάλυση η συγκεκριμένη επιχείρηση (S&B για τη συνέχεια). Αναλυτικότερα:

α. Διάρθρωση Ενεργητικού

Συνολικό Ενεργητικό

Το συνολικό ενεργητικό των επιχειρήσεων του τομέα των ορυχείων - λατομείων το 2002 προσδιορίζεται στα

740 εκατ. ευρώ εμφανίζοντας μείωση 20% σε σχέση με το 2001. Ωστόσο, η έξοδος της S&B από τα στοιχεία του 2001 φανερώνει ότι ο υπόλοιπος τομέας έχει μεγεθυνθεί το 2002 κατά 9,6%, παρά την υποχώρηση του ενεργητικού της μοναδικής επιχείρησης που αποτελεί τον κλάδο άντλησης αργού πετρελαίου (11).

Πάγια Στοιχεία Ενεργητικού

Τα καθαρά πάγια φανερώνουν ότι με εξαίρεση την άντληση αργού πετρελαίου (11) - που περιλαμβάνει άλλωστε στην Ελλάδα μόνο μία επιχείρηση - , ο τομέας έχει έναν υψηλό βαθμό παγιοποίησης, καθώς οι παραγωγικές του διαδικασίες εξαρτώνται έντονα από τον πάγιο εξοπλισμό. Τη μεγαλύτερη παγιοποίηση εμφανίζει ο κλάδος μεταλλούχων μεταλλευμάτων (13), με δείκτη που ξεπερνά σταθερά το 90%. Ο πλέον αντιπροσωπευτικός κλάδος του τομέα, οι λατομικές και εξορυκτικές δραστηριότητες, εμφανίζει ποσοστό παγιοποίησης στο 43% σε πτώση από το 56% του 2001. Η υποχώρηση του δείκτη διατηρείται - αν και είναι μικρότερη - ακόμα και αν εξαιρεθεί από την ανάλυση η S&B. Συνολικά ο τομέας έχει βαθμό παγιοποίησης το 2002 στο 60,8%, μειωμένος κατά 4,6 ποσοστιαίες μονάδες (ή κατά 0,8 μονάδες χωρίς την S&B) σε σχέση με το 2001.

Κυκλοφορούν Ενεργητικό

Το κυκλοφορούν ενεργητικό του τομέα το 2002 προσδιορίζεται περίπου στα 290 εκατ. ευρώ, μειωμένο κατά 9,8% σε σχέση με το 2001, λόγω όμως και πάλι της εξόδου της S&B από τον τομέα. Πράγματι το κυκλοφορούν ενεργητικό των υπόλοιπων επιχειρήσεων εμφανίζει αύξηση 39% σε σχέση με το 2001, αφού αυξάνονται κυρίως τα αποθέματα (κατά 66%) και οι απαιτήσεις (κατά 40%).

ΠΙΝΑΚΑΣ 6.27

Σύνολο Ενεργητικού Κατά Κλάδο

Σε χιλιάδες €

Κλάδος	Σύνολο Ενεργητικού		
	2002	2001	2001*
10	18 080,2	11 069,8	11 069,8
11	12 446,3	18 828,5	18 828,5
13	290 591,6	277 348,2	277 348,2
14	419 417,0	621 625,4	368 356,5
Σύνολο	740 535,1	928 871,9	675 603,0

*Ενδεικτικά χωρίς S&B

ΠΙΝΑΚΑΣ 6.28

Ύψος Καθαρών Παγίων και Βαθμός παγιοποίησης κατά Κλάδο

Κλάδος	Καθαρά Πάγια			Βαθμός Παγιοποίησης (%)		
	2002	2001	2001*	2002	2001	2001*
10	7 737,6	7 024,8	7 024,8	42,80	63,46	63,46
11	909,8	48,2	48,2	7,31	0,26	0,26
13	261 922,7	249 747,0	249 747,0	90,13	90,05	90,05
14	180 001,7	350 728,9	159 893,7	42,92	56,42	43,41
Σύνολο	450 571,8	607 548,9	416 713,7	60,84	65,41	61,68

*Ενδεικτικά χωρίς S&B

ΠΙΝΑΚΑΣ 6.29

Διάρθρωση Κυκλοφορούντος Ενεργητικού

Κλάδος	Αποθέματα		Απαιτήσεις		Διαθέσιμα		Σύνολο Κυκλοφορούντος	
	2002	2001	2002	2001	2002	2001	2002	2001
10	83	30	9 393	2 730	867	1 286	10 343	4 045
11	6 500	4 566	3 938	13 600	1 099	614	11 537	18 780
13	15 627	16 463	10 519	8 971	2 523	2 167	28 669	27 601
14	38 553	58 522	167 775	175 666	33 116	36 709	239 415	270 897
Σύνολο	60 763	79 581	191 597	200 966	37 604	40 776	289 963	321 323
Σύνολο 2001*		36 578		136 861		35 024		208 463

Σε ποσοστά συμμετοχής στο σύνολο

10	0,8	0,7	90,8	67,5	8,4	31,8	100,0
11	56,3	24,3	34,1	72,4	9,5	3,3	100,0
13	54,5	59,6	36,7	32,5	8,8	7,9	100,0
14	16,1	21,6	70,1	64,8	13,8	13,6	100,0
Σύνολο	21,0	24,8	66,1	62,5	13,0	12,7	100,0
Σύνολο 2001*		17,5		65,7		16,8	100,0

*Ενδεικτικά χωρίς S&B

Η ποσοστιαία διάρθρωση των συνολικών στοιχείων του κυκλοφορούντος ενεργητικού του τομέα, φανερώνει ότι το μεγαλύτερο μέρος του αποτελείται από τις απαιτήσεις, οι οποίες συγκεντρώνουν το 2002 το 66,1% του συνόλου του κυκλοφορούντος. Υπάρχει ωστόσο μία σαφής κλαδική διαφοροποίηση, καθώς οι κλάδοι άντλη-

σης αργού πετρελαίου (11) και εξόρυξης μεταλλούχων μεταλλευμάτων (13) εμφανίζουν ένα κυκλοφορούν ενεργητικό στο οποίο πλειοψηφούν τα αποθέματα, σε αντίθεση με τους άλλους δύο κλάδους, οι οποίοι ωστόσο καθορίζουν και τη γενικότερη τάση του τομέα.

ΠΙΝΑΚΑΣ 6.30**Διάρθρωση Βασικών Λογαριασμών Παθητικού**

Σε χιλιάδες €

Κλάδος	Ίδια Κεφάλαια		Ξένα Κεφάλαια		Συνολικά Κεφάλαια	
	2002	2001	2002	2001	2002	2001
10	2 209	3 072	15 871	7 998	18 080	11 070
11	5 024	13 510	7 422	5 319	12 446	18 825
13	23 814	10 230	266 778	267 118	290 592	277 348
14	208 256	329 251	211 161	292 375	419 417	621 625
Σύνολο	239 303	356 063	501 231	572 809	740 534	928 872
Σύνολο 2001*		228 397		447 206		675 603

*Ενδεικτικά χωρίς S&B

ΠΙΝΑΚΑΣ 6.31**Σχέσεις Ιδίων και Ξένων Κεφαλαίων - Δανειακή Επιβάρυνση**

Κλάδος	Δανειακή επιβάρυνση (ξένα/ ίδια)		Ίδια/ Συνολικά Κεφάλαια	
	2002	2001	2002	2001
10	7,18	2,61	12,2%	27,8%
11	1,48	0,39	40,4%	71,8%
13	11,20	26,11	8,2%	3,7%
14	1,01	0,88	49,7%	53,0%
Σύνολο	2,09	1,61	32,3%	38,3%
Σύνολο 2001*		1,96		33,8%

*Ενδεικτικά χωρίς S&B

β. Διάρθρωση Παθητικού

Το 2002 ο τομέας των ορυχείων - λατομείων διαθέτει ίδια κεφάλαια της τάξης των 239 εκατ. τα οποία και αποτελούν το 32% των συνολικών κεφαλαίων του. Για άλλη μία φορά η φαινομενική μείωση των κεφαλαίων οφείλεται στην έξοδο της S&B από την ανάλυση, αφού οι υπόλοιπες επιχειρήσεις του τομέα αυξάνουν τα συνολικά κεφάλαιά τους το 2002, τα οποία προσεγγίζουν πλέον τα 741 εκατ. ευρώ. Η ταχύτερη αύξηση των ξένων κεφαλαίων σε σχέση με τα ίδια κεφάλαια (12,1% έναντι 4,8%), αναδεικνύει πάντως μία άνοδο του δανεισμού στον τομέα.

Αποτέλεσμα αυτής της εξέλιξης είναι η αύξηση της δανειακής επιβάρυνσης σε 2,09 το 2002, με τον αντιπροσωπευτικότερο πάντως κλάδο των λατομικών δραστηριοτήτων (14) να βρίσκεται σχεδόν σε αναλογία 1:1 μεταξύ ιδίων και ξένων κεφαλαίων.

γ. Σχέσεις Ενεργητικού - Παθητικού**Ρευστότητα**

Με βάση τα στοιχεία των ισολογισμών του 2002, τόσο η γενική, όσο και η ειδική ρευστότητα του τομέα των ορυχείων - λατομείων προσδιορίζεται το 2002 σε επίπεδα άνω της μονάδας, φανερώνοντας την άνετη κάλυψη των υποχρεώσεων από τις επιχειρήσεις του τομέα. Εξαίρεση σε αυτήν την εικόνα αποτελεί ο κλάδος της εξόρυξης άνθρακα- λιγνίτη (10), ενώ ο κλάδος των λατομικών δραστηριοτήτων (που δίνει άλληωστε και τη γενική τάση στον τομέα) διατηρεί ακόμα και την ειδική ρευστότητα σε επίπεδο άνω της μονάδας. Παρόλα αυτά και οι δύο δείκτες έχουν υποχωρήσει σε σχέση με τις αντίστοιχες τιμές του 2001, είτε ληφθεί υπόψη η S&B, είτε όχι.

ΠΙΝΑΚΑΣ 6.32

Δείκτες Γενικής και Ειδικής Ρευστότητας Τομέα Ορυχείων - Λατομείων

Κλάδος	Γενική Ρευστότητα		Ειδική Ρευστότητα	
	2002	2001	2002	2001
10	0,93	0,51	0,92	0,50
11	2,13	5,25	0,93	3,98
13	1,77	3,02	0,81	1,22
14	1,29	1,33	1,08	1,04
Σύνολο	1,33	1,43	1,05	1,08
Σύνολο 2001*		1,52		1,42

*Ενδεικτικά χωρίς S&B

δ. Στοιχεία Αποτελεσμάτων Χρήσης

Όπως έχει ήδη αναφερθεί, στον τομέα Ορυχείων - Λατομείων το 2002 δραστηριοποιούνταν 149 επιχειρήσεις, έναντι 141 επιχειρήσεων το 2001. Οι ζημιογόνες επιχειρήσεις το 2002 έχουν αυξηθεί σε 56 (από 40 το 2001) με ζημιές ύψους 24,4 εκατ. ευρώ (έναντι 11,4 εκατ. ευρώ το 2001).

Οι συνολικές πωλήσεις που πραγματοποιήσαν οι εταιρείες του τομέα το 2002 ήταν ύψους 433 εκατ. ευρώ (έναντι 510 εκατ. ευρώ το 2001) με τις κερδοφόρες να κατέχουν το 79,3% αυτών των πωλήσεων (έναντι 93,3% το 2001). Η εμφανιζόμενη μείωση κατά 15,1% μετατρέπεται σε αύξηση περίπου 15%, όταν δεν συμπεριληφθεί στην ανάλυση του 2001 η S&B, φανερώνοντας ότι ο υπόλοιπος τομέας αυξάνει σημαντικά το τζίρο του.

Τα μικτά κέρδη του τομέα το 2002 ανήλθαν σε 182,4 εκατ. ευρώ, παρουσιάζοντας μείωση κατά 20,8% λόγω της εξόδου από την ανάλυση της S&B. Ωστόσο, οι υπόλοιπες επιχειρήσεις του τομέα έχουν αυξηθεί το 2002 τα μικτά τους κέρδη κατά 10,5% σε σχέση με το 2001. Αντίθετα, τα καθαρά κέρδη του τομέα εμφανίζονται μειωμένα το 2002 κατά 55% (ή 14%), καθώς προσδιορίζονται μόλις στα 25 εκατ. ευρώ (έναντι 57 εκατ. ευρώ ή 33 εκατ. χωρίς S&B αντιστοίχως το 2001). Όπως προκύπτει από τον Πίνακα 6.33, οι τρεις από τους τέσσερις κλάδους (οι πιο ολιγάριθμοι ωστόσο σε επιχειρήσεις) που συνθέτουν τον τομέα, είναι πλέον ζημιογόνοι το 2002, αφού και ο κλάδος της άντλησης αργού πετρελαίου συμπληρώνει τους ήδη ζημιογόνους από το 2001 κλάδους της εξόρυξης άνθρακα - λιγνίτη και των

ΠΙΝΑΚΑΣ 6.33

Εξέλιξη Μικτών- Καθαρών Κερδών και Περιθωρίων

Σε χιλιάδες €

Κλάδος	Μικτό Κέρδος		Καθαρό Κέρδος		Περιθώριο Κέρδους			
	2002	2001	2002	2001	Μικτό		Καθαρό	
					2002	2001	2002	2001
10	1 767	229	- 1 630	-486	17,4	14,1	-16,0	-29,8
11	32 497	21 843	- 8 486	42	96,2	66,3	-25,1	0,1
13	14 503	19 352	- 2 364	-3 989	24,9	40,8	-4,1	-8,4
14	133 709	189 011	38 096	61 362	40,4	44,1	11,5	14,3
Σύνολο	182 477	230 435	25 616	56 929	42,1	45,1	5,9	11,1
Σύνολο 2001*		158 208		33 388		41,8		8,8

*Ενδεικτικά χωρίς S&B

μεταλλούχων μεταλλευμάτων. Αντίθετα, ο κλάδος λατομικών δραστηριοτήτων εξακολουθεί να εμφανίζει καθαρά κέρδη, παρά την έξοδο από την ανάλυση της κορυφαίας σε κερδοφορία το 2001 S&B.

Σε επίπεδο δεικτών, το περιθώριο μικτού κέρδους υπολογίζεται το 2002 σε 42,1% και κινείται στα επίπεδα του 2001 (χωρίς την S&B). Αντίθετα το περιθώριο καθαρού κέρδους υποχωρεί στο 5,9%, χάνοντας 5,2 (ή 2,9 χωρίς την S&B) ποσοστιαίες μονάδες σε σχέση με το 2001.

6.3. Ηλεκτρισμός, Φυσικό Αέριο και Ύδρευση

Εισαγωγή

α. Αριθμός Επιχειρήσεων / Διάρθρωση τομέα

Ο συγκεκριμένος τομέας περιλαμβάνει την παροχή ηλεκτρικού ρεύματος, φυσικού αερίου, ατμού και ζεστού νερού και χωρίζεται - σύμφωνα με την NACE 1 - σε δύο βασικούς κλάδους ανάλογα με τις δραστηριότητες των επιχειρήσεων που τους συνθέτουν: Ο πρώτος κλάδος περιλαμβάνει επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στην παραγωγή και διάθεση ηλεκτρικής, υδροηλεκτρικής, αιολικής και ηλιακής ενέργειας, καθώς και φυσικού αερίου (40), ενώ ο δεύτερος (41) περιλαμβάνει επιχειρήσεις που δραστηριο-

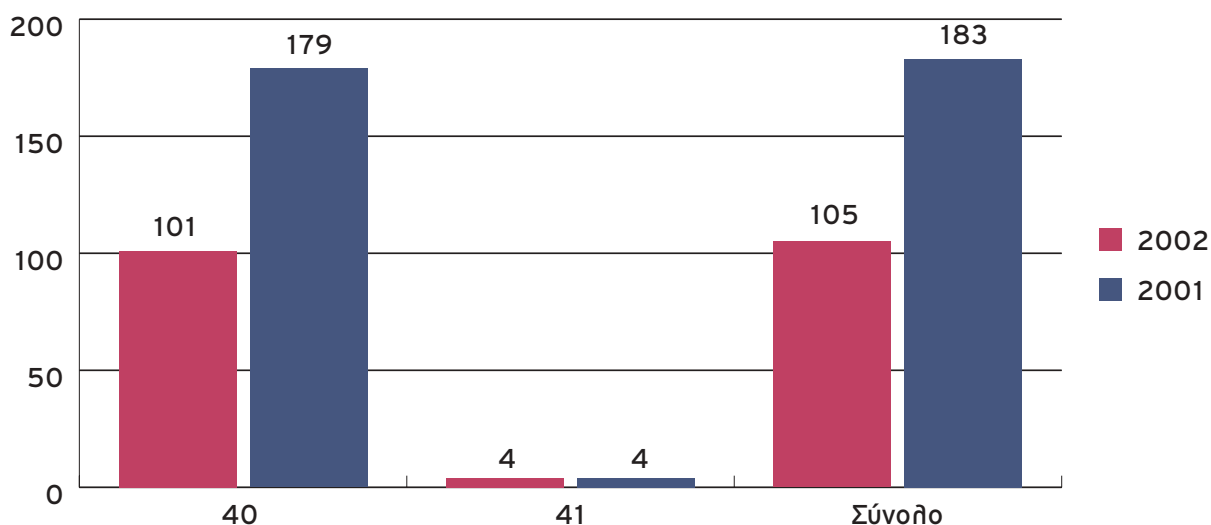
ποιούνται στον τομέα των αστικών υδροδοτήσεων.

Το χαρακτηριστικό στοιχείο του τομέα είναι βεβαίως η απελευθέρωση της αγοράς της ενέργειας - παρά τα προβλήματα π.χ. θεσμικού/ ρυθμιστικού πλαισίου που δεν έχουν ακόμα επιλυθεί - η οποία έχει επιτρέψει στην εμφάνιση αρκετών νέων επιχειρήσεων στον σχετικό κλάδο 40, στην πλειοψηφία τους αιολικά πάρκα και εταιρείες παραγωγής αιολικής ενέργειας. Πράγματι το 2002 καταγράφονται στον τελευταίο, 179 επιχειρήσεις έναντι 101 το 2001, ενώ οι τέσσερις επιχειρήσεις του κλάδου 41 συνεχίζουν να δραστηριοποιούνται σε αυτόν και τον 2002. Έτσι ο συνολικός αριθμός των επιχειρήσεων του τομέα το 2002 εμφανίζει αύξηση 74% σε σχέση με το 2001 και ανέρχεται σε 183. Πρέπει να σημειωθεί ωστόσο ότι ορισμένες από τις εταιρείες αιολικών πάρκων, καταχωρούνται ως διαφορετικές επιχειρήσεις ανάλογα με την περιοχή στην οποία έχουν εγκατασταθεί, παρά την ενιαία κοινή έδρα όλων.

Πάντως, παρά την απελευθέρωση στον κλάδο της ενέργειας, η "ολιγοπωλιακή" διάρθρωση του τομέα δεν έχει μεταβληθεί ακόμα: Οι τρεις δημόσιες (με την έννοια του βασικού μετόχου πλέον) επιχειρήσεις (ΔΕΗ, ΕΥΔΑΠ, ΔΕΠΑ) κατέχουν το 87,8% του συνολικού ενεργητικού του τομέα και επομένως η ανάλυση που παρουσιάζεται στη συνέχεια, ουσιαστικά αντικατοπτρίζει τα μεγέθη και τις τάσεις αυτών των επιχειρήσεων.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 6.3

Αριθμός Επιχειρήσεων ανά Κλάδο Δραστηριότητας

Χρηματοοικονομική Διάρθρωση του Τομέα

α. Διάρθρωση Ενεργητικού

Συνολικό ενεργητικό

Το συνολικό ενεργητικό των επιχειρήσεων του τομέα για το 2002 προσδιορίζεται στα 15,16 δισεκ. ευρώ εμφανίζοντας αύξηση 261% σε σχέση με το 2001 (4,2 δισεκ.). Η διαφορά αυτή οφείλεται στο ότι το 2002 συμπεριλαμβάνεται πλέον στην ανάλυση η ΔΕΗ, η οποία και μεταβάλλει δραστικά τα μεγέθη, τόσο του κλάδου 40 όπου ανήκει, όσο και του συνόλου του τομέα. Επομένως, η σύγκριση με το 2001 απλώς αναδεικνύει αυτή την ασυνέχεια στα στοιχεία της ΔΕΗ.

Πάγια Στοιχεία Ενεργητικού

Τα καθαρά πάγια για τον κλάδο της ενέργειας (40) το 2002 ανέρχονται σε 11,8 δισεκ. ευρώ, εμφανίζοντας αύξηση 400% σε σχέση με το 2001 (2,3 δισεκ. ευρώ). Αύξηση 3% εντοπίζεται όμως και στον κλάδο της ύδρευσης (41) με αποτέλεσμα τα αντίστοιχα πάγια να ανέρχονται σε 948 εκατ. ευρώ. Τα συνολικά καθαρά πάγια του τομέα διαμορφώνονται έτσι το 2002 στα 12,8 δισεκ. ευρώ, έναντι 3,26 δισεκ. ευρώ το 2001. Οι τρεις δημόσιες επιχειρήσεις κατέχουν το 89% αυτών των παγίων.

Όσον αφορά στον βαθμό παγιοποίησης του τομέα, αυ-

τός ανέρχεται στο 84,7% το 2002, καταγράφοντας άνοδο επτά ποσοστιαίων μονάδων σε σχέση με το 2001 (77,7%), λόγω της εισόδου της ΔΕΗ στην ανάλυση. Η άνοδος είναι σχετικά εντονότερη στον κλάδο της ενέργειας, απ' ότι στον κλάδο της ύδρευσης (5,5 ποσοστιαίες μονάδες έναντι 3 μονάδων αντιστοίχως).

Κυκλοφορούν Ενεργητικό

Η αξία του κυκλοφορούντος ενεργητικού του τομέα ενέργειας και ύδρευσης το 2002 υπολογίζεται σε 2,3 δισεκ. ευρώ, παρουσιάζοντας βεβαίως αύξηση 148% σε σχέση με το 2001, λόγω και πάλι της ΔΕΗ. Στα επιμέρους στοιχεία του, μπορεί να σημειωθεί η μεγάλη μείωση των διαθεσίμων (65%) στον κλάδο της ύδρευσης (41), προς όφελος των απαιτήσεων και των αποθεμάτων που αυξάνονται αντιστοίχως. Οι τρεις δημόσιες επιχειρήσεις κατέχουν βεβαίως σχεδόν τα 4/5 του συνολικού κυκλοφορούντος ενεργητικού του τομέα.

Αντίστοιχη είναι πάντως και η εξέλιξη στο σύνολο του τομέα, καθώς διαπιστώνεται μία αλλαγή στη ποσοστιαία διάρθρωση του συνολικού κυκλοφορούντος ενεργητικού: Τα αποθέματα του τομέα το 2002 αποτελούν πλέον το 30,3% του κυκλοφορούντος όταν το 2001 αποτελούσαν μόνο το 13%. Η αύξηση αυτή γίνεται "εις βάρος" των ρευστών διαθεσίμων, καθώς αυτά συμμετέ-

ΠΙΝΑΚΑΣ 6.34

Σύνολο Ενεργητικού κατά Κλάδο

Κλάδος	Σύνολο ενεργητικού	
	2002	2001
40	13 891	2 972
41	1 270	1 224
Σύνολο	15 161	4 196

Σε εκατ €

ΠΙΝΑΚΑΣ 6.35

Ύψος Καθαρών Παγίων και Βαθμός Παγιοποίησης ανά Κλάδο

Κλάδος	Καθαρά Πάγια		Βαθμός Παγιοποίησης (%)	
	2002	2001	2002	2001
40	11 893	2 382	85,6	80,2
41	948	877	74,6	71,7
Σύνολο	12 841	3 259	84,7	77,7

Σε εκατ €

χουν πλέον μόλις με 15% στο κυκλοφορούν ενεργητικό (έναντι 35% το 2001). Αντίθετα, οι απαιτήσεις παραμένουν το βασικό συστατικό στοιχείο του κυκλοφορούντος, ελαφρά αυξημένες μάλιστα το 2002, καθώς αντιπροσωπεύουν πλέον το 55% (52,5% το 2001).

β. Διάρθρωση Παθητικού

Τα συνολικά ίδια κεφάλαια του τομέα ενέργειας- ύδρευσης για το 2002 ανήλθαν στα 7,9 δισεκ. ευρώ, με τις

τρεις δημόσιες επιχειρήσεις να κατέχουν το 80% αυτών. Πολύ μεγαλύτερη είναι όμως η άνοδος των ξένων κεφαλαίων, τα οποία φτάνουν τα 7,25 δισεκ. ευρώ ιδιαίτερα στον κλάδο 40 που είναι άλλωστε και ο πολυπληθέστερος. Αποτέλεσμα αυτής της εξέλιξης είναι η αναλογία των ιδίων κεφαλαίων στα συνολικά κεφάλαια να υποχωρεί το 2002 στο 52,2% από το 72,3% του 2001.

Η διεύρυνση της εξάρτησης από τον δανεισμό (πολλά κεφάλαια άλλωστε επενδύονται το 2002 στα αιοδικά πάρκα), επιφέρει μεγάλη άνοδο στη δανειακή επιβάρ-

ΠΙΝΑΚΑΣ 6.36

Διάρθρωση Κυκλοφορούντος Ενεργητικού κατά Κλάδο

Σε χιλιάδες €

Κλάδος	Αποθέματα		Απαιτήσεις		Διαθέσιμα		Σύνολο Κυκλοφορούντος	
	2002	2001	2002	2001	2002	2001	2002	2001
40	597 707	30 497	1 088 228	321 790	312 590	237 488	1 998 525	589 775
41	106 107	89 747	185 393	170 117	30 145	87 161	321 646	347 025
Σύνολο	703 814	120 244	1 273 621	491 907	342 735	324 649	2 320 170	936 800

Σε ποσοστά συμμετοχής στο σύνολο

40	29,9%	5,2%	54,5%	54,6%	15,6%	40,3%	100,0%	100,0%
41	33,0%	25,9%	57,6%	49,0%	9,4%	25,1%	100,0%	100,0%
Σύνολο	30,3%	12,8%	54,9%	52,5%	14,8%	34,7%	100,0%	100,0%

ΠΙΝΑΚΑΣ 6.37

Διάρθρωση Βασικών Λογαριασμών Παθητικού

Σε εκατ €

Κλάδος	Ίδια Κεφάλαια		Ξένα Κεφάλαια		Συνολικά Κεφάλαια	
	2002	2001	2002	2001	2002	2001
40	7 068,9	2 228,0	6 822,2	743,7	13 891,1	2 971,6
41	845,0	805,5	425,3	418,9	1 270,3	1 224,4
Σύνολο	7 913,9	3 033,4	7 247,5	1 162,5	15 161,4	4 195,9

ΠΙΝΑΚΑΣ 6.38

Σχέσεις Ιδίων και Ξένων Κεφαλαίων - Δανειακή Επιβάρυνση

Κλάδος	Δανειακή επιβάρυνση (ξένα / ίδια)		Ίδια / Συνολικά Κεφάλαια	
	2002	2001	2002	2001
40	0,97	0,33	50,9%	75,0%
41	0,50	0,52	66,5%	65,8%
Σύνολο	0,92	0,38	52,2%	72,3%

ρυνση, παρόλο που παραμένει κάτω από τη μονάδα. Πάντως, το γεγονός ότι ο τομέας κυριαρχείται από τις τρεις δημόσιες επιχειρήσεις οι οποίες και επιτυγχάνουν διαφορετικές συνθήκες δανεισμού σε σχέση με τις αμιγώς ιδιωτικές και νεοεισερχόμενες στον τομέα επιχειρήσεις, θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη στην ποιοτική εκτίμηση αυτού του δείκτη, όπως και στους αντίστοιχους δείκτες ρευστότητας που ακολουθούν.

γ. Σχέσεις Ενεργητικού - Παθητικού

Ρευστότητα

Μόνο ο κλάδος της ύδρευσης (41) συνεχίζει να εμφανίζει το 2002 γενική ρευστότητα που υπερβαίνει τη μονάδα, αν και αυτή έχει υποχωρήσει στο 1,4 έναντι 1,55 το 2001. Ο τομέας στο σύνολό του έχει υποστεί μείωση στη γενική ρευστότητα, η οποία αγγίζει πλέον οριακά την επιθυμητή μονάδα. Στην ειδική ρευστότητα όμως, ο τομέας αν και το 2001 εμφάνιζε τιμή πολύ πάνω από τη μονάδα, το 2002 δεν διαθέτει άμεσα ρευστοποιήσιμο κυκλοφορούν ενεργητικό, ώστε να κα-

λύψει τις βραχυχρόνιες υποχρεώσεις του. Ο δείκτης έχει υποχωρήσει στο 0,69 (έναντι 1,44 το 2001), ενώ και πάλι ο κλάδος της ύδρευσης είναι αυτός που προσεγγίζει περισσότερο τη μονάδα.

δ. Στοιχεία Αποτελεσμάτων Χρήσεως

Από τις 183 επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στον τομέα ενέργειας - ύδρευσης το 2002, οι 148, δηλαδή ένα 81%, είναι ζημιόγones, όταν το αντίστοιχο ποσοστό το 2001 ήταν 70%. Οι ζημιές αγγίζουν τα 40 εκατ. ευρώ και οφείλονται ως έναν βαθμό στις αποσβέσεις από τις αρχικές επενδύσεις στις οποίες έχουν προχωρήσει οι εταιρείες που δραστηριοποιούνται στον κλάδο της ενέργειας. Το σημαντικότερο γεγονός είναι όμως ότι οι 118 από τις 148 επιχειρήσεις (αιολικά πάρκα / εταιρείες αιολικής ενέργειας) εμφανίζουν μηδενικό κύκλο εργασιών για το 2002. Τα καθαρά κέρδη έτσι των τριών δημόσιων επιχειρήσεων, συμπεριλαμβανομένης της ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΥΔΡΕΥΣΗΣ & ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΗΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ, που φτάνουν τα 503 εκατ. ευρώ, καθορίζουν συντριπτικά και

ΠΙΝΑΚΑΣ 6.39

Δείκτες Γενικής και Ειδικής Ρευστότητας Τομέα Ενέργειας – Ύδρευσης

Κλάδος	Γενική ρευστότητα		Ειδική ρευστότητα	
	2002	2001	2002	2001
40	0,95	1,71	0,66	1,63
41	1,40	1,55	0,94	1,15
Σύνολο	0,99	1,65	0,69	1,44

ΠΙΝΑΚΑΣ 6.40

Εξέλιξη Μικτών– Καθαρών Κερδών και Περιθωρίων

Σε εκατ €

Κλάδος	Μικτό Κέρδος		Καθαρό Κέρδος		Περιθώριο Κέρδους %			
					Μικτό		Καθαρό	
	2002	2001	2002	2001	2002	2001	2002	2001
40	4 435,3	190,3	396,7	9,6	63,4%	40,8%	5,7%	2,1%
41	225,6	261,0	73,6	124,7	64,4%	77,2%	21,0%	36,9%
Σύνολο	4 660,9	451,4	470,3	134,3	63,5%	56,1%	6,4%	16,7%

τη συνολική εικόνα του τομέα: Τα καθαρά αποτελέσματα του 2002 "δείχνουν" κέρδη 470 εκατ. ευρώ, υπερτριπλάσια των μόλις 134 εκατ. ευρώ του 2001.

Στο ίδιο πλαίσιο, τα μικτά κέρδη του τομέα για το 2002 ανέρχονται σε 4,67 δισεκ. ευρώ, ωστόσο το 96% αυτών ανήκει στη ΔΕΗ, που δεν είχε περιληφθεί στην ανάλυση το 2001. Ο συνολικός κύκλος εργασιών του τομέα ανέρχεται σε 7,34 δισεκ. ευρώ με τη ΔΕΗ όμως να κατέχει το 88% αυτού του τζίρου. Άλλωστε, 124 επιχειρήσεις - κυρίως αιοθικών πάρκων - εμφανίζουν μηδενικές πωλήσεις για το 2002.

Τα αντίστοιχα περιθώρια μικτού και καθαρού κέρδους του τομέα διαμορφώνονται στο επίπεδο του 63,5% και 6,4%, αλλά εφόσον αρκετές επιχειρήσεις δεν έχουν (το 2002) αρχίσει την παραγωγική τους λειτουργία και διάθεση των υπηρεσιών τους, δεν μπορούν να θεωρηθούν αντιπροσωπευτικά για τον τομέα. Παράλληλα, ακόμα "γράφονται" στους ισολογισμούς υψηλές αποσβέσεις από τις επενδύσεις στον χώρο της ενέργειας. Η δομή και διάρθρωση πάντως του τομέα συνεχίζει να μεταβάλλεται σε σημαντικό βαθμό, με πιθανή αποτύπωση στα χρηματοοικονομικά στοιχεία του 2003, αλλά κυρίως στο 2004, αφού είναι σε εξέλιξη η ανάπτυξη του δικτύου του φυσικού αερίου. Παράλληλα, αναμένονται εξελίξεις και σε θεσμικό επίπεδο, καθώς η Ρυθμιστική Αρχή Ενέργειας προσπαθεί να διαμορφώσει τις κατάλληλες συνθήκες υγιούς ανταγωνισμού, ώστε η απελευθέρωση του τομέα να υλοποιηθεί στην πράξη με τον βέλτιστο δυνατό τρόπο.

6.4. Κατασκευές

Εισαγωγή

Ο κλάδος των κατασκευών έχει γνωρίσει μεγάλη ανάπτυξη τα τελευταία χρόνια στην Ελλάδα, τόσο λόγω της

ανόδου της οικοδομικής δραστηριότητας (ζήτηση κατοικιών), όσο και λόγω της υλοποίησης μεγάλων δημόσιων έργων υποδομής στο πλαίσιο των Κοινοτικών Πλαισίων Στήριξης και βεβαίως των Ολυμπιακών Αγώνων. Το 2002 το προϊόν της κατασκευαστικής δραστηριότητας αυξήθηκε κατά 9,7% έναντι 8,9% το 2001, ενώ οι επενδύσεις σε κατασκευές αυξήθηκαν κατά 8,2% έναντι 7,2% το 2001, συμβάλλοντας κατά 4,6% στην άνοδο του συνόλου των επενδύσεων. Η μείωση των επιτοκίων στεγαστικών δανείων ενίσχυσε παράλληλα τις επενδύσεις για κατοικίες (αύξηση 8,9% έναντι 4,4% το 2001).

Η ύπαρξη των κοινοτικών πόρων έχει βοηθήσει στην ενίσχυση της κατασκευαστικής δραστηριότητας στην κατεύθυνση της υλοποίησης σύγχρονων δημόσιων έργων υψηλών απαιτήσεων και διεθνών προδιαγραφών, δίνοντας στον κλάδο τεχνογνωσία που μπορεί να χρησιμοποιηθεί και σε προσπάθεια διεθνοποίησής του σε γειτονικές χώρες. Η εξωστρέφεια άλλωστε θεωρείται κρίσιμος παράγοντας ενίσχυσης της βιώσιμης ανάπτυξης του κλάδου και αναμένεται να εκδηλωθεί εντονότερα μετά την ολοκλήρωση των μεγάλων δημόσιων έργων υποδομής στη χώρα.

Γεγονός είναι βέβαια ότι ο κλάδος είναι κατακερματισμένος τόσο σε μεγάλες, όσο και μικρότερες επιχειρήσεις. Ο αριθμός των μεγάλων κατασκευαστικών επιχειρήσεων της χώρας θεωρείται μεγάλος για τα μεγέθη της Ελλάδας, σε σχέση με άλλες ευρωπαϊκές χώρες που έχουν πολύ λιγότερες μεγάλες εργοληπτικές επιχειρήσεις. Οι τάσεις συγκεντρωτισμού της αγοράς με εκδήλωση συγχωνεύσεων και εξαγορών ενδεχομένως να ενταθούν μετά την ολοκλήρωση των Ολυμπιακών Αγώνων (προς εκμετάλλευση και των αντίστοιχων κινήτρων που παρέχονται), καθώς θεωρείται ότι λίγοι όμιλοι θα υποκαταστήσουν τελικά τη σημερινή κατα-

ΠΙΝΑΚΑΣ 6.41

Ύψος Καθαρών Παγίων και Ποσοστό Παγιοποίησης Ενεργητικού του Τομέα

	Σύνολο ενεργητικού	Καθαρά Πάγια	Βαθμός Παγιοποίησης (%)
2001	8 366,7	3 231,9	38,63
2002	9 716,8	3 988,8	41,05
% μεταβολή 2002/01	16,1%	23,4%	6,3%

ΠΙΝΑΚΑΣ 6.42

Διάρθρωση Κυκλοφορούντος Ενεργητικού

	Αποθέματα	Απαιτήσεις	Διαθέσιμα	Σύνολο Κυκλοφορούντος
2001	802,8	3 443,7	888,2	5 134,7
2002	1 169,0	3 730,6	828,4	5 728,0
% μεταβολή 2002/01	45,62%	8,33%	-6,73%	11,55%

Σε ποσοστό του συνόλου

2001	15,6%	67,1%	17,3%	100,0%
2002	20,4%	65,1%	14,5%	100,0%

κερματισμένη εικόνα. Προς αυτήν την κατεύθυνση συνέβαλε άλλωστε και ο νόμος 2940/2001 περί επανάκρισης των τεχνικών εταιριών που είχε ως στόχο ισχυρότερες και υγιέστερες κατασκευαστικές επιχειρήσεις.

α. Αριθμός Επιχειρήσεων / Διάρθρωση τομέα

Το 2002 ο κατασκευαστικός τομέας περιλαμβάνει 1954 επιχειρήσεις, έναντι των 1805 που δραστηριοποιούνταν το 2001 (αύξηση 8,3%). Οι πέντε πρώτες επιχειρήσεις σε ενεργητικό κατέχουν το 18,8% του συνολικού ενεργητικού του τομέα, ελαφρά αυξημένο σε σχέση με το 2001 (16,5%).

Χρηματοοικονομική Διάρθρωση του Κλάδου

α. Διάρθρωση Ενεργητικού

Σύνολο ενεργητικού και Πάγια Στοιχεία Ενεργητικού

Το συνολικό ενεργητικό των επιχειρήσεων του τομέα ανήλθε το 2002 σε 9,7 δισεκ. ευρώ, παρουσιάζοντας αύξηση 16,1% σε σχέση με το 2001. Τα καθαρά πάγια αγγίζουν το 2002 τα 4 δισεκ. ευρώ, επίσης σε αύξηση 23,4% σε σχέση με τα 3,2 δισεκ. ευρώ του 2001. Το αποτέλεσμα είναι ο βαθμός παγιοποίησης να εμφανίζεται αυξημένος σχεδόν κατά 2,5 ποσοστιαίες μονάδες και να προσδιορίζεται το 2002 στο 41,1%.

Κυκλοφορούν Ενεργητικό

Το σύνολο του κυκλοφορούντος ενεργητικού του τομέα των κατασκευών το 2002 διαμορφώθηκε στα 5,73 δισεκ. ευρώ, έναντι 5,13 δισεκ. ευρώ το 2001. Η αύξηση αυτή της τάξης του 11,6%, οφείλεται στη μεγάλη

αύξηση κατά 46% των αποθεμάτων των κατασκευαστικών επιχειρήσεων που ξεπερνούν πλέον το 1,1 δισεκ. ευρώ και αντιπροσωπεύουν διαρθρωτικά το 1/5 του συνολικού κυκλοφορούντος ενεργητικού. Μικρότερη είναι η αύξηση στις απαιτήσεις (8,3%), με αποτέλεσμα η συμμετοχή τους στη σύνθεση του κυκλοφορούντος να υποχωρεί μεν στο 65% (έναντι 67% το 2001), αλλά να παραμένει το βασικό συνθετικό στοιχείο του. Τέλος, τα διαθέσιμα είναι αυτά που εμφανίζουν υποχώρηση (κατά 6,7%) και προσδιορίζονται το 2002 στα 828 εκατ. ευρώ (έναντι 888 εκατ. ευρώ το 2001).

β. Διάρθρωση Παθητικού

Τα ίδια κεφάλαια του κατασκευαστικού τομέα το 2002 προσδιορίζονται στα 5,6 δισεκ. ευρώ, σε αύξηση 10,2% σε σχέση με τα 5 δισεκ. ευρώ του 2001. Μεγαλύτερη είναι η άνοδος ωστόσο των δανειακών κεφαλαίων (25,1%) τα οποία διαμορφώνονται στα 4,16 δισεκ. ευρώ, έναντι 3,33 δισεκ. το 2001. Το αποτέλεσμα είναι βεβαίως η μικρή υποχώρηση του δείκτη αυτονομίας (ίδια / σύνολο ενεργητικού) στο 57% έναντι 60% το 2001, ενώ και η δανειακή επιβάρυνση ανεβαίνει στο 0,75, πάντα όμως σε ασφαλή απόσταση από την κρίσιμη μονάδα. Πάντως, γενικά οι επιδόσεις στους δείκτες αυτούς φανερώνουν μια υγιή διάρθρωση του παθητικού του κατασκευαστικού τομέα, λαμβάνοντας υπόψη και την τάση προσπορισμού ξένων κεφαλαίων που εκδηλώνεται το 2002. Η προσπάθεια δηλαδή διαφοροποίησης του μίγματος της κεφαλαιακής δομής κρίνεται θετικά, μιας και τα ποσοστά ιδίων κεφαλαίων μπορούν να θεωρηθούν σχετικά υψηλά.

ΠΙΝΑΚΑΣ 6.43**Εξέλιξη της Διάρθρωσης Λογαριασμών Παθητικού**

	Ίδια Κεφάλαια	Ξένα Κεφάλαια	Συνολικά Κεφάλαια	Δανειακή Επιβάρυνση	Ίδια/ Συνολικά
					Σε εκατ. €
2001	5 037,9	3 328,8	8 366,7	0,66	60,2%
2002	5 553,4	4 163,5	9 716,8	0,75	57,2%
% μεταβολή 2002/01	2,2%	-25,2%	6,0%		

ΠΙΝΑΚΑΣ 6.44**Δείκτες Γενικής και Ειδικής Ρευστότητας
του Κατασκευαστικού Τομέα**

	Γενική ρευστότητα	Ειδική ρευστότητα
2001	1,78	1,50
2002	1,62	1,29

γ. Σχέσεις Ενεργητικού - Παθητικού**Ρευστότητα**

Η ρευστότητα των επιχειρήσεων του τομέα των κατασκευών (τόσο η γενική, όσο και η ειδική) κυμαίνεται σε επίπεδα πολύ ικανοποιητικά, πολύ πάνω από την κρίσιμη μονάδα. Η γενική ρευστότητα βρίσκεται το 2002 στο 1,62, ενώ ακόμα και η ειδική ρευστότητα εκτιμάται σχεδόν στο 1.3. Η υποχώρηση των δύο δεικτών σε σχέση με τις αντίστοιχες τιμές του 2001, οφείλεται στον προσπορισμό ξένων κεφαλαίων και στην άνοδο των βραχυπρόθεσμων υποχρεώσεων κατά 23% το 2002.

δ. Στοιχεία Αποτελεσμάτων Χρήσεως

Από τις 1954 επιχειρήσεις του κατασκευαστικού τομέα το 2002, οι 797 είναι ζημιογόνες (41%), όταν το 2001 το αντίστοιχο ποσοστό ήταν 31,7%. Οι συνολικές ζημιές το 2002 ανέρχονται σε 80 εκατ. ευρώ (60 εκατ. ευρώ το 2001) με αποτέλεσμα τα καθαρά αποτελέσματα του κλάδου να υποχωρούν στα 529 εκατ. ευρώ από 667 εκατ. ευρώ το 2001 (μείωση 25%), παρά την αύξηση του αριθμού των επιχειρήσεων που αναλύονται το 2002. Αυτό οφείλεται και στο γεγονός ότι ένας μικρός αριθμός μεγάλων επιχειρήσεων, από μία κερδοφόρα πορεία το 2001, καθίστα-

ΠΙΝΑΚΑΣ 6.45

Εξέλιξη Μικτών και Καθαρών Κερδών και τα Αντίστοιχων Περιθωρίων

Σε εκατ €

	Μικτό Κέρδος	Καθαρό Κέρδος	Κύκλος εργασιών	Περιθώριο Κέρδους	
				Μικτό	Καθαρό
2001	1540,7	667,3	4597,4	33,5%	14,5%
2002	1574,5	529,2	4871,2	32,3%	10,9%
% μεταβολή 2002/01	2,2%	-25,2%	6,0%		

νται ζημιογόνες το 2002, επηρεάζοντας αρνητικά τα καθαρά αποτελέσματα. Διάρθρωτικά, μπορεί να σημειωθεί ακόμα ότι οι πέντε πρώτες επιχειρήσεις σε καθαρά κέρδη το 2002 κατέχουν το 31% των θετικών αποτελεσμάτων, όταν το 2001, οι αντίστοιχες πέντε επιχειρήσεις κατείχαν μόνο το 15% αυτών, αναδεικνύοντας επομένως μία έντονη τάση συγκέντρωσης των καθαρών κερδών.

Αντίθετα, τα μικτά κέρδη παραμένουν στα επίπεδα του 2001, αυξημένα ελαφρά κατά 2,2%. Ο κύκλος εργασιών του 2002 εμφανίζεται επίσης αυξημένος κατά 6% και ανέρχεται σε 4,9 δισεκ. ευρώ (έναντι 4,6 δισεκ. ευρώ το 2001). Οι κερδοφόρες επιχειρήσεις είναι

υπεύθυνες για το 93,3% αυτού του κύκλου εργασιών (95,3%, το αντίστοιχο ποσοστό το 2001).

Με βάση τα παραπάνω στοιχεία, το μικτό περιθώριο κέρδους του κλάδου διαμορφώνεται το 2002 στο 32,3%, μειωμένο ελαφρά σε σχέση με το 2001 (33,5%), αφού ο ρυθμός αύξησης των μικτών κερδών είναι μικρότερος του αντίστοιχου ρυθμού του τζίρου. Αντίστοιχα, τα καθαρά περιθώριο κέρδους μειώνεται κατά 3,5 ποσοστιαίες μονάδες και προσδιορίζεται στο 11% (έναντι 14,5% το 2001). Μπορεί πάντως να σημειωθεί ότι τα περιθώρια αυτά εξακολουθούν να είναι υψηλότερα από τα αντίστοιχα περιθώρια της μεταποίησης (30,97% και 4,89% αντιστοίχως).

Στατιστικοί Πίνακες Κεφαλαιουχικής Διάρθρωσης της Ελληνικής Βιομηχανίας

Στους Πίνακες που παρατίθενται σε αυτό τη τμήμα της έκθεσης, όπως και σε εκείνους που περιλαμβάνονται στο Παράρτημα, η αναφορά στους επιμέρους κλάδους της Βιομηχανίας γίνεται με βάση τον κωδικό αριθμό κάθε κλάδου, σύμφωνα με τη Στατιστική ταξινόμηση των κλάδων Οικονομικής Δραστηριότητας ΣΤΑΚΟΔ-2003, η οποία και αντιστοιχίζεται στην ευρωπαϊκή ταξινόμηση NACE (αναθεώρηση 1).

Κωδικοί και Ονοματολογία Κλάδων Μεταποίησης

Κωδικός Αριθμός	Ονοματολογία Κλάδων
15	Βιομηχανία τροφίμων και ποτών
16	Παραγωγή προϊόντων καπνού
17	Παραγωγή κλωστοϋφαντουργικών υλών
18	Κατασκευή ειδών ένδυσης-Γουναρικών
19	Βιομηχανία δέρματος-δερματίνων ειδών
20	Βιομηχανία ξύλου και προϊόντων από ξύλο
21	Κατασκευή χαρτοποητού, χάρτου και προϊόντων από χαρτί
22	Εκδόσεις, εκτυπώσεις και αναπαραγωγή προεγγεγραμμένων μέσων
23	Παραγωγή οπτάνθρακα, προϊόντων διύλισης πετρελαίου και πυρηνικών καυσίμων
24	Παραγωγή χημικών ουσιών, προϊόντων και συνθετικών ινών
25	Κατασκευή προϊόντων από ελαστικό (καουτσούκ) και πλαστικές ύλες
26	Κατασκευή άλλων προϊόντων από μη μεταλλικά ορυκτά
27	Παραγωγή βασικών μετάλλων
28	Κατασκευή μεταλλικών προϊόντων με εξαίρεση τα μηχανήματα και τα είδη εξοπλισμού
29	Κατασκευή μηχανημάτων και ειδών εξοπλισμού
30	Κατασκευή μηχανών γραφείου και ηλεκτρονικών υπολογιστών
31	Κατασκευή ηλεκτρικών μηχανών και συσκευών μ.α.κ.
32	Κατασκευή εξοπλισμού και συσκευών ραδιοφωνίας, τηλεόρασης και επικοινωνιών
33	Κατασκευή ιατρικών οργάνων ακρίβειας και οπτικών οργάνων, κατασκευή ρολογιών κάθε είδους
34	Κατασκευή αυτοκινήτων, οχημάτων, ρυμουλκούμενων και ημιρυμουλκούμενων οχημάτων
35	Κατασκευή λοιπού εξοπλισμού μεταφορών
36	Κατασκευή επίπλων, λοιπές βιομηχανίες μ.α.κ.
37	Ανακύκλωση

Αριθμός Βιομηχανικών Επιχειρήσεων Α.Ε και Ε.Π.Ε., 1980-2002

Αριθμός επιχειρήσεων			
Χρήση*	Α.Ε.	Ε.Π.Ε.	Σύνολο
1980	2 108	752	2 860
1981	2 321	753	3 074
1982	2 467	709	3 176
1983	2 529	628	3 157
1984	2 536	577	3 113
1985	2 632	534	3 166
1986	2 739	524	3 263
1987	2 822	515	3 337
1988	2 959	506	3 465
1989	3 003	780	3 783
1990	3 039	753	3 792
1991	3 141	667	3 808
1992	3 295	639	3 934
1993	3 531	682	4 213
1994	3 647	690	4 337
1995	4 438	920	5 358
1996	4 593	775	5 368
1997	4 715	760	5 475
1998	4 861	719	5 580
1999	5 028	610	5 638
2000	5 157	591	5 748
2001	5 185	587	5 772
2002	5 382	582	5 964

* Για τα έτη από το 1989 και μετά το αρχείο των Α.Ε. και Ε.Π.Ε. γίνεται πληρέστερο. Η μεγάλη αύξηση του αριθμού των εταιρειών το 1995 οφείλεται, σε σημαντικό βαθμό, και στη συμπλήρωση του αρχείου.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2**Κατανομή Βιομηχανικών Επιχειρήσεων ανάλογα με το Μέγεθος Απασχολούμενων Κεφαλαίων, 1990-2002****α - Αριθμός Επιχειρήσεων**

Κλιμάκια απασχολούμενων Συνοδικών Κεφαλαίων	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
≤ 50 εκ. δρχ	476	393	301	343	387	590	514	442	406	344	314		
≤ 150 χιλ. €											327	288	306
50-100 εκ. δρχ.	600	539	465	484	469	610	510	495	445	447	399		
150-300 χιλ. €											402	389	379
100-250 εκ. δρχ.	1059	1055	1050	1077	1005	1271	1225	1202	1236	1110	1040		
300-750 χιλ. €											1058	1054	1025
250-500 εκ. δρχ.	671	706	822	876	897	1063	1072	1127	1144	1195	1189		
750-1500 χιλ. €											1188	1185	1226
500-1000 εκ. δρχ.	394	455	543	607	667	783	883	954	943	985	1094		
1500-3000 χιλ. €											1081	1101	1204
1000-2500 εκ. δρχ.	331	370	414	444	501	578	629	670	760	838	883		
3000-7500 χιλ. €											875	933	960
≥ 2500 εκ. δρχ	261	290	339	382	411	463	535	585	646	719	829		
≥ 7500 χιλ. €											817	822	864
Σύνολο	3.792	3.808	3.934	4.213	4.337	5.358	5.368	5.475	5.580	5.638	5.748	5.772	5.964

β - Ποσοστιαία Μεταβολή

Κλιμάκια απασχολούμενων Συνοδικών Κεφαλαίων	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Έως 50 εκ. δρχ	12,6	10,3	7,7	8,1	9,0	11,01	9,58	8,07	7,28	6,10	5,46		
Έως 150 χιλ. €											5,69	4,99	5,13
50-100 εκ. δρχ.	15,8	14,2	11,8	11,5	10,8	11,38	9,50	9,04	7,97	7,93	6,94		
150-300 χιλ. €											6,99	6,74	6,35
100-250 εκ. δρχ.	27,9	27,7	26,7	25,6	24,0	23,72	22,82	21,95	22,15	19,69	18,09		
300-750 χιλ. €											18,41	18,26	17,19
250-500 εκ. δρχ.	17,7	18,5	20,9	20,8	20,7	19,84	19,97	20,58	20,50	21,20	20,69		
750-1500 χιλ. €											20,67	20,53	20,56
500-1000 εκ. δρχ.	10,4	12,0	13,8	14,4	15,4	14,61	16,45	17,42	16,90	17,47	19,03		
1500-3000 χιλ. €											18,81	19,07	20,19
1000-2500 εκ. δρχ.	8,7	9,7	10,5	10,5	11,6	10,79	11,72	12,24	13,62	14,86	15,36		
3000-7500 χιλ. €											15,22	16,16	16,10
≥ 2500 εκ. δρχ	6,9	7,6	8,6	9,1	9,5	8,64	9,97	10,68	11,58	12,75	14,42		
≥ 7500 χιλ. €											14,21	14,24	14,49
Σύνολο	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

ΠΙΝΑΚΑΣ 3

Κατανομή κατά κλάδο των Νέων και των Παλαιών Βιομηχανικών Επιχειρήσεων και των Συνολικών τους Κεφαλαίων κατά το 2002

Κωδικός Αριθμός Κλάδου	Αριθμός Επιχειρήσεων		Συνολικά Κεφάλαια (Ίδια και Ξένα) σε εκατ. €		Ποσοστιαία (%) Κατανομή των Επιχειρήσεων		Ποσοστιαία (%) Κατανομή των Συνολικών Κεφαλαίων	
	Νέες	Παλαιές	Νέες	Παλαιές	Νέες	Παλαιές	Νέες	Παλαιές
	15	193	1170	267,89	12 971,27	24,39	22,61	18,32
16	0	6	0,00	675,19	0,00	0,10	0,00	1,39
17	43	335	100,85	2 493,38	5,43	6,47	6,89	5,16
18	36	246	53,88	1 015,49	4,55	4,75	3,68	2,10
19	12	83	11,30	217,05	1,51	1,60	0,70	0,40
20	22	121	17,80	827,55	2,78	2,33	1,21	1,71
21	26	132	37,01	1 068,68	3,28	2,55	2,53	2,21
22	97	470	157,17	2 558,77	12,26	9,08	10,74	5,30
23	6	36	5,06	2 920,37	0,70	0,60	0,30	6,04
24	34	287	154,92	3 508,51	4,29	5,54	10,59	7,26
25	37	306	45,44	1 794,74	4,67	5,91	3,10	3,71
26	63	510	82,11	4 109,17	7,96	9,85	5,61	8,51
27	9	100	10,17	3 834,32	1,13	1,93	0,60	7,94
28	71	459	271,62	2 081,33	8,97	8,87	18,57	4,31
29	44	275	67,61	1 716,22	5,56	5,31	4,62	3,55
30	3	11	1,18	16,37	0,30	0,20	8,07	3,39
31	13	124	26,94	729,06	1,64	2,39	1,84	1,51
32	5	36	22,16	1 757,94	0,60	0,60	1,51	3,64
33	14	40	16,46	115,73	1,76	0,70	1,12	0,20
34	3	41	12,95	484,43	0,30	0,70	0,80	1,00
35	19	74	39,43	2 320,72	2,40	1,43	2,69	4,80
36	36	305	58,35	1 042,66	4,55	5,89	3,99	2,15
37	5	6	1,79	17,22	0,60	0,10	0,10	0,00
Σύνολο	791	5 173	1 462,16	48 276,27	100,0	100,0	100,0	100,0

* Ως νέες επιχειρήσεις ορίζονται όσες δεν περιλαμβάνονται στο αρχείο του προηγούμενου έτους. Είναι επομένως είτε νεοδημιουργηθείσες, είτε επιχειρήσεις που μετατράπηκαν στη χρήση 2002 σε Ε.Π.Ε. ή Α.Ε. ή που απλώς για πρώτη φορά καλύπτουν τα κριτήρια του ΣΕΒ για εισαγωγή στο αρχείο.

ΠΙΝΑΚΑΣ 4**Σχέση παγίων στοιχείων (μετά την αφαίρεση των αποσβέσεων)
με το Σύνολο του Ενεργητικού, 1980-2002**

Έτος	Αριθμός Επιχειρήσεων	Ποσοστό Παγιοποίησης
1980	2 860	38,00%
1981	3 074	40%
1982	3 176	45%
1983	3 157	44%
1984	3 113	38%
1985	3 166	37%
1986	3 263	36%
1987	3 337	36%
1988	3 465	41%
1989	3 783	42%
1990	3 792	41%
1991	3 808	40%
1992	3 934	42%
1993	4 213	43%
1994	4 337	42%
1995	5 358	41%
1996	5 368	43%
1997	5 475	43,51%
1998	5 580	45,75%
1999	5 638	44,54%
2000	5 748	48,62%
2001	5 772	49,64%
2002	5 964	48,90%

**Κάλυψη Παγίων* Κεφαλαίων
με Κεφάλαιο Μακράς Διάρκειας, 1980-2002**

Έτος	Ίδια Κεφάλαια προς Πάγια* στοιχεία Ενεργητικού	Ξένα μακροπρόθεσμα προς Πάγια* στοιχεία Ενεργητικού	Μακροπρόθεσμα Κεφάλαια προς Πάγια* στοιχεία Ενεργητικού
	1	2	(1)+(2)
1980	61,60%	59,20%	120,80%
1981	57,60%	53,40%	111,00%
1982	58,50%	46,60%	105,10%
1983	53,00%	46,30%	99,30%
1984	40,80%	47,60%	88,40%
1985	34,50%	53,10%	87,60%
1986	40,80%	49,10%	89,90%
1987	64,40%	43,80%	108,20%
1988	67,50%	38,60%	106,10%
1989	66,30%	40,70%	107,00%
1990	68,50%	36,10%	104,60%
1991	65,20%	32,80%	98,00%
1992	70,80%	26,40%	97,20%
1993	74,60%	26,50%	101,00%
1994	83,70%	25,80%	109,60%
1995	95,90%	24,80%	120,70%
1996	100,30%	21,80%	122,10%
1997	105,67%	21,85%	127,52%
1998	99,69%	21,31%	121,00%
1999	107,52%	22,20%	129,72%
2000	101,92%	22,46%	124,37%
2001	100,06%	23,83%	123,89%
2002	95,55%	27,45%	123,00%

* Μετά την αφαίρεση των αποσβέσεων

ΠΙΝΑΚΑΣ 6**Βαθμός Ρευστοποίησης Παγίων
Περιουσιακών Στοιχείων 1982 - 2002**

Έτος	ΠΑΓΙΑ (μετά την αφαίρεση των αποσβέσεων) (εκατ. Ευρώ)				Βαθμός Ρευστοποίησης Ακινήτων (ετησίως)
	Αρχή Χρήσης	Τέλος Χρήσης	Μέσος Όρος Χρήσης	Αποσβέσεις Χρήσης	
1982	1 139,87	1 638,98	1 389,43	297,60	21,4%
1983	1 638,98	1 865,66	1 752,32	181,35	10,3%
1984	1 865,66	2 042,59	1 954,12	205,65	10,5%
1985	2 042,59	2 241,13	2 141,86	195,69	9,1%
1986	2 241,13	2 575,70	2 408,42	232,75	9,7%
1987	2 575,70	3 018,59	2 797,14	673,51	24,1%
1988	3 018,59	3 930,70	3 474,64	740,33	21,3%
1989	3 930,70	3 997,96	3 964,33	430,36	10,9%
1990	3 965,19	4 468,95	4 217,07	400,11	9,5%
1991	4 468,95	4 947,08	4 708,02	450,52	9,6%
1992	4 947,08	6 231,50	5 589,29	499,51	8,9%
1993	6 231,50	6 940,43	6 585,97	536,66	8,1%
1994	6 940,43	7 545,04	7 242,74	563,95	7,8%
1995	7 545,04	8 424,86	7 984,95	621,48	7,8%
1996	8 424,86	10 278,93	9 351,90	696,42	7,4%
1997	10 278,93	11 276,04	10 777,48	937,61	8,7%
1998	12 121,34	14 101,96	13 111,65	1 181,74	9,0%
1999	14 101,96	16 430,24	15 266,10	1 394,29	9,1%
2000	16 430,24	22 304,82	19 367,53	1 698,46	8,8%
2001	22 304,82	23 597,90	22 951,36	1 903,28	8,29%
2002	23 597,90	24 322,58	23 960,24	2 007,14	8,37%

Επενδύσεις Παγίων Κεφαλαίων Βιομηχανικών Επιχειρήσεων Μορφής Α.Ε. και Ε.Π.Ε., 1980 - 2002

Έτος	Ακαθάριστες Επενδύσεις (πριν από την αφαίρεση των αποσβέσεων, σε € εκ.)			Καθαρές Επενδύσεις (μετά τη αφαίρεση των αποβάσεων, σε € εκ.)			Αναλογία καθαρής προσαύξησης Παγίων (6):(3) (7)	Αναλογία αντικατάστασης αποσβεσθέντων Παγίων 100%-(7)
	Νέες Επιχειρήσεις*	Λοιπές	Σύνολο	Νέες Επιχειρήσεις*	Λοιπές	Σύνολο		
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)		
1980	47,74	215,15	262,88	45,21	127,62	172,83	65,74%	34,26%
1981	46,28	327,11	373,39	41,72	222,42	264,14	70,74%	29,26%
1982	50,33	742,33	792,66	45,79	453,31	499,10	62,97%	37,03%
1983	31,25	372,46	403,71	27,38	199,30	226,68	56,15%	43,85%
1984	25,77	348,13	373,90	21,78	155,16	176,93	47,32%	52,68%
1985	33,25	375,13	408,38	28,51	170,03	198,54	48,62%	51,38%
1986	58,60	404,03	462,64	47,23	287,33	334,56	72,32%	27,68%
1987	142,75	911,83	1 054,57	128,80	314,08	442,89	42,00%	58,00%
1988	117,37	1 543,10	1 660,47	104,18	807,93	912,11	54,93%	45,07%
1989	115,09	248,03	363,12	102,81	-35,56	67,26	18,52%	81,48%
1990	321,22	496,48	817,70	277,24	226,52	503,76	61,61%	38,39%
1991	336,60	587,04	923,64	244,74	233,39	478,12	51,76%	48,24%
1992	680,55	1 708,46	2 389,02	467,29	817,13	1 284,42	53,76%	46,24%
1993	731,46	501,35	1 232,81	529,12	179,82	708,93	57,51%	42,49%
1994	562,54	386,32	948,86	436,67	167,94	604,61	63,72%	36,28%
1995	964,99	288,01	1 253,00	718,33	161,50	879,82	70,22%	29,78%
1996**	666,22	2 357,59	3 023,81	459,36	1 394,71	1 854,07	61,32%	38,68%
1997	688,93	861,61	1 550,54	546,96	450,14	997,10	64,31%	35,69%
1998	926,30	2 212,60	3 138,99	683,26	1 297,36	1 980,62	63,10%	36,90%
1999	1 250,97	2 177,92	3 428,89	873,21	1 455,07	2 328,28	67,90%	32,10%
2000	1 023,67	6 807,65	7 831,32	714,75	5 159,83	5 874,58	75,01%	24,99%
2001	1 346,70	1 170,26	2 516,97	622,50	670,59	1 293,08	51,37%	48,63%
2002	924,66	1 160,51	2 085,17	347,36	377,32	724,68	34,75%	65,25%

* Ως νέες επιχειρήσεις ορίζονται όσες δεν περιλαμβάνονται στο αρχείο του προηγούμενου έτους. Είναι επομένως είτε νεοδημιουργηθείσες, είτε επιχειρήσεις που μετατράπηκαν στη χρήση 2002 σε Ε.Π.Ε. ή Α.Ε. ή που απλώς για πρώτη φορά καλύπτουν τα κριτήρια του ΣΕΒ για εισαγωγή στο αρχείο.

** Η μεγάλη αύξηση των "επενδύσεων" των λοιπών επιχειρήσεων οφείλεται και στην προσαρμογή της αξίας παγίων στοιχείων

ΠΙΝΑΚΑΣ 8
Σχέση Ιδίων Προς Ξένα και Συνολικά Κεφάλαια 1982 - 2002

Έτος	Αριθμός Επιχειρήσεων	Σε εκατ. €			Σχέση Ιδίων Κεφαλαίων		Αναλογία Ιδίων προς Ξένα Κεφάλαια
		Ίδια Κεφάλαια	Ξένα Κεφάλαια	Συνολικά Κεφάλαια	προς Ξένα	προς Συνολικά	
1982	3 176	958,66	2 665,03	3 623,70	35,97%	26,46%	1:2,78
1983	3 157	989,66	3 235,42	4 225,08	30,59%	23,42%	1:3,27
1984	3 113	832,68	4 497,48	5 330,16	18,51%	15,62%	1:5,40
1985	3 166	773,71	5 352,49	6 126,20	14,46%	12,63%	1:6,92
1986	3 263	1 051,80	6 074,25	7 126,05	17,32%	14,76%	1:5,78
1987	3 337	1 942,52	6 354,77	8 297,28	30,57%	23,41%	1:3,27
1988	3 465	2 653,27	7 008,24	9 661,51	37,86%	27,46%	1:2,64
1989	3 783	2 627,30	6 771,46	9 398,76	38,80%	27,95%	1:2,58
1990	3 792	3 062,90	7 880,40	10 943,30	38,87%	27,99%	1:2,57
1991	3 808	3 225,34	9 247,18	12 472,53	34,88%	25,86%	1:2,87
1992	3 934	4 411,34	10 448,23	14 859,57	42,22%	29,69%	1:2,37
1993	4 213	5 177,45	11 316,89	16 494,34	45,75%	31,39%	1:2,19
1994	4 337	6 316,95	11 845,09	18 162,05	53,33%	34,78%	1:1,88
1995	5 358	8 080,01	12 707,83	20 787,84	63,58%	38,87%	1:1,57
1996	5 368	10 304,81	13 419,11	23 723,92	76,79%	43,44%	1:1,30
1997	5 475	12 808,18	15 051,53	27 859,70	85,10%	45,97%	1:1,18
1998	5 580	14 058,57	16 766,79	30 825,36	83,85%	45,61%	1:1,19
1999	5 638	17 665,66	19 219,01	36 884,66	91,92%	47,89%	1:1,09
2000	5 748	22 732,29	23 139,21	45 871,51	98,24%	49,56%	1:1,02
2001	5 772	23 612,21	23 930,16	47 542,37	98,67%	49,67%	1:1,01
2002	5 964	23 241,17	26 497,27	49 738,44	87,71%	46,73%	1:1,14

Ανάλυση Αποτελεσμάτων Χρήσης Βιομηχανικών Επιχειρήσεων Α.Ε. και Ε.Π.Ε., 1982 - 2002

Έτος	Αριθμός Επιχειρήσεων	Μικτά κέρδη	Μείον:			Σύνολο Δαπανών	Καθαρά Κέρδη
			Έξοδα Χρηματοδότησης	Έξοδα Πωλήσεων, Διοικήσεως κ.λπ.	Αποσβέσεις Χρήσης		
1982	3 176	840,67	205,41	382,35	297,60	885,35	-44,68
1983	3 157	874,46	258,02	469,30	181,35	908,67	-34,22
1984	3 113	1 019,67	343,47	583,55	205,65	1 132,67	-113,00
1985	3 166	1 240,37	442,62	692,34	195,69	1 330,65	-90,28
1986	3 263	1 533,61	501,45	803,99	232,75	1 538,20	-4,59
1987	3 337	2 116,51	512,28	875,72	673,51	2 070,32	46,19
1988	3 465	2 507,63	596,91	1 142,34	740,33	2 479,58	28,04
1989	3 783	2 450,69	664,69	1 328,16	324,35	2 317,20	133,49
1990	3 792	3 059,66	868,26	1 640,56	400,11	2 908,93	150,73
1991	3 808	3 650,47	1 074,50	2 079,36	450,52	3 604,38	46,10
1992	3 934	4 424,48	984,40	2 458,33	499,51	3 942,24	482,24
1993	4 213	4 880,64	988,14	2 881,14	536,66	4 405,95	474,70
1994	4 337	5 310,48	1 036,96	2 983,62	563,95	4 584,53	725,96
1995	5 358	6 118,39	966,42	3 490,40	621,48	5 078,29	1 040,09
1996	5 368	6 766,40	888,66	4 028,07	696,42	5 613,15	1 153,25
1997	5 475	7 405,31	860,80	4 416,06	947,72	6 224,58	1 180,74
1998	5 580	8 718,20	1 010,22	4 978,08	1 181,74	7 170,04	1 548,16
1999	5 638	9 951,67	856,82	5 507,54	1 394,29	7 758,65	2 193,02
2000	5 748	11 123,10	909,90	6 166,53	1 698,46	8 774,90	2 348,20
2001	5 772	10 970,72	818,43	6 313,60	1 903,28	9 035,31	1 935,41
2002	5 964	11 675,89	813,80	7 011,57	2 007,14	9 832,52	1 843,36

* Το μεγάλο άλμα του ποσού καθαρών κερδών το 1995 οφείλεται, κατά κύριο λόγο, στην εξέλιξη των αποτελεσμάτων των ζημιόγων εταιρειών και κυρίως στη μείωση των ζημιών τους. Η αύξηση των κερδών των κερδοφόρων εταιρειών ανήλθε σε 16%, ποσοστό που εν μέρει οφείλεται και στην αύξηση του αριθμού των κερδοφόρων εταιρειών από 3278 το 1994 σε 4070 το 1995.

**Ποσοστό Δαπανών και Καθαρών Κερδών
επί των Μικτών Κερδών, 1980-2002**

Έτος	Δαπάνες Λειτουργίας	Καθαρά Κέρδη
1980	91,40%	8,60%
1981	94,40%	5,60%
1982	105,30%	-5,30%
1983	103,90%	-3,90%
1984	111,10%	-11,10%
1985	107,30%	-7,30%
1986	100,30%	-0,30%
1987	97,80%	2,20%
1988	98,90%	1,10%
1989	94,60%	5,40%
1990	95,10%	4,90%
1991	98,70%	1,30%
1992	89,10%	10,90%
1993	90,30%	9,70%
1994	86,30%	13,70%
1995	83,00%	17,00%
1996	83,00%	17,00%
1997	84,06%	15,94%
1998	82,24%	17,76%
1999	77,96%	22,04%
2000	78,89%	21,11%
2001	82,36%	17,64%
2002	84,21%	15,79%

Κατανομή των Δαπανών Λειτουργίας των Βιομηχανικών Επιχειρήσεων Μορφής Α.Ε. και Ε.Π.Ε., 1980 - 2002

Έτος	Έξοδα Χρηματοδότησης	Έξοδα Πωλήσεων, Διοικήσεως κ.λ.π.	Αποσβέσεις χρήσης	Σύνολο Εξόδων
1980	26,5%	53,5%	20,0%	100,0%
1981	28,0%	53,5%	18,5%	100,0%
1982	23,2%	43,2%	33,6%	100,0%
1983	28,4%	51,7%	19,9%	100,0%
1984	30,3%	51,5%	18,2%	100,0%
1985	33,3%	52,0%	14,7%	100,0%
1986	32,6%	52,3%	15,1%	100,0%
1987	24,8%	42,7%	32,5%	100,0%
1988	24,1%	46,1%	29,8%	100,0%
1989	28,7%	57,3%	14,0%	100,0%
1990	29,9%	56,4%	13,8%	100,1%
1991	29,8%	57,7%	12,5%	100,0%
1992	25,0%	62,4%	12,7%	100,1%
1993	22,4%	65,4%	12,2%	100,0%
1994	22,6%	65,1%	12,3%	100,0%
1995	19,0%	68,7%	12,3%	100,0%
1996	15,80%	71,8%	12,4%	100,0%
1997	13,83%	70,95%	15,23%	100,0%
1998	14,09%	69,43%	16,48%	100,0%
1999	11,04%	70,99%	17,97%	100,0%
2000	10,37%	70,27%	19,36%	100,0%
2001	9,06%	69,88%	21,06%	100,0%
2002	8,28%	71,31%	20,41%	100,0%

ΠΙΝΑΚΑΣ 12**Διάθεση Καθαρών Κερδών Βιομηχανικών Επιχειρήσεων Α.Ε.
και Ε.Π.Ε. 1994 - 2002**

	Σε εκατ. €								
Ανάλυση	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
1. Σύνολο									
Επιχειρήσεων έτους	4 337	5 358	5 368	5 475	5 580	5 638	5 748	5 772	5 964
Καθαρά κέρδη αυτών των επιχειρήσεων	725,96	1 040,09	1 153,25	1 180,74	1 548,16	2 193,02	2 348,20	1 935,40	1 843,36
2. Αριθμός Επιχειρήσεων με ζημιές	1 059	1 288	1 411	1 425	1 375	1 338	1 469	1 457	1 590
Ύψος ζημιών	-459,99	-337,95	-502,45	-464,26	-504,32	-426,70	-543,87	-521,26	-716,25
3. Αριθμός Επιχειρήσεων με κέρδη	3 278	4 070	3 957	4 050	4 205	4 300	4 279	4 315	4 374
Ύψος κερδών	1 185,95	1 378,05	1 655,70	1 644,99	2 052,48	2 619,72	2 892,07	2 456,67	2 559,62

Κατανομή των παραπάνω κερδών:

Αποθεματικά και Υπόλοιπο σε Νέο	561,06	608,15	807,02	668,33	866,75	1 222,88	1 211,85	911,50	832,37
Μερίσματα	323,32	400,70	442,69	489,34	605,60	687,93	853,17	844,17	934,67
Φόροι κ.λ.π.	301,57	369,19	405,99	487,33	580,13	708,90	827,06	700,99	792,57

Εκατοστιαία κατανομή κερδών:

Αποθεματικά και Υπόλοιπο σε Νέο	47,3%	44,1%	48,7%	40,63%	42,23%	46,68%	41,90%	37,10%	32,52%
Μερίσματα	27,3%	29,10%	26,7%	29,75%	29,51%	26,26%	29,50%	34,36%	36,52%
Φόροι κ.λ.π.	25,5%	26,8%	24,5%	29,62%	28,26%	27,06%	28,60%	28,53%	30,96%

Έξοδα Χρηματοδότησης προς Σύνολο Δαπανών και προς Σύνολο Ξένων Κεφαλαίων, 1981 - 2002

Έτος	Έξοδα Χρηματοδότησης προς σύνολο Δαπανών	Έξοδα Χρηματοδότησης προς Σύνολο Ξένων Κεφαλαίων
1981	28,00%	7,50%
1982	23,20%	7,70%
1983	28,40%	8,00%
1984	30,30%	7,60%
1985	33,30%	8,30%
1986	32,60%	8,30%
1987	24,80%	8,10%
1988	24,10%	8,50%
1989	28,70%	9,80%
1990	29,90%	11,00%
1991	29,80%	11,60%
1992	25,00%	9,40%
1993	22,40%	8,70%
1994	22,60%	8,80%
1995	19,00%	7,60%
1996	15,80%	6,60%
1997	13,83%	5,72%
1998	14,09%	6,03%
1999	11,04%	4,46%
2000	10,37%	3,93%
2001	9,06%	3,42%
2002	8,28%	3,07%

Αποδοτικότητα Ιδίων και Συνολικών Κεφαλαίων 1981 - 2002

Έτος	Καθαρά Κέρδη προς Ίδια Κεφάλαια	Καθαρά Κέρδη συν Αποσβέσεις Χρήσης συν Έξοδα Χρηματοδότησης προς Συνολικά Κεφάλαια
1981	5,40%	10,90%
1982	-4,70%	12,60%
1983	-3,50%	9,60%
1984	-13,60%	8,20%
1985	-11,70%	8,90%
1986	-0,40%	10,20%
1987	2,40%	14,90%
1988	1,10%	14,10%
1989	5,10%	11,90%
1990	4,90%	13,00%
1991	1,40%	12,60%
1992	10,90%	13,20%
1993	9,20%	12,10%
1994	11,50%	12,80%
1995	12,90%	12,60%
1996	11,20%	11,50%
1997	9,22%	10,73%
1998	11,01%	12,13%
1999	12,41%	12,05%
2000	10,33%	10,81%
2001	8,20%	9,80%
2002	7,94%	9,38%

ΠΙΝΑΚΑΣ 15
**Ανάλυση των Παγίων Στοιχείων των Βιομηχανικών
Επιχειρήσεων Μορφής Α.Ε. ΚΑΙ Ε.Π.Ε. (πριν αφαιρεθούν
οι αποσβέσεις), 1988 - 2002**
α - Σε εκατ. €

Έτος	Αριθμός Επιχειρήσεων	Γήπεδα	Κτίρια, Μεταφορικά και Λοιπά Πάγια	Μηχανικός Εξοπλισμός	Συμμετοχές	Σύνολο Παγίων Στοιχείων
1988	3 465	742,89	3 186,45	2 794,13	216,78	6 940,24
1989	3 783	688,53	3 322,74	3 004,01	229,71	7 189,23
1990	3 792	702,88	3 727,27	3 298,95	277,83	8 006,93
1991	3 808	715,80	4 147,72	3 721,07	345,96	8 930,57
1992	3 934	1 204,00	5 626,01	4 038,81	450,72	11 319,55
1993	4 213	1 314,67	6 158,52	4 549,29	529,91	12 552,40
1994	4 337	1 278,84	6 602,90	4 993,14	626,38	13 501,26
1995	5 358	1 238,24	7 272,78	5 474,07	769,17	14 754,26
1996	5 368	1 819,27	8 799,81	6 202,13	956,86	17 778,07
1997	5 475	1 856,09	9 485,72	6 996,41	1 940,72	20 278,93
1998	5 580	1 931,14	10 872,82	8 160,01	2 453,86	23 417,83
1999	5 638	1 929,29	12 207,24	9 285,82	3 424,87	26 847,22
2000	5 748	2 482,41	14 521,42	10 775,74	6 898,47	34 678,04
2001	5 772	2 454,34	15 113,40	11 941,73	7 685,53	37 195,01
2002	5 964	2 492,22	15 736,47	12 907,78	8 143,70	39 280,18

β - Ποσοστιαία Διάρθρωση (%)

Έτος	Αριθμός Επιχειρήσεων	Γήπεδα	Κτίρια, Μεταφορικά και Λοιπά Πάγια	Μηχανικός Εξοπλισμός	Συμμετοχές	Σύνολο Παγίων Στοιχείων
1988	3 465	10,70	45,90	40,30	3,10	100,0
1989	3 783	9,60	45,40	41,80	3,20	100,0
1990	3 792	8,80	46,50	41,20	3,50	100,0
1991	3 808	8,00	46,40	41,70	3,90	100,0
1992	3 934	10,60	49,70	35,70	4,00	100,0
1993	4 213	10,50	49,10	36,20	4,20	100,0
1994	4 337	9,50	48,90	37,00	4,60	100,0
1995	5 358	8,40	49,30	37,10	5,20	100,0
1996	5 368	10,20	49,50	34,90	5,40	100,0
1997	5 475	9,15	46,78	34,50	9,57	100,0
1998	5 580	8,25	46,43	34,85	10,48	100,0
1999	5 638	7,19	45,47	34,59	12,76	100,0
2000	5 748	7,16	41,87	31,07	19,89	100,0
2001	5 772	6,60	40,63	32,11	20,66	100,0
2002	5 964	6,34	40,06	32,86	20,73	100,0

ΠΙΝΑΚΑΣ 16
**Ανάλυση Κυκλοφορούντος και Διαθέσιμου Κεφαλαίου
των Βιομηχανικών Επιχειρήσεων Μορφής Α.Ε.
και Ε.Π.Ε. 1988 - 2001**

α - Σε εκατ. €

Έτος	Αριθμός Επιχειρήσεων	Αποθέματα			Απαιτήσεις	Διαθέσιμο	Σύνολο Κυκλοφορούντος και Διαθεσίμων
		Πρώτων Υλών	Ετοιμών Προϊόντων	Σύνολο			
1988	3 465	865,19	1 027,29	1 892,48	3 552,57	285,75	5 730,81
1989	3 783	977,39	1 141,83	2 119,21	2 965,25	349,11	5 433,57
1990	3 792	1 056,42	1 379,61	2 436,03	3 629,73	408,58	6 474,34
1991	3 808	1 174,66	1 583,58	2 758,23	4 324,43	442,79	7 525,45
1992	3 934	1 355,45	1 878,83	3 234,28	4 905,21	488,58	8 628,06
1993	4 213	1 457,53	1 902,86	3 360,39	5 645,12	548,39	9 553,90
1994	4 337	1 595,47	1 976,45	3 571,92	6 240,97	804,11	10 617,00
1995	5 358	1 887,99	2 263,45	4 151,44	7 213,26	998,27	12 362,97
1996	5 368	1 983,55	2 482,14	4 465,69	7 949,77	1 029,53	13 444,98
1997	5 475	2 107,04	2 839,30	4 946,34	9 599,83	1 192,19	15 738,36
1998	5 580	2 318,72	3 144,22	5 462,94	9 798,90	1 461,56	16 723,40
1999	5 638	2 585,28	3 341,31	5 926,59	12 562,42	1 965,41	20 454,42
2000	5 748	3 357,34	3 910,10	7 267,44	14 115,94	2 183,32	23 566,69
2001	5 772	3 428,67	3 953,18	7 381,85	14 302,47	2 260,16	23 944,47
2002	5 964	3 691,20	4 230,53	7 921,74	15 402,68	2 091,42	25 415,85

β - Ποσοστιαία Διάρθρωση (%)

Έτος	Αριθμός Επιχειρήσεων	Αποθέματα			Απαιτήσεις	Διαθέσιμο	Σύνολο Κυκλοφορούντος και Διαθεσίμων
		Πρώτων Υλών	Ετοιμών Προϊόντων	Σύνολο			
1988	3 465	15,10	17,90	33,00	62,00	5,00	100,0
1989	3 783	18,00	21,00	39,00	54,60	6,40	100,0
1990	3 792	16,30	21,30	37,60	56,10	6,30	100,0
1991	3 808	15,60	21,00	36,60	57,50	5,90	100,0
1992	3 934	15,70	21,80	37,50	56,90	5,70	100,0
1993	4 213	15,30	19,90	35,20	59,10	5,70	100,0
1994	4 337	15,00	18,60	33,60	58,80	7,60	100,0
1995	5 358	15,30	18,30	33,60	58,30	8,10	100,0
1996	5 368	14,80	18,50	33,20	59,10	7,70	100,1
1997	5 475	13,39	18,04	31,43	61,00	7,58	100,0
1998	5 580	13,87	18,80	32,67	58,59	8,74	100,0
1999	5 638	12,64	16,34	28,97	61,42	9,61	100,0
2000	5 748	14,25	16,59	30,84	59,90	9,26	100,0
2001	5 772	14,32	16,51	30,83	59,73	9,44	100,0
2002	5 964	14,52	16,65	31,17	60,60	8,23	100,0

ΠΙΝΑΚΑΣ 17

Ανάλυση των Ξένων Κεφαλαίων (Υποχρεώσεων) των Βιομηχανικών Επιχειρήσεων Μορφής Α.Ε. και Ε.Π.Ε. 1988 - 2002

α - Σε εκατ. €

Έτος	Αριθμός Επιχειρήσεων	Βραχυπρόθεσμες Υποχρεώσεις		Μεσο - μακροπρόθεσμες		Σύνολο Υποχρεώσεων		Γενικό Σύνολο
		Τραπεζικές	Λοιπές	Τραπεζικές	Λοιπές	Βραχυ-προθέσμων	Μεσο-μακρο-προθέσμων	
1988	3 465	2 016,90	3 474,62	1 171,72	345,00	5 491,52	1 516,72	7 008,24
1989	3 783	2 387,77	2 767,30	1 455,36	161,03	5 155,07	1 616,39	6 771,46
1990	3 792	2 961,81	3 306,61	1 437,86	174,12	6 268,42	1 611,98	7 880,40
1991	3 808	3 714,94	3 908,55	1 380,55	243,14	7 623,50	1 623,69	9 247,18
1992	3 934	4 247,31	4 553,79	1 325,31	321,81	8 801,11	1 647,12	10 448,23
1993	4 213	4 103,82	5 377,66	1 471,80	432,67	9 481,48	1 904,47	11 385,95
1994	4 337	4 387,13	5 509,25	1 490,15	459,88	9 896,37	1 950,03	11 846,40
1995	5 358	4 093,67	6 524,62	1 573,84	515,70	10 618,29	2 089,54	12 707,83
1996	5 368	4 541,33	6 633,73	1 647,02	597,03	11 175,06	2 244,05	13 419,11
1997	5 475	5 033,23	7 369,42	2 072,01	576,87	12 402,65	2 648,88	15 051,53
1998	5 580	5 548,80	8 213,50	2 377,34	627,16	13 762,29	3 004,50	16 766,79
1999	5 638	6 031,43	9 540,53	2 959,75	687,32	15 571,96	3 647,04	19 219,01
2000	5 748	6 918,55	11 211,58	4 223,73	785,36	18 130,13	5 009,08	23 139,21
2001	5 772	7 244,13	11 062,35	4 803,57	820,12	18 306,48	5 623,68	23 930,16
2002	5 964	7 864,86	11 955,18	5 549,54	1 127,68	19 820,04	6 677,23	26 497,27

β - Ποσοστιαία διάρθρωση (%)

Έτος	Αριθμός Επιχειρήσεων	Βραχυπρόθεσμες Υποχρεώσεις		Μεσο - μακροπρόθεσμες		Σύνολο Υποχρεώσεων		Γενικό Σύνολο
		Τραπεζικές	Λοιπές	Τραπεζικές	Λοιπές	Βραχυ-προθέσμων	Μεσο-μακρο-προθέσμων	
1988	3 465	28,8	49,6	16,7	4,9	78,4	21,6	100,0
1989	3 783	35,2	40,9	21,5	8,4	76,1	23,9	100,0
1990	3 792	37,6	41,9	18,3	2,2	79,5	20,5	100,0
1991	3 808	40,2	42,3	14,9	2,6	82,5	17,6	100,0
1992	3 934	40,7	43,6	12,7	3,1	84,2	15,8	100,0
1993	4 213	36,0	47,2	12,9	3,8	83,3	16,7	100,0
1994	4 337	37,0	46,5	12,6	3,9	83,5	16,5	100,0
1995	5 358	32,2	51,3	12,4	4,1	83,6	16,4	100,0
1996	5 368	33,8	49,4	12,3	4,5	83,3	16,7	100,0
1997	5 475	33,44	48,96	13,77	3,83	82,40	17,6	100,0
1998	5 580	33,09	48,99	14,18	3,74	82,08	17,92	100,0
1999	5 638	31,38	49,64	15,40	3,58	81,02	18,98	100,0
2000	5 748	29,90	48,45	18,25	3,39	78,35	21,65	100,0
2001	5 772	30,27	46,23	20,07	3,43	76,50	23,50	100,0
2002	5 964	29,68	45,12	20,94	4,26	74,80	25,20	100,0

ΠΙΝΑΚΑΣ 18**Αναλογία Ιδίων προς Συνολικά (Ιδια + Ξένα) Κεφάλαια
κατά Κλάδους Βιομηχανίας, 2000 - 2002**

Κωδικός Κλάδου	Σε ποσοστά %		
	2000	2001	2002
15	55,34%	53,78%	51,20%
16	27,73%	29,08%	32,95%
17	54,98%	57,56%	53,92%
18	43,61%	41,31%	39,31%
19	38,26%	39,30%	38,50%
20	61,13%	58,77%	56,62%
21	41,20%	40,94%	34,35%
22	60,26%	53,15%	48,21%
23	42,79%	57,18%	51,84%
24	42,86%	40,89%	38,03%
25	50,49%	47,91%	45,15%
26	54,67%	49,89%	46,78%
27	55,63%	54,92%	50,45%
28	54,75%	52,02%	47,53%
29	38,40%	38,30%	38,16%
30	25,79%	19,87%	19,11%
31	46,72%	48,21%	44,89%
32	28,06%	39,10%	42,52%
33	58,87%	52,01%	52,81%
34	19,81%	27,19%	29,47%
35	44,53%	40,32%	34,99%
36	53,38%	52,26%	51,60%
37	50,21%	65,81%	68,05%
Σύνολο	49,56%	49,67%	46,72%

ΠΙΝΑΚΑΣ 19
Πωλήσεις των Βιομηχανικών Επιχειρήσεων Μορφής Α.Ε. και Ε.Π.Ε.

Σε εκατ. €

Κλάδος	2000		2001		2002	
	Αριθμός Επιχειρήσεων	Πωλήσεις	Αριθμός Επιχειρήσεων	Πωλήσεις	Αριθμός Επιχειρήσεων	Πωλήσεις
15	1 218	8 063,38	1 310	8 986,48	1 363	9 628,16
16	28	919,91	7	562,63	6	597,54
17	444	1 883,93	371	1 466,25	378	1 490,69
18	329	947,78	289	975,84	282	954,77
19	99	198,03	97	214,62	95	197,23
20	131	408,80	132	443,70	143	476,27
21	143	841,42	148	871,01	158	910,86
22	478	1 589,94	534	1 751,42	567	1 887,80
23	43	6 688,82	42	5 919,41	42	4 455,20
24	309	2 926,73	323	3 219,46	321	3 332,29
25	320	1 093,75	337	1 197,49	343	1 286,40
26	586	2 526,39	551	2 593,08	573	2 984,18
27	108	2 763,79	108	2 929,67	109	3 019,96
28	459	1 324,96	510	1 501,63	530	1 770,40
29	307	924,33	301	936,61	319	1 020,71
30	17	28,38	14	22,96	14	18,89
31	135	732,84	136	796,31	137	711,46
32	38	859,21	39	1 080,17	41	940,74
33	47	88,68	46	89,10	54	123,18
34	94	445,40	43	388,83	44	361,12
35	78	429,04	89	590,82	93	802,21
36	335	626,90	339	697,07	341	721,94
37	2	0,81	6	2,82	11	4,93
Σύνολο	5 748	36 313,24	5 772	37 237,38	5 964	37 697,03

Εξέλιξη των Οικονομικών Δεδομένων των Ισολογισμών Βιομηχανικών Επιχειρήσεων Μορφής Α.Ε. και Ε.Π.Ε. (1960-2002)

α - Σε εκατ. €

Έτος	Αριθμός Επιχειρήσεων			ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ		Σύνολο Ενεργητικού ή Παθητικού	ΠΑΘΗΤΙΚΟ		
	Α.Ε.	Ε.Π.Ε.	Συνολικά	Πάγιο (τιμές κτήσης)	Κυκλοφορούν και Διαθέσιμο		Αποσβέσεις	Ίδια Κεφάλαια	Ξένα Κεφάλαια (Υποχρεώσεις)
1960	409	38	447	34,63	27,14	61,77	19,39	12,92	29,46
1961	420	41	461	37,43	31,52	68,96	20,04	14,56	34,36
1962	477	70	547	47,36	39,16	86,52	22,24	20,70	43,59
1963	536	102	638	56,96	45,00	101,96	24,14	25,33	52,49
1964	574	137	711	73,46	52,23	125,69	26,87	32,33	66,49
1965	596	165	761	99,78	60,39	160,17	30,74	42,15	87,28
1966	604	194	798	114,55	74,39	188,94	34,71	48,80	105,43
1967	635	227	862	128,39	87,93	216,32	40,21	53,12	123,00
1968	652	234	886	144,36	100,39	244,75	47,08	59,49	138,18
1969	704	254	958	161,02	116,29	277,31	55,02	69,69	152,60
1970	755	254	1 009	194,55	142,60	337,15	65,61	87,58	183,96
1971	832	291	1 123	234,86	166,85	401,71	76,50	103,03	222,18
1972	946	365	1 311	292,47	212,49	504,96	89,57	132,54	282,86
1973	1 015	420	1 435	356,84	275,77	632,60	115,86	174,62	342,12
1974	1 141	510	1 651	467,30	371,79	839,09	149,85	238,20	451,04
1975	1 267	460	1 727	571,19	464,01	1 035,20	188,92	271,29	575,00
1976	1 436	495	1 931	743,54	602,54	1 346,08	257,99	353,58	734,52
1977	1 673	634	2 307	863,76	734,48	1 598,24	317,45	397,67	883,12
1978	1 876	644	2 520	1 013,20	876,70	1 889,91	379,39	441,36	1 069,16
1979	1 965	715	2 680	1 147,63	1 091,14	2 238,77	444,72	480,13	1 313,90
1980	2 108	752	2 860	1 410,52	1 422,41	2 832,93	534,78	539,31	1 758,84
1981	2 321	753	3 074	1 783,91	1 720,01	3 503,92	644,04	656,41	2 203,47
1982	2 467	709	3 176	2 576,57	1 984,72	4 561,29	937,59	958,66	2 665,03
1983	2 529	628	3 157	2 980,28	2 359,42	5 339,70	1 114,62	989,66	3 235,42
1984	2 536	577	3 113	3 354,18	2 287,57	6 641,75	1 311,59	832,68	4 497,48
1985	2 632	534	3 166	3 762,56	3 885,07	7 647,63	1 521,43	773,71	5 352,49
1986	2 739	524	3 263	4 225,20	4 550,35	8 775,55	1 649,50	1 051,80	6 074,25
1987	2 822	515	3 337	5 279,77	5 278,70	10 558,47	2 261,19	1 942,52	6 354,77
1988	2 959	506	3 465	6 940,24	5 730,81	12 671,05	3 009,54	2 653,27	7 008,24
1989	3 003	780	3 783	7 189,23	5 433,57	12 622,79	3 224,03	2 627,30	6 771,46
1990	3 039	753	3 792	8 006,93	6 474,34	14 481,27	3 537,98	3 062,90	7 880,40
1991	3 141	667	3 808	8 930,57	7 525,45	16 456,02	3 983,49	3 225,34	9 247,18
1992	3 295	639	3 934	11 319,59	8 628,06	19 947,65	5 088,09	4 411,34	10 448,23
1993	3 531	682	4 213	12 552,40	9 553,90	22 106,30	5 611,96	5 177,45	11 316,89
1994	3 647	690	4 337	13 501,26	10 617,00	24 118,26	5 956,22	6 316,95	11 845,09
1995	4 438	920	5 358	14 754,26	12 362,97	27 117,23	6 329,39	8 080,01	12 707,83
1996	4 593	775	5 368	17 778,07	13 444,98	31 223,05	7 499,14	10 304,81	13 419,11
1997	4 715	760	5 475	20 278,93	15 738,36	36 017,29	8 157,59	12 808,18	15 051,53
1998	4 861	719	5 580	23 417,83	16 723,40	40 141,23	9 315,87	14 058,57	16 766,79
1999	5 028	610	5 638	26 846,72	20 454,42	47 301,14	10 416,48	17 665,66	19 219,01
2000	5 157	591	5 748	34 678,04	23 566,69	58 244,73	12 373,22	22 732,29	23 139,21
2001	5 185	587	5 772	37 195,01	23 944,47	61 139,48	13 597,10	23 612,21	23 930,16
2002	5 382	582	5 964	39 280,18	25 415,85	64 696,04	14 957,59	23 241,17	26 497,27

Στατιστικό Παράρτημα

Στους Πίνακες που περιλαμβάνονται στο παράρτημα αυτό παρουσιάζονται στοιχεία σχετικά με την κεφαλαιουχική και χρηματοδοτική διάρθρωση, καθώς και τα αποτελέσματα χρήσης, για το 2002, όλων των βιομηχανικών επιχειρήσεων υπό τη νομική μορφή της Α.Ε. και Ε.Π.Ε, με μέγεθος μηχανολογικού εξοπλισμού πάνω από 3.000 ευρώ. Τα στοιχεία αναφέρονται στην επεξεργασία των δημοσιευμένων ισολογισμών 5.964 επιχειρήσεων για το 2002.

"Ισολογισμός" και Ανάλυση Λογαριασμού "Αποτελέσματα Χρήσης" 5772 Βιομηχανικών Επιχειρήσεων Μορφής Α.Ε. και Ε.Π.Ε. Χρήσης 2001 και 5964 Βιομηχανικών Επιχειρήσεων Μορφής Α.Ε. και Ε.Π.Ε. Χρήσης 2002

Ισολογισμός	2001		2002		ΠΑΘΗΤΙΚΟ	2001		2002		ΣΕ ΕΚΑΤ. €
	2001	2002	2001	2002		2001	2002	2001	2002	
ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ										
Πάγιο (τιμή κτήσης)	37 195,00	39 280,18	Ίδια Κεφάλαια			23 612,20		23 241,17		
Γήπεδα	2 454,33	2 492,22	Αποσβέσεις			13 597,10		14 957,59		
Κτίρια	14 931,26	15 518,51								
Μηχανολογικός εξοπλισμός	11 941,73	12 907,78	Μηχανολογικός εξοπλισμός			6 505,62		7 343,75		
Λοιπά πάγια	7 867,67	8 361,66	Κτιρίων και λοιπών			7 091,48		7 613,83		
			Ξένα Κεφάλαια			23 930,16		26 497,27		
Κυκλοφορούν	21 684,31	23 324,43	Βραχυπρόθεσμα			18 306,48		19 820,04		
Διαθέσιμο	2 260,15	2 091,42	Μέσο-μακροπρόθεσμα			5 623,68		6 677,23		
Σύνολο Ενεργητικού	61 139,47	64 696,04	Σύνολο Παθητικού			61 139,47		64 696,04		
Αποτελέσματα Χρήσης										
		2001								2002
Πωλήσεις		37 237,38						37 697,03		
Μικτά Κέρδη προ αποσβέσεων		9 954,24						10 770,73		
Μείον: αποσβέσεις χρήσης		1 903,28						2 007,14		
Μικτά Κέρδη μετά την αφαίρεση των αποσβέσεων		8 050,96						8 763,59		
Μείον:										
Έξοδα χρηματοδότησης								818,43		12,90%
Έξοδα διάθεσης προϊόντων και διοίκησης και λοιπά								5 527,88		87,10%
Σύνολο Έξόδων								6 346,31		100,00 %
Μη λειτουργικά έσοδα								1 016,47		
Μη λειτουργικά έξοδα								785,72		
Καθαρά Κέρδη Χρήσης								1 935,41		1 843,36

"Ισολογισμός" και Ανάλυση Λογαριασμού "Αποτελέσματα Χρήσης"
5964 Βιομηχανικών Επιχειρήσεων Μορφής Α.Ε. και Ε.Π.Ε. Χρήσης 2002

Σε εκατ. €

Κωδικός Κλάδου	ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΟΣ				ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΧΡΗΣΗΣ							
	ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ		ΠΑΘΗΤΙΚΟ		ΜΕΙΟΝ			Σύνολο Εξόδων	Καθαρά Κέρδη			
	Πάγιο (τιμή κτήσης)	Κυκλοφορούν & Διαθέσιμα	Αποσβέσεις	Ίδια Κεφάλαια	Ξένα Κεφάλαια (Υποχρεώσεις)	Μικτά Κέρδη	Εξόδα Χρημ/σης Διαθ. Προϊόντων			Αποσβέσεις Χρήσης		
15	1 363	11 225,41	5 671,05	16 896,47	3 657,30	6 779,21	6 459,94	3 295,01	2 292,96	520,58	2 813,54	481,46
16	6	387,12	469,65	856,77	181,58	222,50	452,69	189,94	110,39	14,58	124,97	64,97
17	378	2 305,65	1 318,75	3 624,40	1 030,17	1 399,03	1 195,20	420,09	276,09	133,55	409,65	10,43
18	282	619,24	756,50	1 375,75	306,38	420,44	648,92	292,69	220,49	40,65	261,14	31,54
19	95	124,25	166,65	290,90	62,55	87,92	140,42	60,77	40,28	7,62	47,90	12,87
20	143	592,23	477,06	1 069,30	223,94	478,71	366,63	117,75	83,65	27,60	111,25	6,49
21	158	915,10	637,43	1 552,53	446,83	379,82	725,87	286,45	235,23	54,80	290,04	-3,58
22	567	1 793,22	1 460,78	3 254,00	538,04	1 309,44	1 406,51	733,52	564,07	109,00	673,07	60,45
23	42	2 602,43	1 316,78	3 919,21	993,78	1 516,71	1 408,72	639,97	311,30	137,67	448,98	190,98
24	321	2 235,69	2 293,07	4 528,76	865,33	1 393,43	2 269,99	1 362,45	998,80	126,83	1 125,63	236,81
25	343	1 443,21	991,01	2 434,23	594,04	830,93	1 009,24	417,10	248,93	101,11	350,05	67,05
26	573	3 792,67	1 950,18	5 742,85	1 551,57	1 960,95	2 230,33	1 110,87	558,57	174,69	733,27	377,60
27	109	3 877,20	1 885,48	5 762,68	1 918,18	1 939,58	1 904,91	639,67	360,80	195,00	555,81	83,85
28	530	1 767,92	1 295,12	3 063,04	710,08	1 118,44	1 234,52	505,31	283,26	114,76	398,03	107,28
29	319	1 129,72	1 153,77	2 283,50	499,66	680,78	1 103,05	344,10	318,37	54,25	372,63	-28,52
30	14	5,96	14,65	20,62	3,06	3,35	14,20	4,94	4,48	0,60	5,11	-0,17
31	137	576,66	457,45	1 034,12	278,11	339,37	416,63	171,93	110,25	30,93	141,18	30,74
32	41	972,50	1 045,75	2 018,26	238,15	757,02	1 023,08	418,67	238,98	55,76	294,74	123,93
33	54	85,25	86,50	171,76	39,56	69,82	62,37	37,09	19,46	5,62	25,09	12,00
34	44	220,47	369,52	590,00	92,6	146,60	350,78	107,79	86,18	12,09	98,27	9,52
35	93	1 753,00	1 000,51	2 753,51	393,35	825,91	1 534,24	207,26	249,40	39,08	288,49	-81,22
36	341	841,45	591,80	1 433,25	332,22	568,15	532,86	309,78	211,69	49,66	261,35	48,42
37	11	13,71	6,31	20,02	1,00	12,94	6,07	2,62	1,65	0,50	2,21	0,40

Σύνολο 5 964 39 280,18 25 415,85 64 696,04 14 957,59 23 241,17 26 497,27 11 675,89 7 825,38 2 007,14 9 832,52 1 843,36

"Ισολογισμός" και Ανάλυση Λογαριασμού "Αποτελέσματα Χρήσης"
791 Νέων Βιομηχανικών Επιχειρήσεων Μορφής Α.Ε. και Ε.Π.Ε. Χρήσης 2002

ΣΕ ΕΚΑΤ. €

ΚωδικόςΚαδού	ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΟΣ				ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΧΡΗΣΗΣ							
	ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ		Λύνοιο Επιχειρησιακό & Παθητικό	ΠΑΘΗΤΙΚΟ		ΜΕΙΟΝ			Καθαρά Κέρδη			
	Αριθμός και Ε.Π.Ε.	Πάγιο (τιμή κτήσης)		Κυκλοφορούν & Διαθέσιμα	Αποσβέσεις	Κεφάλαια	Ίδια Κεφάλαια	Μικτά Κέρδη		Εξοδα Χρημ/σης Διαθ. Προϊόντων	Αποσβέσεις Χρήσης	Σύνολο Εξόδων
15	193	158,95	142,71	301,67	33,78	124,48	143,40	43,23	33,55	8,87	42,42	0,80
17	43	63,10	46,83	109,93	9,08	41,68	59,17	15,04	9,31	3,84	13,15	1,88
18	36	16,72	42,59	59,32	5,43	15,70	38,17	16,47	12,52	1,08	13,60	2,86
19	12	6,39	8,16	14,56	3,26	3,99	7,30	3,98	2,54	0,60	3,16	0,80
20	22	10,97	9,08	20,06	2,25	9,85	7,94	2,89	2,60	0,40	3,05	-0,15
21	26	14,65	25,64	40,29	3,28	9,96	27,04	8,23	6,39	0,80	7,25	0,90
22	97	49,85	130,88	180,74	23,56	49,02	108,15	72,13	51,00	5,17	56,17	15,95
23	6	1,61	3,65	5,27	0,20	0,90	4,14	1,09	1,03	0,00	1,11	-0,02
24	34	115,42	69,19	184,61	29,69	45,68	109,23	49,56	39,30	8,73	48,03	1,53
25	37	27,76	27,04	54,81	9,37	13,57	31,87	10,40	6,27	2,47	8,74	1,66
26	63	56,88	43,41	100,29	18,18	36,72	45,38	26,77	19,73	4,41	24,14	2,62
27	9	5,19	5,93	11,13	0,90	4,77	5,39	2,35	1,69	0,40	2,09	0,20
28	71	246,97	95,75	342,72	71,10	125,69	145,92	56,36	24,82	26,38	51,20	5,15
29	44	48,14	35,86	84,00	16,38	18,32	49,28	15,04	14,07	2,16	16,23	-1,18
30	3	1,29	0,20	1,49	0,30	0,60	0,40	0,10	0,70	0,10	0,80	-0,69
31	13	8,54	21,03	29,58	2,63	11,98	14,96	10,48	4,96	1,54	6,50	3,97
32	5	12,63	14,35	26,98	4,82	7,17	14,98	5,33	4,49	0,90	5,48	-0,14
33	14	9,49	7,55	17,05	0,50	7,16	9,30	3,47	2,34	0,30	2,71	0,70
34	3	15,16	3,20	18,37	5,41	7,06	5,89	0,70	1,13	0,20	1,42	-0,70
35	19	18,84	24,20	43,05	3,62	-9,87	49,30	-0,15	13,11	0,40	13,60	-13,75
36	36	35,34	27,95	63,30	4,94	27,66	30,68	7,36	8,79	1,32	10,12	-2,75
37	5	0,60	1,18	1,86	0,00	0,50	1,20	1,18	0,60	0,00	0,70	0,40
Σύνολο:	791	924,66	786,50	1711,17	249,00	552,87	909,28	352,19	261,16	70,68	331,85	20,34

"Ισολογισμός" και Ανάλυση Λογαριασμού "Αποτελέσματα Χρήσης"
 4374 Βιομηχανικών Επιχειρήσεων Μορφής Α.Ε. και Ε.Π.Ε. που εμφανίζουν κέρδη το 2002

Σε εκατ. €

ΚωδικόςΚλάδου	ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ		ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΟΣ			ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΧΡΗΣΗΣ						
	Πάγιο (τιμή κτήσης)	Κυκλοφορούν & Διαθέσιμα	Μύνηλο Παθητικού	ΠΑΘΗΤΙΚΟ		Μικτά Κέρδη	ΜΕΙΟΝ			Καθαρά Κέρδη		
				Αποσβέσεις	Ίδια Κεφάλαια		Ξένα Κεφάλαια (Υποχρεώσεις)	Έξοδα Χρημ/σης Διαθ. Προϊόντων	Αποσβέσεις Χρήσης		Σύνολο Εξόδων	
15	907	9 619,66	4 747,82	14 367,49	3 044,03	6 032,96	5 290,49	2 976,13	1 936,73	429,04	2 365,78	610,35
16	5	373,45	455,69	829,15	171,99	218,95	438,20	187,28	107,03	13,83	120,86	66,41
17	270	1 472,19	947,41	2 419,61	709,66	897,29	812,64	339,08	191,17	91,35	282,53	56,54
18	217	476,32	672,44	1 148,76	235,35	359,77	553,63	273,88	197,54	33,00	230,55	43,33
19	81	116,15	158,42	274,58	57,68	81,67	135,22	59,39	39,05	6,80	45,86	13,53
20	99	447,34	418,26	865,60	186,81	377,54	301,25	106,19	71,28	22,15	93,43	12,76
21	118	683,90	509,27	1 193,18	315,36	331,08	546,73	247,79	166,13	45,30	211,44	36,35
22	412	1 291,29	1 172,30	2 463,60	391,77	1 002,72	1 069,09	607,97	411,51	80,93	492,45	115,52
23	29	2 556,38	1 278,50	3 834,88	974,11	1 491,07	1 369,69	623,96	295,37	136,07	431,44	192,51
24	245	1 955,90	2 143,16	4 099,06	790,98	1 264,75	2 043,32	1 302,02	936,32	111,08	1 047,40	254,62
25	261	1 119,84	820,87	1 940,72	486,68	693,81	760,22	376,75	199,42	82,99	282,42	94,33
26	431	3 486,34	1 773,42	5 259,77	1 416,09	1 829,98	2 013,68	1 051,65	498,34	152,70	651,04	400,61
27	81	3 057,87	1 567,81	4 625,69	1 598,17	1 637,76	1 389,75	574,87	268,20	145,17	413,37	161,50
28	408	1 548,65	1 129,64	2 678,30	632,11	1 011,61	1 034,56	473,08	244,80	104,29	349,10	123,98
29	236	649,32	660,49	1 309,81	271,52	524,58	513,70	281,63	176,55	35,94	212,50	69,13
30	12	4,69	14,47	19,16	2,76	2,68	13,71	4,82	3,78	0,50	4,30	0,50
31	110	467,37	379,35	846,73	208,13	283,28	355,31	151,77	91,04	24,89	115,94	35,83
32	31	932,94	1 026,55	1 959,50	226,07	746,08	987,35	413,92	231,67	53,56	285,23	128,68
33	43	69,65	80,81	150,47	32,90	60,21	57,35	34,44	17,16	4,72	21,89	12,55
34	32	155,84	236,30	392,15	68,79	112,32	211,02	75,54	43,76	10,06	53,83	21,71
35	64	1 373,66	724,19	2 097,86	208,26	897,75	991,84	161,27	84,55	26,69	111,24	50,03
36	276	679,83	491,63	1 171,47	277,65	464,13	429,68	275,90	174,51	43,22	217,74	58,16
37	6	6,47	3,75	10,23	0,40	4,96	4,78	2,39	1,44	0,30	1,80	0,50

Σύνολο: 4 374 32 545,17 21 412,70 53 957,88 12 307,47 20 327,06 21 323,34 10 601,85 6 387,45 1 654,77 8 042,23 2559,62

"Ισολογισμός" και Ανάλυση Λογαριασμού "Αποτελέσματα Χρήσης"
1590 Βιομηχανικών Επιχειρήσεων Μορφής Α.Ε. και Ε.Π.Ε. που εμφανίζουν ζημιές το 2002

ΣΕ ΕΚΑΤ. €

ΚωδικόςΚαθόδου	ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ				ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΟΣ				ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΧΡΗΣΗΣ			
	ΠΑΘΗΤΙΚΟ		ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ		ΠΑΘΗΤΙΚΟ		ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ		ΜΕΙΟΝ		ΚΑΘΑΡΑ	
	Πάγιο (τιμή κτήσης)	Κυκλοφορούν & Διαθέσιμα	Αποσβέσεις	Αποσβέσεις & Παθητικού	Ξένα Κεφάλαια (Υποχρεώσεις)	Μικτά Κέρδη	Εξοδα Χρημ/σης Διαθ. Προϊόντων	Αποσβέσεις Χρήσης	Σύνολο Εξόδων	Καθαρά Κέρδη		
15	456	1 605,74	923,22	2 528,97	613,27	746,24	1 169,45	318,87	356,22	91,53	447,76	-128,89
16	1	13,67	13,95	27,62	9,59	3,54	14,49	2,66	3,36	0,70	4,11	-1,44
17	108	833,45	371,33	1 204,79	320,50	501,73	382,55	81,00	84,92	42,20	127,12	-46,11
18	65	142,92	84,06	226,99	71,02	60,67	95,29	18,80	22,94	7,65	30,59	-11,78
19	14	8,09	8,22	16,32	4,86	6,25	5,20	1,37	1,22	0,80	2,03	-0,66
20	44	144,89	58,79	203,69	37,12	101,17	65,38	11,55	12,37	5,45	17,82	-6,26
21	40	231,19	128,15	359,34	131,47	48,74	179,13	38,66	69,10	9,50	78,60	-39,94
22	155	501,92	288,47	790,39	146,27	306,71	337,41	125,55	152,55	28,06	180,62	-55,07
23	13	46,04	38,28	84,32	19,66	25,63	39,03	16,01	15,93	1,60	17,53	-1,52
24	76	279,79	149,90	429,70	74,35	128,68	226,66	60,42	62,47	15,75	78,23	-17,80
25	82	323,36	170,14	493,51	107,36	137,12	249,02	40,34	49,51	18,11	67,62	-27,27
26	142	306,32	176,75	483,08	135,47	130,96	216,64	59,21	60,23	21,99	82,22	-23,00
27	28	819,32	317,66	1 136,98	320,00	301,82	515,15	64,79	92,60	49,83	142,44	-77,64
28	122	219,26	165,47	384,74	77,97	106,82	199,95	32,22	38,45	10,47	48,93	-16,70
29	83	480,40	493,28	973,68	228,13	156,19	589,34	62,47	141,82	18,30	160,12	-97,65
30	2	1,27	0,10	1,45	0,30	0,60	0,40	0,10	0,70	0,10	0,80	-0,69
31	27	109,29	78,09	187,39	69,98	56,09	61,31	20,16	19,20	6,03	25,24	-5,08
32	10	39,55	19,19	58,75	12,08	10,94	35,72	4,75	7,30	2,20	9,50	-4,75
33	11	15,59	5,68	21,28	6,65	9,61	5,01	2,64	2,30	0,80	3,19	-0,55
34	12	64,62	133,21	197,84	23,81	34,27	139,75	32,25	42,41	2,02	44,44	-12,18
35	29	379,33	276,31	655,64	185,09	-71,84	542,39	45,98	164,84	12,39	177,24	-131,25
36	65	161,61	100,16	261,77	54,57	104,02	103,18	33,87	37,17	6,44	43,61	-9,74
37	5	7,24	2,55	9,79	0,50	7,97	1,29	0,20	0,20	0,10	0,40	-0,16
Σύνολο:	1 590	6 735,00	4 003,15	10 738,15	2 650,12	2 914,10	5 173,93	1 074,04	1 437,92	352,36	1 790,29	-716,25

ΠΙΝΑΚΑΣ 6
**“Ισολογισμός” 5964 Βιομηχανικών Επιχειρήσεων
Μορφής Α.Ε. και Ε.Π.Ε. Χρήσης 2002**

Σε εκατ. €

Κωδικός Κλάδου	Αριθμός Επιχειρήσεων Α.Ε. και Ε.Π.Ε.	ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ		Σύνολο Ενεργητικού και Παθητικού	ΠΑΘΗΤΙΚΟ	
		Πάγιο (Μετά την Αφαίρεση Αποσβέσεων)	Κυκλοφορούν και Διαθέσιμο		Ίδια Κεφάλαια	Ξένα Κεφάλαια
15	1363	7 568,11	5 671,05	13 239,16	6 779,21	6 459,94
16	6	205,54	469,65	675,19	222,50	452,69
17	378	1 275,48	1 318,75	2 594,23	1 399,03	1 195,20
18	282	312,86	756,50	1 069,37	420,44	648,92
19	95	61,70	166,65	228,35	87,92	140,42
20	143	368,29	477,06	845,35	478,71	366,63
21	158	468,26	637,43	1 105,69	379,82	725,87
22	567	1 255,17	1 460,78	2 715,95	1 309,44	1 406,51
23	42	1 608,65	1 316,78	2 925,43	1 516,71	1 408,72
24	321	1 370,36	2 293,07	3 663,43	1 393,43	2 269,99
25	343	849,16	991,01	1 840,18	830,93	1 009,24
26	573	2 241,10	1 950,18	4 191,28	1 960,95	2 230,33
27	109	1 959,01	1 885,48	3 844,49	1 939,58	1 904,91
28	530	1 057,83	1 295,12	2 352,96	1 118,44	1 234,52
29	319	630,06	1 153,77	1 783,83	680,78	1 103,05
30	14	2,90	14,65	17,55	3,35	14,20
31	137	298,55	457,45	756,01	339,37	416,63
32	41	734,34	1 045,75	1 780,10	757,02	1 023,08
33	54	45,69	86,50	132,20	69,82	62,37
34	44	127,86	369,52	497,39	146,60	350,78
35	93	1 359,64	1 000,51	2 360,15	825,91	1 534,24
36	341	509,22	591,80	1 101,02	568,15	532,86
37	11	12,71	6,31	19,02	12,94	6,07
2002	5964	24 322,58	25 415,85	49 738,44	23 241,17	26 497,27
2001	5772	23 597,90	23 944,46	47 542,37	23 612,20	23 930,16

ΠΙΝΑΚΑΣ 7

**“Ισολογισμός” 5964 Βιομηχανικών Επιχειρήσεων
Μορφής Α.Ε. και Ε.Π.Ε. Χρήσης 2002**

Σε ποσοστό επί τοις εκατό

Κωδικός Κλάδου	Αριθμός Επιχειρήσεων Α.Ε. και Ε.Π.Ε.	ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ		Σύνολο Ενεργητικού και Παθητικού	ΠΑΘΗΤΙΚΟ	
		Πάγιο (Μετά την Αφαίρεση Αποσβέσεων)	Κυκλοφούν και Διαθέσιμο		Ίδια Κεφάλαια	Ξένα Κεφάλαια
15	1 363	57,16%	42,84%	100,00%	51,20%	48,80%
16	6	30,44%	69,56%	100,00%	32,95%	67,05%
17	378	49,16%	50,84%	100,00%	53,92%	46,08%
18	282	29,25%	70,75%	100,00%	39,31%	60,69%
19	95	27,02%	72,98%	100,00%	38,50%	61,50%
20	143	43,56%	56,44%	100,00%	56,62%	43,38%
21	158	42,35%	57,65%	100,00%	34,35%	65,65%
22	567	46,21%	53,79%	100,00%	48,21%	51,79%
23	42	54,98%	45,02%	100,00%	51,84%	48,16%
24	321	37,40%	62,60%	100,00%	38,03%	61,97%
25	343	46,14%	53,86%	100,00%	45,15%	54,85%
26	573	53,47%	46,53%	100,00%	46,78%	53,22%
27	109	50,95%	49,05%	100,00%	50,45%	49,55%
28	530	44,95%	55,05%	100,00%	47,53%	52,47%
29	319	35,32%	64,68%	100,00%	38,16%	61,84%
30	14	16,52%	83,48%	100,00%	19,11%	80,89%
31	137	39,49%	60,51%	100,00%	44,89%	55,11%
32	41	41,25%	58,75%	100,00%	42,52%	57,48%
33	54	34,56%	65,44%	100,00%	52,81%	47,19%
34	44	25,70%	74,30%	100,00%	29,47%	70,53%
35	93	57,60%	42,40%	100,00%	34,99%	65,01%
36	341	46,24%	53,76%	100,00%	51,60%	48,40%
37	11	66,82%	33,18%	100,00%	68,05%	31,95%
2002	5 964	48,90%	51,10%	100,00%	46,72%	53,28%
2001	5 772	49,63%	50,37%	100,00%	49,66%	50,34%

Ανάλυση "Πάγιων Στοιχείων" και "Αποσβέσεων" 5964 Βιομηχανικών Επιχειρήσεων Μορφής Α.Ε. και Ε.Π.Ε. Χρήσης 2002

ΣΕ ΕΚΑΤ. €

Κωδικός Κλάδου	Ανάλυση Πάγιων Στοιχείων (τιμές κτήσης)					Ανάληψη Αποσβέσεων έως 31-12-2002			Πάγια Στοιχεία (Μετά την Αφαίρεση Αποσβέσεων)		
	Κτίρια	Μηχανολογικός Εξοπλισμός	Λοιπά Πάγια Στοιχεία	Σύνολο Πάγιων	Κτίρια, Μεταφορικά Μέσα & Λοιπά	Μηχανολογικός Εξοπλισμός	Σύνολο Αποσβέσεων	Μηχανολογικός Εξοπλισμός	Κτίρια Μεταφορικά Μέσα & Λοιπά	Σύνολο Πάγιων	
											Κτίρια
15	525,22	4 019,94	2 917,59	3 762,65	11 225,41	1 619,01	2 038,29	3 657,30	1 298,57	1 981,65	7 568,11
16	52,32	135,99	160,17	38,63	387,12	110,57	71,00	181,58	49,59	64,99	205,54
17	134,85	772,61	1 114,05	284,12	2 305,65	629,04	401,12	1 030,17	485,01	371,48	1 275,48
18	45,14	331,45	191,11	51,52	619,24	115,46	190,92	306,38	75,65	140,53	312,86
19	14,73	55,80	51,74	1,97	124,25	30,67	31,87	62,55	21,06	23,92	61,70
20	54,84	276,40	231,56	29,42	592,23	95,85	128,09	223,94	135,71	148,31	368,29
21	72,72	400,17	424,42	17,78	915,10	235,84	210,99	446,83	188,57	189,18	468,26
22	88,92	684,41	514,04	505,83	1 793,22	229,57	308,47	538,04	284,47	375,93	1 255,17
23	135,31	646,67	1 130,58	689,86	2 602,43	676,24	317,53	993,78	454,33	329,14	1 608,65
24	205,60	941,15	663,42	425,50	2 235,69	371,55	493,78	865,33	291,87	447,37	1 370,36
25	74,96	510,65	712,39	145,19	1 443,21	349,19	244,85	594,04	363,20	265,80	849,16
26	279,81	1 448,38	1 151,94	912,52	3 792,67	750,55	801,01	1 551,57	401,38	647,37	2 241,10
27	253,42	1 427,80	1 719,43	476,53	3 877,20	1 039,85	878,33	1 918,18	679,58	549,47	1 959,01
28	126,27	676,54	722,61	242,47	1 767,92	393,58	316,50	710,08	329,03	360,04	1 057,83
29	130,98	510,56	338,80	149,36	1 129,72	209,01	290,64	499,66	129,79	219,92	630,06
30	0,00	4,19	1,71	0,00	5,96	1,29	1,77	3,06	0,40	2,41	2,90
31	48,61	238,26	250,81	38,97	576,66	148,35	129,75	278,11	102,46	108,50	298,55
32	28,58	415,44	96,91	431,55	972,50	54,06	184,09	238,15	42,85	231,35	734,34
33	4,40	51,30	26,56	2,98	85,25	16,32	23,24	39,56	10,24	28,06	45,69
34	44,23	110,21	58,25	7,77	220,47	27,92	64,68	92,60	30,33	45,52	127,86
35	106,30	1 445,09	172,23	29,37	1 753,00	99,81	293,54	393,35	72,42	1 151,54	1 359,64
36	64,07	404,09	255,78	117,48	841,45	139,56	192,66	332,22	116,22	211,43	509,22
37	0,70	11,30	1,56	0,00	13,71	0,30	0,60	1,00	1,18	10,68	12,71

Σύνολο 5 964 2 492,22 15 518,51 12 907,78 8 361,66 39 280,18 7 343,75 7 613,83 14 957,59 5 564,02 7 904,67 24 322,58

Ανάλυση Λογαριασμού "Κυκλοφορούντος Κεφαλαίου " 5964 Βιομηχανικών Επιχειρήσεων Μορφής Α.Ε. & Ε.Π.Ε. Χρήσης 2002

Σε εκατ. €

Κωδικός Κράδου	Ανάλυση Κυκλοφορούντος Κεφαλαίου									
	Αριθμός Επιχειρήσεων Α.Ε.	Ετοιμα Προϊόντα	Πρώτες Ύλες	Σύνολο Αποθεμάτων	Απαιτήσεις	Σύνολο Κυκλοφορούντος Κεφαλαίου	Διαθέσιμα	Σύνολο Κυκλοφορούντος και Διαθέσιμου Κεφαλαίου		
15	1 363	960,73	716,71	1 677,45	3 588,23	5 265,68	405,36	5 671,05		
16	6	30,38	71,08	101,47	322,29	423,76	45,88	469,65		
17	378	273,16	181,15	454,32	765,92	1 220,25	98,49	1 318,75		
18	282	182,85	105,11	287,97	394,92	682,89	73,61	756,5		
19	95	27,82	18,45	46,27	103,27	149,54	17,10	166,65		
20	143	108,04	84,82	192,86	260,35	453,22	23,84	477,06		
21	158	89,10	105,07	194,18	406,47	600,66	36,76	637,43		
22	567	130,37	98,12	228,50	1 113,76	1 342,26	118,51	1 460,78		
23	42	257,32	308,42	565,75	688,26	1 254,02	62,76	1 316,78		
24	321	365,43	265,99	631,42	1 524,16	2 155,58	137,48	2 293,07		
25	343	128,72	130,27	259,00	655,39	914,4	76,61	991,01		
26	573	284,75	225,95	510,70	1 290,60	1 801,31	148,86	1 950,18		
27	109	374,78	344,59	719,38	1 025,20	1 744,58	140,89	1 885,48		
28	530	209,34	230,69	440,04	717,85	1 157,89	137,22	1 295,12		
29	319	235,75	165,67	401,42	663,87	1 065,29	88,48	1 153,77		
30	14	1,52	1,82	3,35	9,60	12,95	1,69	14,65		
31	137	88,73	59,82	148,56	271,48	420,04	37,41	457,45		
32	41	108,20	125,22	233,42	640,11	873,54	172,21	1 045,75		
33	54	12,54	14,41	26,96	50,66	77,63	8,86	86,50		
34	44	80,37	49,15	129,53	161,59	291,13	78,39	369,52		
35	93	150,39	314,55	464,95	415,51	880,46	120,04	1 000,51		
36	341	129,71	73,64	203,36	329,11	532,48	59,31	591,80		
37	11	0,40	0,30	0,70	3,97	4,75	1,55	6,31		
Σύνολο 5 964	4 230,53	3 691,20	7 921,74	15 402,68	23 324,43	2 091,42	25 415,85			

**Ανάλυση Λογαριασμού "Ξένων Κεφαλαίων" (Υποχρεώσεων) 5964 Βιομηχανικών
Επιχειρήσεων Α.Ε. και Ε.Π.Ε. Χρήσης 2002**

Σε εκατ. €

Κωδικός Κλάδου	ΑΝΑΛΥΣΗ ΞΕΝΩΝ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ (ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΩΝ)									
	Βραχυπρόθεσμες				Μεσο-μακροπρόθεσμες				Σύνολο Υποχρεώσεων	
	Τραπεζικές	Λοιπές	Σύνολο		Τραπεζικές	Λοιπές	Σύνολο	Τραπεζικές	Λοιπές	Σύνολο
15	1 363	2 123,87	2 598,49	4 722,36	1 589,71	147,86	1 737,58	3 713,59	2 746,35	6 459,94
16	6	45,46	384,14	429,61	5,30	17,77	23,08	50,77	401,92	452,69
17	378	542,24	429,32	971,56	207,49	16,15	223,64	749,73	445,47	1 195,20
18	282	232,45	330,69	563,15	77,24	8,52	85,77	309,70	339,21	648,92
19	95	61,06	70,25	131,32	6,97	2,12	9,10	68,04	72,37	140,42
20	143	171,11	133,70	304,81	57,91	3,90	61,82	229,02	137,61	366,63
21	158	257,62	296,17	553,80	130,80	41,25	172,06	388,43	337,43	725,87
22	567	347,76	836,79	1 184,56	206,74	15,20	221,94	554,50	852,00	1 406,51
23	42	391,39	607,43	998,83	246,03	163,85	409,89	637,43	771,29	1 408,72
24	321	679,88	1 230,13	1 910,01	313,06	46,91	359,97	992,94	1 277,05	2 269,99
25	343	351,28	429,66	780,95	207,47	20,82	228,29	558,75	450,49	1 009,24
26	573	607,34	992,83	1 600,17	477,59	152,55	630,15	1 084,93	1 145,39	2 230,33
27	109	576,47	750,32	1 326,79	518,79	59,32	578,11	1 095,26	809,64	1 904,91
28	530	402,77	601,43	1 004,21	207,05	23,25	230,31	609,82	624,69	1 234,52
29	319	217,44	437,10	654,55	350,09	98,40	448,49	567,53	535,51	1 103,05
30	14	4,80	9,03	13,84	0,20	0,10	0,30	5,03	9,16	14,20
31	137	102,05	206,17	308,23	91,67	16,72	108,39	193,72	222,90	416,63
32	41	267,47	381,88	649,36	312,77	60,94	373,72	580,25	442,83	1 023,08
33	54	13,72	43,12	56,85	3,41	2,10	5,52	17,14	45,22	62,37
34	44	131,66	186,30	317,97	27,49	5,31	32,81	159,16	191,61	350,78
35	93	144,24	754,27	898,52	418,30	217,41	635,71	562,55	971,69	1 534,24
36	341	190,79	243,48	434,27	91,49	7,09	98,58	282,28	250,57	532,86
37	11	1,86	2,36	4,22	1,84	0,00	1,85	3,70	2,36	6,07
Σύνολο	5 964	7 864,86	11 955,18	19 820,04	5 549,54	1 127,68	6 677,23	13 414,40	13 082,86	26 497,27

Ανάλυση Λογαριασμού "Ξένων Κεφαλαίων" (Υποχρεώσεων) 4374 Κερδοφόρων Βιομηχανικών Επιχειρήσεων Μορφής Α.Ε. και Ε.Π.Ε. Χρήσης 2002

ΣΕ ΕΚΑΤ. €

Κωδικός Κλάδου	ΑΝΑΛΥΣΗ ΞΕΝΩΝ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ (ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΩΝ)									
	Βραχυπρόθεσμες				Μεσο-μακροπρόθεσμες				Σύνολο Υποχρεώσεων	
	Τραπεζικές	Λοιπές	Σύνολο		Τραπεζικές	Λοιπές	Σύνολο	Τραπεζικές	Λοιπές	Σύνολο
15	907	1 675,86	2 111,71	3 787,57	1 367,51	135,40	1 502,91	3 043,37	2 247,11	5 290,49
16	5	43,04	373,36	416,41	4,96	16,82	21,78	48,01	390,19	438,20
17	270	334,86	316,94	651,80	148,88	11,95	160,84	483,74	328,89	812,64
18	217	206,14	269,01	475,16	70,73	7,74	78,47	276,88	276,75	553,63
19	81	59,27	67,27	126,55	6,64	2,02	8,66	65,92	69,29	135,22
20	99	140,59	105,06	245,65	52,01	3,58	55,59	192,60	108,64	301,25
21	118	202,40	218,49	420,90	113,32	12,50	125,83	315,73	231,00	546,73
22	412	252,17	624,31	876,49	180,05	12,55	192,60	432,22	636,87	1 069,09
23	29	386,43	586,70	973,14	232,78	163,76	396,54	619,22	750,46	1 369,69
24	245	573,15	1 143,49	1 716,64	284,77	41,91	326,68	857,92	1 185,40	2 043,32
25	261	255,81	352,04	607,86	132,66	19,68	152,35	388,48	371,73	760,22
26	431	539,49	871,08	1 410,57	455,29	147,81	603,11	994,78	1 018,89	2 013,68
27	81	407,83	520,50	928,33	405,71	55,69	461,41	813,55	576,20	1 389,75
28	408	343,83	507,34	851,17	167,68	15,70	183,39	511,52	523,04	1 034,56
29	236	131,31	273,88	405,20	54,00	54,49	108,50	185,32	328,37	513,70
30	12	4,80	8,55	13,36	0,20	0,10	0,30	5,03	8,68	13,71
31	110	89,84	168,38	258,22	88,76	8,32	97,08	178,60	176,71	355,31
32	31	256,93	358,64	615,58	310,84	60,93	371,77	567,77	419,57	987,35
33	43	12,92	40,41	53,33	1,95	2,05	4,01	14,88	42,47	57,35
34	32	22,40	156,69	179,09	26,95	4,97	31,93	49,35	161,67	211,02
35	64	73,09	504,92	578,01	322,36	91,46	413,83	395,45	596,39	991,84
36	276	143,13	206,74	349,87	73,23	6,57	79,80	216,36	213,31	429,68
37	6	1,50	1,47	2,97	1,79	0,00	1,80	3,30	1,47	4,78
Σύνολο	4 374	6 156,90	9 787,10	15 944,00	4 503,20	876,12	5 379,33	10 660,11	10 663,22	21 323,34

Ανάλυση Λογαριασμού "Ξένων Κεφαλαίων" (Υποχρεώσεων) 1590 Ζημιολογίων Βιομηχανικών Επιχειρήσεων Μορφής Α.Ε. και Ε.Π.Ε. Χρήσης 2002

Σε εκατ. €

Κωδικός Κλάδου	ΑΝΑΛΥΣΗ ΞΕΝΩΝ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ (ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΩΝ)																						
	Βραχυπρόθεσμες				Μεσο-μακροπρόθεσμες				Σύνολο Υποχρεώσεων														
	Τραπεζικές	Λοιπές	Σύνολο		Τραπεζικές	Λοιπές	Σύνολο	Τραπεζικές	Λοιπές	Σύνολο													
Αριθμός Επιχειρήσεων Α.Ε. και Ε.Π.Ε.	456	1	108	65	14	44	40	155	13	76	82	142	28	122	83	2	27	10	11	12	29	65	5
	448,01	2,41	207,37	26,31	1,79	30,51	55,21	95,58	4,95	106,72	95,46	67,84	168,63	58,93	86,12	0,00	12,21	10,54	0,80	109,26	71,15	47,66	0,30
	486,77	10,77	112,37	61,68	2,97	28,63	77,68	212,48	20,73	86,64	77,61	121,75	229,81	94,09	163,22	0,40	37,79	23,23	2,70	29,60	249,34	36,73	0,80
	934,79	13,19	319,75	87,99	4,76	59,15	132,90	308,07	25,68	193,36	173,08	189,60	398,45	153,03	249,35	0,40	50,00	33,77	3,51	138,87	320,50	84,40	1,24
	222,20	0,30	58,60	6,51	0,30	5,90	17,48	26,69	13,25	28,29	74,80	22,30	113,07	39,36	296,08	0,00	2,90	1,93	1,45	0,50	95,93	18,25	0,00
	12,45	0,90	4,19	0,70	0,10	0,30	28,75	2,65	0,00	5,00	1,13	4,74	3,62	7,55	43,9	0,00	8,39	0,00	0,30	125,95	0,50	0,00	
	234,66	1,29	62,80	7,29	0,40	6,23	46,23	29,34	13,34	33,29	75,93	27,04	116,69	46,91	339,99	0,00	11,30	1,94	1,50	0,80	221,88	18,78	0,00
	670,21	2,75	265,98	32,82	2,12	36,42	72,69	122,28	18,20	135,01	170,26	90,14	281,71	98,30	382,21	0,00	15,12	12,47	2,26	109,81	167,09	65,92	0,40
	499,23	11,73	116,57	62,46	3,07	28,96	106,43	215,13	20,82	91,64	78,75	126,49	233,44	101,65	207,13	0,40	46,19	23,25	2,75	29,94	375,29	37,26	0,80
	1 169,45	14,49	382,55	95,29	5,20	65,38	179,13	337,41	39,03	226,66	249,02	216,64	515,15	199,95	589,34	0,40	61,31	35,72	5,01	139,75	542,39	103,18	1,29
Σύνολο	1 590	1 707,95	2 168,08	3 876,03	1 046,33	251,55	1 297,89	2 754,29	2 419,63	5 173,93													

ΠΙΝΑΚΑΣ 11

**Ανάλυση Λογαριασμού "Αποτελέσματα Χρήσης" 5964
Βιομηχανικών Επιχειρήσεων Μορφής Α.Ε. και Ε.Π.Ε. Χρήσης 2002**

Σε εκατ. €

Κωδικός Κλάδου	Αριθμός Επιχειρήσεων Α.Ε. & Ε.Π.Ε.	Μικτά κέρδη	Μείον:			Σύνολο Εξόδων	Καθαρά Κέρδη
			Έξοδα Χρηματοδότησης	Έξοδα Διάθεσης Προϊόντων, Έξοδα Διοικήσεως	Αποσβέσεις Χρήσης		
15	1363	3 295,01	227,95	2 065,00	520,58	2 813,54	481,46
16	6	189,94	5,47	104,91	14,58	124,97	64,97
17	378	420,09	49,21	226,87	133,55	409,65	10,43
18	282	292,69	22,73	197,75	40,65	261,14	31,54
19	95	60,77	5,90	34,37	7,62	47,90	12,87
20	143	117,75	14,51	69,13	27,60	111,25	6,49
21	158	286,45	27,85	207,38	54,80	290,04	-3,58
22	567	733,52	36,39	527,68	109,00	673,07	60,45
23	42	639,97	22,84	288,45	137,67	448,98	190,98
24	321	1 362,45	71,96	926,83	126,83	1 125,63	236,81
25	343	417,10	35,77	213,16	101,11	350,05	67,05
26	573	1 110,87	65,66	492,91	174,69	733,27	377,60
27	109	639,67	61,67	299,13	195,00	555,81	83,85
28	530	505,31	37,37	245,88	114,76	398,03	107,28
29	319	344,10	35,61	282,75	54,25	372,63	-28,52
30	14	4,94	0,50	3,94	0,60	5,11	-0,17
31	137	171,93	11,89	98,35	30,93	141,18	30,74
32	41	418,67	36,40	202,57	55,76	294,74	123,93
33	54	37,09	1,55	17,91	5,62	25,09	12,00
34	44	107,79	8,94	77,24	12,09	98,27	9,52
35	93	207,26	14,85	234,54	39,08	288,49	-81,22
36	341	309,78	18,44	193,24	49,66	261,35	48,42
37	11	2,62	0,10	1,46	0,50	2,21	0,40
Σύνολο	5 964	11 675,89	813,80	7 011,57	2007,14	9 832,52	1 843,36

ΠΙΝΑΚΑΣ 11Α

Ανάλυση Λογαριασμού "Αποτελέσματα Χρήσης" 4374 Κερδοφόρων Βιομηχανικών Επιχειρήσεων Μορφής Α.Ε. και Ε.Π.Ε. Χρήσης 2002

Σε εκατ. €

Κωδικός Κλάδου	Αριθμός Επιχειρήσεων Α.Ε. & Ε.Π.Ε.	Μικτά κέρδη	Μείον:			Σύνολο Εξόδων	Καθαρά Κέρδη
			Έξοδα Χρηματοδότησης	Έξοδα Διάθεσης Προϊόντων, Έξοδα Διοικήσεως	Αποσβέσεις Χρήσης		
15	907	2 976,13	182,35	1 754,37	429,04	2 365,78	610,35
16	5	187,28	5,10	101,92	13,83	120,86	66,41
17	270	339,08	31,01	160,16	91,35	282,53	56,54
18	217	273,88	20,77	176,77	33,00	230,55	43,33
19	81	59,39	5,76	33,29	6,80	45,86	13,53
20	99	106,19	12,38	58,89	22,15	93,43	12,76
21	118	247,79	21,33	144,79	45,30	211,44	36,35
22	412	607,97	26,58	384,93	80,93	492,45	115,52
23	29	623,96	21,55	273,81	136,07	431,44	192,51
24	245	1 302,02	63,06	873,25	111,08	1 047,40	254,62
25	261	376,75	24,85	174,57	82,99	282,42	94,33
26	431	1 051,65	59,36	438,98	152,70	651,04	400,61
27	81	574,87	43,15	225,04	145,17	413,37	161,50
28	408	473,08	31,52	213,28	104,29	349,10	123,98
29	236	281,63	15,97	160,57	35,94	212,50	69,13
30	12	4,82	0,50	3,24	0,50	4,30	0,50
31	110	151,77	10,55	80,48	24,89	115,94	35,83
32	31	413,92	35,54	196,12	53,56	285,23	128,68
33	43	34,44	1,35	15,81	4,72	21,89	12,55
34	32	75,54	4,30	39,45	10,06	53,83	21,71
35	64	161,27	6,88	77,67	26,69	111,24	50,03
36	276	275,90	15,36	159,15	43,22	217,74	58,16
37	6	2,39	0,10	1,26	0,30	1,80	0,50
Σύνολο	4 374	10 601,85	639,54	5 747,91	1 654,77	8 042,23	2 559,62

ΠΙΝΑΚΑΣ 11B

Ανάλυση Λογαριασμού "Αποτελέσματα Χρήσης" 1590 Ζημιογόνων Βιομηχανικών Επιχειρήσεων Μορφής Α.Ε. και Ε.Π.Ε. Χρήσης 2002

Σε εκατ. €

Κωδικός Κλάδου	Αριθμός Επιχειρήσεων Α.Ε. & Ε.Π.Ε.	Μικτά κέρδη	Μείον:			Σύνολο Εξόδων	Καθαρά Κέρδη
			Έξοδα Χρηματοδότησης	Έξοδα Διάθεσης Προϊόντων, Έξοδα Διοικήσεως	Αποσβέσεις Χρήσης		
15	456	318,87	45,60	310,62	91,53	447,76	-128,89
16	1	2,66	0,30	2,98	0,70	4,11	-1,44
17	108	81,00	18,20	66,71	42,20	127,12	-46,11
18	65	18,80	1,95	20,98	7,65	30,59	-11,78
19	14	1,37	0,10	1,08	0,80	2,03	-0,66
20	44	11,55	2,12	10,24	5,45	17,82	-6,26
21	40	38,66	6,51	62,58	9,50	78,60	-39,94
22	155	125,55	9,80	142,74	28,06	180,62	-55,07
23	13	16,01	1,28	14,64	1,60	17,53	-1,52
24	76	60,42	8,90	53,57	15,75	78,23	-17,80
25	82	40,34	10,91	38,59	18,11	67,62	-27,27
26	142	59,21	6,29	53,93	21,99	82,22	-23,00
27	28	64,79	18,52	74,08	49,83	142,44	-77,64
28	122	32,22	5,85	32,59	10,47	48,93	-16,70
29	83	62,47	19,63	122,18	18,30	160,12	-97,65
30	2	0,10	0,00	0,70	0,10	0,80	-0,69
31	27	20,16	1,33	17,87	6,03	25,24	-5,08
32	10	4,75	0,80	6,44	2,20	9,50	-4,75
33	11	2,64	0,20	2,10	0,80	3,19	-0,55
34	12	32,25	4,63	37,78	2,02	44,44	-12,18
35	29	45,98	7,97	156,86	12,39	177,24	-131,25
36	65	33,87	3,08	34,09	6,44	43,61	-9,74
37	5	0,20	0,00	0,10	0,10	0,40	-0,16
Σύνολο	1 590	1 074,04	174,26	1 263,66	352,36	1 790,29	-716,25

**Διάθεση Καθαρών Κερδών Βιομηχανικών Επιχειρήσεων
Μορφής Α.Ε. και Ε.Π.Ε. Χρήσεων 2001 και 2002**

Σε εκατ. €

Κωδικός Κλάδου	2002 : 5964 Βιομηχανικές Επιχειρήσεις, οι 4374 με Κέρδη						2001 : 5772 Βιομηχανικές Επιχειρήσεις, οι 4315 με Κέρδη							
	Αριθμός Επιχειρήσεων		Ανάλυση Διάθεσης Καθαρών Κερδών των 4374 Επιχειρήσεων				Αριθμός Επιχειρήσεων		Ανάλυση Διάθεσης Κερδών των 4315 Επιχειρήσεων					
	Με Κέρδη	Σύνολο Κλάδου	Αποθεματικά, Κρατήσεις & Υπολ. σε Νέο Μερίσματα	Φόροι κήπ	Καθαρά Κέρδη των 4374 Επιχειρήσεων	Καθαρά Κέρδη των 5964 Επιχειρήσεων	Με Κέρδη	Σύνολο Κλάδου	Αποθεματικά, Κρατήσεις & Υπολ. σε Νέο Μερίσματα	Φόροι κήπ	Καθαρά Κέρδη των 4315 Επιχειρήσεων	Καθαρά Κέρδη των 5772 Επιχειρήσεων		
15	907	1363	179,96	241,40	188,98	610,35	481,46	901	1310	224,2	186,02	136,42	546,65	434,86
16	5	6	10,33	32,22	23,85	66,41	64,97	5	7	8,84	32,86	19,94	61,66	60,81
17	270	378	26,81	15,99	13,73	56,54	10,43	284	371	36,38	17,46	16,85	70,71	38,24
18	217	282	13,88	16,02	13,42	43,33	31,54	217	289	17,19	14,45	14,71	46,36	34,88
19	81	95	5,22	4,50	3,80	13,53	12,87	77	97	6,99	2,06	3,12	12,18	9,8
20	99	143	6,30	2,82	3,63	12,76	6,49	106	132	10,54	4,83	6,27	21,65	15,96
21	118	158	17,75	9,23	9,36	36,35	-3,58	118	148	20,32	6,83	9,66	36,83	16,23
22	412	567	40,60	39,52	35,39	115,52	60,45	374	534	30,8	34,11	27,36	92,28	8,51
23	29	42	18,51	94,83	79,16	192,51	190,98	23	42	-3,35	90,94	58,45	146,04	143,31
24	245	321	49,16	115,29	90,16	254,62	236,81	247	323	71,58	92,31	81,42	245,31	229,37
25	261	343	51,25	19,82	23,25	94,33	67,05	251	337	46,29	16,65	17,64	80,59	56,27
26	431	573	158,63	120,55	121,41	400,61	377,60	416	551	162,36	80,09	92,01	334,47	300,83
27	81	109	40,28	75,04	46,17	161,50	83,85	75	108	63,51	98,03	59,17	220,71	154,23
28	408	530	48,56	40,22	35,19	123,98	107,28	404	510	52,37	36,1	34,89	123,37	111,72
29	236	319	23,24	22,13	23,75	69,13	-28,52	244	301	24,94	15,82	20,23	60,99	4,2
30	12	14	0,20	0,10	0,10	0,50	-0,17	14	14	0,3	0,3	0,1	0,8	0,8
31	110	137	15,24	11,35	9,22	35,83	30,74	117	136	20,1	19,44	17,63	57,18	56,11
32	31	41	59,37	34,81	34,49	128,68	123,93	33	39	53,19	62,37	49,43	165,01	161,95
33	43	54	7,18	1,65	3,71	12,55	12,00	38	46	3,07	1,5	2,13	6,71	5,11
34	32	44	12,42	5,24	4,04	21,71	9,52	34	43	8	4,41	5	17,42	10,8
35	64	93	18,27	18,12	13,62	50,03	-81,22	67	89	17,32	11,37	11,16	39,86	17,67
36	276	341	28,87	13,46	15,82	58,16	48,42	265	339	36,2	16	17,13	69,34	63,16
37	6	11	0,20	0,10	0,10	0,50	0,40	5	6	0,2	0	0	0,3	0,3

Σύνολο 4 374 5964 832,37 934,67 792,57 2 559,62 1 843,36 4 315 5 772 911,5 844,17 700,99 2 456,67 1 935,4

ΠΙΝΑΚΑΣ 13
**Κατάταξη των Βιομηχανικών Επιχειρήσεων
Μορφής Α.Ε. και Ε.Π.Ε. Βάσει Απασχολούμενου Συνολικού
Κεφαλαίου κατά τα Έτη 2001 - 2002**

Κωδικός Κλάδου	Έτη	Κλίμακια Απασχολούμενου Κεφαλαίου σε Χιλιάδες €							Σύνολο Επιχειρήσεων
		≤ 150	150-300	300-750	750-1500	1500-3000	3000-7500	≥7500	
15	2001	56	71	213	273	244	228	225	1310
	2002	61	77	216	277	260	232	240	1363
16	2001	0	1	1	0	0	0	5	7
	2002	0	1	0	0	0	0	5	6
17	2001	15	26	59	65	72	72	62	371
	2002	14	22	58	75	79	64	66	378
18	2001	17	27	43	60	49	57	36	289
	2002	15	22	44	48	64	53	36	282
19	2001	3	7	16	19	35	11	6	97
	2002	3	6	20	15	34	12	5	95
20	2001	7	4	31	20	38	19	13	132
	2002	9	10	26	26	35	23	14	143
21	2001	10	5	23	31	30	17	32	148
	2002	7	5	23	37	34	20	32	158
22	2001	52	60	112	94	84	75	57	534
	2002	55	63	111	105	93	83	57	567
23	2001	4	3	6	10	6	5	8	42
	2002	1	3	8	12	5	6	7	42
24	2001	18	18	39	68	44	55	81	323
	2002	20	19	29	65	56	50	82	321
25	2001	9	17	61	59	66	76	49	337
	2002	14	14	62	61	66	71	55	343
26	2001	20	33	97	122	127	86	66	551
	2002	19	36	90	125	138	97	68	573
27	2001	4	1	11	15	17	14	46	108
	2002	5	1	12	15	17	14	45	109
28	2001	20	34	118	130	82	79	47	510
	2002	22	29	104	129	97	95	54	530
29	2001	10	20	68	69	67	42	25	301
	2002	17	17	68	72	79	37	29	319
30	2001	4	0	2	6	0	2	0	14
	2002	2	2	2	4	2	2	0	14
31	2001	6	7	28	26	26	26	17	136
	2002	4	10	25	22	35	25	16	137
32	2001	1	7	5	4	6	8	8	39
	2002	2	5	6	6	4	11	7	41
33	2001	3	5	12	7	9	6	4	46
	2002	5	3	16	9	11	6	4	54
34	2001	1	4	8	6	9	8	7	43
	2002	1	3	8	8	9	7	8	44
35	2001	9	9	26	14	13	9	9	89
	2002	11	11	22	13	14	9	13	93
36	2001	19	29	74	87	75	36	19	339
	2002	17	19	72	101	70	41	21	341
37	2001	0	1	1	0	2	2	0	6
	2002	2	1	3	1	2	2	0	11
Σύνολο	2001	288	389	1 054	1 185	1 101	933	822	5 772
	2002	306	379	1 025	1 226	1 204	960	864	5 964

ΠΙΝΑΚΑΣ 14
Αποδοτικότητα Ιδίων και Συνολικών Κεφαλαίων των Βιομηχανικών Επιχειρήσεων Μορφής Α.Ε. και Ε.Π.Ε., 2000 - 2002

Σε ποσοστό τοις εκατό

Κωδικός Κλάδου	Αριθμός Επιχειρήσεων			Ίδια Κεφάλαια			Συνολικά Κεφάλαια		
	2000	2001	2002	2000	2001	2002	2000	2001	2002
15	1 218	1 310	1 363	6,79%	6,41%	7,10%	5,7%	5,29%	5,35%
16	28	7	6	19,7%	29,50%	29,20%	8,6%	9,27%	10,40%
17	444	371	378	6,9%	2,47%	0,74%	6,2%	3,25%	2,29%
18	329	289	282	8,8%	7,94%	7,50%	6,1%	5,53%	5,07%
19	99	97	95	10,5%	10,00%	14,60%	7,3%	6,81%	8,22%
20	131	132	143	3,5%	3,39%	1,35%	3,8%	3,83%	2,48%
21	143	148	158	4,9%	3,80%	-0,94%	5,1%	4,45%	2,19%
22	478	534	567	9,1%	0,65%	4,61%	7,0%	1,83%	3,56%
23	43	42	42	28,8%	7,80%	12,50%	14,1%	5,52%	7,30%
24	309	323	321	12,5%	15,80%	16,90%	7,6%	8,63%	8,42%
25	320	337	343	9,3%	6,82%	8,06%	6,6%	5,32%	5,58%
26	586	551	573	15,4%	17,20%	19,20%	10,4%	10,10%	10,50%
27	108	108	109	10,9%	7,32%	4,32%	7,5%	5,60%	3,78%
28	459	510	530	11,3%	11,00%	9,59%	7,9%	7,29%	6,14%
29	307	301	319	2,4%	0,62%	-4,10%	4,0%	2,02%	0,39%
30	17	14	14	14,1%	30,40%	-5,20%	6,6%	9,39%	2,07%
31	135	136	137	14,4%	16,20%	9,06%	9,0%	9,97%	5,64%
32	38	39	41	31,5%	21,40%	16,30%	10,6%	10,10%	9,00%
33	47	46	54	12,8%	9,21%	17,10%	9,2%	6,43%	10,20%
34	94	43	44	1,3%	8,45%	6,49%	2,7%	5,47%	3,71%
35	78	89	93	-3,6%	2,03%	-9,80%	-0,7%	1,39%	-2,80%
36	335	339	341	12,4%	11,70%	8,52%	8,8%	8,04%	6,07%
37	2	6	11	-0,7%	4,09%	3,23%	0,1%	2,96%	3,20%
Σύνολο	5 748	5 772	5 964	10,3%	8,19%	7,93%	7,1%	5,79%	5,34%

Πηγές

- ΕΣΥΕ, Δελτία τύπου "Έρευνες Εργατικού Δυναμικού", 1998-2003
- ΕΣΥΕ, Δελτία τύπου "Δείκτες Τιμών Χονδρικής Τελικών Προϊόντων", 2001-2003
- ΕΣΥΕ, Δελτία τύπου "Δείκτης Παραγωγής Ορυχείων, Βιομηχανίας, Ηλεκτρισμού-Φυσικού Αερίου-Νερού", 1995-2004
- European Commission, Business and Consumer Survey Results, 1995-2004
- European Commission, Economic Forecasts, Spring 2004
- European Commission, Economic Forecasts, Autumn 2003
- European Commission, Quarterly Report on the Euro-Area, Vol 3 N° 1(2004)
- Eurostat, Newcronos Database, www.europa.eu.int/newcronos
- IFO, World Economic Survey, WES 1/2004
- IOBE, Η Ελληνική Οικονομία, τριμηνιαίες εκθέσεις 2003-2004
- IOBE, Αποτελέσματα Ερευνών Οικονομικής Συγκυρίας, Μηνιαία Δελτία 2003-2004
- IOBE - London Business School - Babson College, Global Entrepreneurship Monitor (GEM) 2003, Global Report
- IOBE, Ενδιάμεση Έκθεση προς τη Γενική Γραμματεία Βιομηχανίας του Υπουργείου Ανάπτυξης, Σύνταξη Ετήσιας Έκθεσης για την Ανταγωνιστικότητα, πρώτα συγκριτικά αποτελέσματα, Φεβρουάριος 2004
- OECD, Economic Outlook Volume 2003/2 No. 74, December 2003
- ΣΕΒ, Αρχείο Βάσης Δεδομένων Ισολογισμών (2000-2002)
- ΣΕΒ-Boston Consulting Group, Επιταχύνοντας τη Δυναμική της Ανάπτυξης, Απρίλιος 2004
- ΣΕΒ, Δελτία Ανταγωνιστικότητας
- ΣΕΒ, "Αποτελέσματα Έρευνας για την Ανταγωνιστικότητα του World Economic Forum 2003", Δελτίο Τύπου, 30 Οκτωβρίου 2003
- Τράπεζα της Ελλάδας, Ενδιάμεση Έκθεση Νομισματικής Πολιτικής 2003-2004, Μάρτιος 2004.
- Τράπεζα της Ελλάδας, Έκθεση Διοικητή για το έτος 2003, Απρίλιος 2004
- Υπουργείο Ανάπτυξης, Ετήσια Έκθεση για την Ανταγωνιστικότητα 2003 (Ε.Σ.Α.Α.), Ιανουάριος 2004
- Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών, Αναθεωρημένο Πρόγραμμα Σταθερότητας και Ανάπτυξης 2003-2006, Δεκέμβριος 2003
- Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών, Κρατικός Προϋπολογισμός 2004, Εισηγητική Έκθεση, Νοέμβριος 2003

ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΩΝ

Ξενοφώντος 5, 105 57 Αθήνα, Τηλ.: 210-3237.325-9, FAX: 210-32 22 929

www.fgi.org.gr, www.sev.org.gr

ΧΟΡΗΓΟΣ

S&B Βιομηχανικά Ορυκτά Α.Ε.
S&B Industrial Minerals S.A.

ΣΕΒ

ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΩΝ

Ξενοφώντος 5, 105 57 Αθήνα, Τηλ.: 210-3237.325-9, FAX: 210-32 22 929

www.fgi.org.gr, www.sev.org.gr